EU DUURZAAMHEIDSINDICATOREN VOOR KUSTGEBIEDEN IN NEDERLAND

Eerste tussentijds verslag, Juli 2005

VLIZ-Vlaams Instituut voor de Zee
Flanders Marine Institute
Juli 2005

7104l

EU DUURZAAMHEIDSINDICATOREN VOOR KUSTGEBIEDEN IN NEDERLAND

Eerste tussentijds verslag, Juli 2005

VLIZ-Vlaams Instituut voor de Zee
Flanders Marine Institute
Juli 2005

EU Duurzaamheidsindicatoren voor Kustgebieden in Nederland

Status: **Conceptversie, goedgekeurd door projectleider RIKZ, 1 juli 2005**

Auteurs: **Ann-Katrien Lescrauwaet, Leen Vandepitte, Jan Mees and Edward vanden Berghe.**

Inhoudstafel

Samenvatting

i. Inleiding 5

ii. Doelstelling en bereik van de rapportage 6

iii. Project beheer 7

1. De set EU duurzaamheidsindicatoren 8

2. Studiegebied 9

3. Databank 10

4. Data bevraging, voortgang 10

5. Analyse en knelpunten 13

6. Voorstelling en bespreking van de resultaten 15

Lijst bijlagen 16

Samenvatting

In Mei 2002 keurde het Europees Parlement de *Aanbeveling voor een Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden* goed, gekend als de *Recommendation for Integrated Coastal Zone Management*. Deze aanbeveling onderlijnt het belang van het gebruik van duurzaamheidsindicatoren als beleidsondersteunend middel en als basis voor de nationale rapportage betreffende de Strategie voor Kustgebieden in 2006.

Het Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ- Rijkswaterstaat) onderneemt een assertieve rol in opvolging van de Aanbeveling, door het berekenen van de set van 27 duurzaamheidsindicatoren geselecteerd door de Werkgroep Indicatoren en Data (WG-ID) en goedgekeurd door de EU ICZM expertengroep. Het betreft een eerste inventarisatie van de voorgestelde indicatoren, waarbij gestreefd wordt naar een overzicht van de beschikbare informatie. Wanneer geen informatie voorhanden is wordt dat vermeld en eventueel aangegeven waar alternatieve bronnen bestaan.

Het studiegebied betreft alle gemeenten en COROP gebieden in de 5 kustprovincies van Nederland. Voor de specifieke analyse van het 'kustgebied' worden de kustgemeenten (als 'kustgebied') vergeleken met het 'achterland' en het nationale niveau Nederland.

Voorliggend rapport geeft de voortgang weer in de databevraging, de behandeling en opslag van de gegevens en metagegevens, en enkele conclusies uit de preliminaire analyse. Databevraging is afgewerkt voor een totaal aantal van 13 indicatoren (19 metingen) en een bijkomende 3 metingen waarvoor indicatoren gedeeltelijk afgerond zijn. Dit maakt een totaal van 22 metingen. Data en metadata worden verzameld in MS Excel en MS Access, met een verwijzing naar de bron en de leverancier van de gegevens, met de mogelijkheid de bevraging op te volgen.

Voor de methodologie wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de richtlijnen en referenties die door het transnationale project DEDUCE ter beschikking worden gesteld. Het Vlaams Instituut voor de Zee speelt een trekkersrol in het ontwikkelen en uitschrijven van deze methodologie, op basis van de werkervaring in databeheer voor mariene en kustgebieden en als verantwoordelijke voor het SAIL indicatoren project voor de zuidelijke Noordzee.

i. Inleiding

Een geïntegreerd beleid is noodzakelijk om het hoofd te kunnen bieden aan de ontwikkelingen die eigen zijn aan de kustgebieden in Europa en wereldwijd. Dit Geïntegreerd beheer van kustgebieden, gekend onder het engelse acroniem ICZM, wordt door internationale programma's nagestreefd (Agenda 21, CBD, UNESCO-ICAM, UNEP en FAO). Er bestaat een algemene consensus over het belang van indicatoren voor het opvolgen van veranderingen in het natuurlijk milieu en socio-economische druk, en voor het evalueren van de effectiviteit van een duurzaam kustbeleid. Kortom, indicatoren helpen na te gaan of de kust evolueert naar een meer duurzame situatie en in hoever de beleidsmaatregelen hiertoe effectief bijdragen. Om dit te kunnen waarmaken is een set indicatoren nodig die voldoet aan technisch-inhoudelijke vereisten (relevant, wetenschappelijk onderbouwd, gevoelig aan veranderingen in de te meten parameters, onderlegd door datasets) en tegelijk ook effectief een relatie met het beleid kan aantonen.

In Mei 2002, aanvaardde de Raad en het Parlement de EU "Aanbeveling inzake Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden" (*Recommendation concerning the implementation of Integrated Coastal Zone Management*). Deze aanbeveling legt nadruk op de nood aan nauwkeurige en relevante informatietoevoer vanuit de wetenschap naar de eindgebruikers zoals de beleidsmakers en de burger. Deze informatie, onder de vorm van indicatoren, ondersteunt tevens de communicatie voor een beter begrip van de processen die inwerken in het mariene- en kustmilieu en voor het opbouwen van een maatschappelijk draagvlak voor ICZM.

De Europese Expertengroep voor Geïntegreerd beheer van Kustgebieden richtte een Werkgroep op voor Indicatoren en Data (Working Group on Indicators and Data, WG-ID) om deze concrete doelstelling tot uitvoering te brengen. De WG-ID heeft een set van duurzaamheidsindicatoren geselecteerd en getest, welke ook voortbouwt op ervaring en concrete bijdrage vanuit het zuidelijke Noordzeegebied.

The set EU duurzaamheidsindicatoren voor kustgebieden zal de lidstaten en toetredende landen ondersteunen in het voorbereiden van de nationale 'Strategie voor Kustgebieden' in

2006, door het leveren van een gezamenlijke methodologie voor het identificeren van trends in de toekomst.

Het Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ) van Rijkswaterstaat onderneemt met dit project een assertieve rol in het proces; de EU duurzaamheidsindicatoren voor de Kust in Nederland is een eerste aanzet om het kustgebied in Nederland te evalueren vanuit het oogpunt van duurzaamheid. Hierbij is het in deze fase de doelstelling een inventarisatie te maken van de gegevens, hiaten in datasets en informatie te identificeren, en eventueel concrete voorstellen te doen voor bestaande of gewenste alternatieven. In tweede instantie wordt betracht het 'kustgebied' te analyseren en weer te geven aan de hand van de selectie indicatoren en een gepaste voorstellingswijze.

ii. Doelstelling en bereik van de rapportage

Voorliggend tussentijds rapport geeft de voortgang weer inzake:

- Bevraging, manipulatie en opslag van gegevens per parameter: ruimtelijke component (geografisch niveau) en tijdsbereik en interval (frequentie)

- Preliminaire analyse van het kustgebied:
  - Vergelijking van Nederlandse kustgebied (gemeenten) versus totale achterland
  - Vergelijking van kustgebied en achterland binnen een provincie
  - Vergelijking van kustprovincies onderling

- Voorstel voor de weergave van de resultaten

- Vermelden en beschrijven van knelpunten en sterkten m.b.t. de datasets

- Identificeren van hiaten in informatie

De mogelijkheden voor integratie van indicator gegevens binnen het logisch kader van de set duurzaamheidsindicatoren wordt in verdere rapportages besproken.

iii. Project beheer

Het Gantt-Diagram in de bijlage geeft de opvolging in project beheer. (MS Project Gantt chart update Juni 2005 (bijlage 1).

1. De EU Duurzaamheidsindicatoren

Als uitgangspunt voor dit project geldt de lijst duurzaamheidsindicatoren voor kustgebieden, zoals goedgekeurd door de EU ICZM expertengroep in november 2004. Deze lijst bestaat uit 27 indicatoren verder gedefinieerd door 42 metingen.

De indicatoren zijn niet enkel bedoeld als beleidsondersteuning en om een breder draagvlak te creëren voor duurzaamheid in kustgebieden. Op Europees niveau is het ook belangrijk om op betrouwbare en vergelijkbare informatie te steunen voor het visualiseren van het kustgebied. Aan de hand van een monitoring van duurzaamheidsindicatoren beoogt de EU Aanbeveling ook het nodige netwerk te creëren voor het systematisch verzamelen, behandelen en communiceren van betrouwbare informatie voor de Kust.

Om tot een effectieve vergelijking en visualisering te komen is echter een oplijsting van indicatoren onvoldoende; richtlijnen, methodologische omschrijvingen en tenslotte uitwisselbare formaten van numerische en ruimtelijke gegevens, zijn een noodzaak.

De rol van het Vlaams Instituut voor de Zee in dit proces is tweevoudig: VLIZ heeft mede door uitvoering van het pilootproject in de zuidelijke Noordzee (SAIL) een ervaring opgebouwd met het locale en transnationale aspect van duurzaamheidsindicatoren. Op die manier worden actieve bijdragen geleverd in de selectie en onderbouwing van de indicatoren (SAIL, WG-ID) en de methodologische beschrijving (DEDUCE).

De lijst duurzaamheidsindicatoren beantwoordt duidelijk aan de 7 ruime doelstellingen van de EU Aanbeveling voor Geïntegreerd beheer van Kustgebieden. Economische, sociale en milieu aspecten komen aan bod, onder de vorm van de belangrijkste beleidsthema's voor de kust (havens, toerisme, beschermde gebieden, waterkwaliteit) binnen een logisch kader (druk, toestand en respons).

2. Het Studiegebied

Kustgebieden zijn vrij weinig zichtbaar wat betreft informatie. Met uitzondering van enkele studies en berichtgeving, is een systematische aanpak van dataverzameling en beheer op kustformaat niet voorhanden.

Een eenduidige definitie van 'de kust' is moeilijk te hanteren. In dit project werd voor een pragmatische benadering gekozen, in opvolging van de richtlijnen uit het DEDUCE project. Dit betekent dat 'kustgebied' een variabel begrip is, en 'afgebakend' wordt in een thematische context. Zo is 'de kust' voor bevolking en socio-economische gegevens opgebouwd uit de som van de 37 kustgemeenten. Voor waterkwaliteit en eutroficatie is het kustgebied dan weer gedefinieerd als een buffer van 20 km zeewaarts vanaf de kustlijn.

Aggregatie van de gemeentelijke gegevens gebeurt op provinciaal niveau (en tussenliggend COROP-gebieden), en uiteindelijk voor geheel Nederland.

Bij het visualiseren van het 'kustgebied' is het niet enkel belangrijk een gemeenschappelijke trend te bekijken voor de kust zelf over de jaren heen (tijdsreeksen). Een vergelijking en contrast met de achterliggende gebieden ('achterland') vertelt ons minstens evenveel over de eigenheid van het kustgebied.

Het opbouwen van tijdsreeksen voor de Nederlandse gemeenten betreft ook het insluiten van gegevens voor gefuseerde gemeenten, en gemeenten met grenswijzigingen. Deze reconstructie werd uitgevoerd voor alle 37 gemeenten die vandaag de kustlijn raken, evenals de 54 gemeenten die dit in het verleden ook deden. Dit maakt een totale bevraging voor 91 kustgemeenten, 14 COROP gebieden, 5 provincies en het nationaal niveau Nederland.

3. Databank

Gegevens en metadata worden verzameld en opgeslagen in de databank (Vlaams Marien Data- en Informatiecentrum). De data worden beheerd aan de hand van MS SQL server, en een MS Access interface voor het invoeren van de gegevens. De ICZM databank heeft een dynamische structuur om het veelvuldig actualiseren en aanpassen van de gegevens mogelijk te maken. De gebruikte software pakketten zijn MS Excel (bron en berekeningen) MS Access (parameter bestanden) en MS SQL.

De gecontacteerde personen en instituten worden ingevoerd met adres, contactgegevens en URL. De bevraging wordt opgevolgd door middel van de datum, contactpersoon, contact instituut, parameter en/of indicator waarvoor data of informatie opgevraagd wordt, en een aanduiding van de status van de bevraging, type gegevens, en eventuele beperkingen in gebruik, gebruikerslicenties etc. De datasets zelf worden omschreven door type, locatie in de databank, bron, dataleverancier en contactpersoon, datum van aanmelding en een verwijzing naar parameter en locatie.

4. Data bevraging en voortgang

De voortgang in bevraging en de analyse van indicatoren en parameters, wordt als volgt samengevat:

- Totaal van 13 behandelde indicatoren:

Demand for property on the coast
Area of built-up land
Land take by intensive agriculture
Pressure for coastal and marine recreation
Volume of port traffic
Intensity of tourism
Sustainable tourism
Quality of bathing water
Concentration of nutrients in coastal waters
Degree of social exclusion
Relative household prosperity
Number of second homes
Water consumption

- Totaal van 22 behandelde parameters (metingen)

Size and proportion of the population living in the coastal-zone
Value of residential property
Percent of built-up land by distance from the coastline
Number of berths and moorings for recreational bathing
Proportion of agricultural land farmed intensively
Full time, part time and seasonal employment per sector
Number of incoming and outgoing passengers per port
Total volume of goods handled per port
Proportion of goods carried by short sea routes
Number of overnight stays in tourist accommodation
Occupancy rate of bed places
Rate of overnight stays to number of residents
Number of tourist accommodations with EU eco-label
Percent of bathing waters compliant with the guide value of the European Bathing Water Directive
Concentrations of nitrates, phosphates and N/P ratio in coastal waters
Indices of multiple deprivation by area
Average household income
Percent of population with a higher education qualification
Ratio of first to second homes
Number of days of reduced supply
Number of 'stormy days'
Length of dynamic coastline

Van deze lijst 22 behandelde parameters, worden 12 parameters beschreven door gegevens op gemeentelijk niveau (gedecentraliseerde datasets), en de overige voornamelijk door puntlocaties (monsterpunten en meetstations).

Voor elk van de behandelde metingen wordt een technische fiche opgemaakt met vermelding van:

- Indicator titel
- Titel van de meting
- Definitie van de parameter
- Ruimtelijk en temporeel bereik
- Databron
- Methodologie in de berekening
- Omschrijving van de dataset
- Visualisatie
- Mogelijkheden tot creëren van een meerwaarde voor de gegevens
- Nota's
- De relevantie van de indicator (waarom deze meting)

Voor de opmaak van deze technische fiches werd zoveel mogelijk aangeleund bij de Standard Indicator Format (SIF) dat in het kader van het DEDUCE project werd ontwikkeld voor eenvormige technische informatie op europees niveau. Deze SIF's zijn momenteel nog volop in ontwikkeling, en kunnen nog onderhevig zijn aan veranderingen.

5. Analyse

Voor de doelstellingen van de tussentijdse rapportage wordt nog geen grondige analyse of trendbespreking voor ogen gehouden. Het is juist in de integratie van de resultaten van de verschillende metingen samen, dat de rijkheid aan context voor trendbespreking aan bod kan komen. De uiteindelijke analyse zal worden samengevat in indicator fiches (Factsheets) die ook het formaat van de blauwdruk zal volgen, zoals uitgewerkt door DEDUCE en de WG-ID.

In dit rapport worden de grafieken samengevat voor elk van de metingen op niveau Nederland, en wordt voor een verdere analyse verwezen naar de bijlage 4. Per meting vindt de lezer 1 SIF en een reeks gedetailleerde grafieken.

Een oplijsting van eventuele knelpunten verwijst enkel naar de metingen en indicatoren die in deze tussentijdse rapportage opgeleverd worden (bijlage 5). De criteria die hierbij gehanteerd worden zijn a) het bestaan van gegevens, 2) de kwaliteit van de gegevens (betrouwbaarheid, ruimtelijk en tijds-bereik, frequentie) en 3) de toegankelijkheid van de datasets.

Knelpunten

Datasets met beperking in het gebruik betreft bevolkingsgegevens uit het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) voor gemeenten met minder dan 10 000 inwoners. Deze datasets zouden als alternatief kunnen aangeleverd worden onder geaggregeerde vorm als een kustgemiddelde, mits behoud van statistisch geheim.
(betreffende datasets: full time & part time employment, sectoral employment, percent of population with higher education qualification)

Een historische reconstructie van fusies en grenswijzigingen in de kustgemeenten is noodzakelijk voor het opbouwen van tijdsreeksen. Voor parameters uitgedrukt in €, is de (arbeidsintensieve) reconstructie voor niet-kustgemeenten ook nodig.
(betreft de datasets: Value of residential property, average household income)

Het al dan niet opnemen van Rotterdam als kustgemeente beïnvloedt sterk het eindresultaat. Voorlopig worden beide alternatieven in de rapportage opgenomen (2 grafieken per meting). In een volgende fase van het projekt kan geëvalueerd worden of deze gegevens ook op deelgemeente kunnen opgevraagd worden om het kustgebied voor sterk verstedelijkte kustprovincies op te splitsen. Deze problematiek is een algemeen gegeven voor het zuidelijke Noordzeegebied.

Het ontbreken van gegevens is voorlopig enkel het geval voor de indicator 'number of days with reduced water supply'. Hiervoor werd de overkoepelende 'Vereniging van Waterbedrijven in Nederland' gecontacteerd, Een schriftelijke bevestiging van het ontbreken van dit soort gegevens wordt nog afgewacht.

Methodologische beperkingen: voor het 'percentage bebouwd oppervlak' is het de bedoeling met de datasets 'Corine Landcover 1990 en 2000' te werken om tot vergelijkbare resultaten te komen tussen de lidstaten onderling. Hiervoor wordt met 'distance from the coastline' verwezen naar buffers van 1 en van 10 km (van 0 tot 1, van 0 tot 10) vanaf de kustlijn. Deze methodologie vereist een GIS-applicatie, hetgeen in deze eerste inventarisatie niet als doelstelling vooropgesteld werd. Als alternatief baseren we ons op de data beschikbaar in CBS.

Inzake kwaliteit van de gegevens kan over het algemeen gesteld worden dat deze ruim de doelstellingen kunnen beantwoorden. Enkel de gegevens inzake recreatievaartuigen zijn zeer moeilijk toegankelijk en worden niet systematisch bijgehouden. Voor Zeeland werden deze gegevens in het kader van het SAIL project via een telefonische enquête opgevraagd bij de individuele (25) jachthavens. Voor de provincie Friesland werd een volledige tijdsreeks geleverd door het provinciebestuur. Om een aanzet te geven tot het bekomen van een relevante set gegevens voor de overige provincies, contacteerde VLIZ het Waterrecreatie Adviesbureau Nederland. Een offerte werd opgemaakt voor een eventuele aankoop van de gegevens voorhanden bij deze Consultant (in bijlage SIF 4.1.). dergelijke opdracht kan eventueel ook door het VLIZ uitgewerkt worden mits het ter beschikking stellen van 1 voltijds equivalent gedurende 1 maand.

6. Voorstelling en bespreking van de resultaten

De resultaten worden in de bijlage 3 samengevat per meting, voor het kustgebied in Nederland.

De uiteindelijke indicator factsheets bevatten de volgende aspecten ter bespreking:

- Hoofdlijn (Key Message)
- Wat vertelt de indicator ons (trend bespreking)
- Relevantie van de indicator (waarom deze indicator)
- Juridische kader en vermelding van bestaande normen en richtlijnen
- Hoe betrouwbaar is deze meting voor het opvolgen van het proces dat we voor ogen houden
- Metadata en methodologie (summier)
- Pressure-State-Response (PSR) logisch kader
- Doelstellingen van de EU ICZM Aanbeveling
- Verhouding met andere indicatoren/thema's
- Bestaande benchmark waarden en normen
- Vergelijking van het kustgebied met het achterland

Een combinatie van kaarten, taartdiagrammen, lijn- en staafgrafieken worden gebruikt ter ondersteuning van de trendbespreking. In het algemeen wordt niet gekozen voor een normering ten opzichte van een bepaald standaardjaar. Waar nodig blijkt, wordt de beginwaarde in de y-as aangepast voor een optimale weergave van het kustgebied ten opzichte van het achterland.

Lijst met Bijlagen

Bijlage 1	Gantt diagram Juni 2005
Bijlage 2	Lijst EU duurzaamheidsindicatoren voor de kust
Bijlage 3	Samenvattingen resultaten per meting
Bijlage 4	*Standard Indicator Format* per meting
Bijlage 5	Offerte Waterrecreatieadvies

Bijlage 1

Gantt diagram Juni 2005

ID	Task Name	Duration	Start	Finish
1	**Duurzaamheidsindicatoren Kustzone in Nederland**	**153 days**	**Fri 15/04/05**	**Tue 15/11/05**
2	**Projectbeheer**	**153 days**	**Fri 15/04/05**	**Tue 15/11/05**
3	startoverleg	2 days	Fri 15/04/05	Mon 18/04/05
4	tussentijds overleg 1	2 days	Wed 1/06/05	Thu 2/06/05
5	tussentijds overleg 2	2 days	Wed 7/09/05	Thu 8/09/05
6	eindbespreking	2 days	Mon 24/10/05	Tue 25/10/05
7	tussentijdse rapportage 1	5 days	Mon 27/06/05	Fri 1/07/05
8	tussentijdse rapportage 2	5 days	Mon 26/09/05	Fri 30/09/05
9	eindrapportage	10 days	Wed 2/11/05	Tue 15/11/05
10	**Invulling Duurzaamheidsindicatoren**	**143 days**	**Fri 15/04/05**	**Tue 1/11/05**
11	voorstel structuur databank	5 days	Fri 15/04/05	Thu 21/04/05
12	identificeren en omschrijven van dataleveranciers	52 days	Fri 22/04/05	Mon 10/10/05
13	invullen van de databank	134 days	Fri 22/04/05	Wed 26/10/05
14	grafische voorstelling van de resultaten	22 days	Tue 21/06/05	Tue 1/11/05
15	voorstel alternatieve indicatoren	6 days	Mon 10/10/05	Mon 17/10/05
16	beschrijving van knelpunten	5 days	Mon 3/10/05	Fri 7/10/05

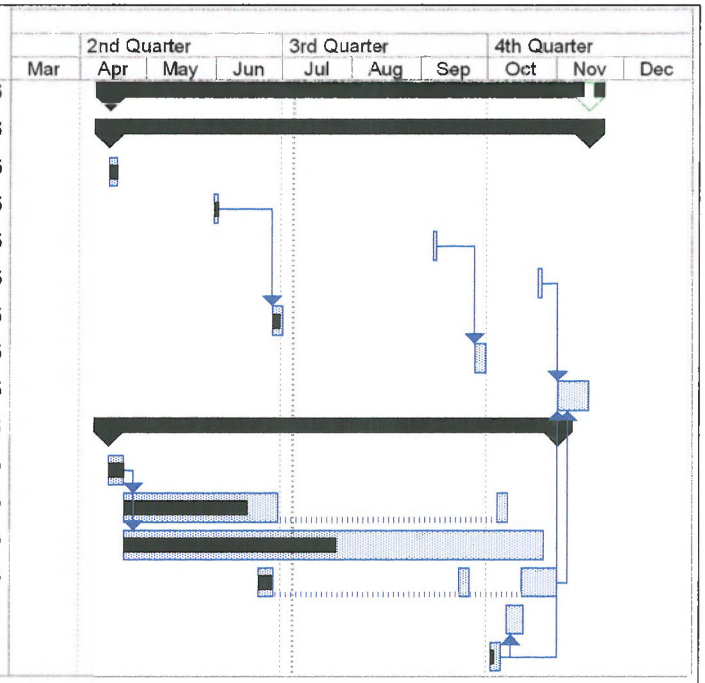

Project: Aanzet Offerte RIKZ-Duurzaam
Date: Wed 6/07/05

Task		Summary		Rolled Up Progress		Project Summary	
Progress		Rolled Up Task		Split		Group By Summary	
Milestone		Rolled Up Milestone		External Tasks		Deadline	

Bijlage 2

Lijst EU duurzaamheidsindicatoren voor de kust

No.	INDICATORS	MEASUREMENTS	Opmerkingen
1	Demand for property on the coast	Size and proportion of the population living in the coastal-zone	
		Value of residential property	
2	Area of built-up land	Percent of built-up land by distance from the coastline	
3	Rate of development of previously undeveloped land	Area converted from non-developed to developed land uses	
4	Demand for road travel on the coast	Volume of traffic on coastal motorways and major roads	data ontvangen van rws-avv op 27/6/05
5	Pressure for coastal and marine recreation	Number of berths and moorings for recreational bathing	onvolledige data
6	Land take by intensive agriculture	Proportion of agricultural land farmed intensively	
7	Area of semi-natural habitat	Area of semi-natural habitat	
8	Area of land and sea protected by statutory designations	Area protected for nature conservation, landscape and heritage	opgevraagd bij LNV
9	Effective management of designated sites	Rate of loss of, or damage to, protected areas	
10	Change to significant coastal and marine habitats and species	Status and trend of specified habitats and species	
		Number of species per habitat type	
		Number of Red List coastal area species	
11	Loss of cultural distinctiveness	Number and value of sales of local products with regional quality labels or European PDO/PGI/TSG	
12	Patterns of sectoral employment	Full time, part time and seasonal employment per sector	ontbrekende data voor gemeenten <10,000 inwoners
		Value added per sector	
13	Volume of port traffic	Number of incoming and outgoing passengers per port	
		Total volume of goods handled per port	
		Proportion of goods carried by short sea routes	
14	Intensity of tourism	Number of overnight stays in tourist accommodation	
		Occupancy rate of bed places	
15	Sustainable tourism	Number of tourist accommodations holding EU Eco-label	
		Rate of overnight stays to number of residents	
16	Quality of bathing water	Percent of bathing waters compliant with the guide value of the European Bathing Water Directive	
17	Amount of coastal, estuarine and marine litter	Volume of litter collected per given length of shoreline	data opgevraagd bij noordzeestichting
18	Concentration of nutrients in coastal waters	Riverine and direct inputs of nitrogen and phosphorous to inshore waters	
19	Amount of oil pollution	Volume of accidental oil spills	
		Number of observed oil slicks from aerial surveillance	data opgevraagd bij Bonn Agreement
20	Degree of social exclusion	Indices of multiple deprivation by area	
21	Relative household prosperity	Average household income	
		Percent of population with a higher education qualification	ontbrekende data voor gemeenten <10,000 inwoners
22	Number of second homes	Ratio of first to second homes	
23	Fish stocks and fish landings	State of the main fish stocks by species and sea area	
		Recruitment and spawning stock biomass by species	
		Landings and fish mortality by species	data opgevraagd
		Value of landings by port and species	data opgevraagd
24	Water consumption	Number of days of reduced supply	
25	Sea level rise and extreme weather conditions	Number of 'stormy days'	
		Rise in sea level relative to land	opgevraagd bij Douwe Dillingh
26	Coastal erosion and accretion	Length of protected and defended coastline	
		Length of dynamic coastline	
		Area and volume of sand nourishment	
27	Natural, human and economic assets at risk	Number of people living within an 'at risk' zone	
		Area of protected sites within an 'at risk' zone	
		Value of economic assets within an 'at risk' zone.	

data verzameld en parameterbestand gemaakt
in progress
ontbrekende data, maar zo goed mogelijk afgewerkt

Bijlage 3

Samenvattingen resultaten per meting

1. Demand for property on the coast

1.1 Size and proportion of the population living in the coastal zone

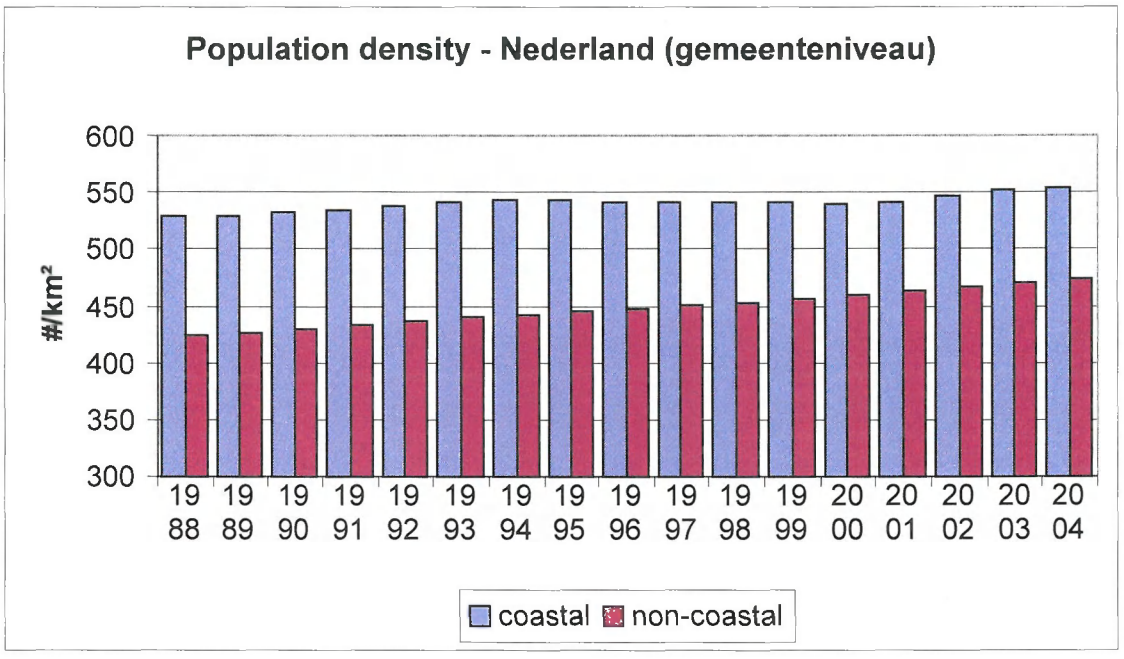

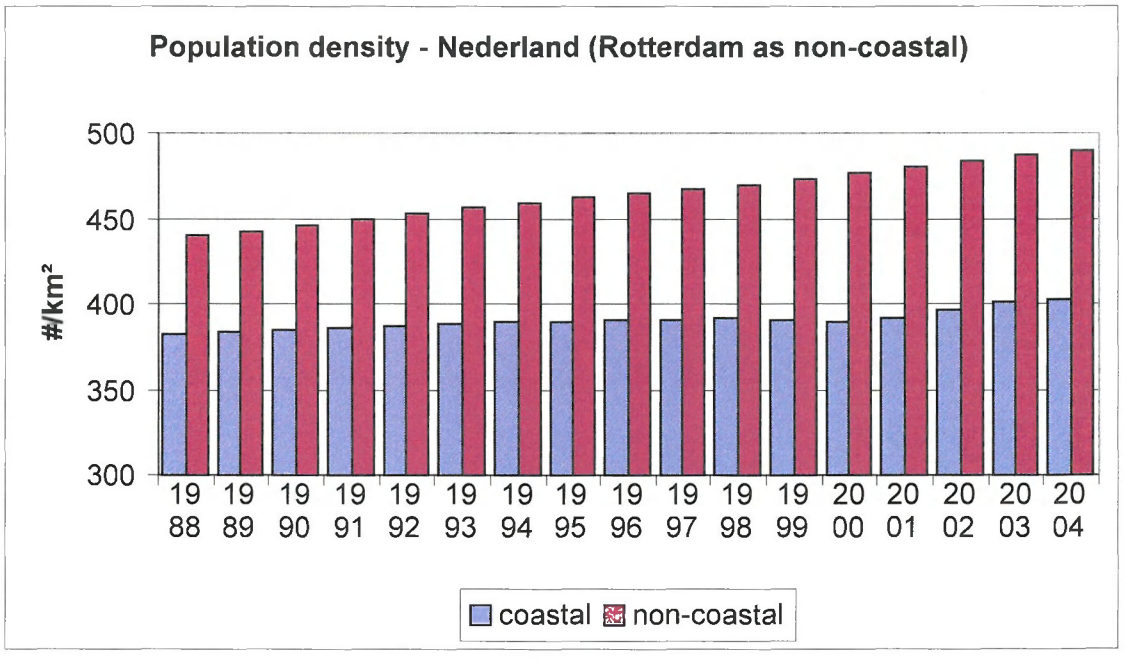

1.2 Value of residential property

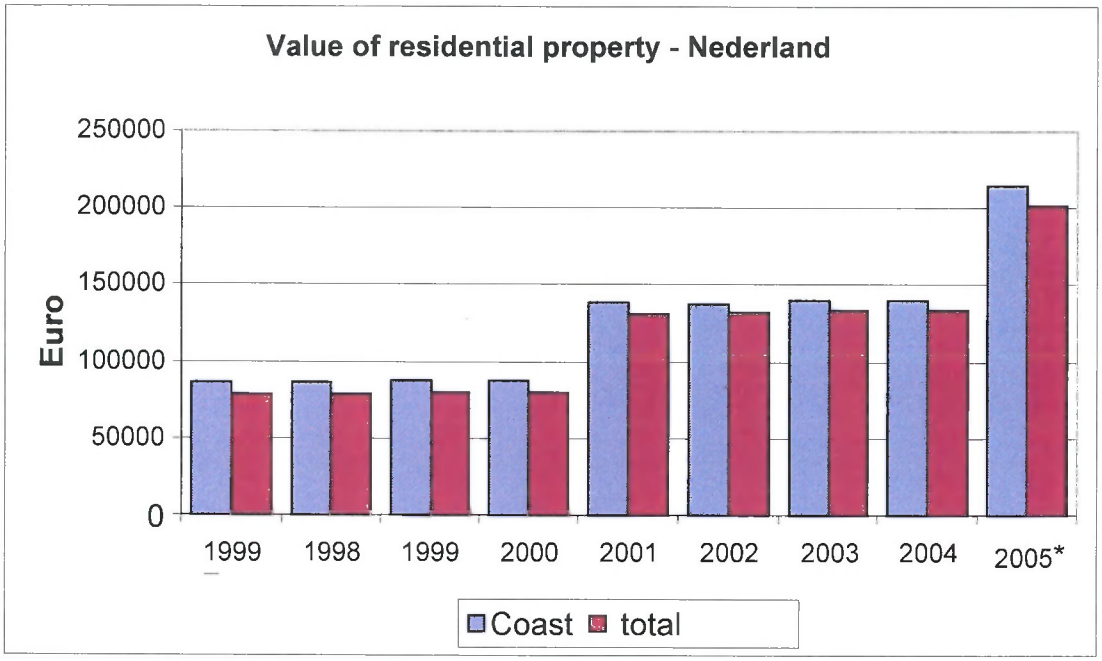

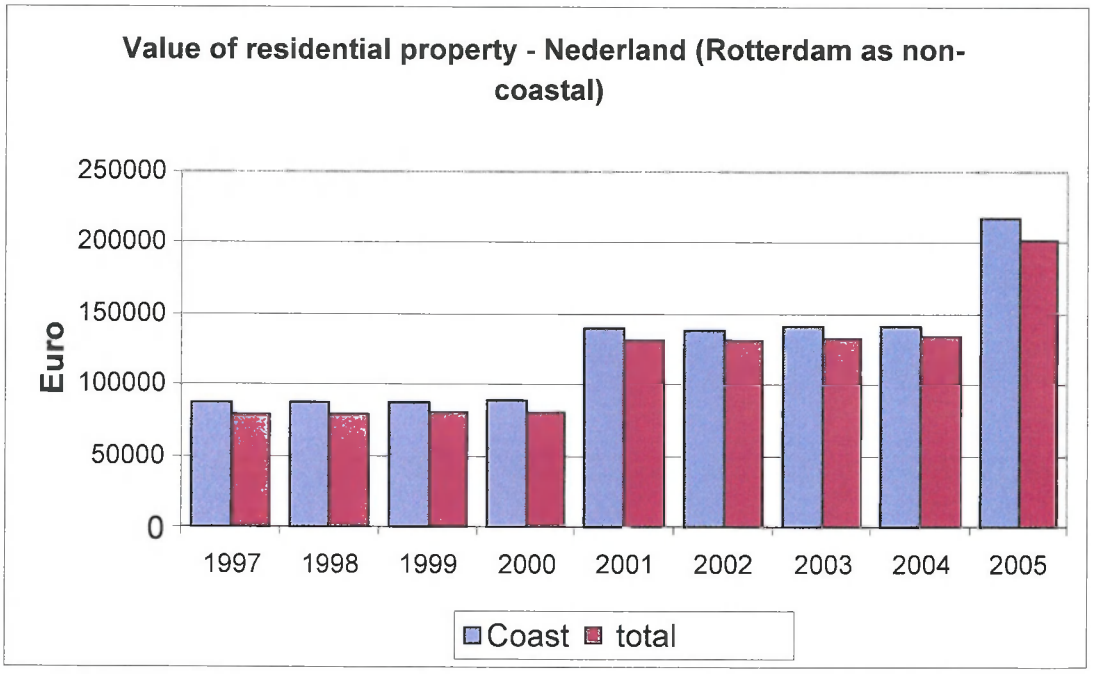

2. Area of built-up land

2.1 Percent of built-up land by distance from the coastline

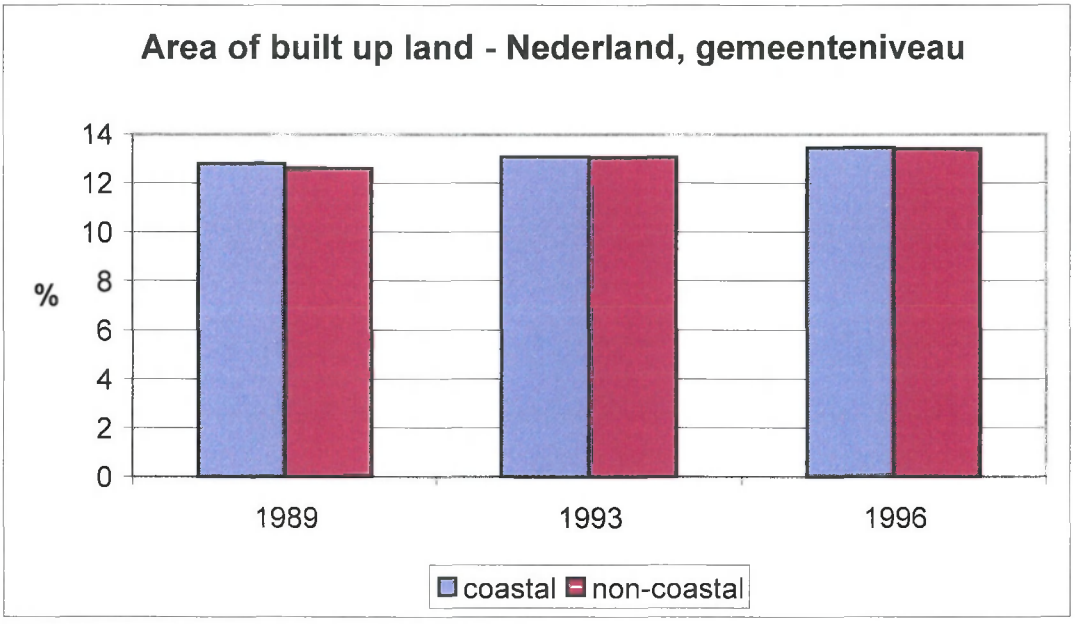

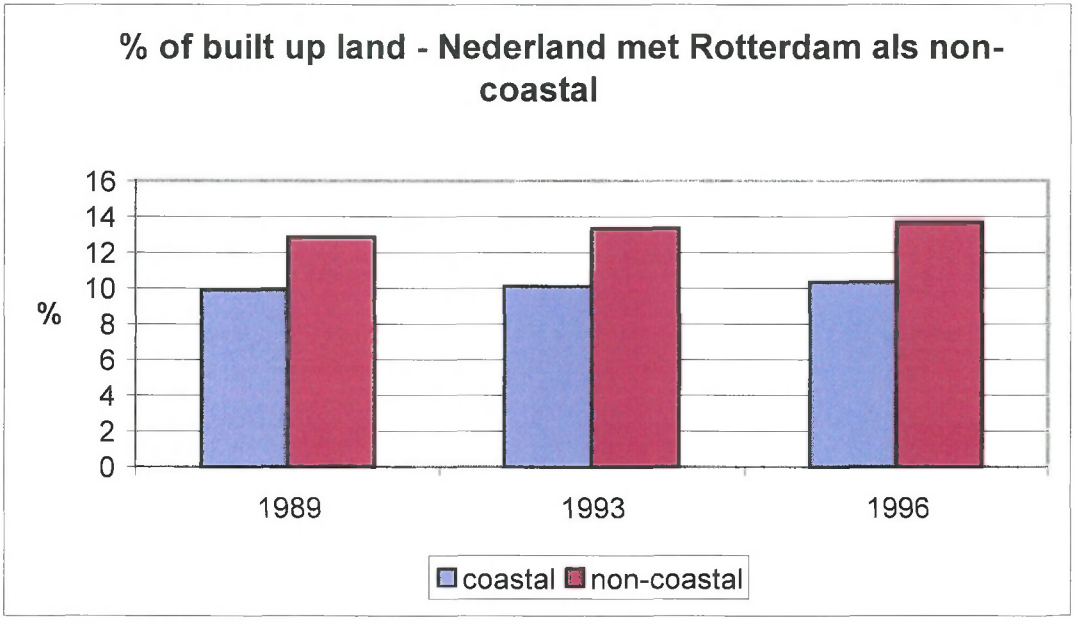

4. Pressure for coastal and marine recreation

4.1 Number of berths & moorings for recreational bathing

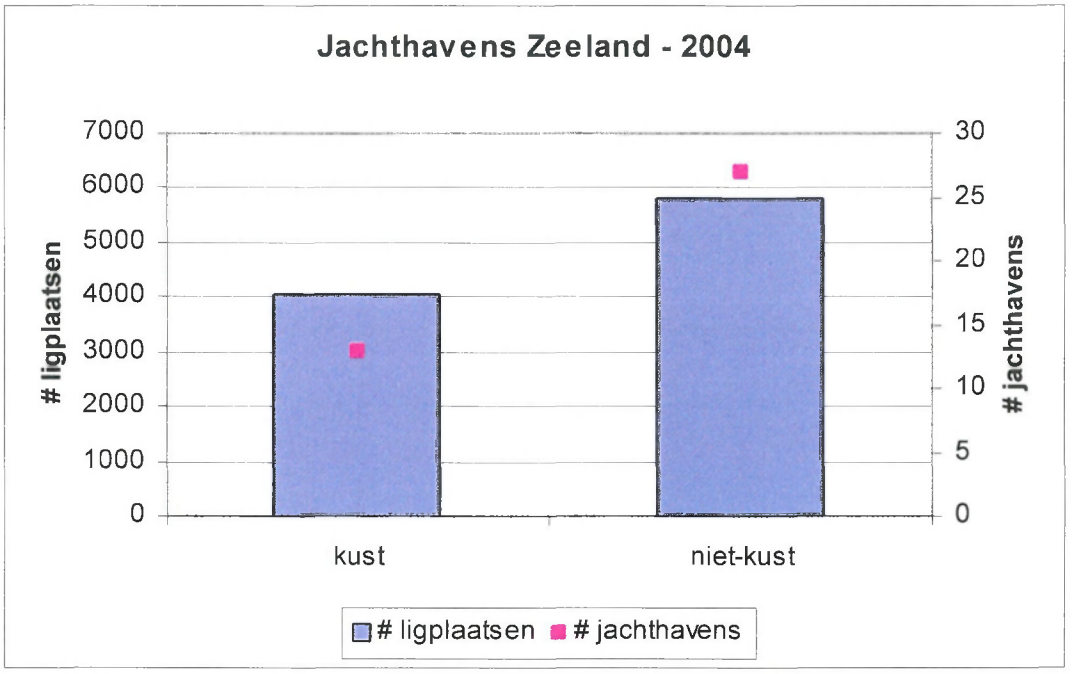

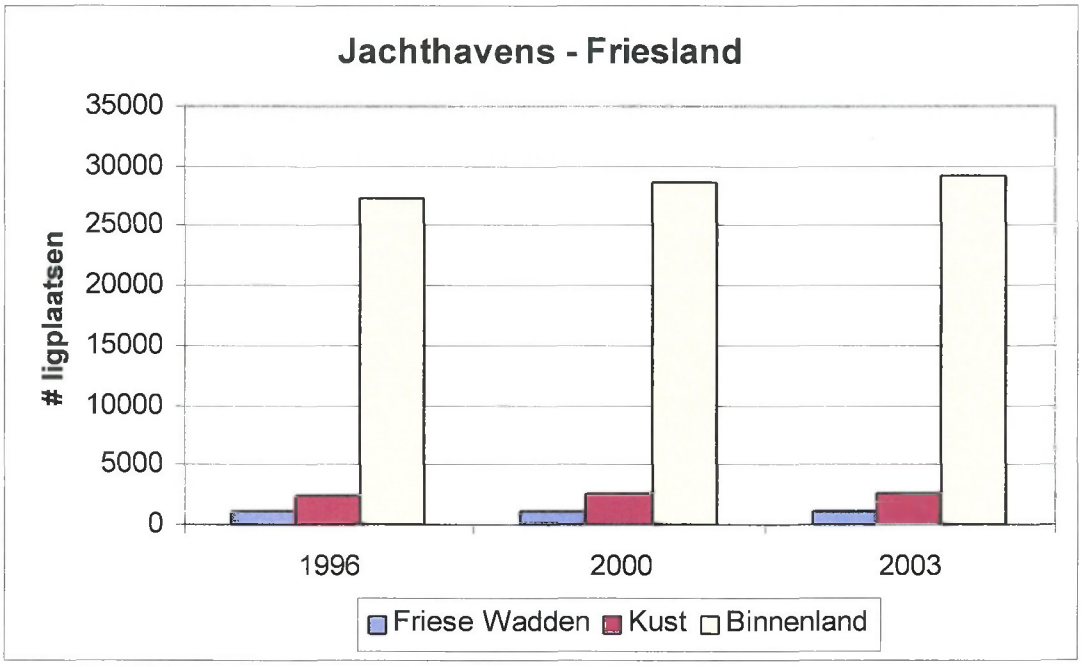

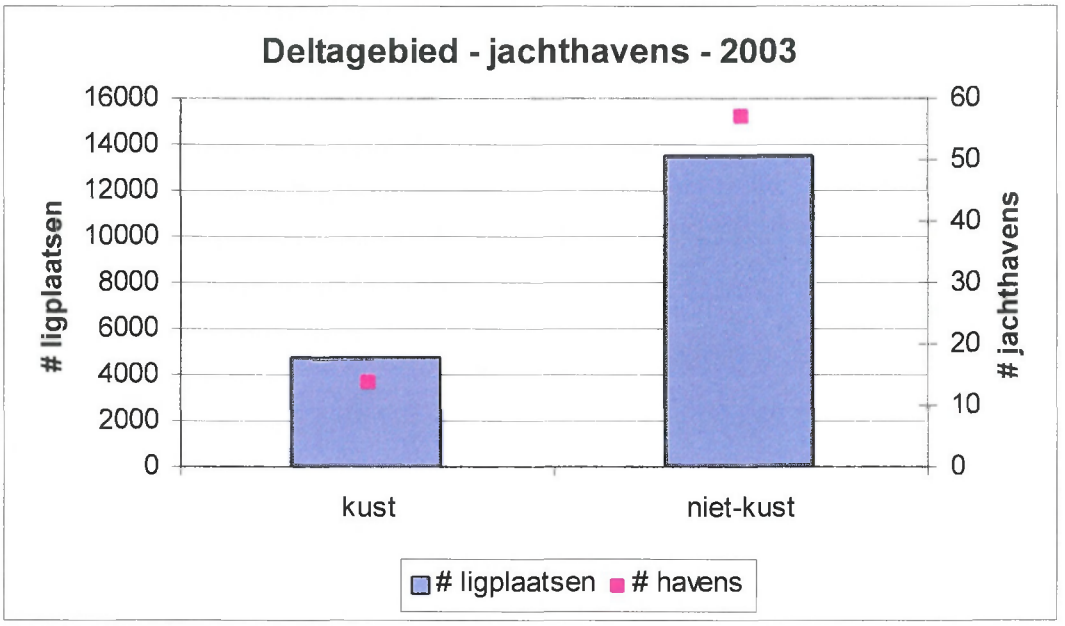
Deltagebied - jachthavens - 2003
16000
14000
12000
10000
8000
6000
4000
2000
0
ligplaatsen
60
50
40
30
20
10
0
jachthavens
kust
niet-kust
ligplaatsen
havens

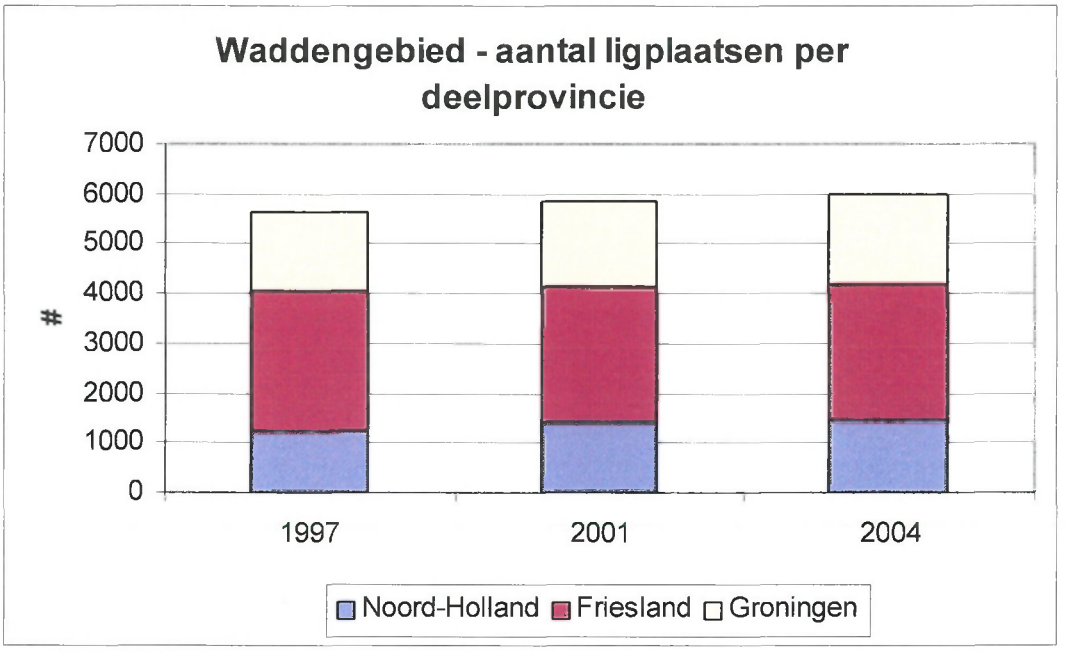
Waddengebied - aantal ligplaatsen per deelprovincie
7000
6000
5000
4000
3000
2000
1000
0
#
1997
2001
2004
Noord-Holland
Friesland
Groningen

35. Land take by intensive agriculture

35.1 Proportion of agricultural land farmed intensively

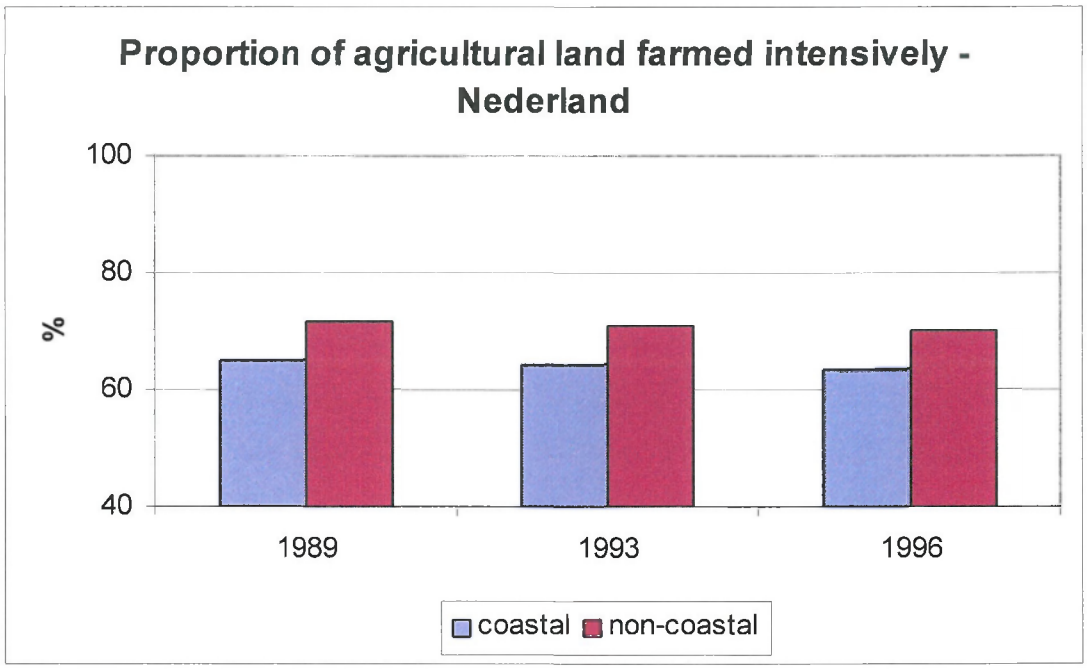

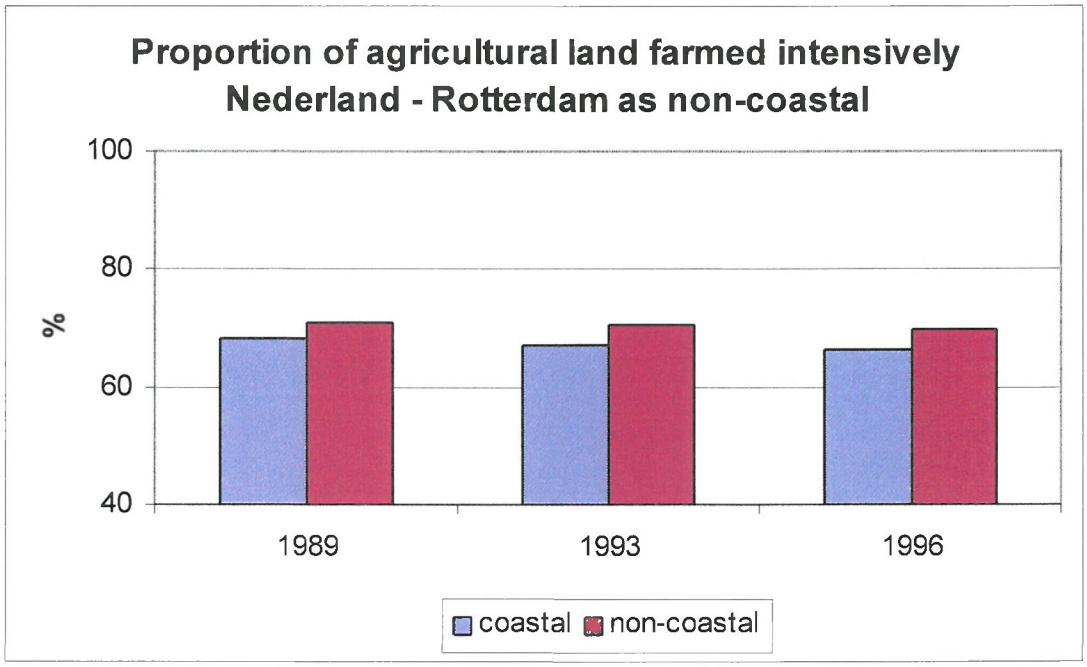

10. Volume of port traffic

10.1 Number of incoming and outgoing passengers per port

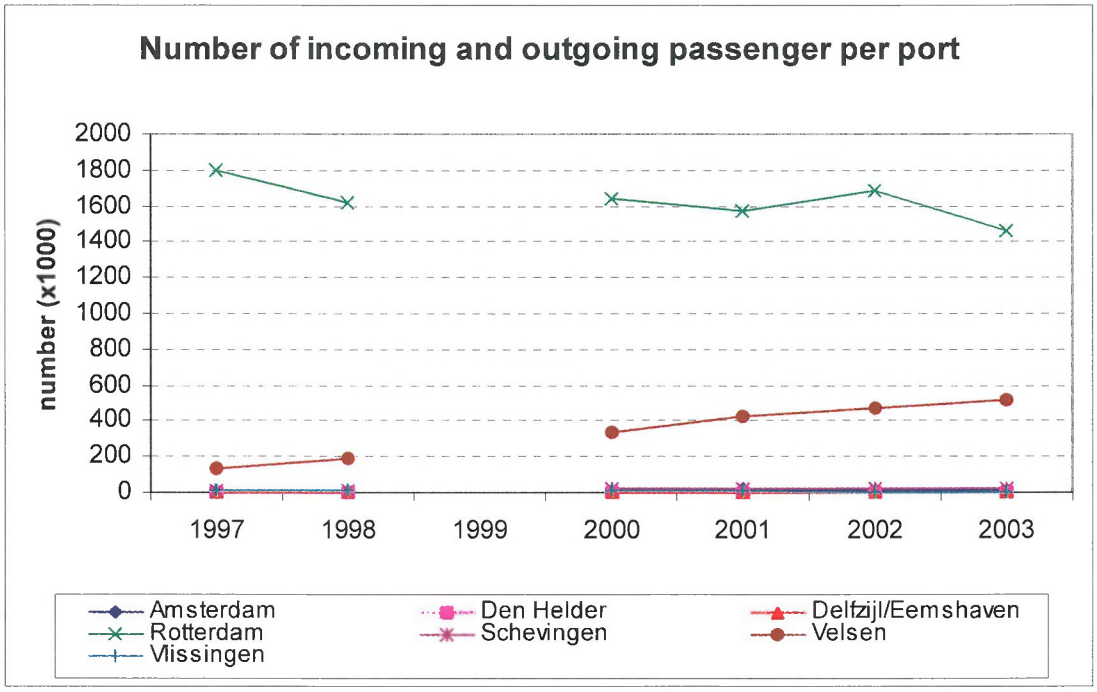

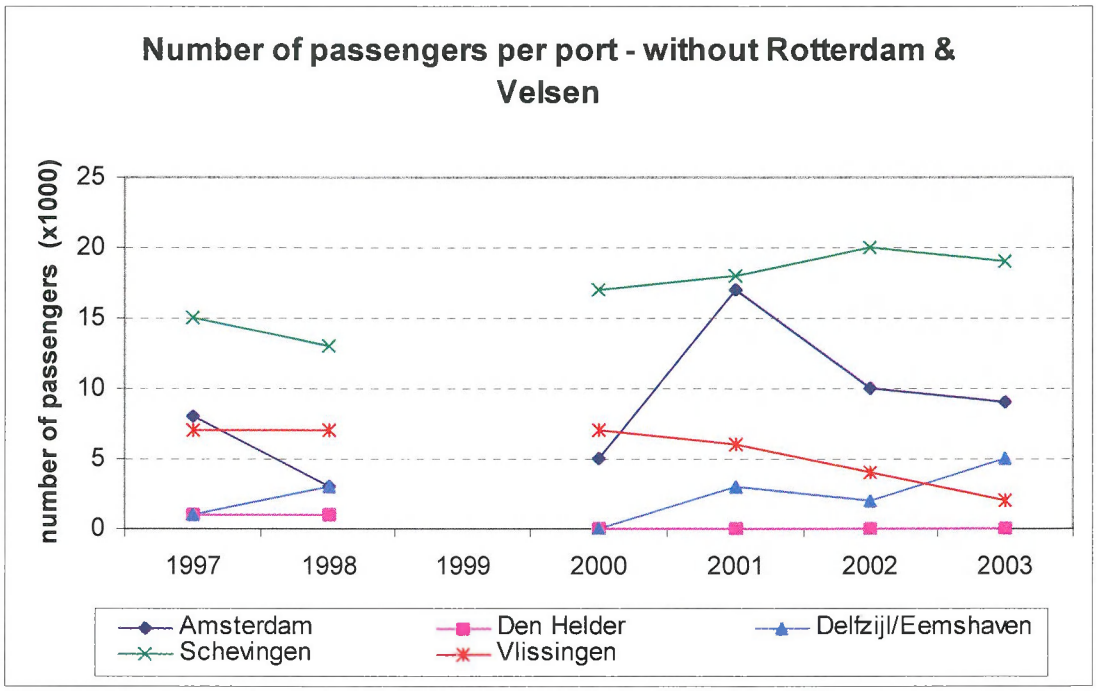

10.2 Total volume of goods handled per port

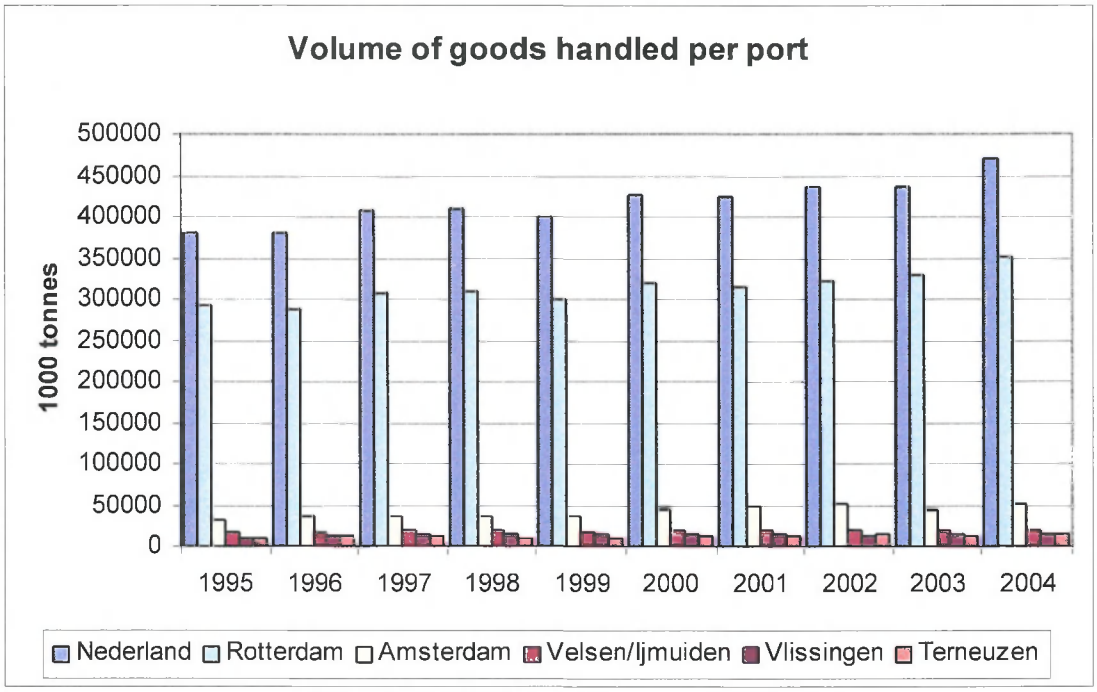

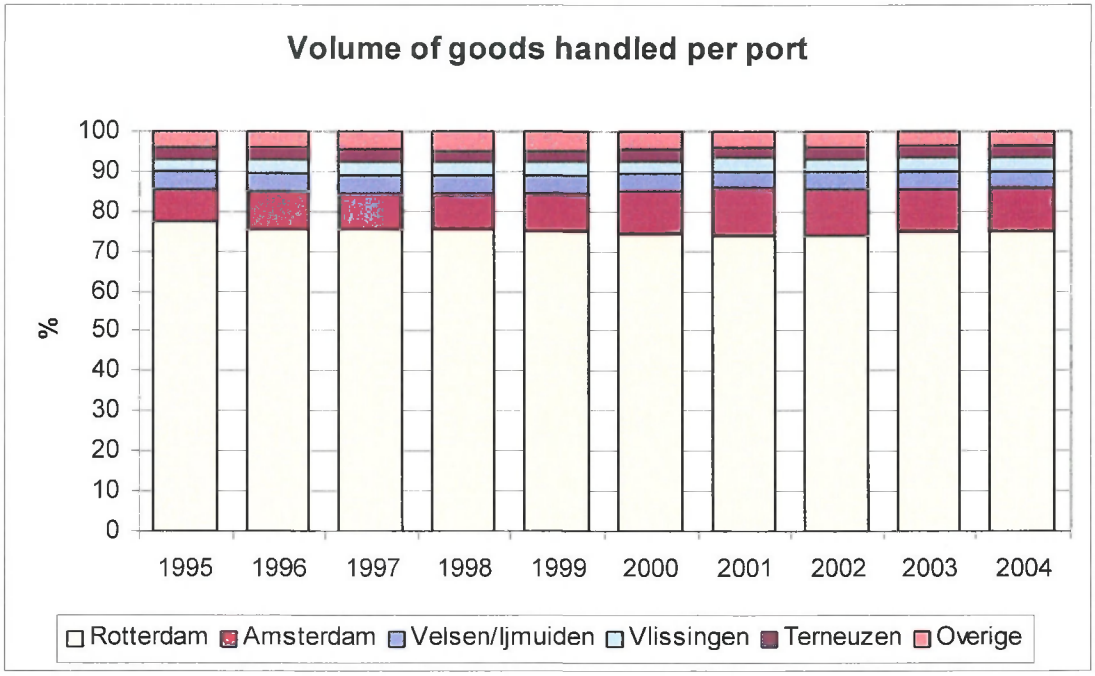

10.3 Proportion of goods handled by short sea routes

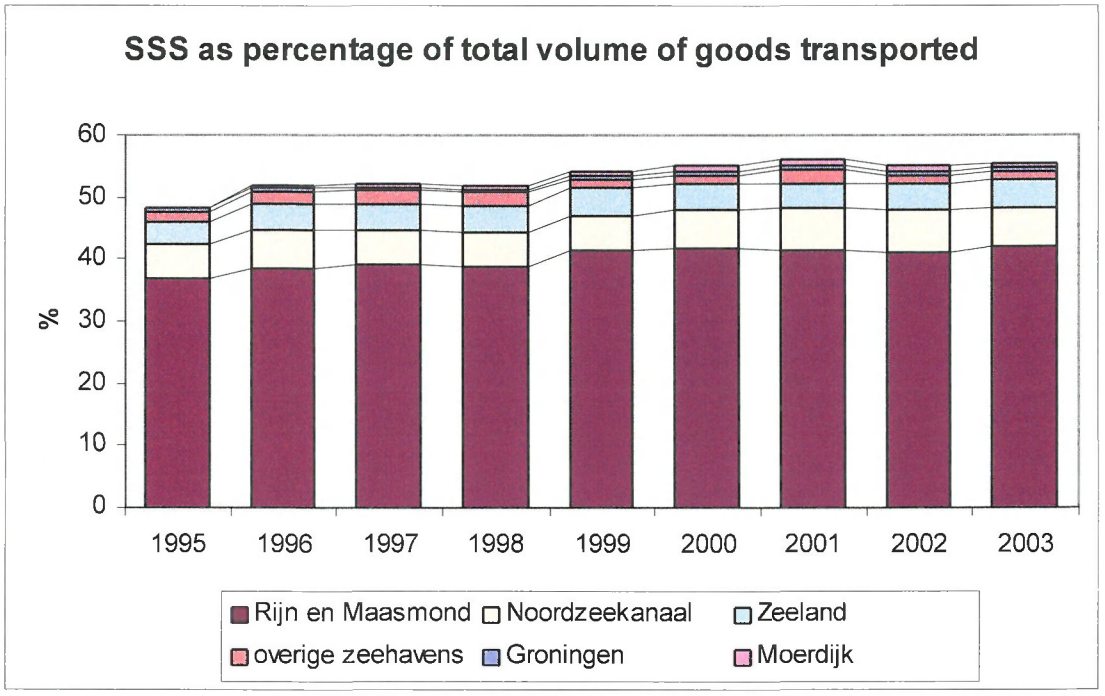

11. Intensity of tourism

11.1 Number of overnight stays in tourist accommodations

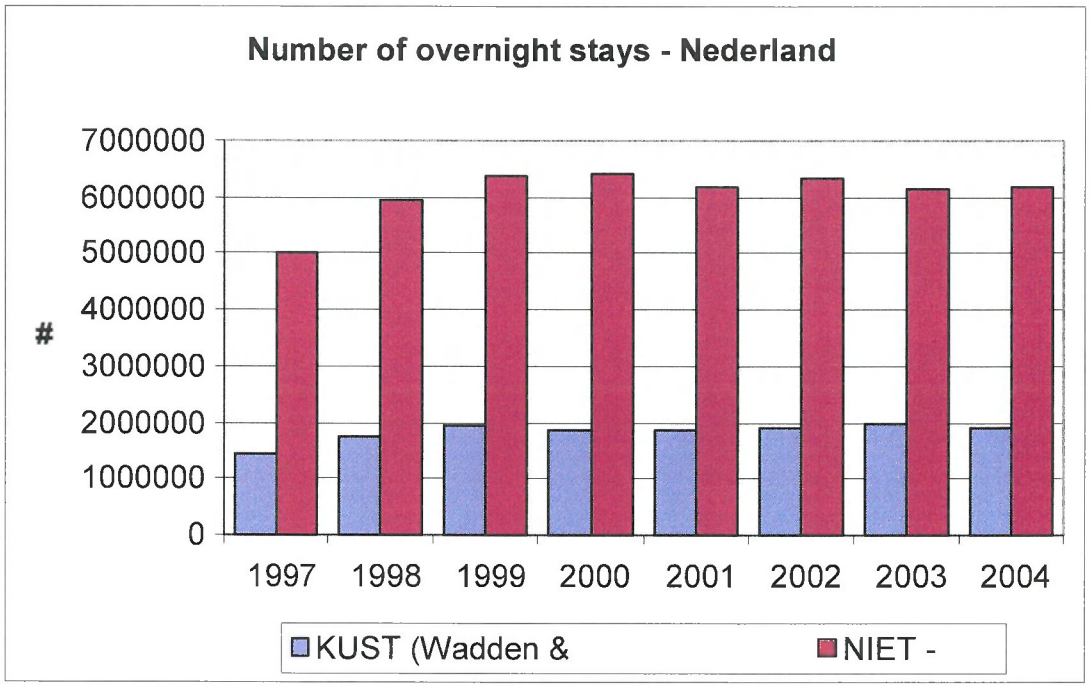

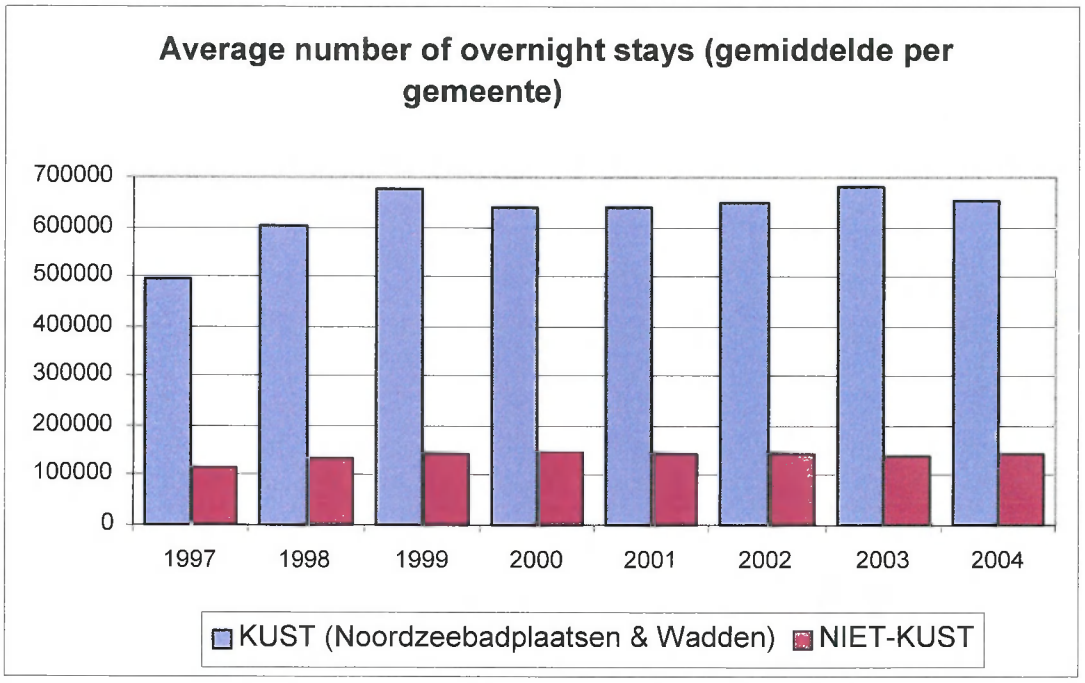

11.2 Occupancy rate of bed places

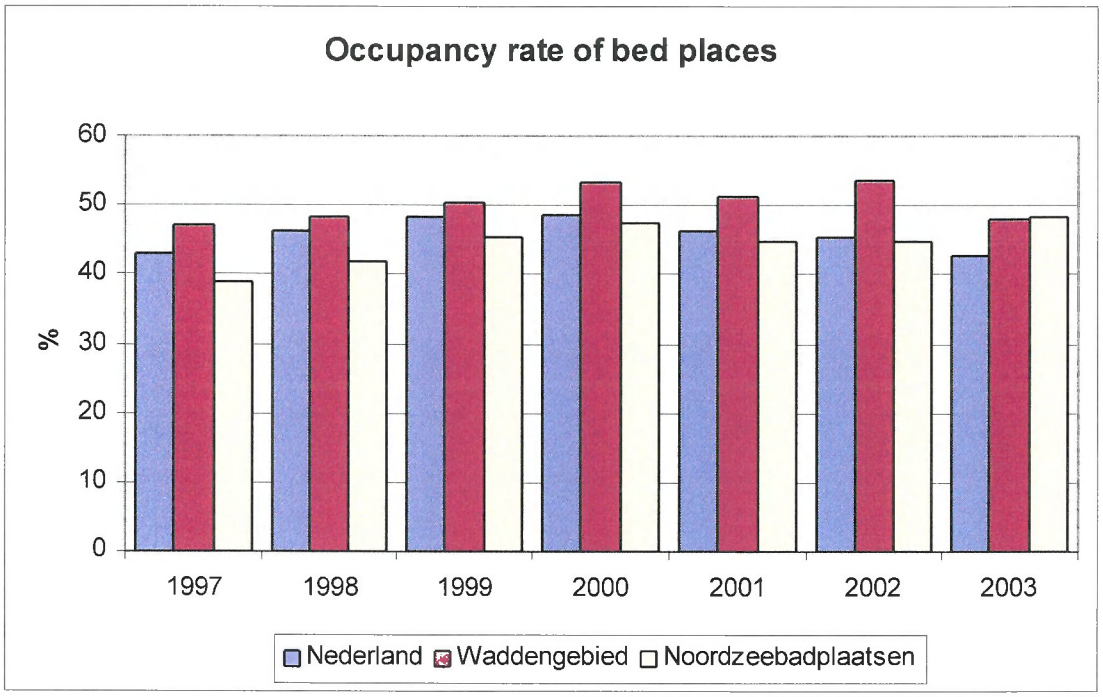

12. Sustainable tourism

12.1 Number of tourist accommodations holding EU Eco-label

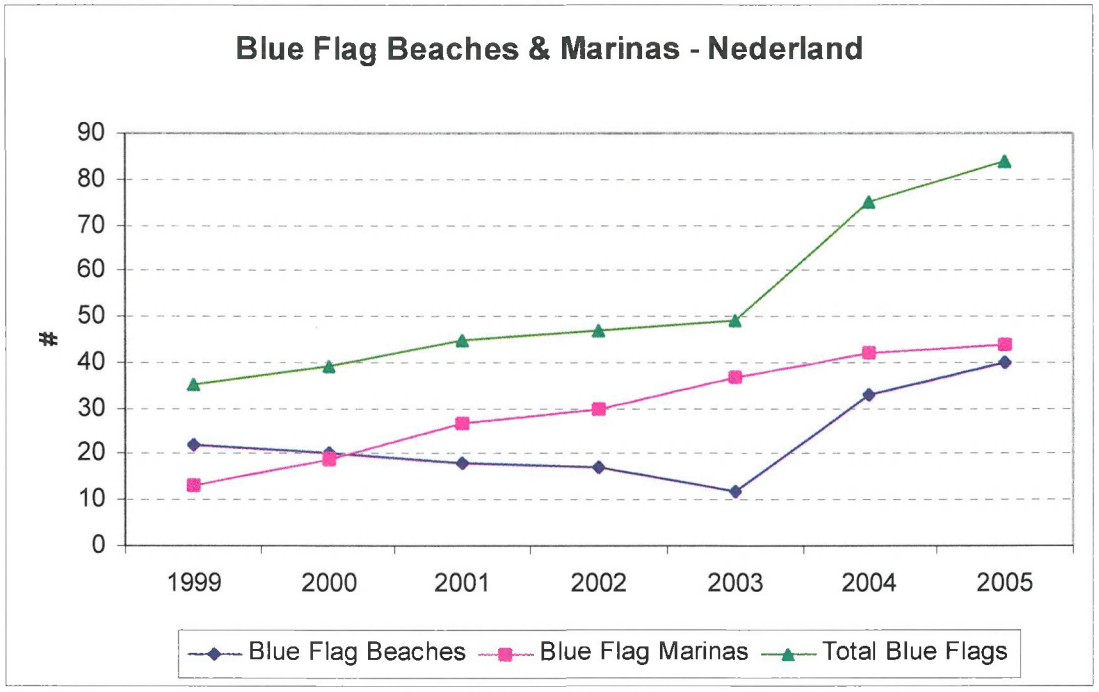

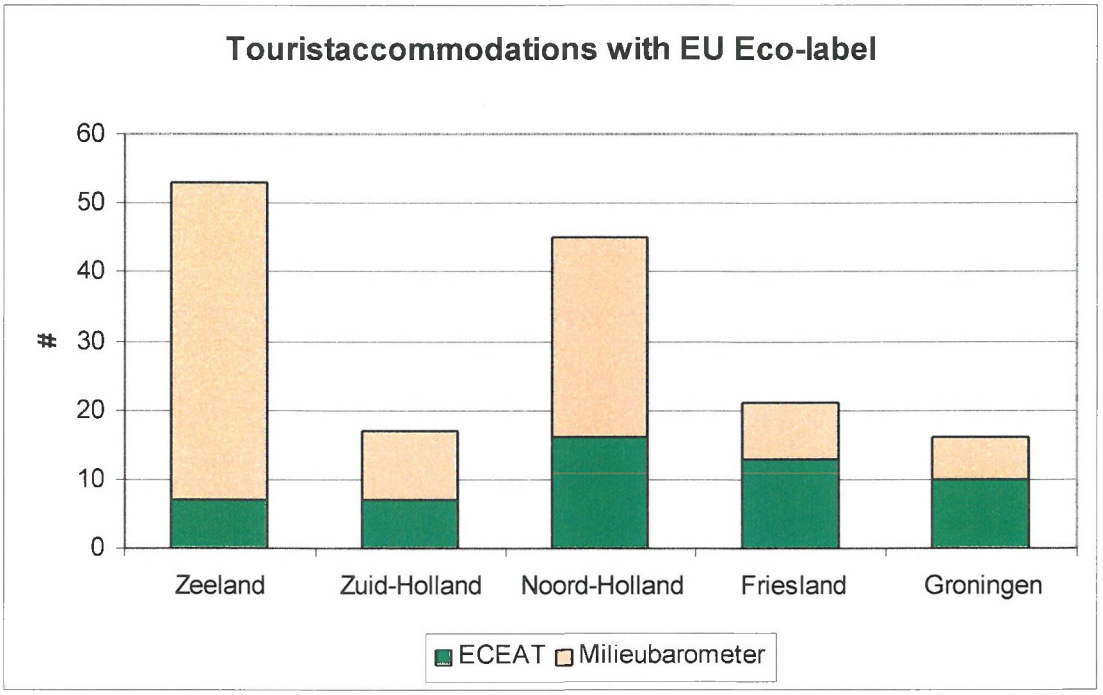

12.2 Rate of overnight stays to number of residents

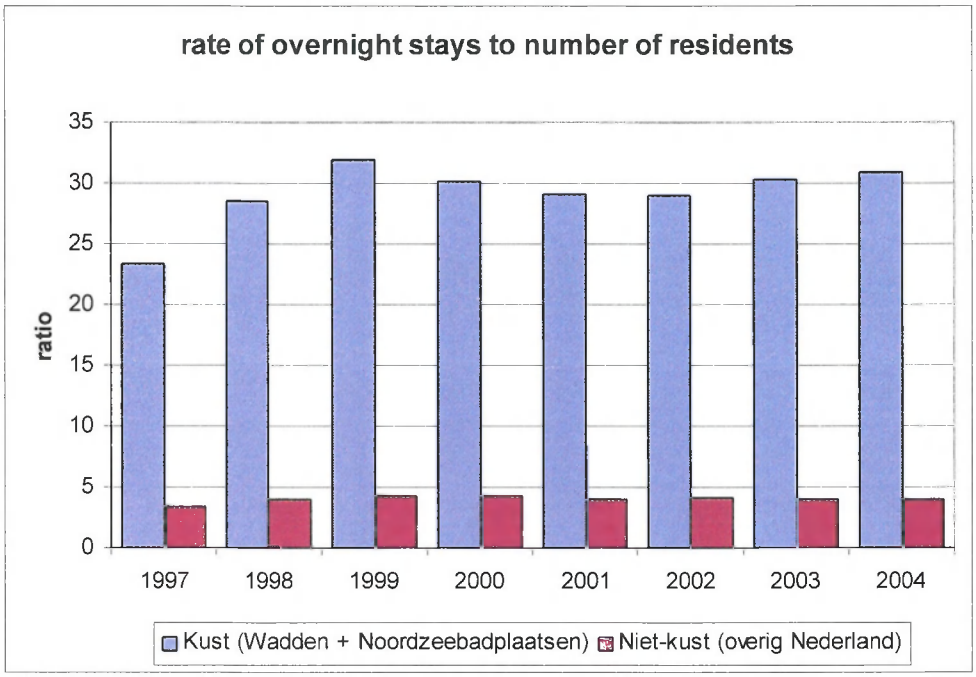

13. Quality of bathing water

13.1 Percent of bathing waters compliant with the guide value of the European Bathing Water Directives

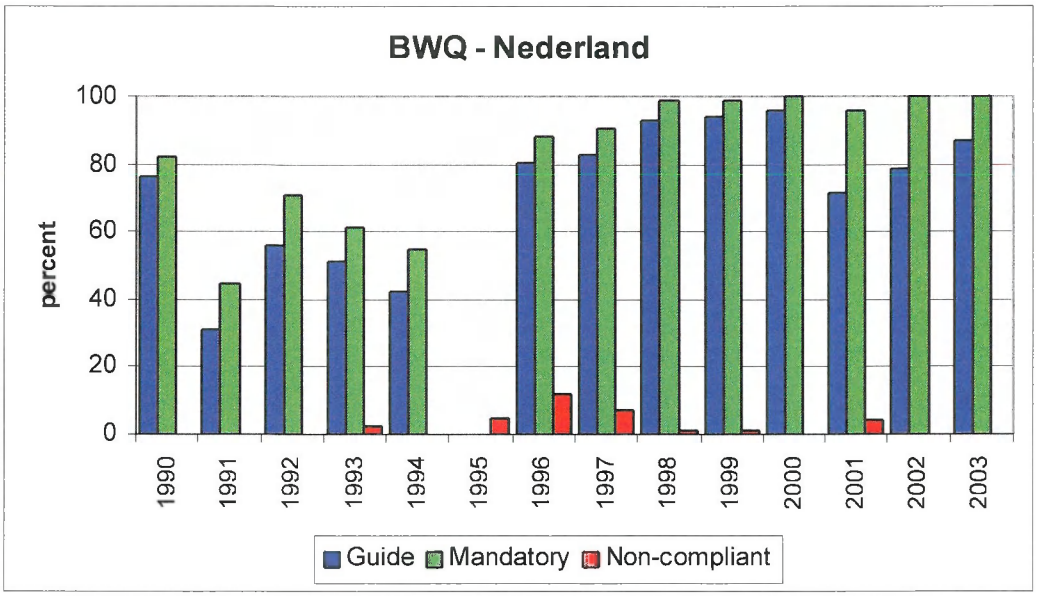

15. Concentration of nutrients in coastal waters

15.1 Riverine and direct inputs of nitrogen and phosphorous to inshore waters

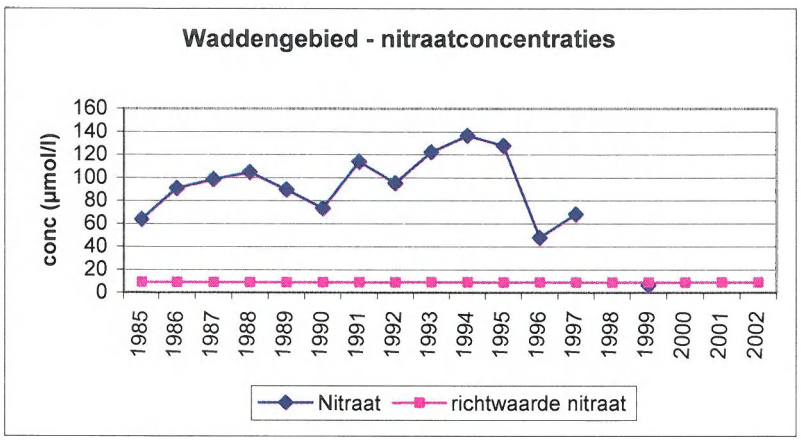

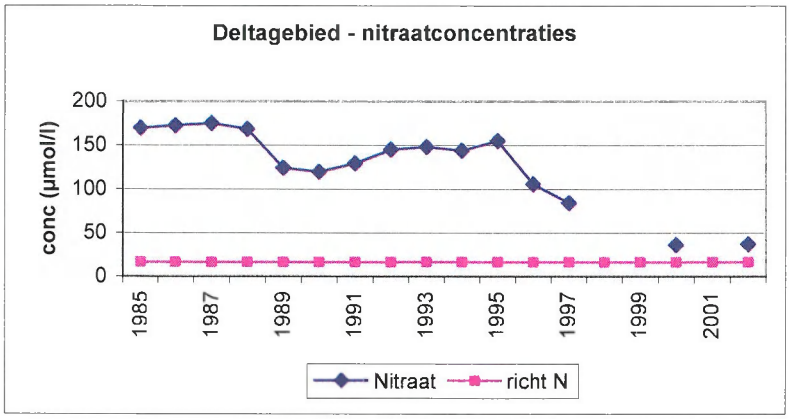

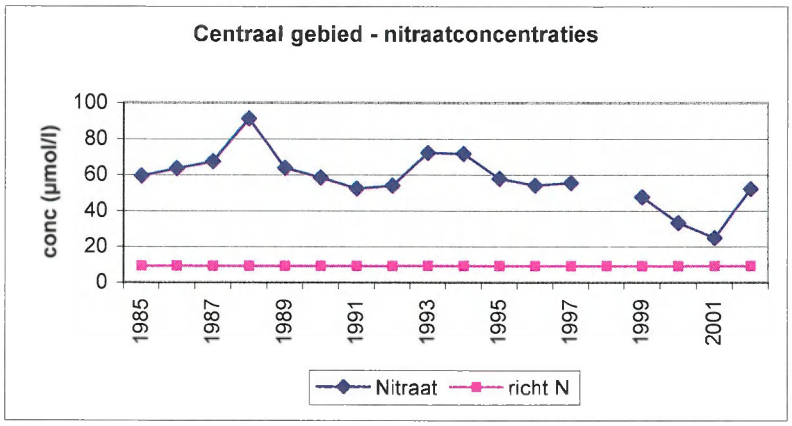

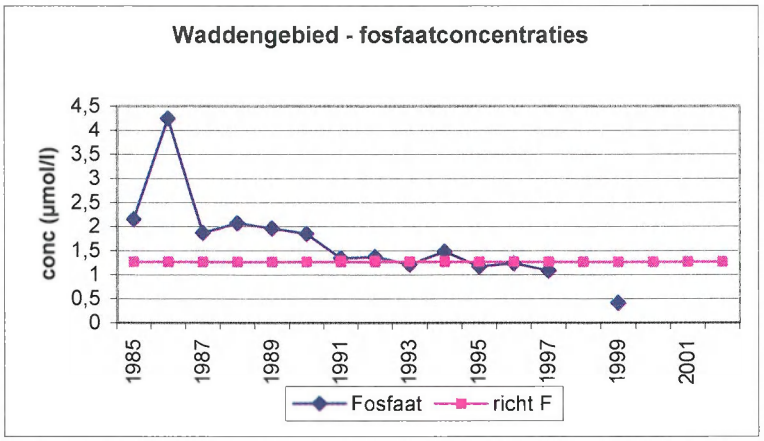
Waddengebied - fosfaatconcentraties
conc (µmol/l)
4,5
4
3,5
3
2,5
2
1,5
1
0,5
0
1985
1987
1989
1991
1993
1995
1997
1999
2001
Fosfaat
richt F

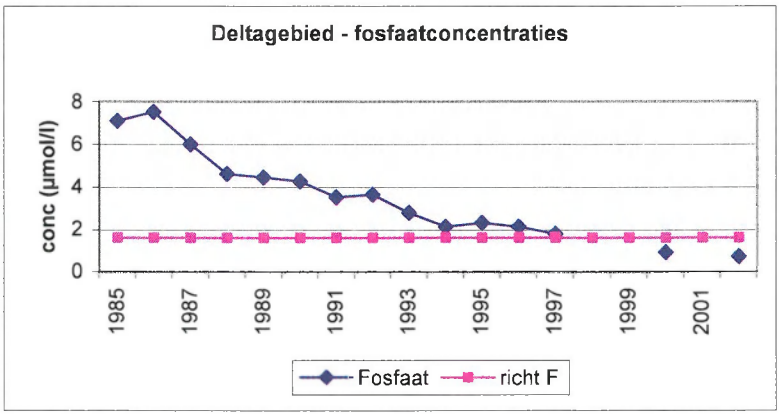
Deltagebied - fosfaatconcentraties
conc (µmol/l)
8
6
4
2
0
1985
1987
1989
1991
1993
1995
1997
1999
2001
Fosfaat
richt F

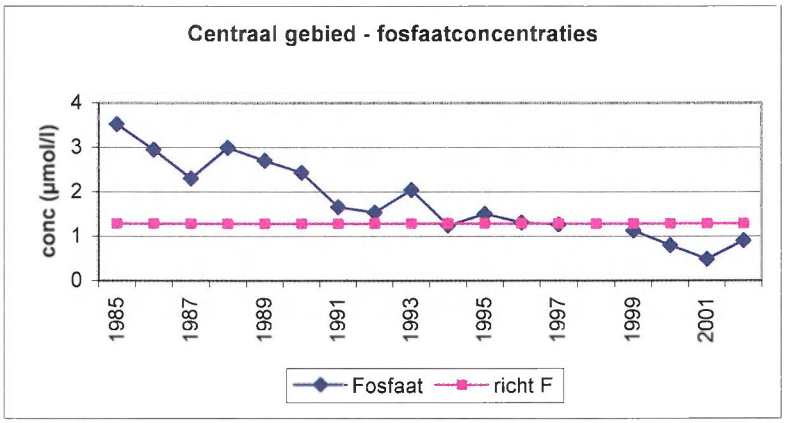
Centraal gebied - fosfaatconcentraties
conc (µmol/l)
4
3
2
1
0
1985
1987
1989
1991
1993
1995
1997
1999
2001
Fosfaat
richt F

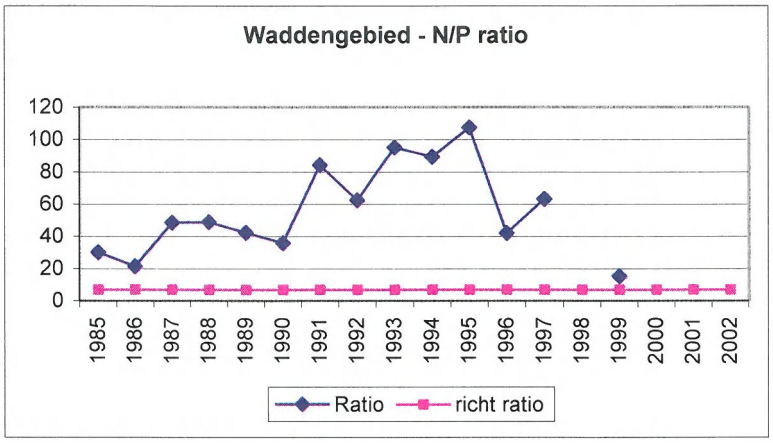
Waddengebied - N/P ratio
120
100
80
60
40
20
0
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
Ratio
richt ratio

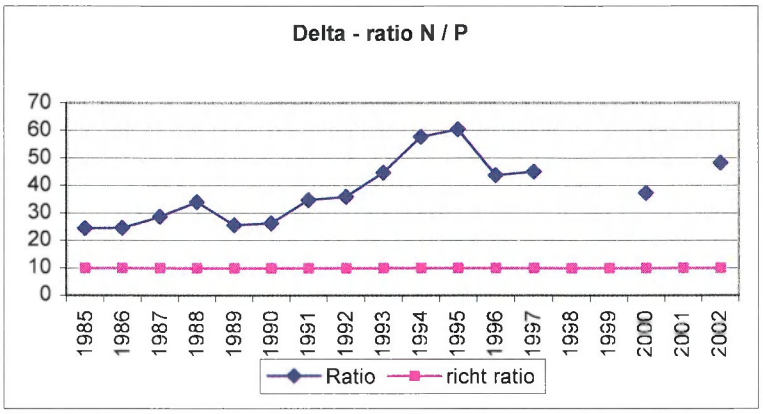
Delta - ratio N / P
70
60
50
40
30
20
10
0
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
Ratio
richt ratio

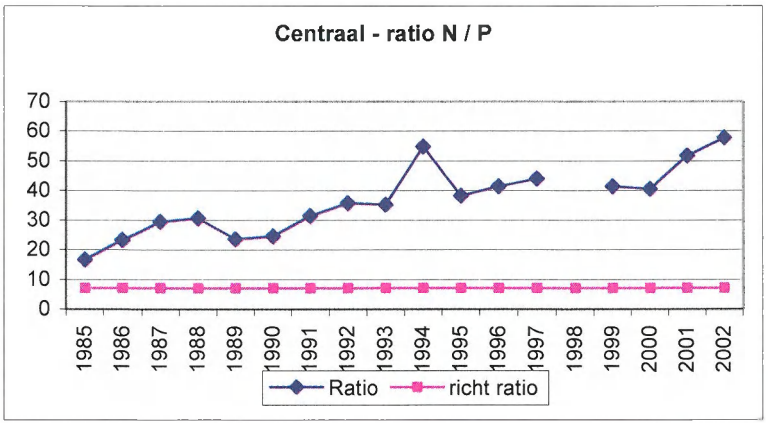
Centraal - ratio N / P
70
60
50
40
30
20
10
0
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
Ratio
richt ratio

18. Degree of social exclusion

18.1 Indices of multiple deprivation by area

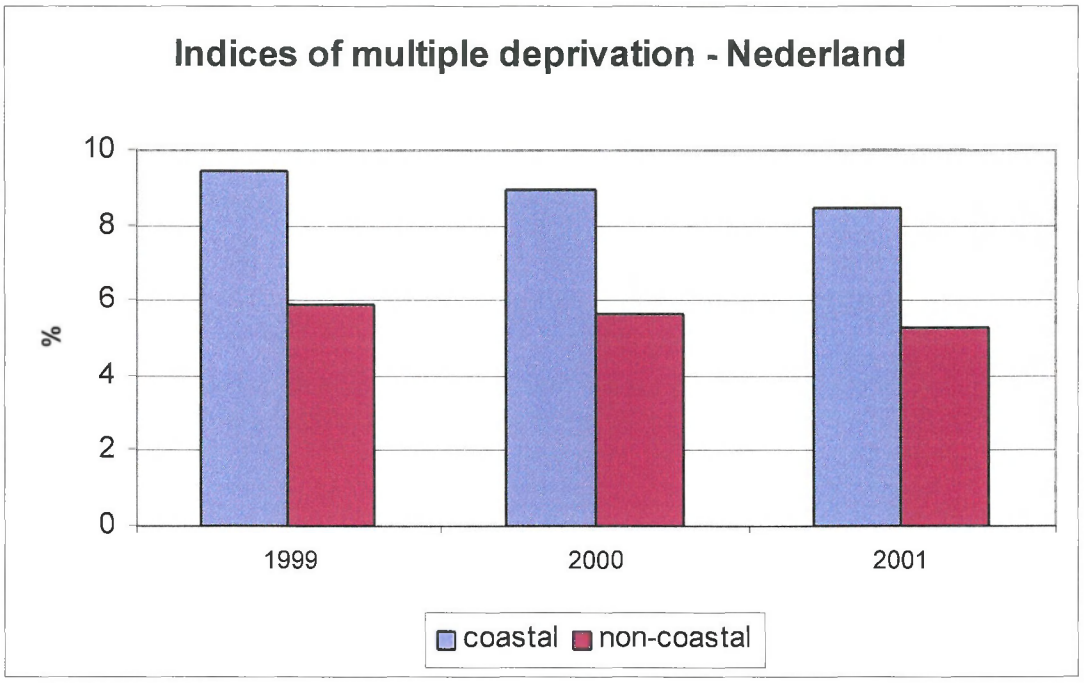

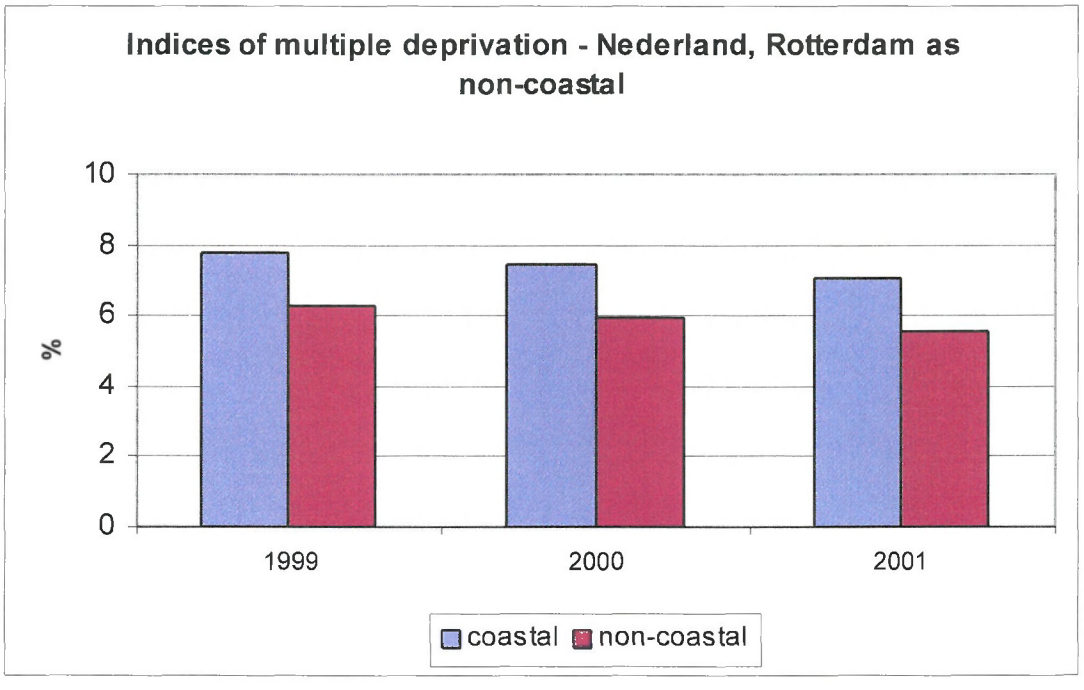

36 Relative household prosperity

36.1 Average household income

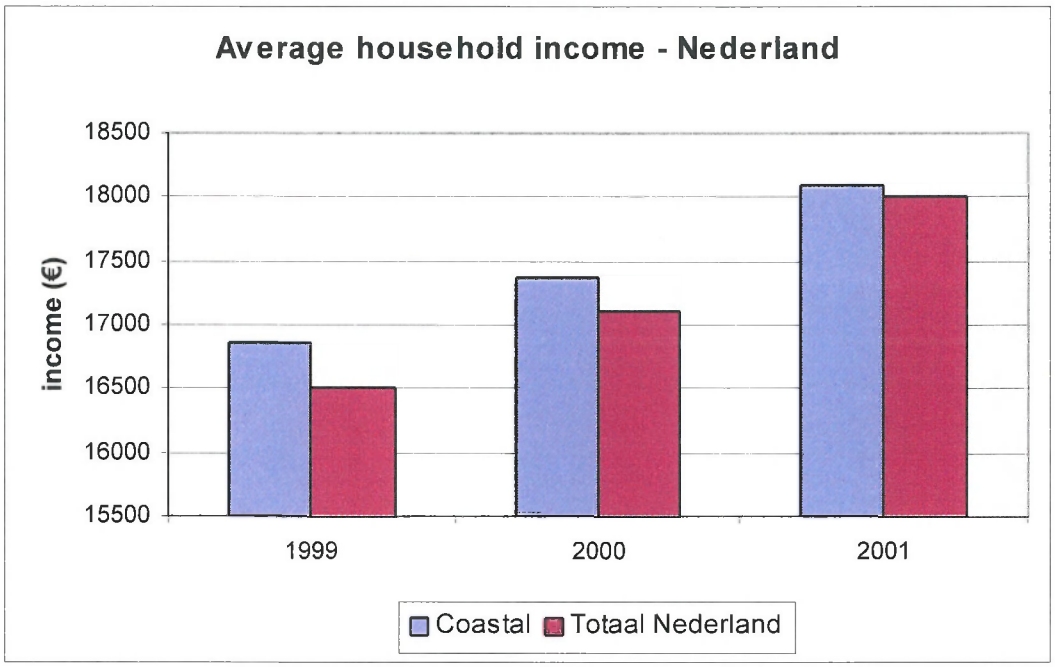

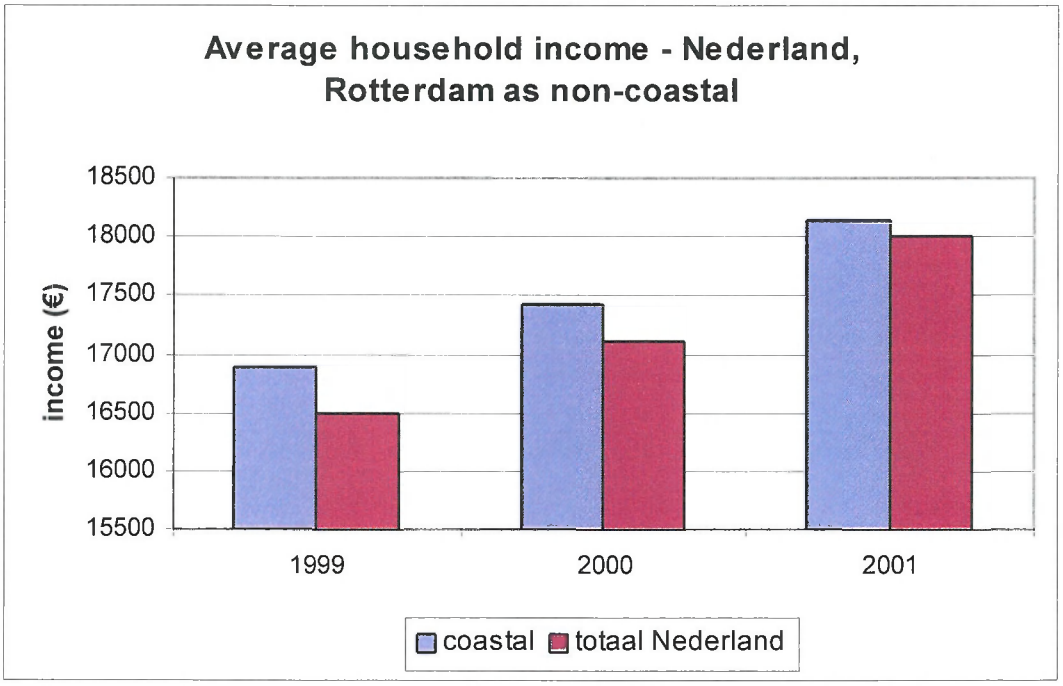

19. Number of second homes

19.1 Ratio of first to second homes

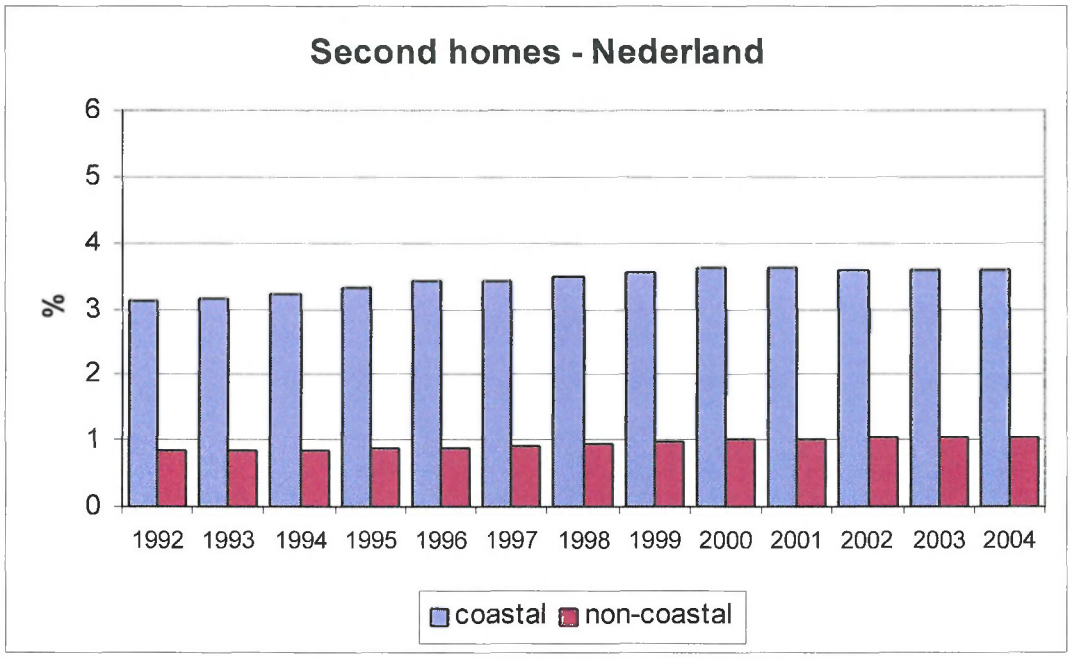

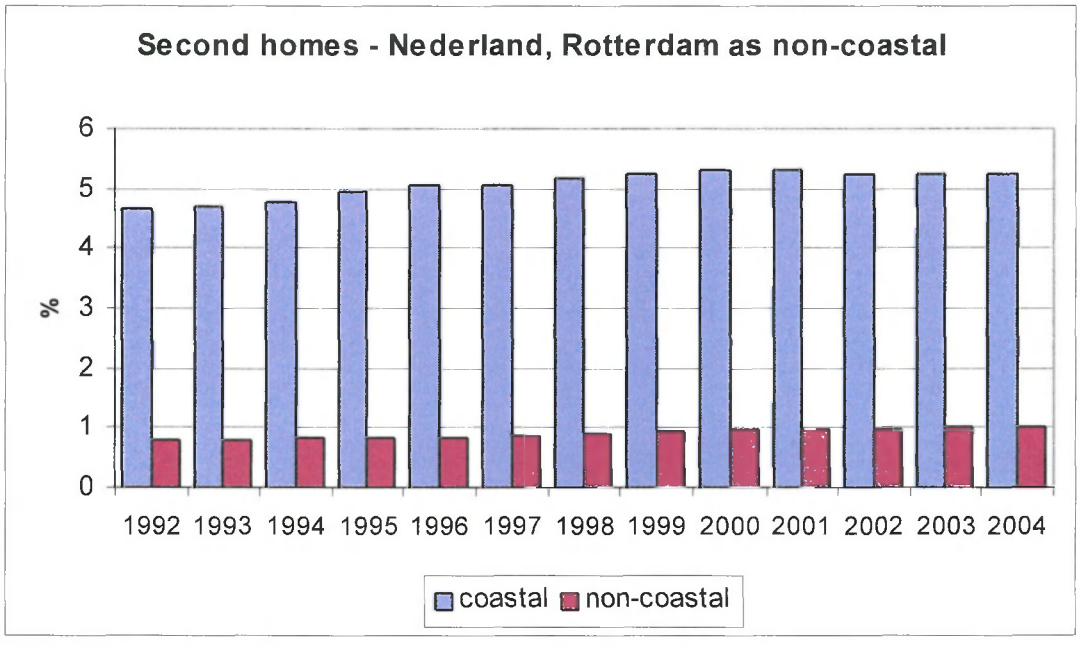

25. Sea level rise and extreme weather conditions

25.1 Number of stormy days

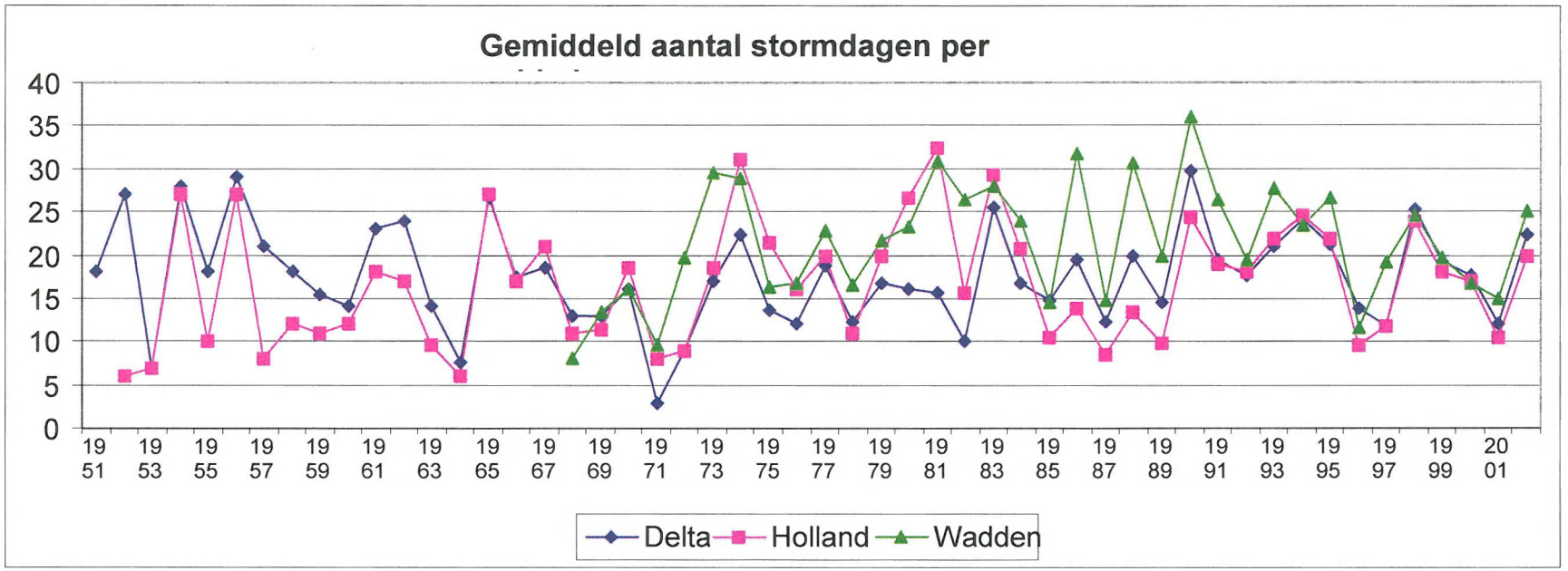

26. Coastal erosion and accretion

26.2 Length of dynamic coastline

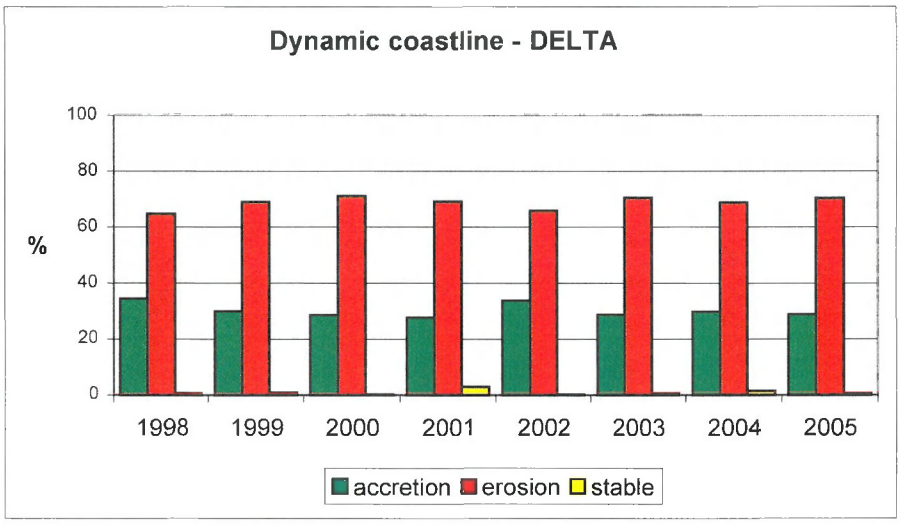

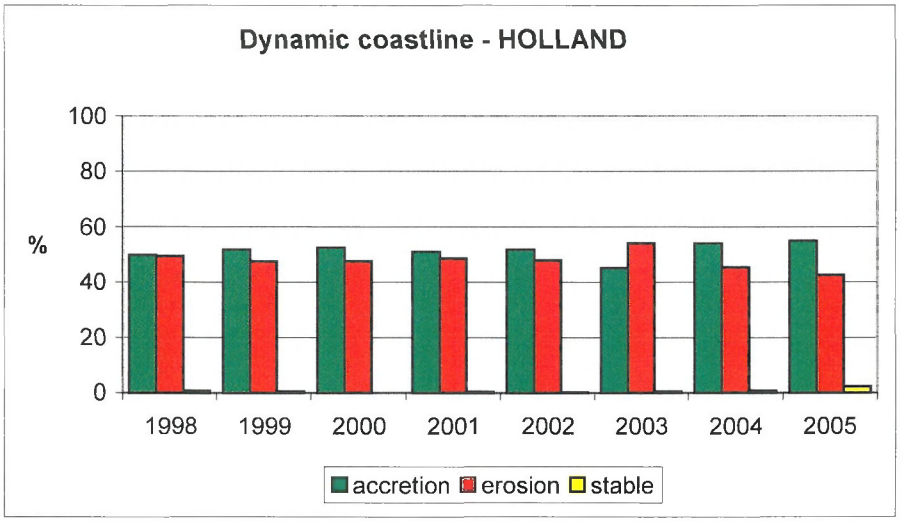

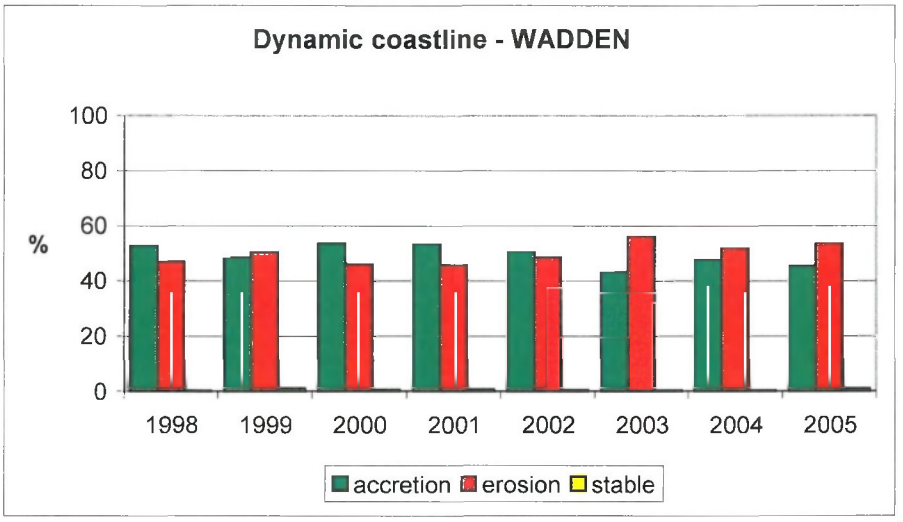

Bijlage 4

Standard Indicator Format per meting

Indicator	
1	Demand for property on the coast

Meting	
1.1	Size, density and proportion of the population living in the coastal zone

Waarom deze meting?

We willen weten in welke mate de bevolking van een provincie of een land zich in het kustgebied concentreert. Het nagaan van veranderingen in de bevolking van een kustregio in de tijd, geeft een aanwijzing van de druk die op het kustgebied wordt uitgeoefend door de vraag naar bouwgrond, huisvesting, tewerkstelling, openbare diensten en transport. De meting is geselecteerd omwille van haar relevantie voor het kustgebeuren.

Parameters	
(i)	Number of inhabitants per square kilometre in coastal NUTS 4 compared to the number of inhabitants in non-coastal NUTS 4 in the wider reference region
(ii)	Population of the coastal NUTS 4 as a proportion of the total population of the wider reference region

Bereik

Ruimtelijk	Temporeel
De 37 kustgemeenten in de vijf kustprovincies	1988 – 2004 [1]

Databron

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) – STATLINE

Data 1995 – 2005:
Nederland regionaal – regionale statistieken – regionale kerncijfers Nederland. Selectie van bevolking (aantal inwoners op 1 jan) + bevolkingsdichtheid + bodemgebruik (oppervlakte: totale opp. + land + binnen- en buitenwater)

Data 1988 - 1994:
Mens & maatschappij – bevolking – bevolking per regio; leeftijd (1988 – 2005)

Milieu, natuur & ruimte – ruimte – bodemgebruik in Nederland – selectie van totale oppervlakte, binnenwater en buitenwater (1989 – 1993 – 1996)

Methodologie

	Stappen	Producten
1	Identificeer alle gemeenten die de kustlijn raken of deze in het verleden geraakt hebben [2] en ken ze een unieke code toe [3].	Lijst van alle huidige en vroegere kustgemeentes voor de drie meest recente bevolkingstellingen.

	Definieer dit als het kustgebied	
2	Verzamel de bevolkingsgegevens voor alle eenheden die in het studiegebied geïdentificeerd zijn.	Bevolkingsaantal van Nederland, de vijf kustprovincies en respectievelijke COROP-gebieden en alle kustgemeenten.
3	Tel de bevolkingscijfers op voor de gemeenten geïdentificeerd in stap 1.	Bevolking van het 'kustgebied' (som van de kustgemeenten) in Nederland
4	Trek de totale bevolking van dit kustgebied (product 3) af van de totale bevolking van Nederland	Bevolking van alle niet-kustgemeenten in Nederland
5	Verzamel de oppervlakten voor elk van de eenheden die in het studiegebied geïdentificeerd zijn.	Oppervlakte van Nederland, de vijf kustprovincies en respectievelijke COROP-gebieden en alle kustgemeenten.
6	Tel de oppervlakten op voor de gemeenten geïdentificeerd in stap 1.	Oppervlakte van het kustgebied in Nederland
7	Trek de totale oppervlakte van het kustgebied af van de totale oppervlakte van Nederland	Oppervlakte van alle niet-kustgemeenten in Nederland
8	Deel het resultaat van stap 3 door het resultaat van stap 6	Aantal inwoners per vierkante kilometer in het kustgebied van Nederland
9	Deel het resultaat van stap 4 door het resultaat van stap 7	Aantal inwoners per vierkante kilometer in het niet-kustgebied van Nederland
10	Herhaal stap 3 tot 9 voor elk van de vijf kustprovincies	Aantal inwoners per vierkante kilometer in het kustgebied van elk van de vijf kustprovincies
11	Deel het bevolkingsaantal in het kustgebied door het bevolkingsaantal in de kustprovincie en vermenigvuldig dit getal met 100.	Bevolking van het kustgebied als percentage van de totale bevolking in de kustprovincie.

Beschrijving van de datasets (metadata)
Location (indeling van het studiegebied): Nederland – provincies – COROP's – kustgemeentes Nominator (teller): bevolkingsaantallen per jaar en per locatie Denominator (noemer): landoppervlakte, uitgedrukt in km² (1ha = 10 000 m² => 1ha = 0.01km²) Value (waarde): aantal inwoners per km² Opmerkingen: 1995 – 2005: alle data (nom, denom & value) uit het bronbestand van CBS 1988 – 1994: nominator & denominator data uit verschillende CBS onderwerpen opgevraagd Oppervlaktewaarden alleen beschikbaar voor 1989, 1993 en 1996 => de opp.1988 = opp 1989; opp 1990 & 1991 & 1992 = opp. 1989; opp. 1994 = opp. 1993. Hierbij werd rekening gehouden met eventuele fusies. De waarden voor 1988 – 1995 werden zelf berekend.

Visualisatie	
Kaart	Geen
Grafiek 1	Lijn- of staafdiagram dat de procentuele verhouding van de bevolking in het kustgebied ten opzichte van het niet-kustgebied in Nederland jaarlijks weergeeft.
Grafiek 2	Lijn- of staafdiagram dat het aantal inwoners per vierkante kilometer van het kustgebied en het niet-kustgebied jaarlijks weergeeft.

Opmerkingen

(1) De richtlijnen voor de berekening van deze meting betreft minimum drie Census-gegevens.

(2) Hierbij wordt rekening gehouden met fusies en grenswijzigingen die in het verleden opgetreden zijn.

(3) Door desbetreffende overheidsinstellingen worden unieke codes toegekend aan huidige en gefusioneerde gemeenten.

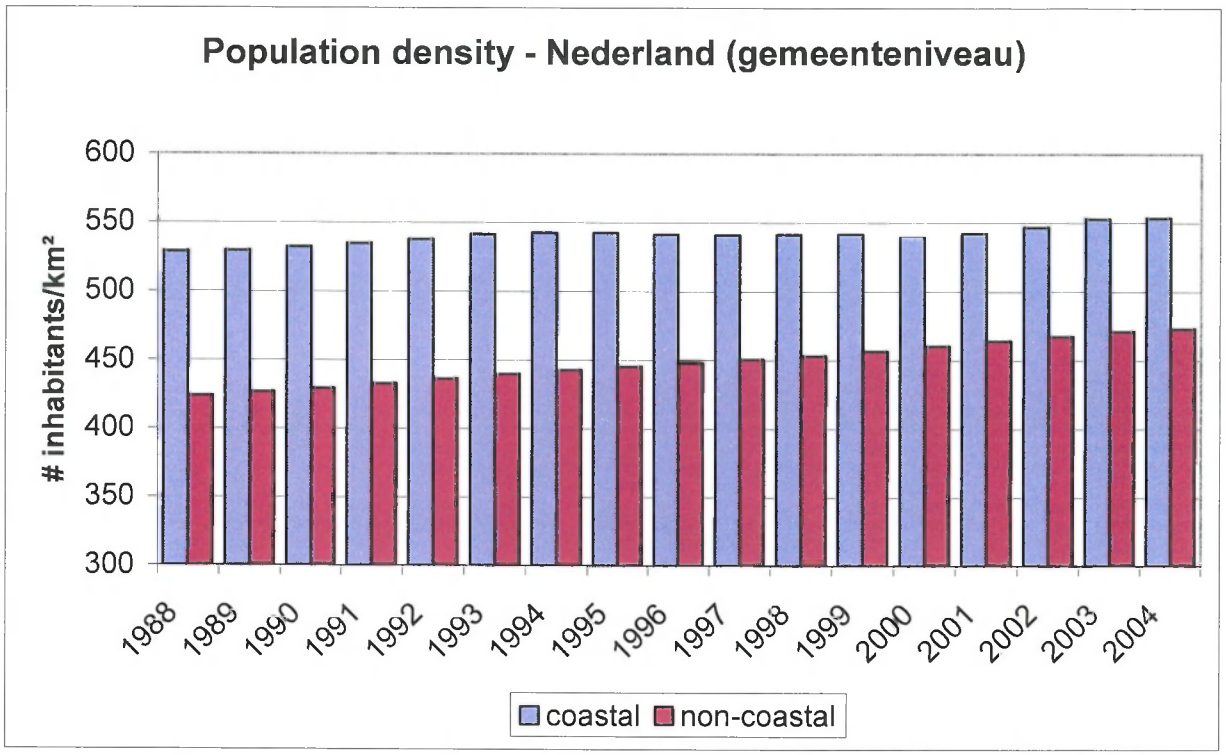
Population density - Nederland (gemeenteniveau)
inhabitants/km²
600
550
500
450
400
350
300
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
coastal
non-coastal

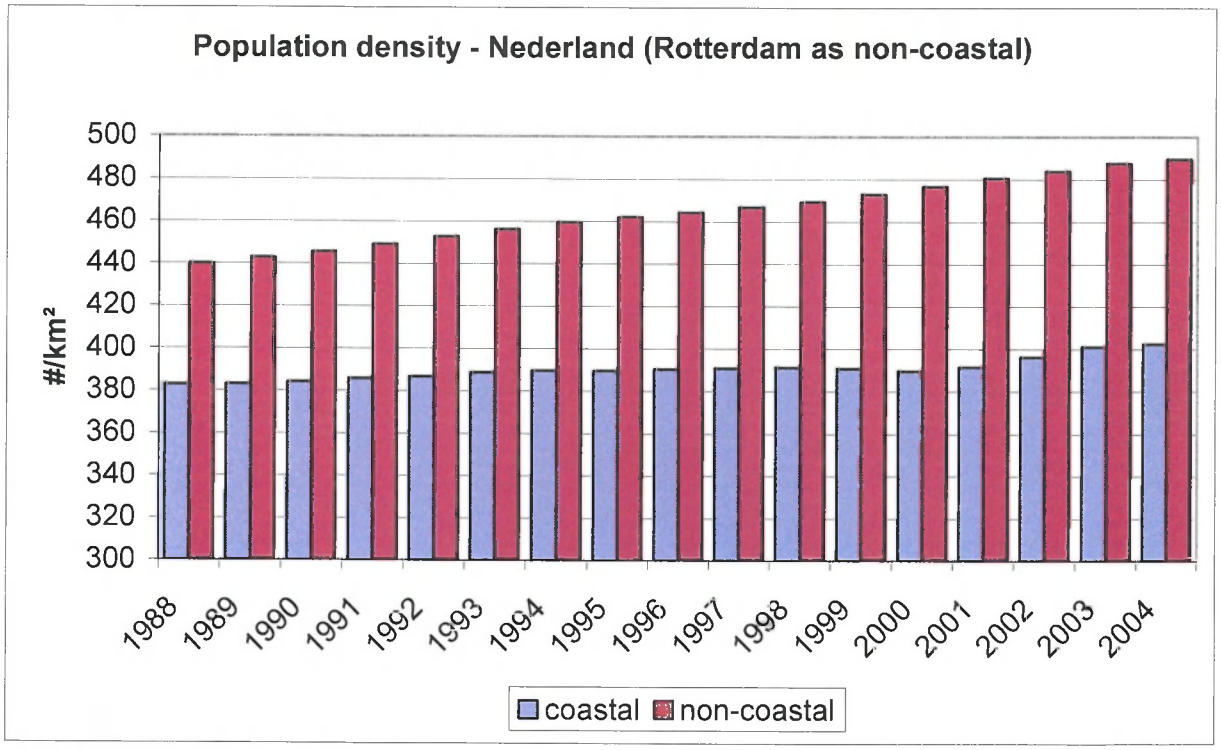
Population density - Nederland (Rotterdam as non-coastal)
#/km²
500
480
460
440
420
400
380
360
340
320
300
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
coastal
non-coastal

Meerwaarde creëren voor de datasets
Bevolkingsdichtheid in kaart brengen Wij zijn niet enkel geïnteresseerd in de verschillen tussen kustzone en hinterland, maar ook hoe de kustprovincies zich onderling verhouden. Grafiek 2 toont aan dat de bevolkingsdichtheid in het kustgebied van Nederland groter is dan in het hinterland. De opsplitsing op provinciaal niveau geeft een duidelijke meerwaarde voor het lokaal interpreteren van de gegevens Deze meerwaarde is van belang voor het identificeren van de mechanismen die de bevolkingsaangroei beïnvloeden en voor het terugkoppelen naar andere drukindicatoren.

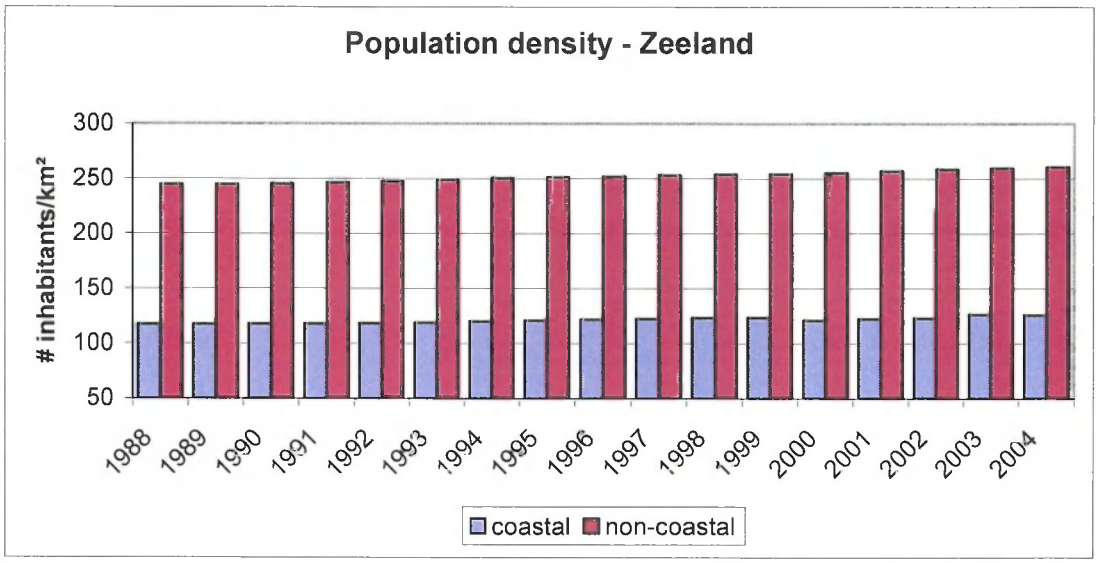
Population density - Zeeland
inhabitants/km²
300
250
200
150
100
50
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
coastal
non-coastal

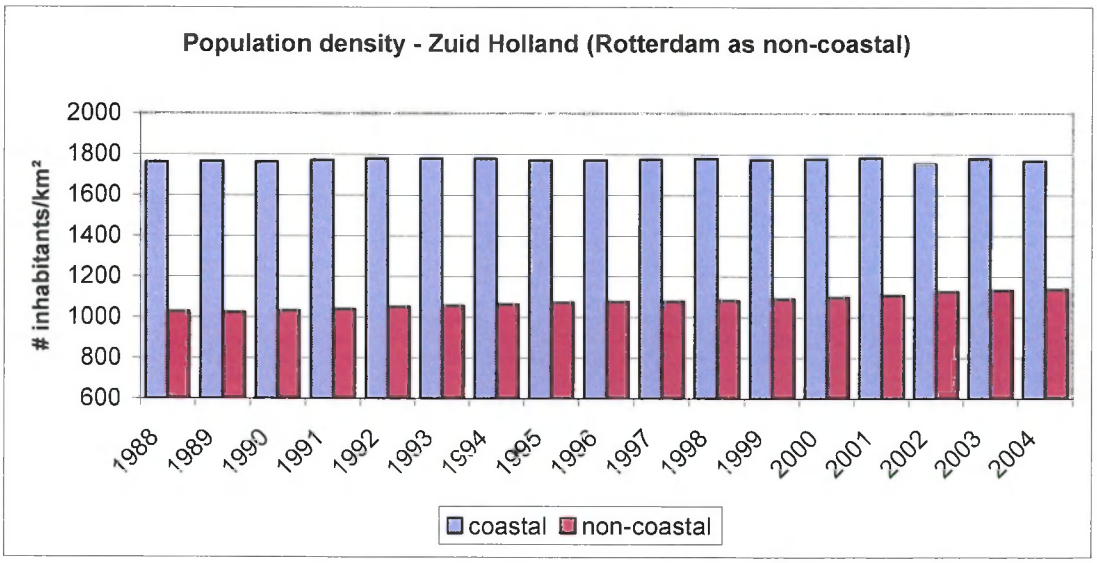
Population density - Zuid Holland (Rotterdam as non-coastal)
inhabitants/km²
2000
1800
1600
1400
1200
1000
800
600
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
coastal
non-coastal

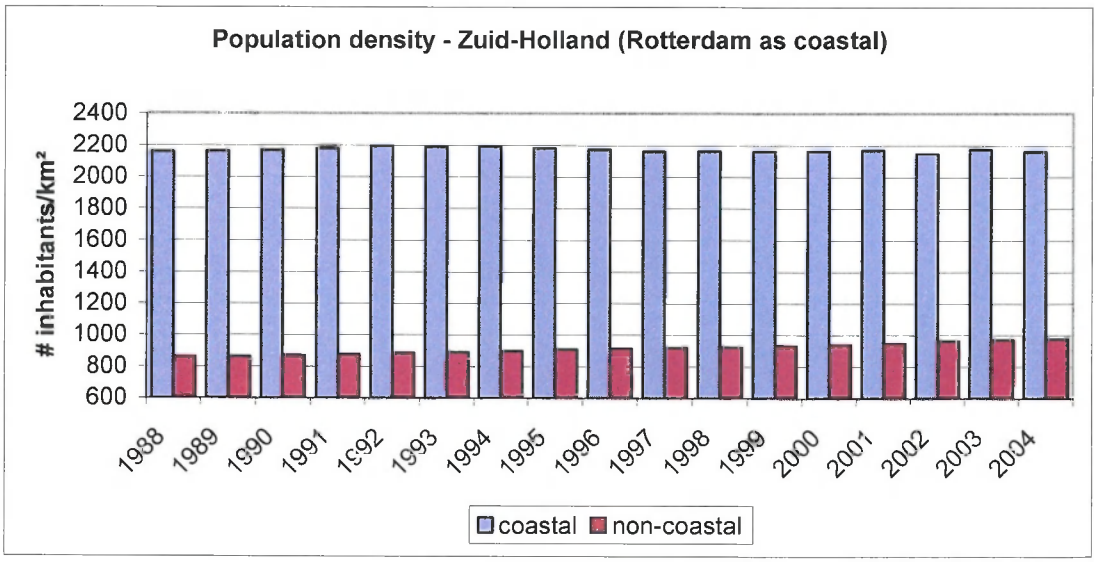
Population density - Zuid-Holland (Rotterdam as coastal)
inhabitants/km²
2400
2200
2000
1800
1600
1400
1200
1000
800
600
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
coastal
non-coastal

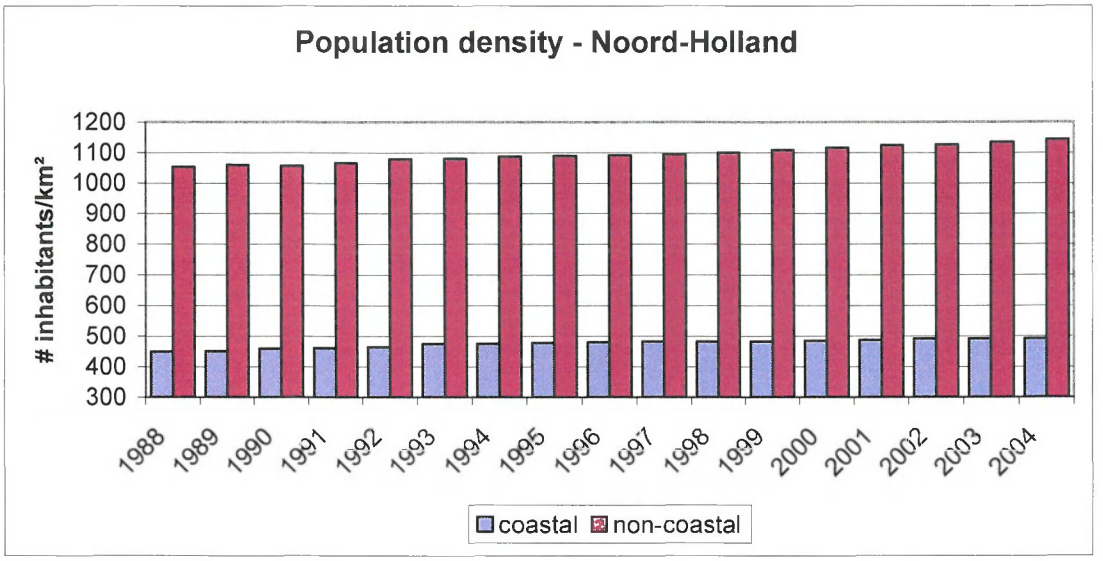
Population density - Noord-Holland
inhabitants/km²
1200
1100
1000
900
800
700
600
500
400
300
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
coastal
non-coastal

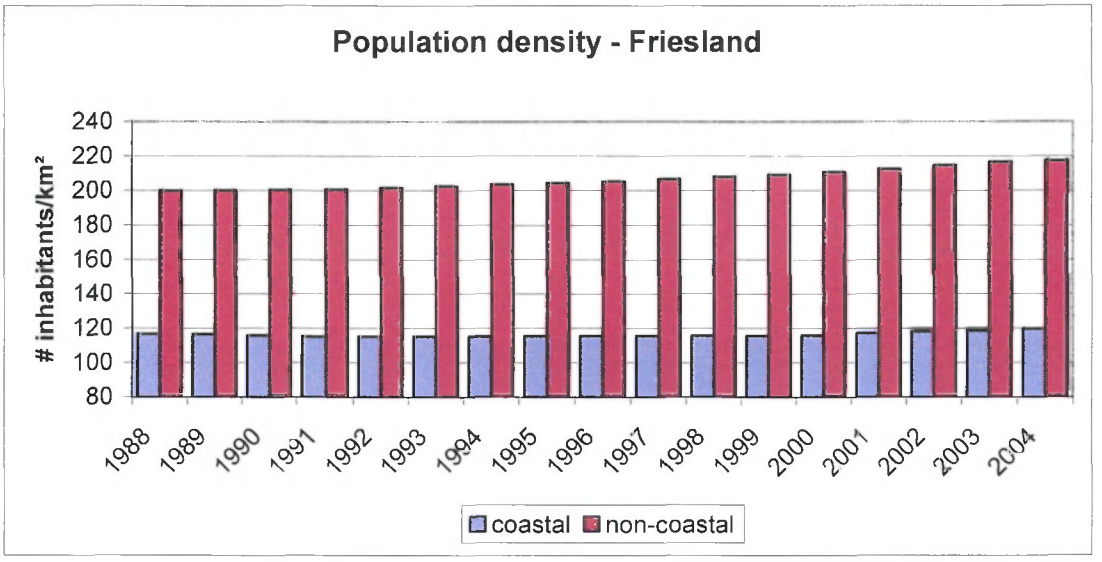
Population density - Friesland
inhabitants/km²
240
220
200
180
160
140
120
100
80
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
coastal
non-coastal

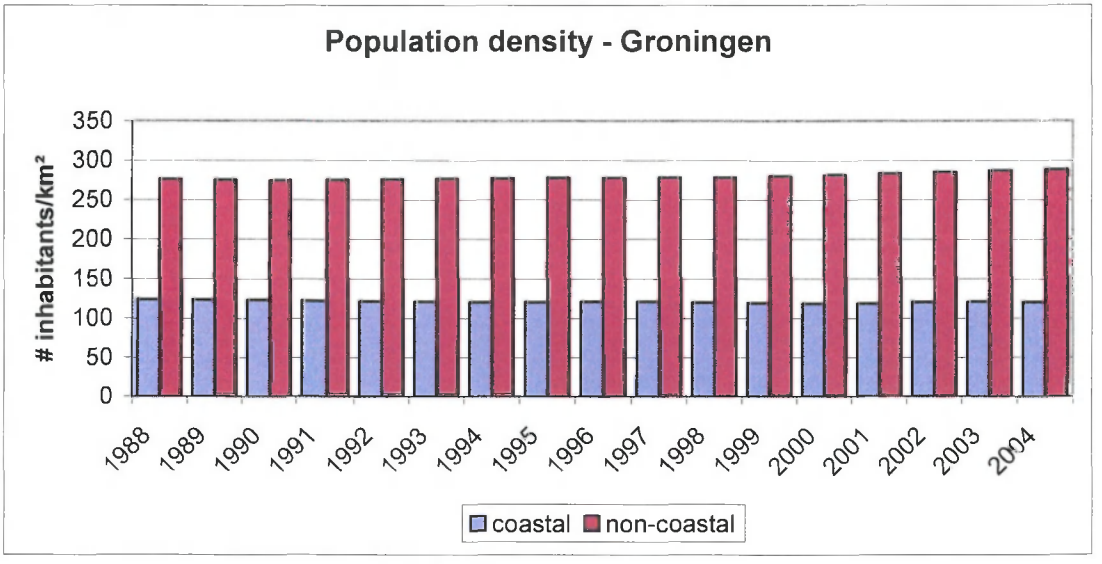
Population density - Groningen
inhabitants/km²
350
300
250
200
150
100
50
0
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
coastal
non-coastal

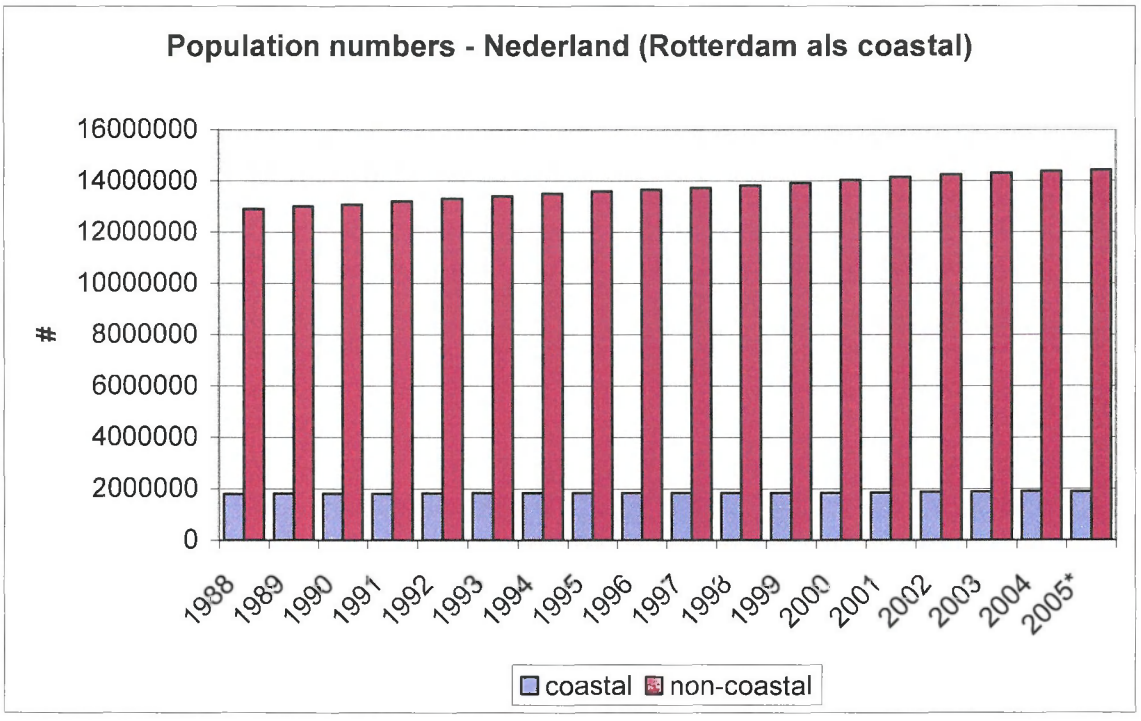
Population numbers - Nederland (Rotterdam als coastal)
16000000
14000000
12000000
10000000
8000000
6000000
4000000
2000000
0
#
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005*
coastal
non-coastal

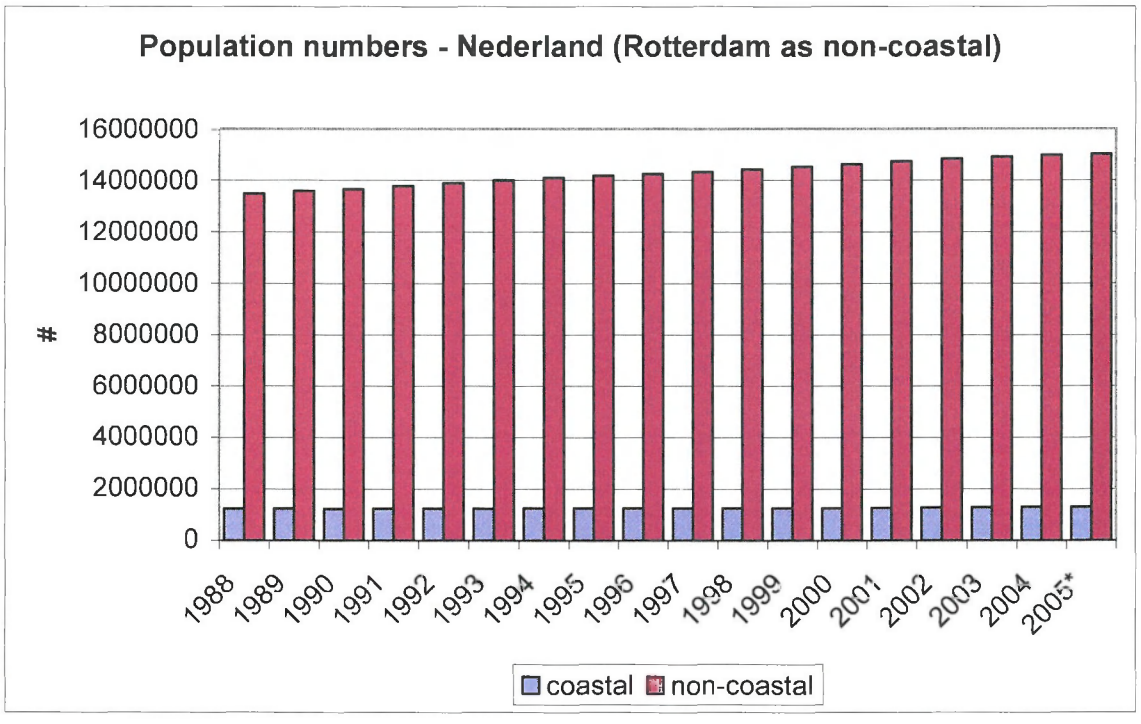
Population numbers - Nederland (Rotterdam as non-coastal)
16000000
14000000
12000000
10000000
8000000
6000000
4000000
2000000
0
#
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005*
coastal
non-coastal

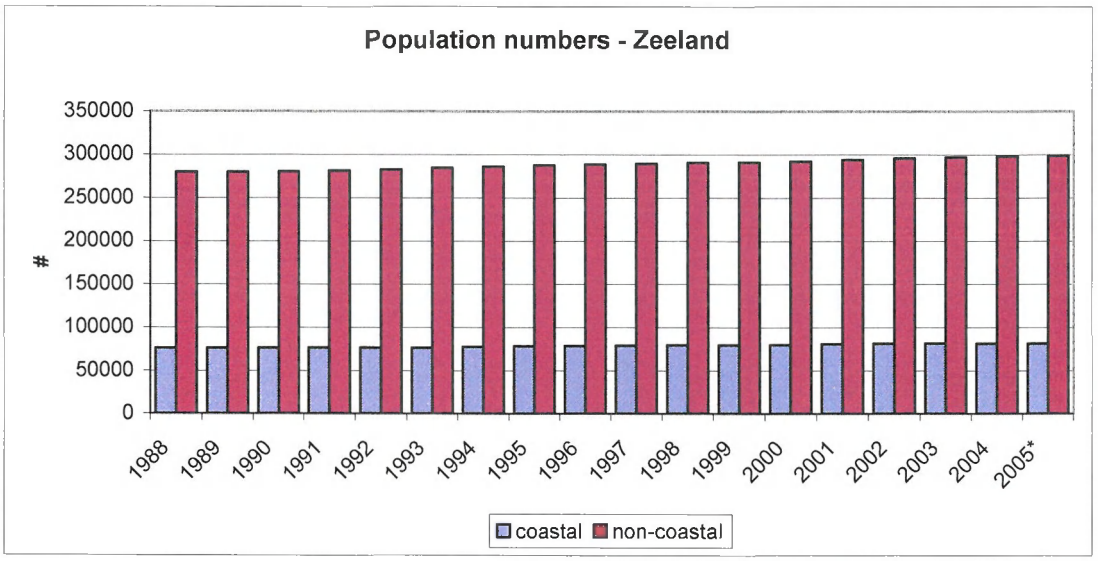
Population numbers - Zeeland
350000
300000
250000
200000
150000
100000
50000
0
#
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005*
coastal
non-coastal

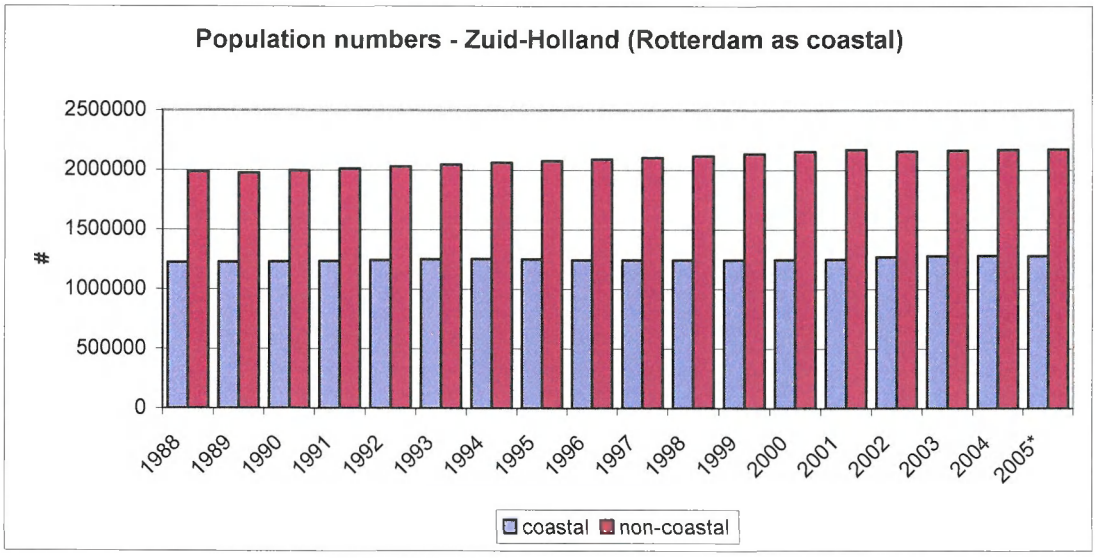
Population numbers - Zuid-Holland (Rotterdam as coastal)
2500000
2000000
1500000
1000000
500000
0
#
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005*
coastal
non-coastal

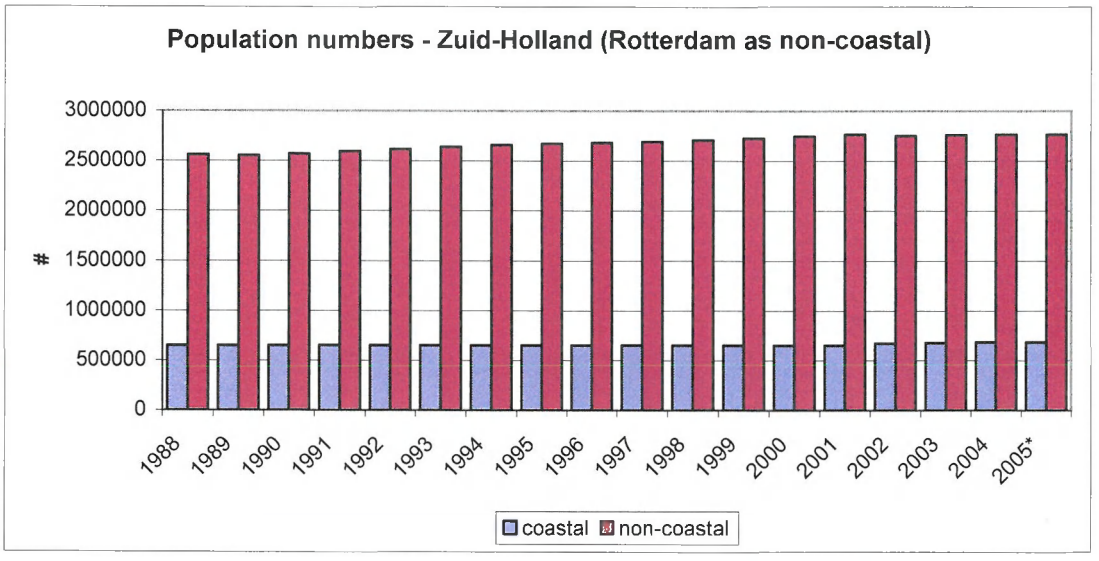
Population numbers - Zuid-Holland (Rotterdam as non-coastal)
3000000
2500000
2000000
1500000
1000000
500000
0
#
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005*
coastal
non-coastal

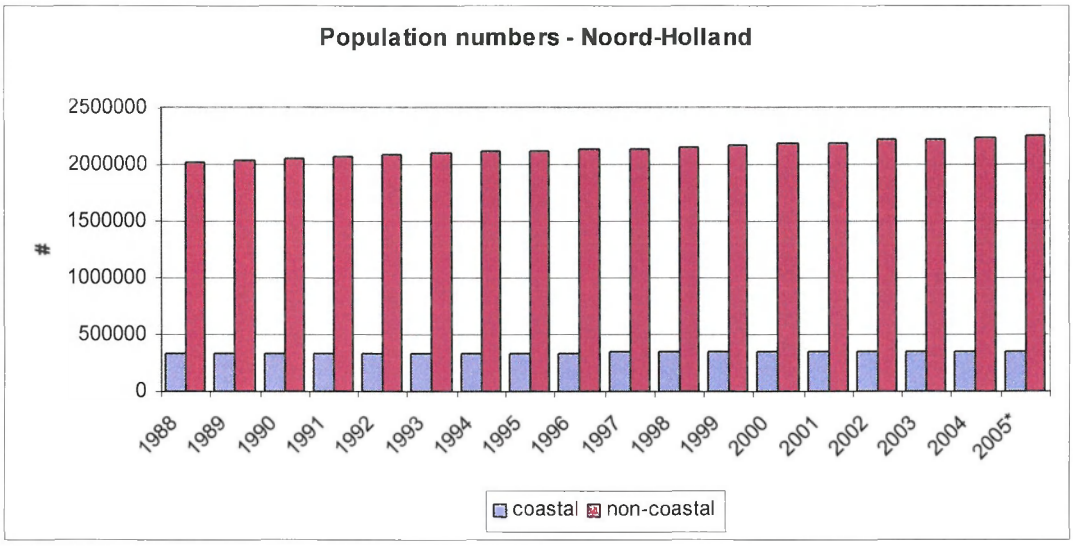
Population numbers - Noord-Holland
2500000
2000000
1500000
1000000
500000
0
#
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005*
coastal
non-coastal

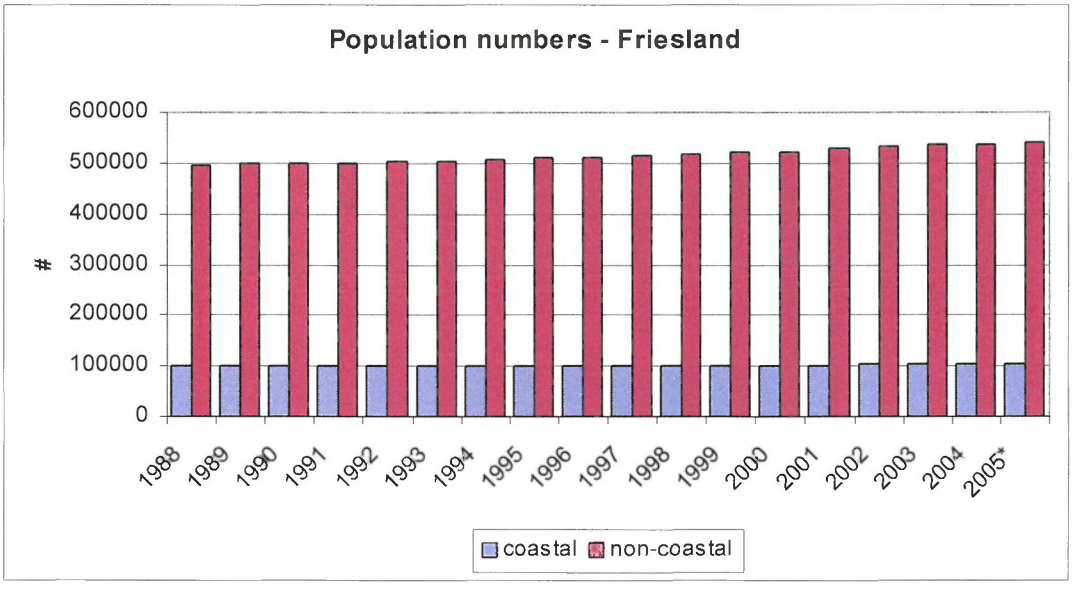
Population numbers - Friesland
600000
500000
400000
300000
200000
100000
0
#
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005*
coastal
non-coastal

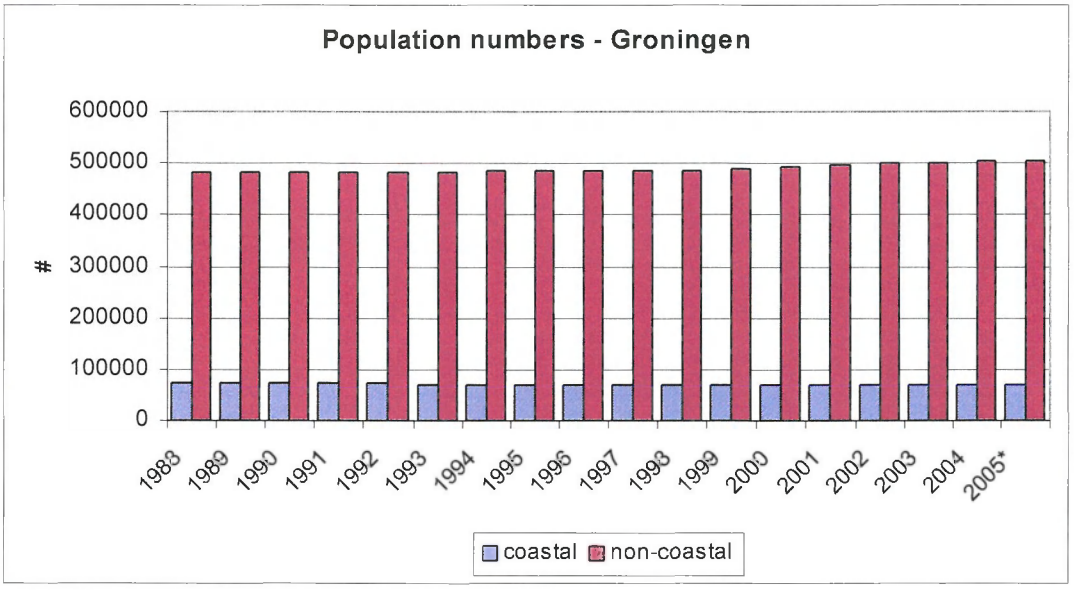
Population numbers - Groningen
600000
500000
400000
300000
200000
100000
0
#
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005*
coastal
non-coastal

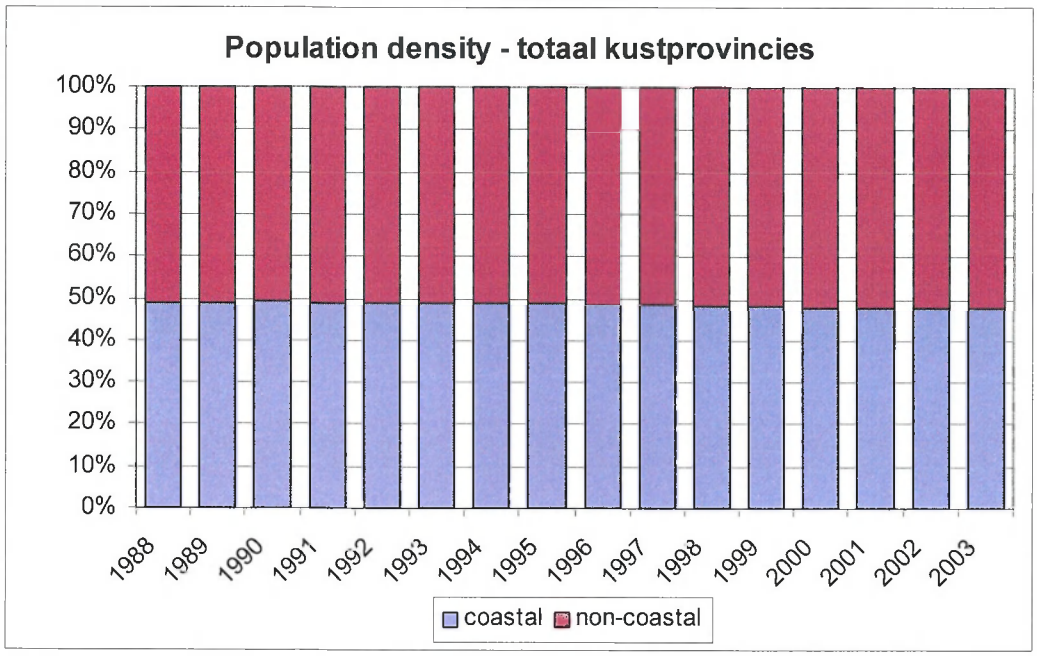

Totalen van de kustgemeentes (coastal) worden procentueel uitgezet tov. de totalen van de kustprovincies (zonder de kustgemeentes).

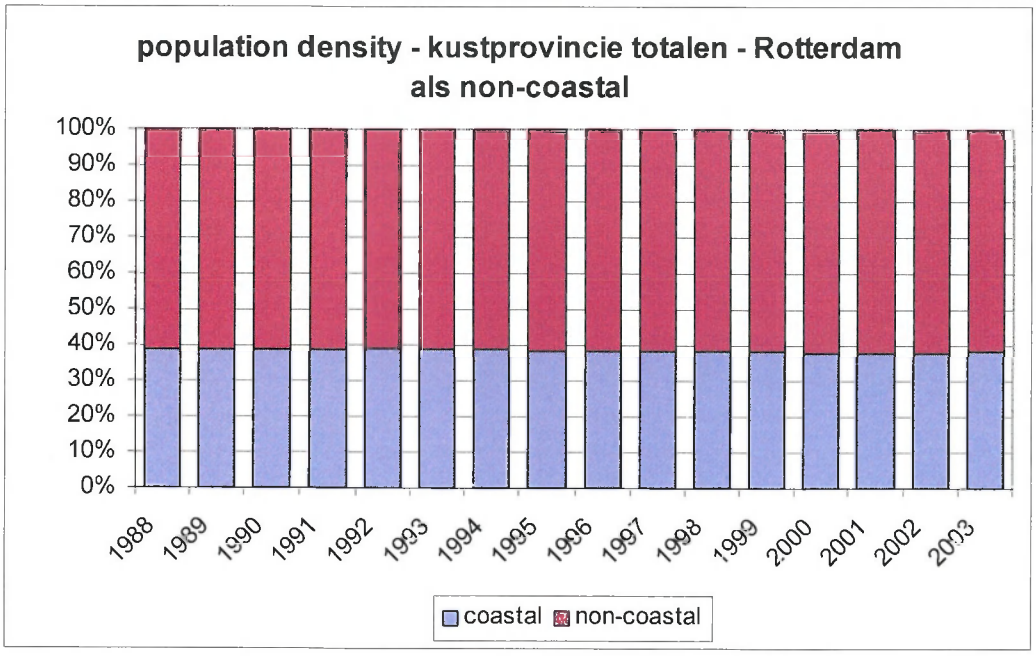

Idem, maar met de gemeente Rotterdam beschouwd als 'non-coastal'.

Indicator	
1	Demand for property on the coast
Meting	
1.2	Value of residential property
Waarom deze meting?	
Het kustgebied is een begeerde woonplaats voor zowel de residentiële bevolking als de 'tweede bewoners' en vakantiegangers. Deze aantrekkingskracht doet de vraag naar en de kostprijs van woningen stijgen. Met deze meting willen we nagaan hoe de trends in de kostprijs van woningen zich over de laatste jaren voortzetten. Door het vergelijken van deze meting in kust en hinterland en het koppelen naar bevolkingsgegevens en het aantal en percentage tweede woningen, kan een analyse gemaakt worden in een ruimere context.	
Parameters	
(i)	Average value of residential property in coastal NUTS 4

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
De 37 kustgemeenten in de vijf kustprovincies	1997 – 2005 (1)

Databron
Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) – STATLINE Nederland regionaal – Mens en maatschappij – wonen – waarde onroerende zaken. Selectie van 'gemiddelde woningwaarde'.

Methodologie		
Stappen		**Producten**
1	Identificeer alle gemeenten die de kustlijn raken of deze in het verleden geraakt hebben (2) en ken ze een unieke code toe (3). Definieer dit als kustgebied	Lijst van alle huidige en vroegere kustgemeenten voor tenminste de drie meest recente gemiddelde woningwaarden.
2	Verzamel de gemiddelde woningwaarden voor alle eenheden die in het studiegebied geïdentificeerd zijn	De gemiddelde woningwaarde in Nederland, de vijf kustprovincies en respectievelijke COROP-gebieden en alle kustgemeenten
3	Bereken het gemiddelde van de woningwaarden voor de groep van gemeenten geïdentificeerd in stap 1	Gemiddelde woningwaarde van het kustgebied (gemiddelde van de kustgemeenten) in Nederland

4	Bereken het gemiddelde van de woningwaarden voor de gemeenten die niet in het kustgebied liggen [4]	Gemiddelde woningwaarde van alle niet-kustgemeenten in Nederland
5	Herhaal stap 3, maar bereken de gemiddelden op provincieniveau	Gemiddelde woningwaarde van het kustgebied per kustprovincie
6	Herhaal stap 4, maar bereken de gemiddelden op provincieniveau	Gemiddelde woningwaarde van het niet-kustgebied per kustprovincie

Beschrijving van de datasets (metadata)

Location (indeling van het studiegebied): Nederland – provincies – COROP's – kustgemeenten

Nominator (teller): geen

Denominator (noemer): geen

Value (waarde): gemiddelde woningwaarde, uitgedrukt in Euro (€)

Visualisatie

Kaart	Geen
Grafiek 1	Lijn- of staafdiagram dat de gemiddelde woningwaarde van het kustgebied en het niet-kustgebied in Nederland jaarlijks weergeeft [4].
Grafiek 2	Lijn- of staafdiagram dat de gemiddelde woningwaarde van het kustgebied en het niet-kustgebied per kustprovincie jaarlijks weergeeft [4].

Opmerkingen:

[1] De richtlijn voor de berekening van deze meting betreft tenminste drie Census-gegevens.

[2] Hierbij wordt rekening gehouden met fusies en grenswijzigingen die in het verleden opgetreden zijn.

[3] Door desbetreffende overheidsinstellingen worden unieke codes toegekend aan huidige en gefusioneerde gemeenten.

[4] Bij deze meting werden de kustwaarden voorlopig uitgezet ten opzichte van de provinciewaarden en de Nederland-waarden ipv de niet-kustwaarden. Om de kustwaarden uit te zetten tov de niet-kustwaarden is een historische reconstructie van fusies en grenswijzigingen in de niet-kustgemeenten noodzakelijk. Gezien dit arbeidsintensief is werd overwogen deze analyse uit te stellen tot de tweede fase.

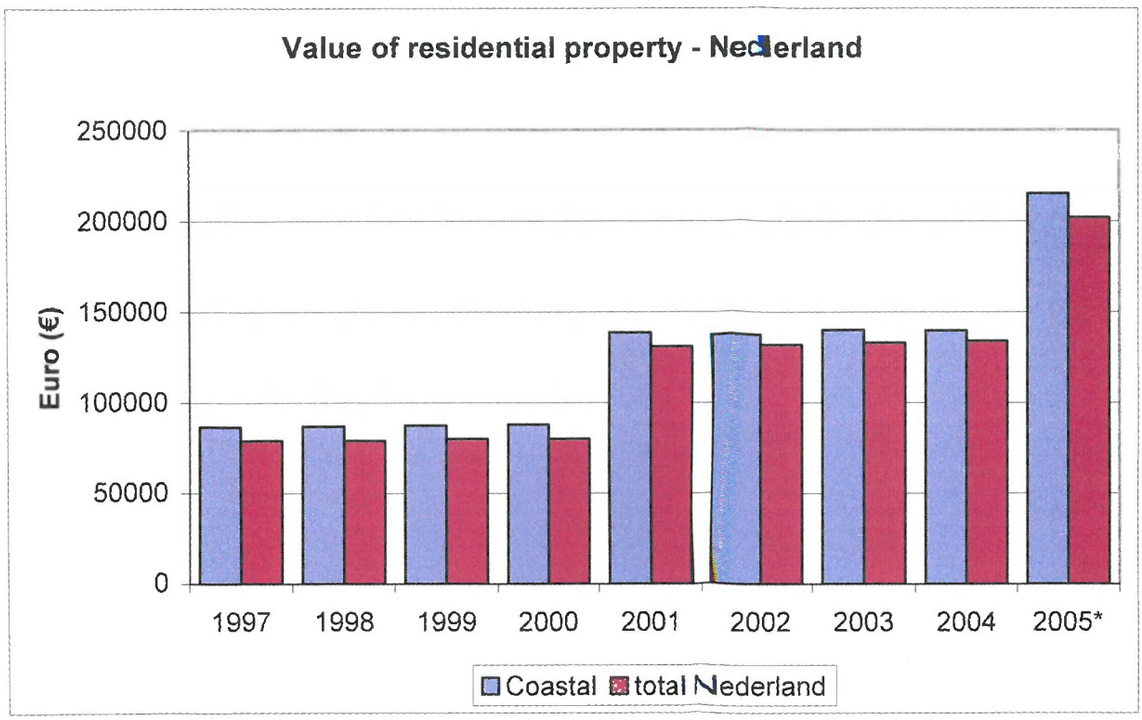
Value of residential property - Nederland
250000
200000
150000
100000
50000
0
Euro (€)
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005*
Coastal
total Nederland

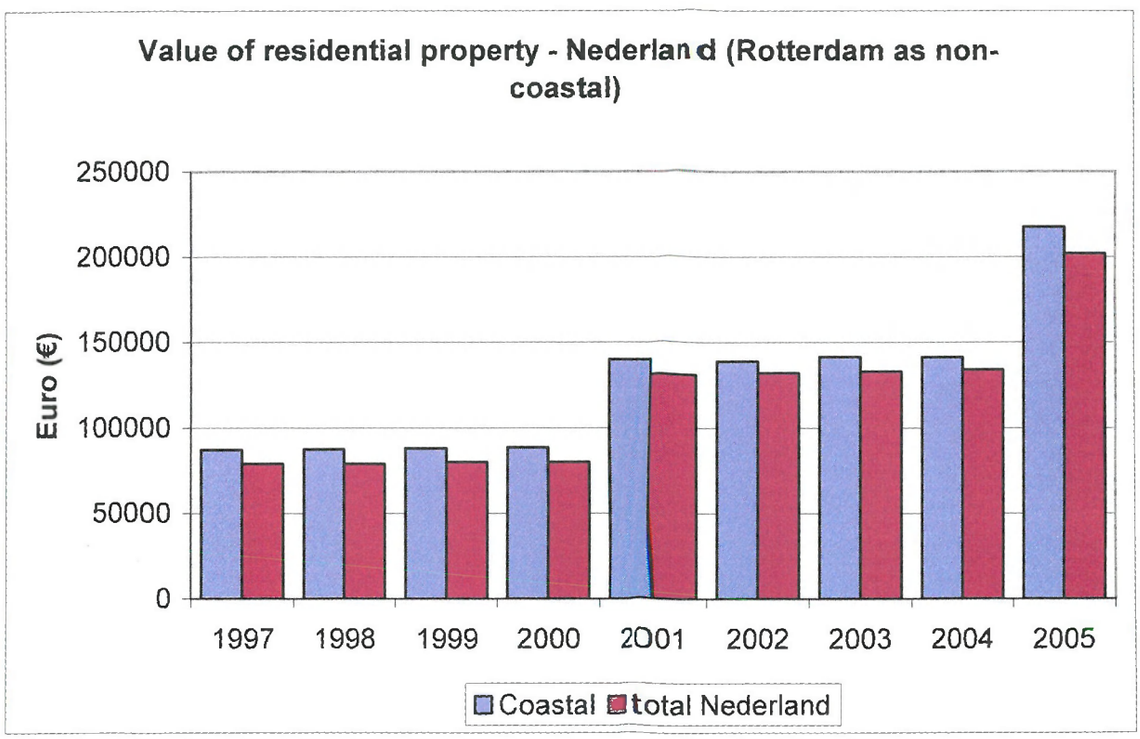
Value of residential property - Nederland (Rotterdam as non-coastal)
250000
200000
150000
100000
50000
0
Euro (€)
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
Coastal
total Nederland

Meerwaarde creëren voor de datasets
Gemiddelde woningwaarde in kaart brengen Wij zijn niet enkel geïnteresseerd in de verschillen tussen de kustzone en het hinterland, maar ook hoe de kustprovincies zich onderling verhouden. De grafieken tonen aan dat de gemiddelde woningwaarde in het kustgebied hoger liggen dan deze in het hinterland. De opsplitsing op provinciaal niveau geeft een duidelijke meerwaarde aan het lokaal interpreteren van de gegevens.

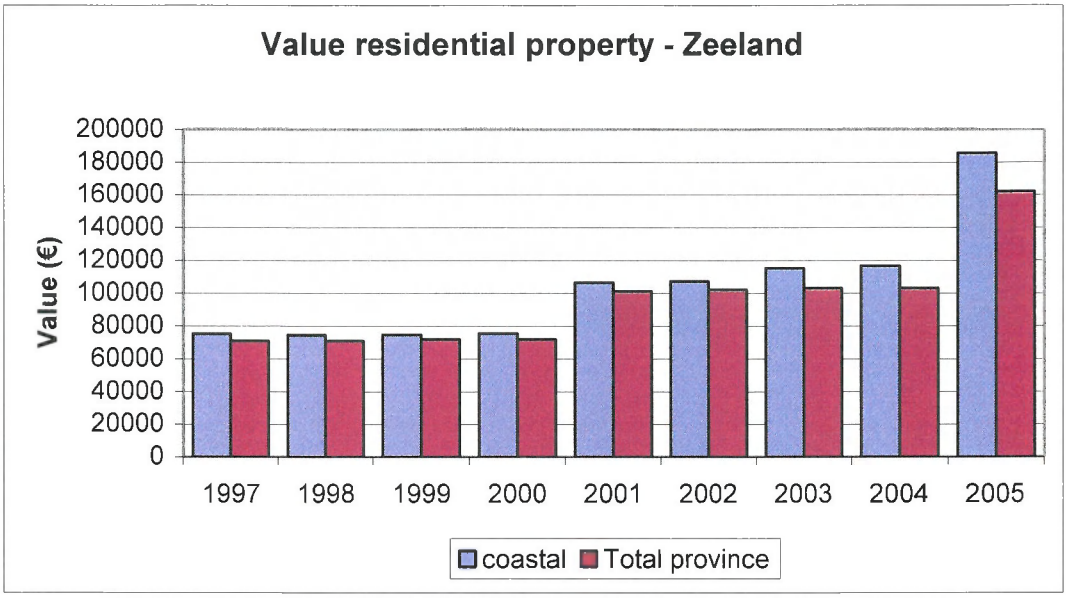
Value residential property - Zeeland
Value (€)
200000
180000
160000
140000
120000
100000
80000
60000
40000
20000
0
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
coastal
Total province

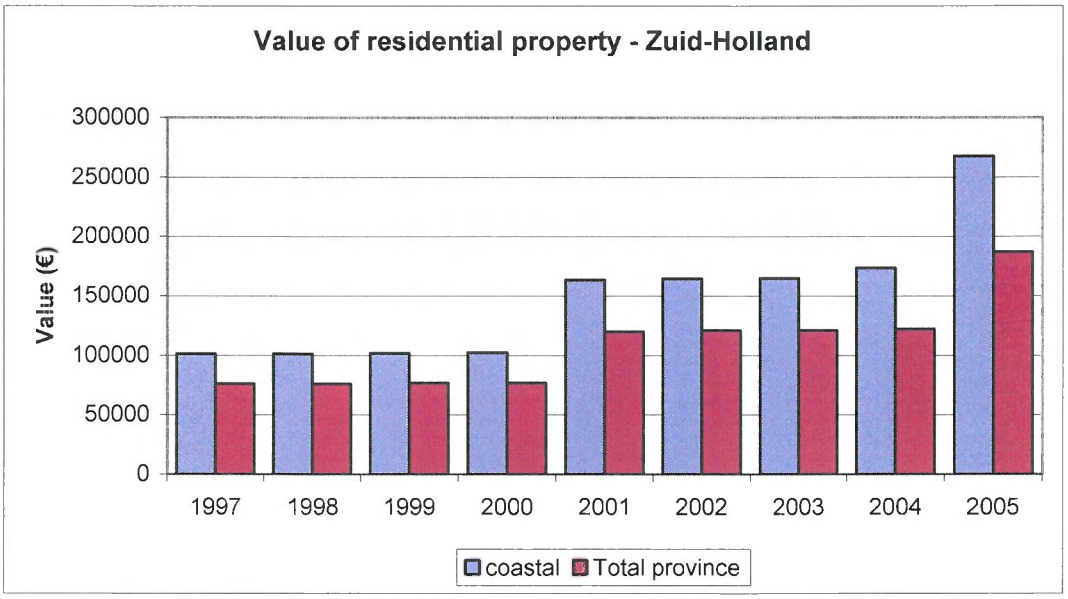
Value of residential property - Zuid-Holland
Value (€)
300000
250000
200000
150000
100000
50000
0
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
coastal
Total province

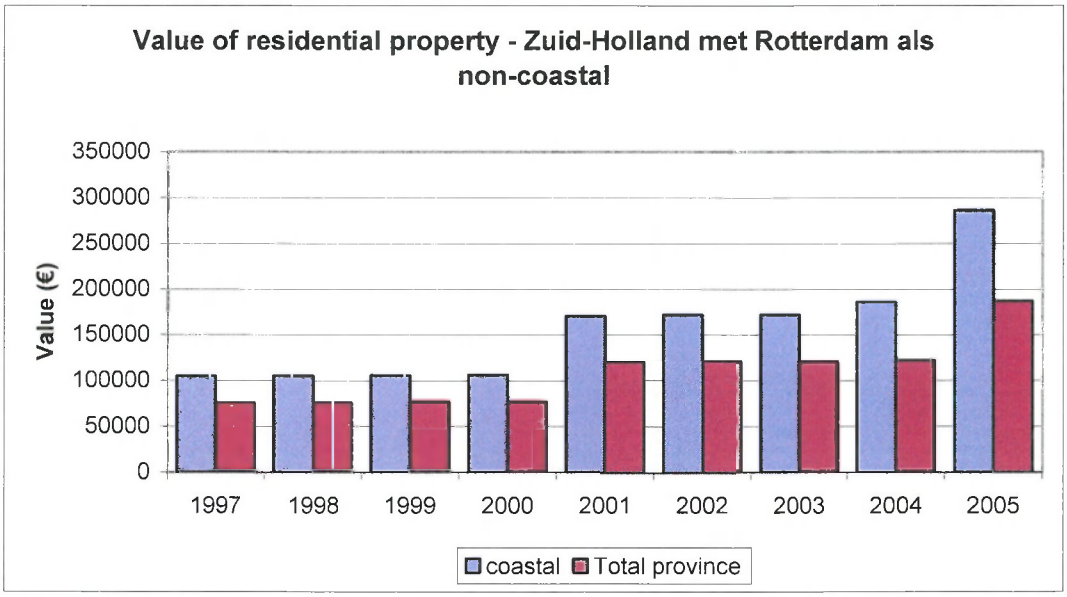
Value of residential property - Zuid-Holland met Rotterdam als non-coastal
Value (€)
350000
300000
250000
200000
150000
100000
50000
0
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
coastal
Total province

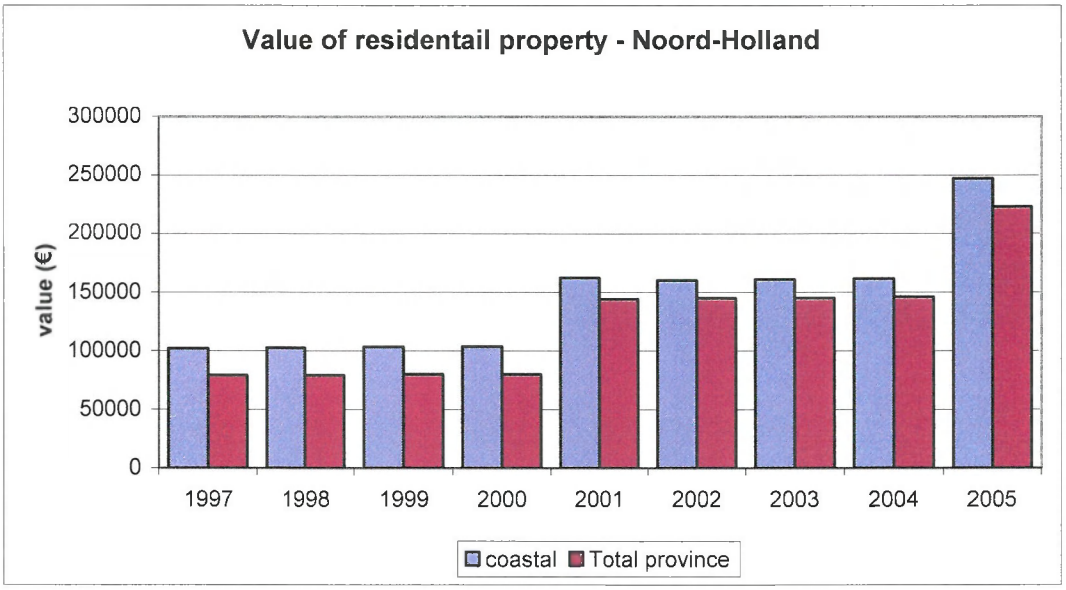
Value of residentail property - Noord-Holland
value (€)
300000
250000
200000
150000
100000
50000
0
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
coastal
Total province

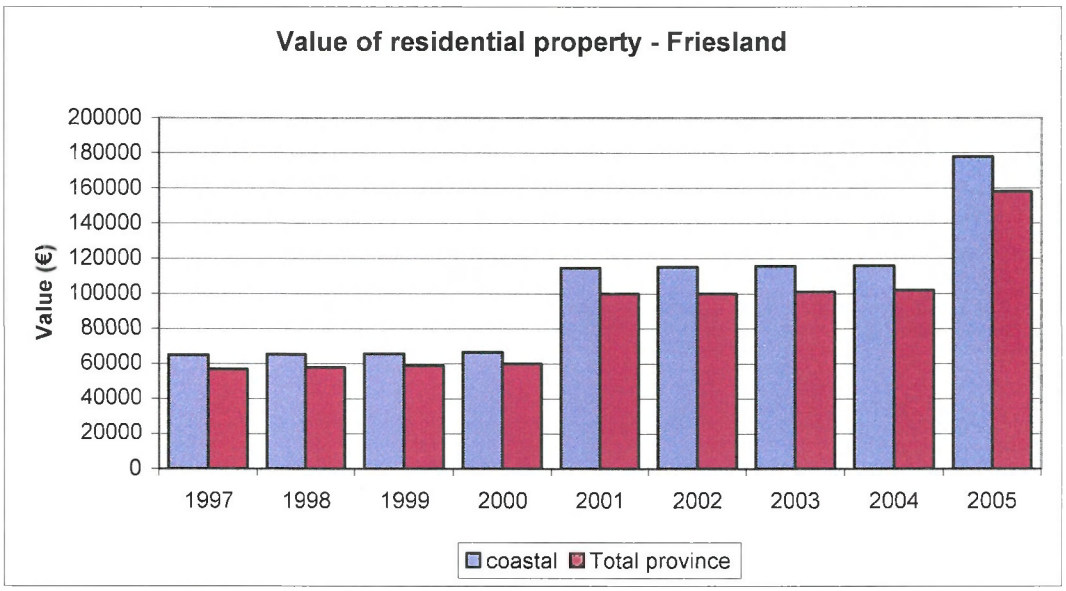
Value of residential property - Friesland
Value (€)
200000
180000
160000
140000
120000
100000
80000
60000
40000
20000
0
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
coastal
Total province

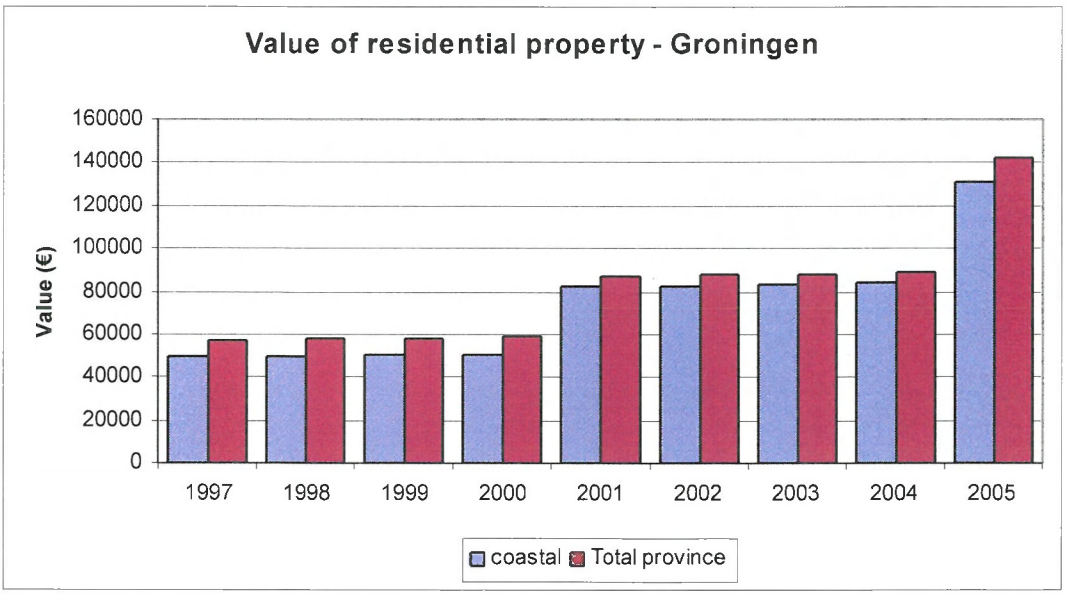
Value of residential property - Groningen
Value (€)
160000
140000
120000
100000
80000
60000
40000
20000
0
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
coastal
Total province

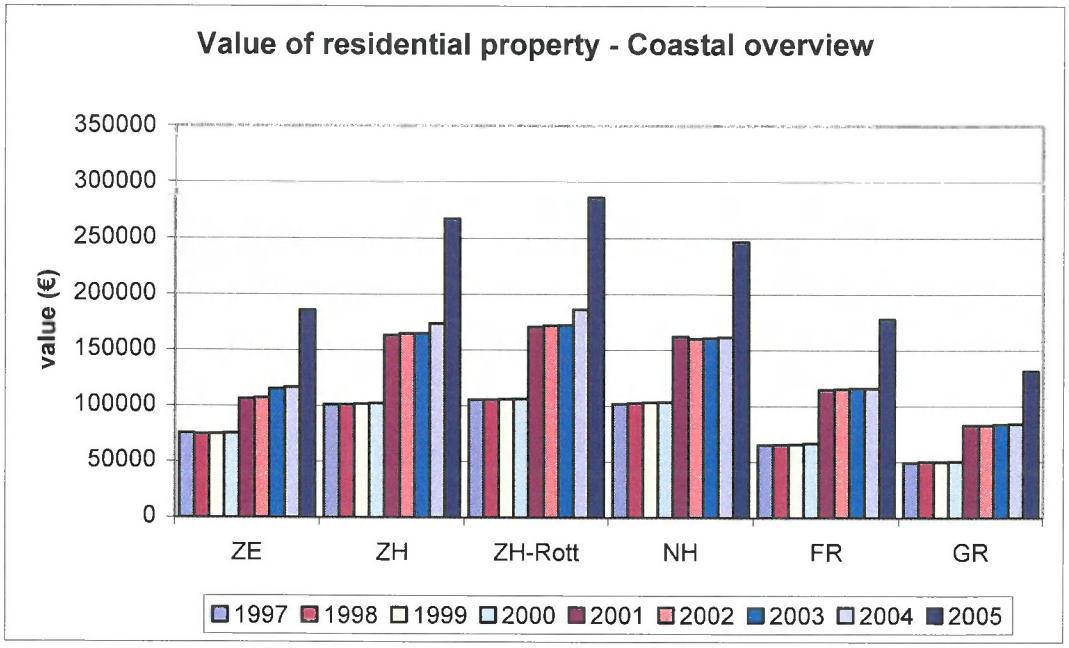

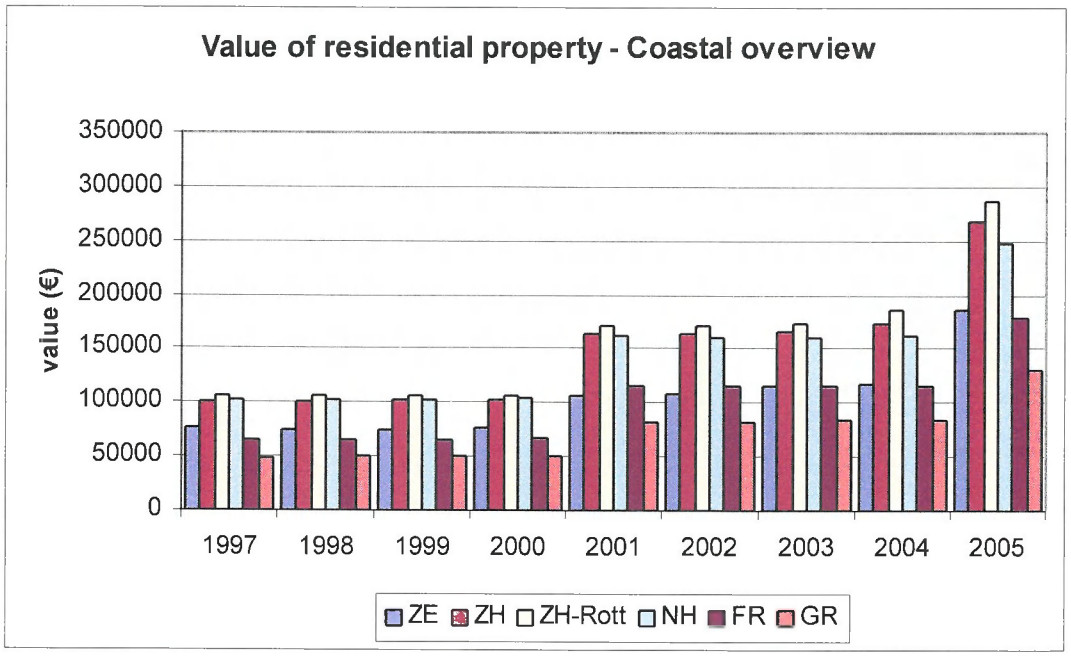

Overzicht van de gemiddelde woningwaarden in het kustgebied, per kustprovincie bekeken. ZE = Zeeland, ZH= Zuid-Holland, ZH-Rott = Zuid-Holland zonder Rotterdam, NH = Noord-Holland, FR = Friesland & GR = Groningen

Indicator	
2	Area of built-up land
Meting	
2.1	Percent of built-up land by distance from the coastline
Waarom deze meting?	
We willen weten in hoeverre het kustgebied de laatste jaren werd bebouwd. Dit zal immers een maat geven van de druk op de kust en de waarschijnlijkheid dat er verdere veranderingen zullen optreden in de toekomst. We willen ook nagaan of er een sterkere ontwikkeling is in het kustgebied dan in het hinterland. Hiervoor moeten we zowel de bebouwing in het kustgebied als in het niet-kustgebied bekijken. Dit kan ons helpen achterhalen wat het onderliggende patroon van de ontwikkeling is. Zo kunnen we bijvoorbeeld nagaan of de ontwikkeling gekarakteriseerd wordt door bebouwing in een smalle strook langs de kust, of als er ook een sterke bebouwing is naar het binnenland toe.	
Parameters	
(i)	Area of built-up land [1] in hectares in coastal NUTS 4 as a proportion of the area of built-up land in hectares in the wider reference region.
(ii)	Area of built-up land in hectares in non-coastal NUTS 4 as a proportion of the area of built-up land in hectares in the wider reference region.

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
De 37 kustgemeenten in de vijf kustprovincies	1989 – 1993 – 1996 [2]

Databron
Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) – STATLINE Bebouwde oppervlakte: Milieu, natuur & ruimte – ruimte – bodemgebruik 1989, 1993, 1996. Selectie van alle factoren 'bebouwde grond' en alle factoren 'verkeer'. Alle factoren worden dan opgeteld om tot 'totaal bebouwde oppervlakte' te komen. Totale oppervlakte: Milieu, natuur & ruimte – ruimte – bodemgebruik 1989, 1993, 1996. Selectie van totale oppervlakte, binnenwater en buitenwater. De gebruikte oppervlakte is de totale landoppervlakte.

Methodologie		
	Stappen	**Producten**
1	Identificeer alle gemeenten die de kustlijn raken of deze in het verleden geraakt hebben [3] en ken ze een unieke code toe [4] Definieer dit als 'kustgebied'.	Lijst van alle huidige en vroegere kustgemeenten voor tenminste de drie meest recente gegevens omtrent bebouwing
2	Verzamel de gegevens voor bebouwde oppervlakte voor alle eenheden die in het studiegebied geïdentificeerd zijn.	Bebouwde grond in Nederland, de vijf kustprovincies en respectievelijke COROP-gebieden en alle kustgemeenten
3	Tel de oppervlaktes van bebouwde oppervlakte op voor de groep van gemeenten geïdentificeerd in stap 1	Oppervlakte bebouwde oppervlakte van het kustgebied in Nederland
4	Trek de waarden voor bebouwde oppervlakte van dit kustgebied (resultaat stap 3) af van de waarden bebouwde oppervlakte van van Nederland	Oppervlakte bebouwde oppervlakte van alle niet-kustgemeenten voor Nederland.
5	Verzamel de totale landoppervlaktes voor elk van de eenheden die in het studiegebied geïdentificeerd zijn. Trek hiervoor de totale binnen- en buitenwateroppvlaktes af van de totale oppervlakte	Oppervlakte van Nederland, de vijf kustprovincies en respectievelijke COROP-gebieden en alle kustgemeenten
6	Tel de totale landoppervlaktes op voor de gemeenten geïdentificeerd in stap 1	Totale landoppervlakte van het kustgebied voor Nederland
7	Trek de totale landoppervlakte van het kustgebied af van de totale landoppervlakte van Nederland	Totale landoppervlakte van alle niet-kustgemeenten voor Nederland

8	Deel het resultaat van stap 3 door het resultaat van stap 6 en vermenigvuldig dit met 100	Percentage bebouwde oppervlakte in het kustgebied van Nederland
9	Deel het resultaat van stap 4 door het resultaat van stap 7 en vermenigvuldig dit met 100	Percentage bebouwde oppervlakte in het niet-kustgebied van Nederland
10	Herhaal stap 3 tot stap 9 voor elk van de vijf kustprovincies	Percentage bebouwde oppervlakte in het kustgebied en het niet-kustgebied van de vijf kustprovincies

Beschrijving van de datasets (metadata)

Location (indeling van het studiegebied): Nederland – provincies – COROP's – kustgemeenten

Nominator (teller): totaal bebouwde oppervlakte ('built-up land'), uitgedrukt in 0.1 ha

Denominator (noemer): totale landoppervlakte, uitgedrukt in 0.1 ha

Value (waarde): Percentage bebouwde oppervlakte

Opmerkingen:

De gebruikte oppervlakte is de totale landoppervlakte. Indien we de totale oppervlakte (wateroppervlakte inbegrepen) zouden gebruiken, kan dit een sterk vertekend beeld geven.

Totaal bebouwde oppervlakte = woongebied + delfstoffenwinning + bedrijfsterreinen + dienstverlenende sector + overige openbare voorzieningen + sociaal culturele voorzieningen + spoor-, tram- en metrowegen + verharde wegen + onverharde en halfverharde wegen + vliegvelden.

Visualisatie

Kaart	Geen
Grafiek 1	Lijn- of staafdiagram dat het percentage bebouwde oppervlakte van het kustgebied en het niet-kustgebied in Nederland jaarlijks weergeeft.

Aggregatie and disaggregatie

De data kunnen gegroepeerd worden op regionaal, nationaal en Europees niveau door de stappen 1 tot 9 te volgen met de gegevens voor het gewenste niveau.

Meerwaarde creëren voor de datasets

Er kan een opsplitsing worden gemaakt tussen de verschillende onderdelen die de bebouwde oppervlakte uitmaken (verkeer & bebouwde grond) om na te gaan welk van de twee onderwerpen het snelste is aangegroeid.

Nota's

(1) Bebouwde oppervlakte wordt volgens de Corine Land Cover classificatie als volgt opgedeeld::

- 111 continuous urban fabric
- 112 discontinuous fabric
- 121 industrial or commercial units
- 122 road and rail networks and associated land
- 123 port areas
- 124 airports
- 131 mineral extraction sites
- 132 waste sites
- 133 construction sites

(2) De richtlijnen voor de berekening van deze meting betreft minimum drie Census-gegevens

(3) Hierbij wordt rekening gehouden met fusies en grenswijzigingen die in het verleden opgetreden zijn

(4) Door desbetreffende overheidsinstellingen worden unieke codes toegekend aan huidige en gefusioneerde gemeenten

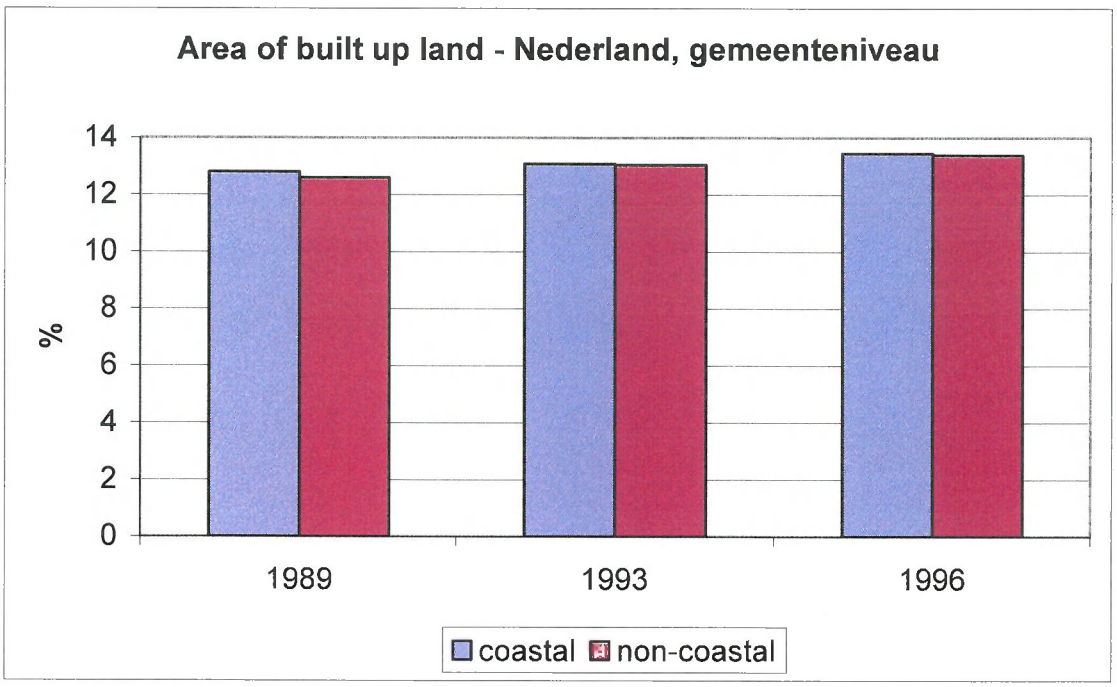
Area of built up land - Nederland, gemeenteniveau
14
12
10
8
6
4
2
0
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

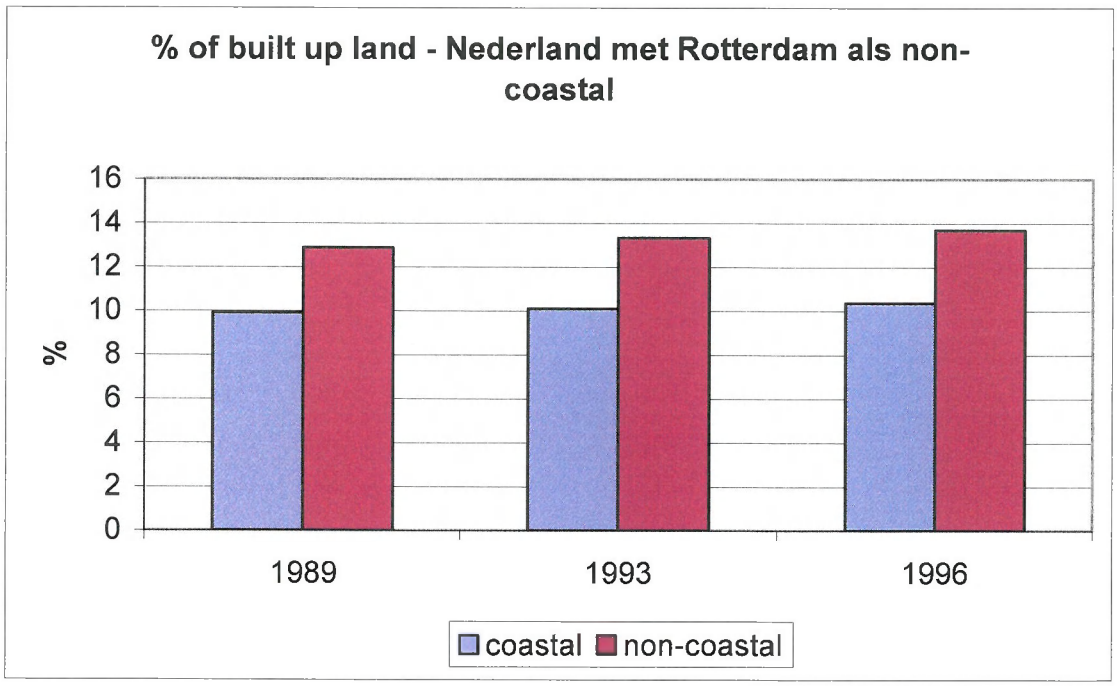
% of built up land - Nederland met Rotterdam als non-coastal
16
14
12
10
8
6
4
2
0
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

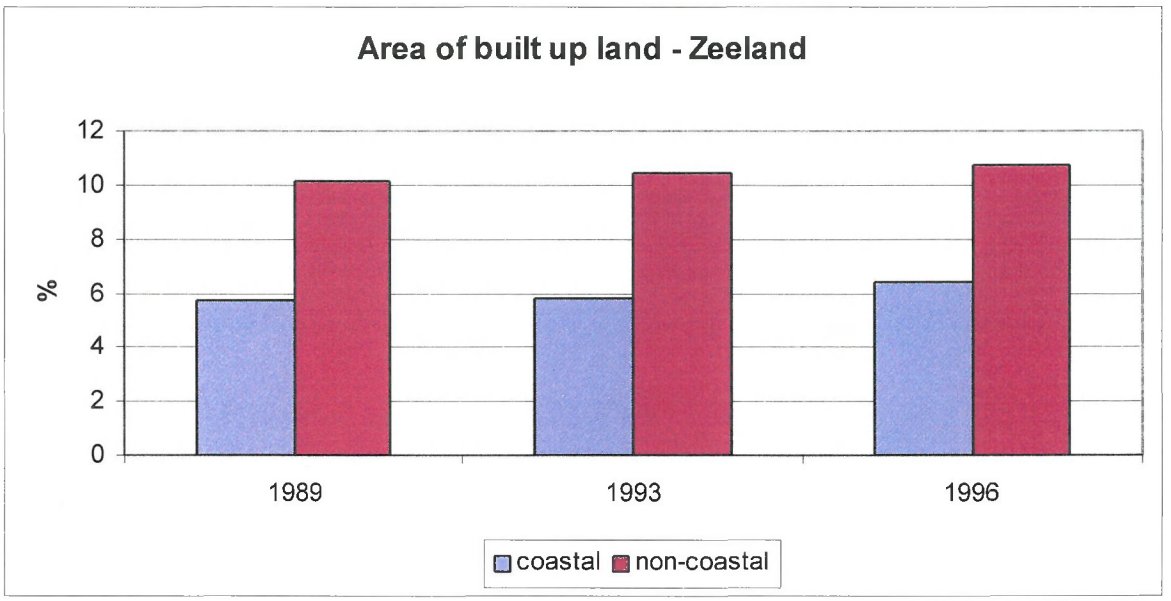
Area of built up land - Zeeland
12
10
8
6
4
2
0
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

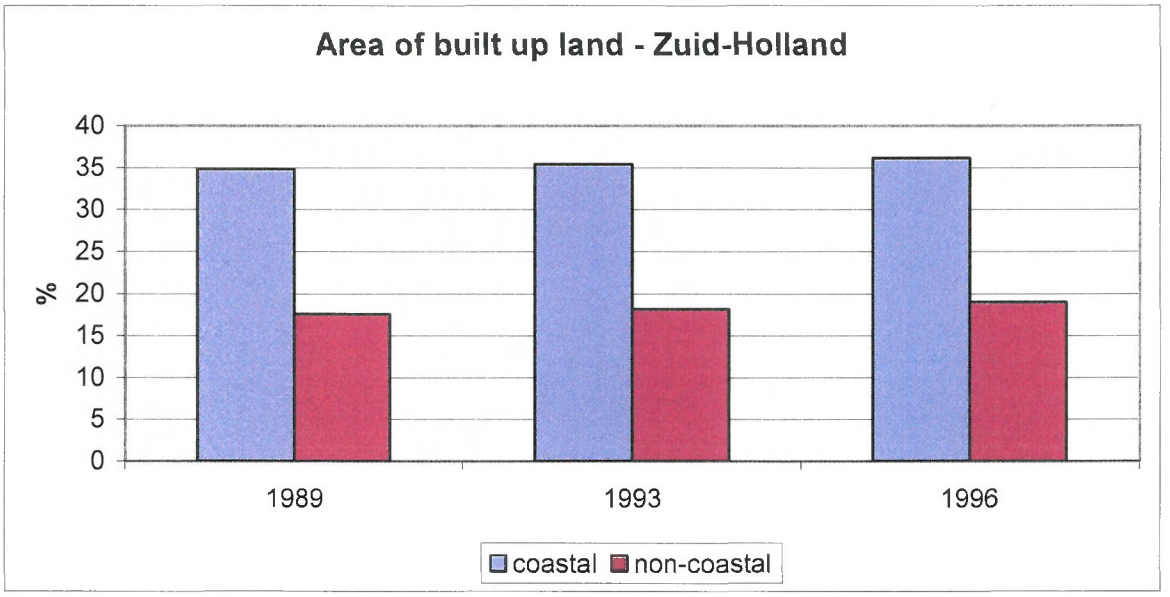
Area of built up land - Zuid-Holland
40
35
30
25
20
15
10
5
0
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

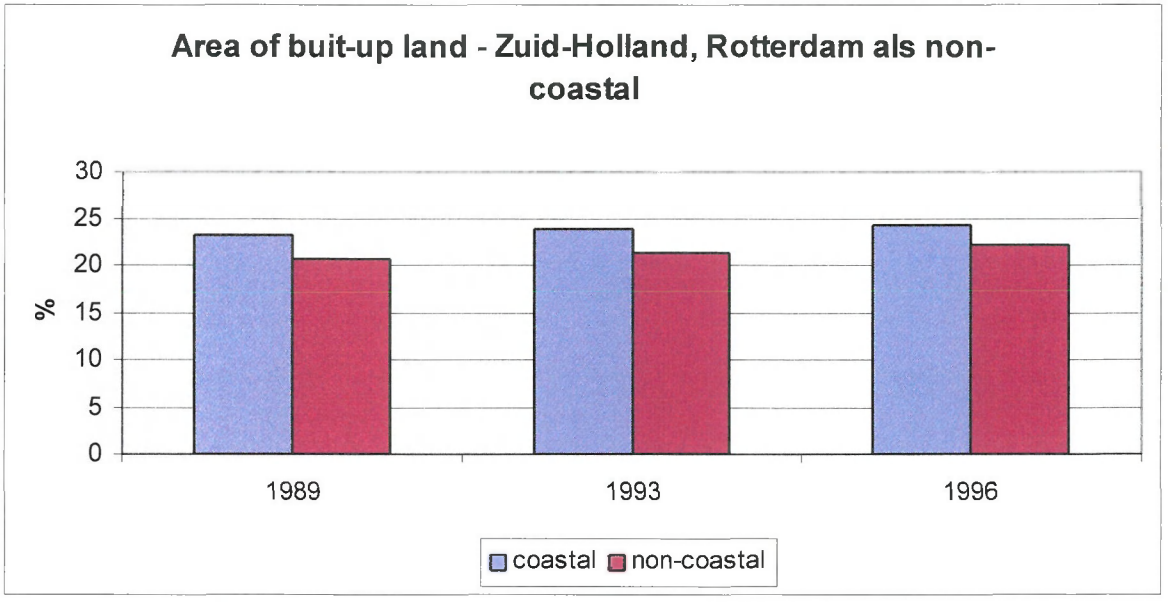
Area of buit-up land - Zuid-Holland, Rotterdam als non-coastal
30
25
20
15
10
5
0
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

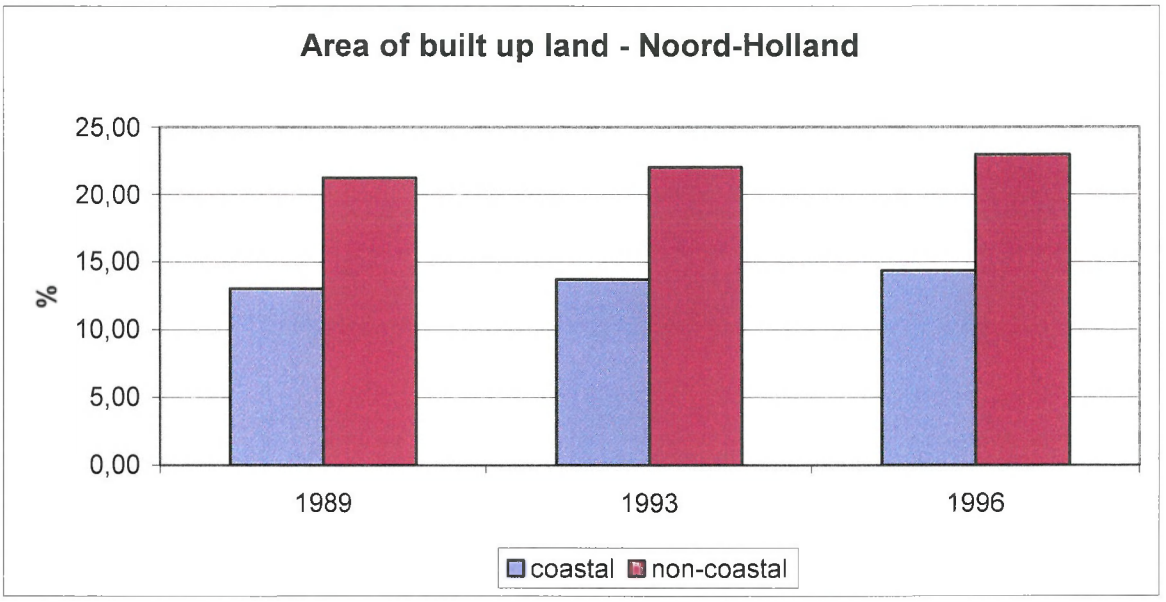
Area of built up land - Noord-Holland
25,00
20,00
15,00
10,00
5,00
0,00
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

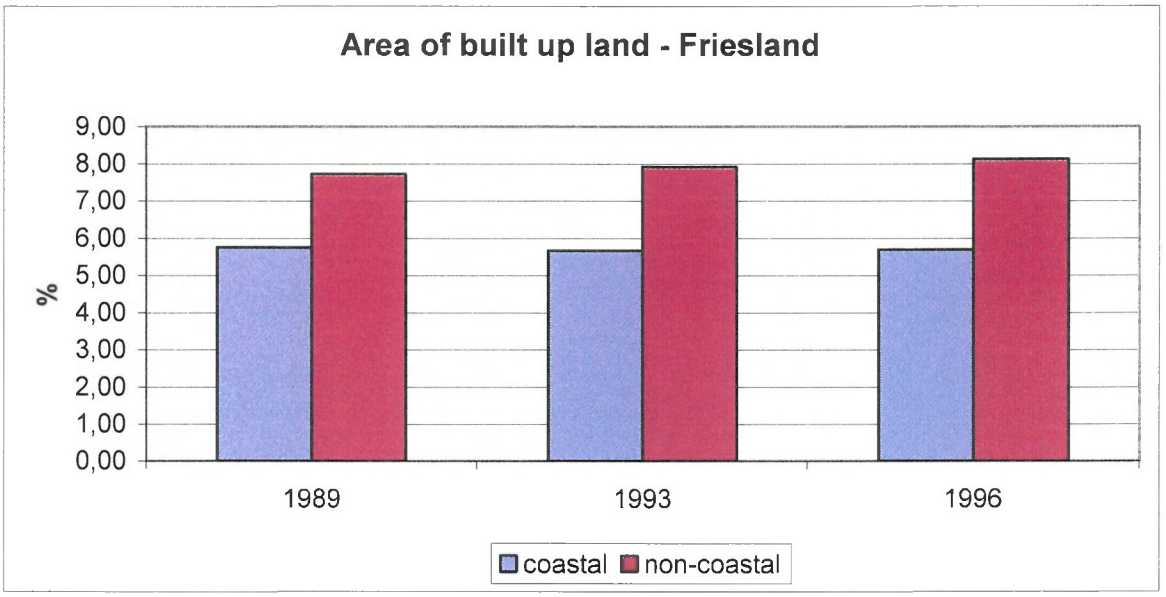
Area of built up land - Friesland
9,00
8,00
7,00
6,00
5,00
4,00
3,00
2,00
1,00
0,00
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

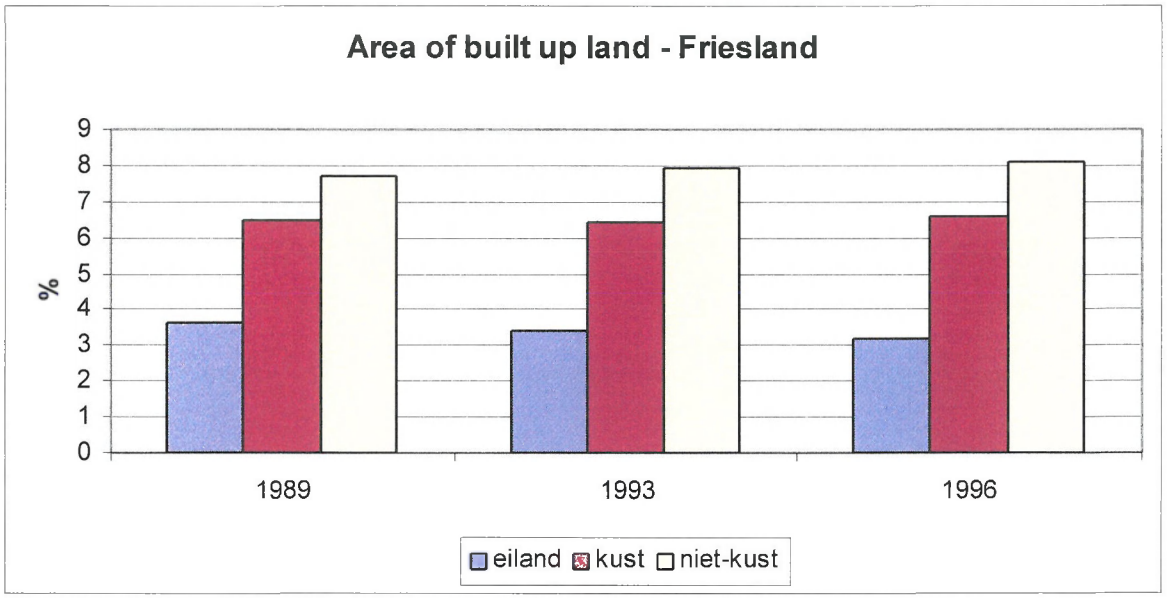
Area of built up land - Friesland
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
%
1989
1993
1996
eiland
kust
niet-kust

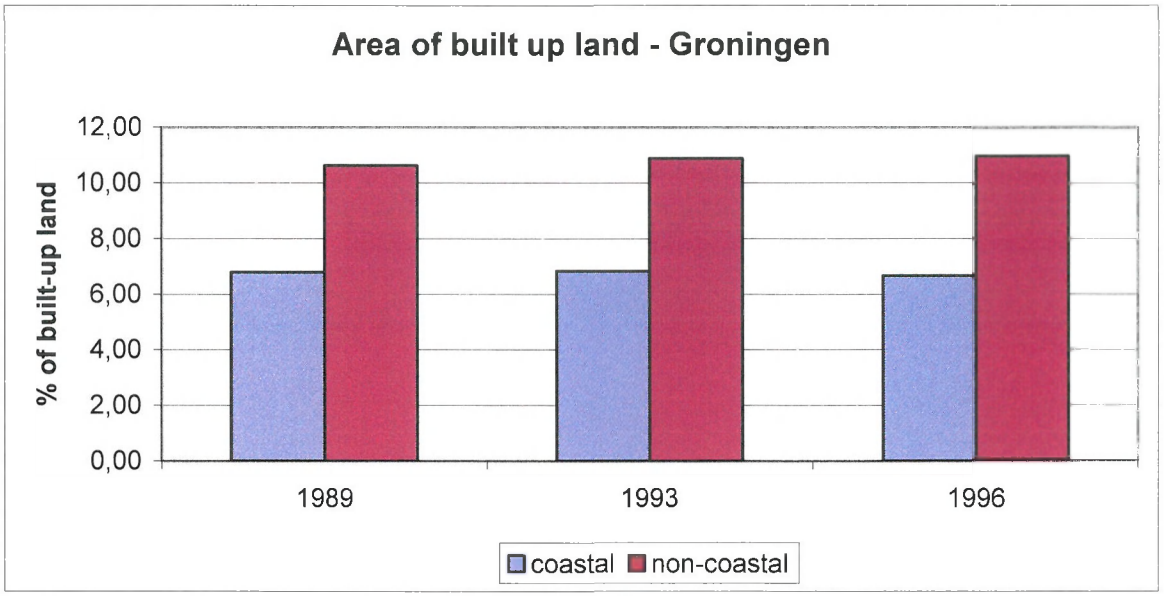
Area of built up land - Groningen
% of built-up land
12,00
10,00
8,00
6,00
4,00
2,00
0,00
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

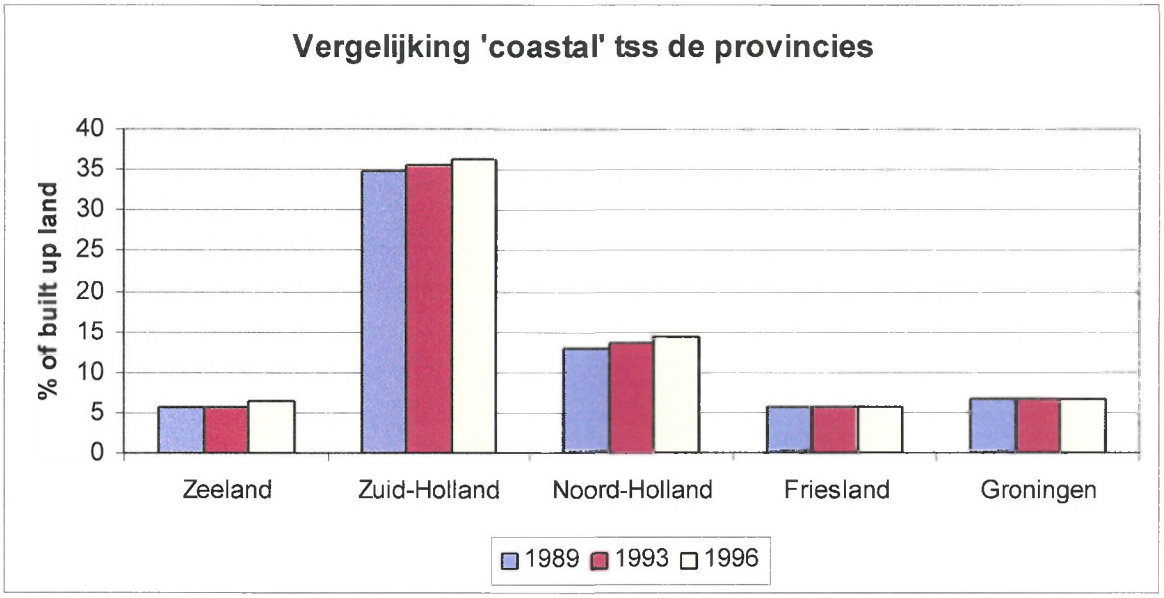
Vergelijking 'coastal' tss de provincies
% of built up land
40
35
30
25
20
15
10
5
0
Zeeland
Zuid-Holland
Noord-Holland
Friesland
Groningen
1989
1993
1996

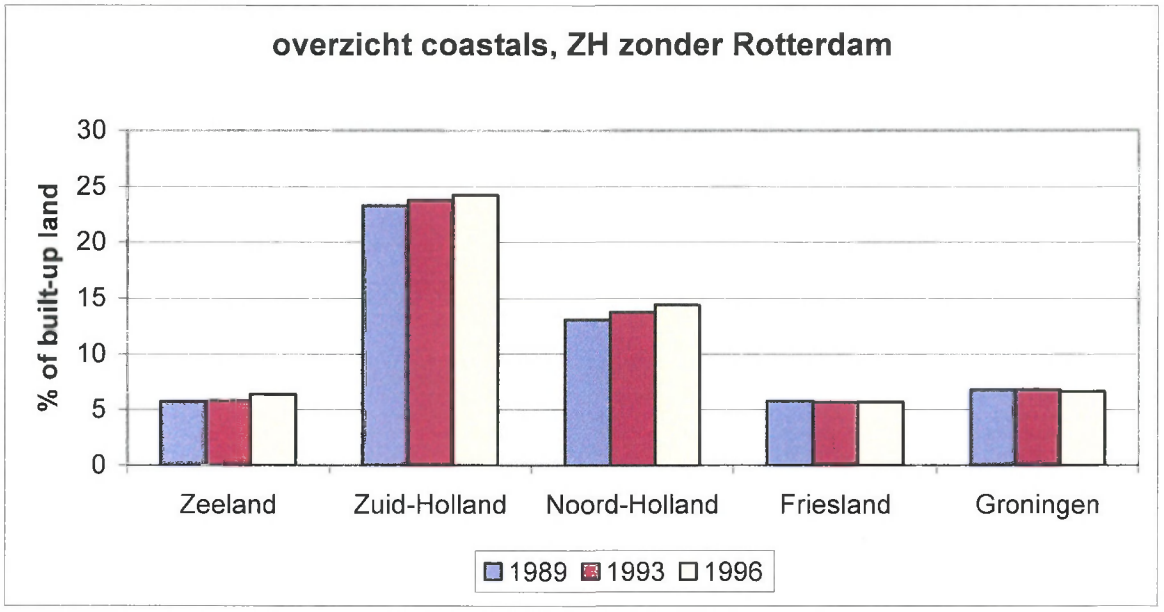
overzicht coastals, ZH zonder Rotterdam
% of built-up land
30
25
20
15
10
5
0
Zeeland
Zuid-Holland
Noord-Holland
Friesland
Groningen
1989
1993
1996

Indicator	
4	Pressure for coastal and marine recreation
Meting	
4.1	Number of berths and moorings for recreational bathing
Waarom deze meting?	
Het aantal ligplaatsen in havens en jachtclubs is een maat voor de druk die uitgeoefend wordt op de kustwateren door het recreatievaren. De effecten op het ecosysteem zijn voornamelijk te vinden in chemische vervuiling door olie of verf en de mechanische verstoring (van het sediment en de benthische organismen, evenals een eroderend effect op de voorkust, vooral in estuaria). Met deze meting willen we nagaan hoe de steeds groeiende vraag naar recreatiemogelijkheden zich doorzet in het aantal jachthavens en ligplaatsen, maar ook waar die groei zich het meest concentreert langsheen het kustgebied.	
Parameters	
(i)	Number of Berths & Moorings in Marinas, Yacht Clubs & Mooring Areas
Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
Alle jachthavens en ligplaatsen in de Nederlandse kustprovincies	Nulmeting. De beschikbaarheid van een tijdsreeks varieert per provincie en/of per recreatiegebied.
Databronnen	

Provincie Zeeland:
Data overgenomen uit SAIL. Deze data werden verkregen door telefonische enquêtes met de jachthavens en zijn dus actueel en de beste benadering van de werkelijke cijfers. Deze enquête werd uitgevoerd in 2004. Er zijn alleen data voor 2004 beschikbaar

Provincie Friesland:
Data verkregen van Dhr. Meile Tamminga van de provincie Friesland. Tijdsreeks: 1996 – 2000 – 2003.

Provincie Zuid-Holland:
Onvolledige data verkregen van het Bureau voor Recreatie die deze gegevens had ontvangen van HISWA. De lijst dateert uit 1992 en bij een aantal jachthavens wordt geen melding gegeven van het aantal ligplaatsen.

Provincie Noord-Holland:
De provincie zelf kon ons geen gegevens ivm jachthavens en ligplaatsen verstrekken, maar ze verwezen ons wel door naar Waterrecreatieadvies. Er werd contact opgenomen met Waterrecreatieadvies en zij bezorgden ons een offerte voor het verzamelen van de jachthaven-gegevens voor Noord-Holland. Offerte in bijlage.

Provincie Groningen:
De provincie werd aangeschreven, maar heeft tot op heden niet geantwoord.

Deltagebied:
www.deltawaterland.nl/jachthavens_ned.xls (De Deltagids)
Data slechts beschikbaar voor één jaar (2003)

Waddengebied:
Data verkregen van Dhr. Meile Tamminga van de provincie Friesland (stuurgroep Waddenprovincies). Tijdsreeks: 1997 – 2001 – 2004.

Methodologie		
	Stappen	**Producten**
1	Identificeer alle jachthavens in het kustgebied	Lijst met jachthavens in het kustgebied
2	Bepaal de ligging van de jachthaven door middel van adres en coördinaten, en ken ze een code toe volgens de ligging in de provincie, en volgens de indeling Wadden-, Delta- en Centrale kustgebied	Opdeling van de jachthavens volgens categorie.
3	Verzamel het aantal ligplaatsen voor alle eenheden die in het studiegebied geïdentificeerd zijn	Het aantal ligplaatsen per jachthaven

Beschrijving van de datasets (metadata)
Location (indeling van he studiegebied): Nederland – gebieden - provincies – jachthavens Nominator (teller): geen Denominator (noemer): geen Value (waarde): het aantal ligplaatsen per locatie Opmerkingen: Data in verband met jachthavens zijn moeilijk te verkrijgen. Er bestaan geen richtlijnen rond het verzamelen en rapporteren van dit soort gegevens, noch eeen centraal orgaan of databank die hiervoor verantwoordelijk is. Er is geen eenvormigheid in de opsplitsing van de gebieden en het bepalen van het aantal ligplaatsen. De boot bepaalt immers hoeveel ligplaatsen hij inneemt en er wordt niet vermeld of als hiermee rekening wordt gehouden of niet bij het tellen van het aantal ligplaatsen. De jaren waarin data worden verzameld zijn heel uiteenlopend. Hierdoor wordt het moeilijk om tijdsreeksen op te stellen en onderlinge vergelijkingen te maken tussen de kustprovincies of de gebieden Wadden, Delta en Centraal.

Visualisatie	
Kaart	Geen
Grafiek 1	Staafdiagram met het aantal jachthavens en ligplaatsen per kustprovincie en per jaar

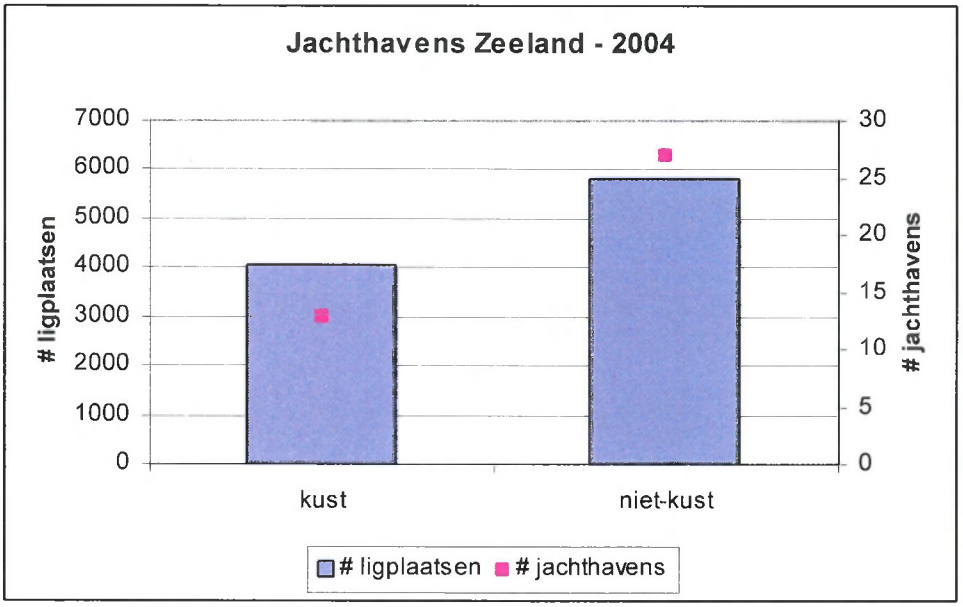
Jachthavens Zeeland - 2004
ligplaatsen
jachthavens
7000
6000
5000
4000
3000
2000
1000
0
30
25
20
15
10
5
0
kust
niet-kust
ligplaatsen
jachthavens

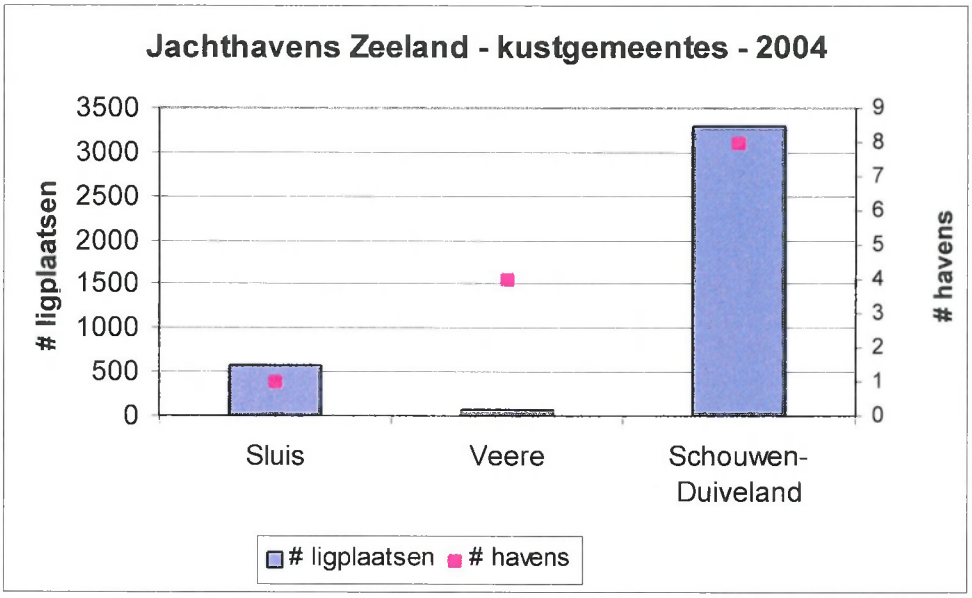
Jachthavens Zeeland - kustgemeentes - 2004
ligplaatsen
havens
3500
3000
2500
2000
1500
1000
500
0
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
Sluis
Veere
Schouwen-
Duiveland
ligplaatsen
havens

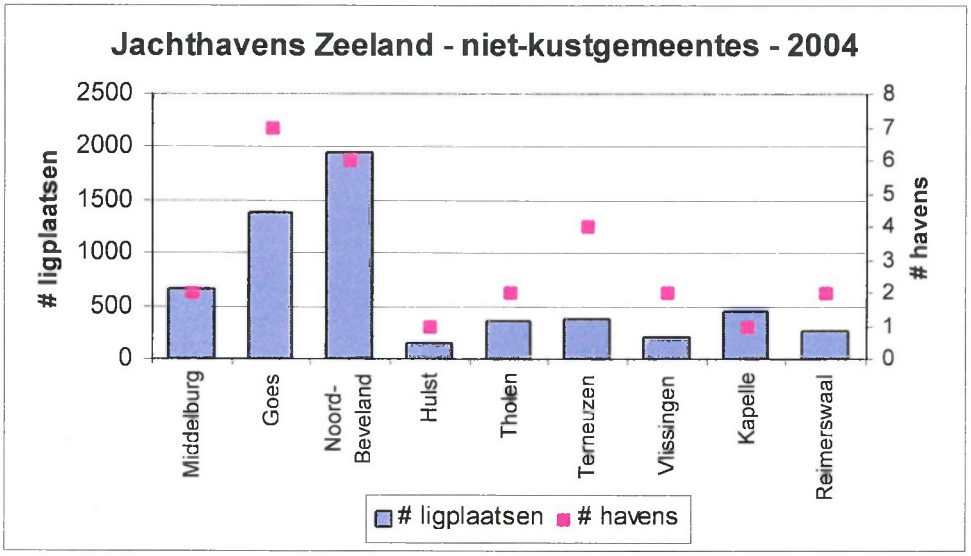
Jachthavens Zeeland - niet-kustgemeentes - 2004
ligplaatsen
havens
2500
2000
1500
1000
500
0
8
7
6
5
4
3
2
1
0
Middelburg
Goes
Noord-
Beveland
Hulst
Tholen
Terneuzen
Vlissingen
Kapelle
Reimerswaal
ligplaatsen
havens

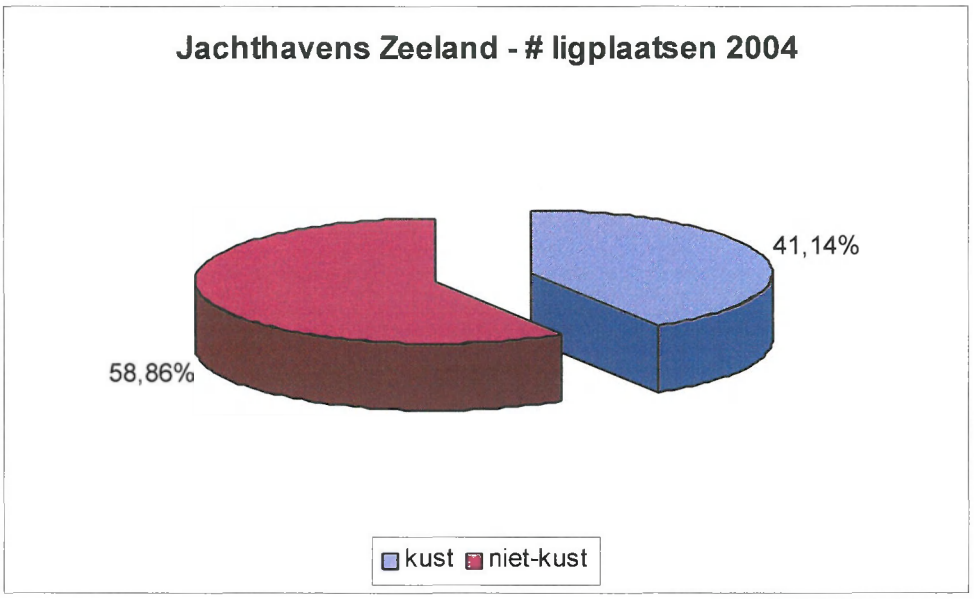
Jachthavens Zeeland - # ligplaatsen 2004
41,14%
58,86%
kust
niet-kust

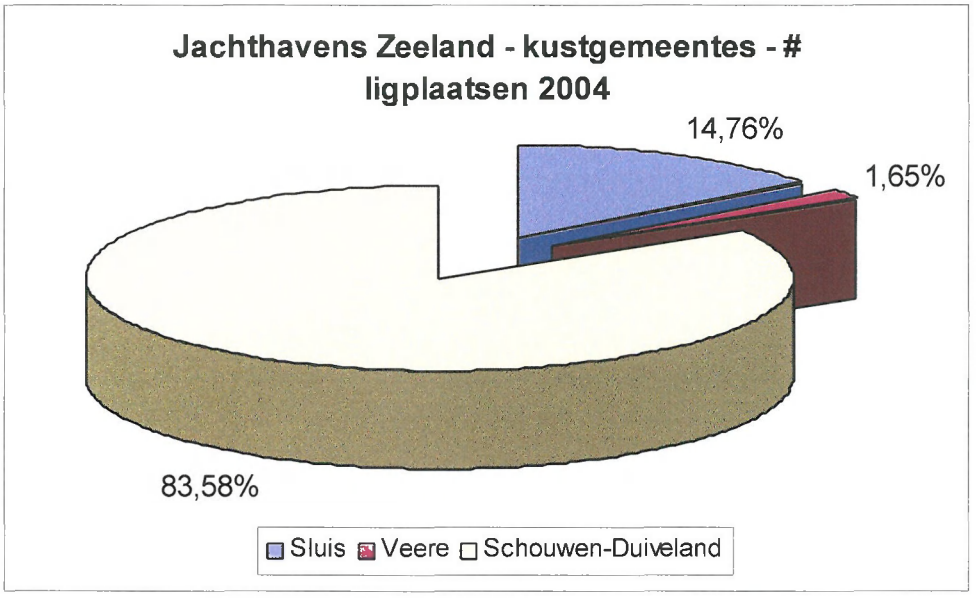
Jachthavens Zeeland - kustgemeentes - # ligplaatsen 2004
14,76%
1,65%
83,58%
Sluis
Veere
Schouwen-Duiveland

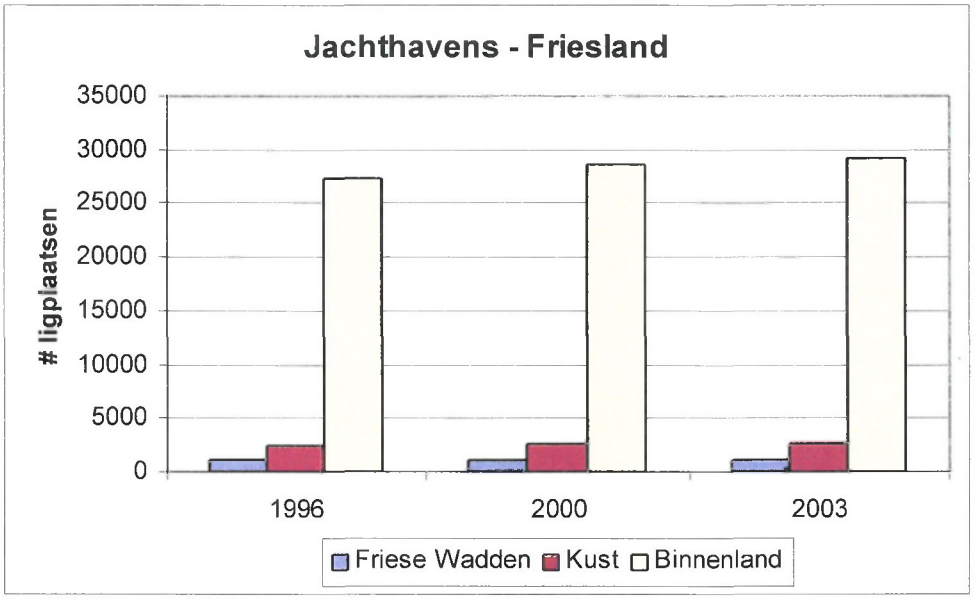
Jachthavens - Friesland
35000
30000
25000
20000
15000
10000
5000
0
ligplaatsen
1996
2000
2003
Friese Wadden
Kust
Binnenland

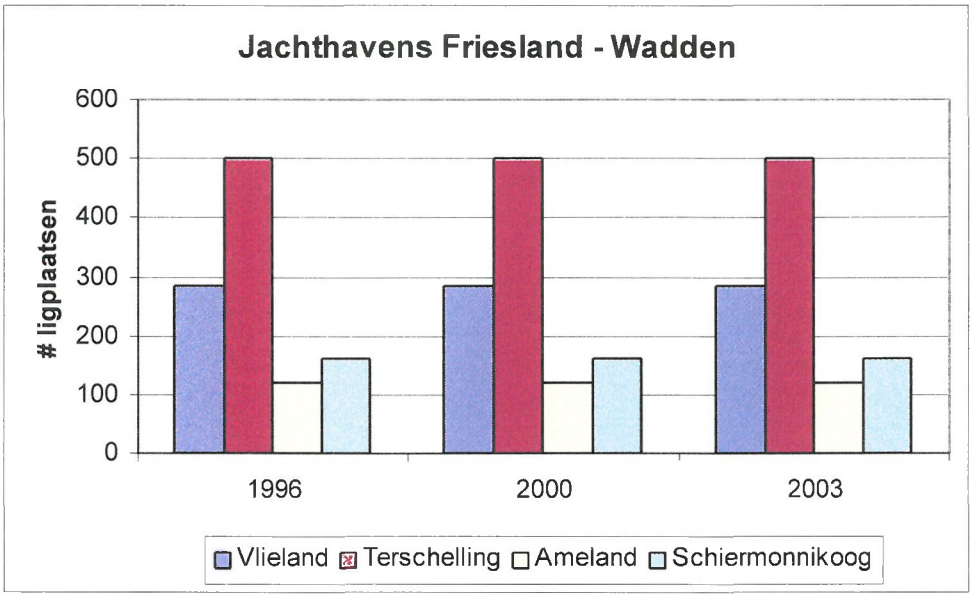
Jachthavens Friesland - Wadden
600
500
400
300
200
100
0
ligplaatsen
1996
2000
2003
Vlieland
Terschelling
Ameland
Schiermonnikoog

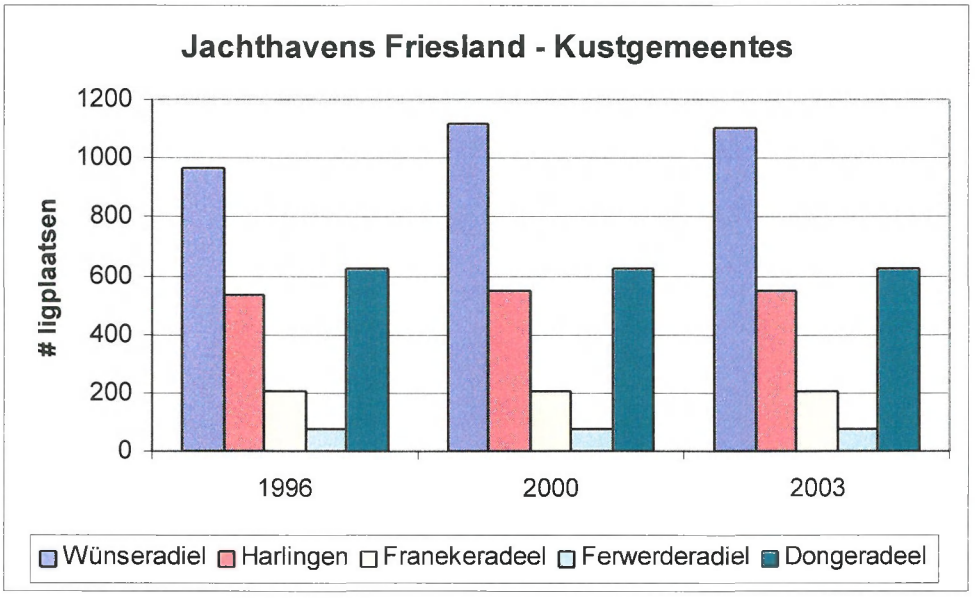
Jachthavens Friesland - Kustgemeentes
1200
1000
800
600
400
200
0
ligplaatsen
1996
2000
2003
Wünseradiel
Harlingen
Franekeradeel
Ferwerderadiel
Dongeradeel

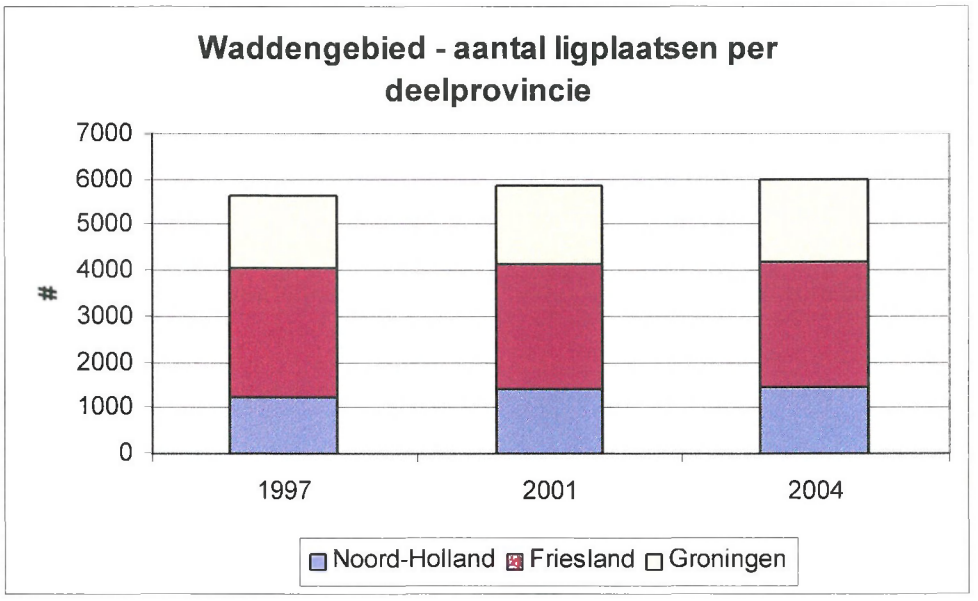
Waddengebied - aantal ligplaatsen per deelprovincie
7000
6000
5000
4000
3000
2000
1000
0
#
1997
2001
2004
Noord-Holland
Friesland
Groningen

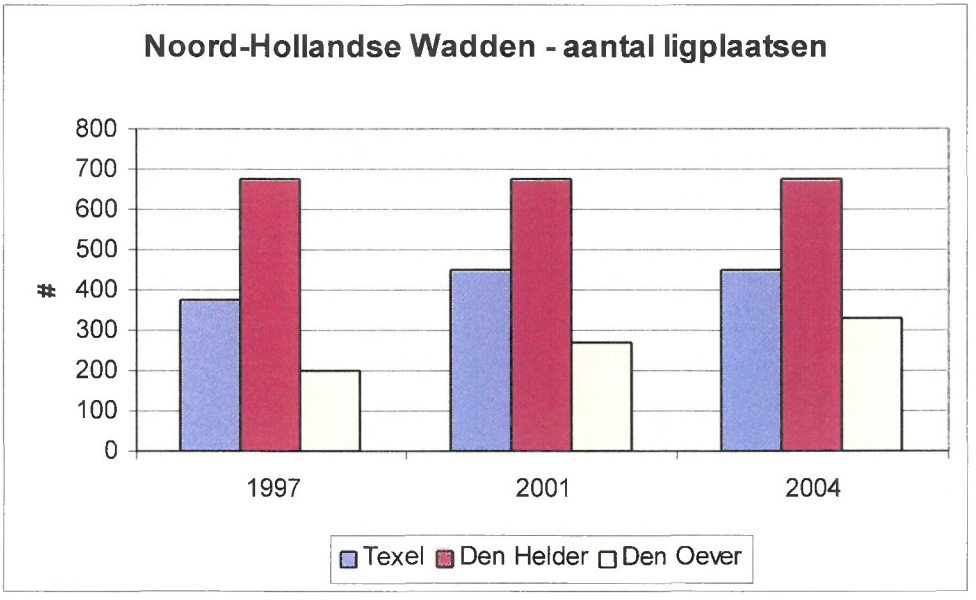
Noord-Hollandse Wadden - aantal ligplaatsen
800
700
600
500
400
300
200
100
0
#
1997
2001
2004
Texel
Den Helder
Den Oever

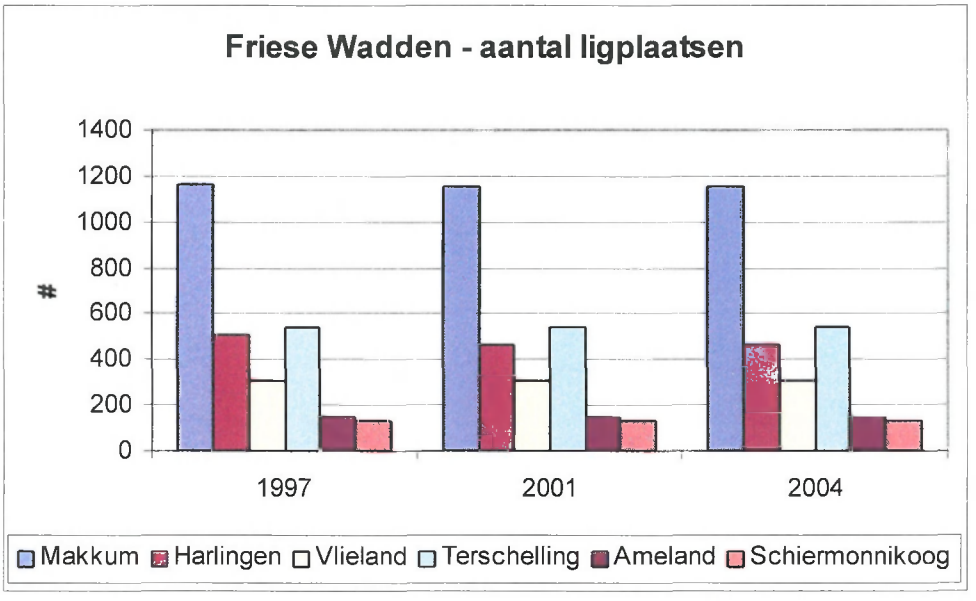
Friese Wadden - aantal ligplaatsen
1400
1200
1000
800
600
400
200
0
#
1997
2001
2004
Makkum
Harlingen
Vlieland
Terschelling
Ameland
Schiermonnikoog

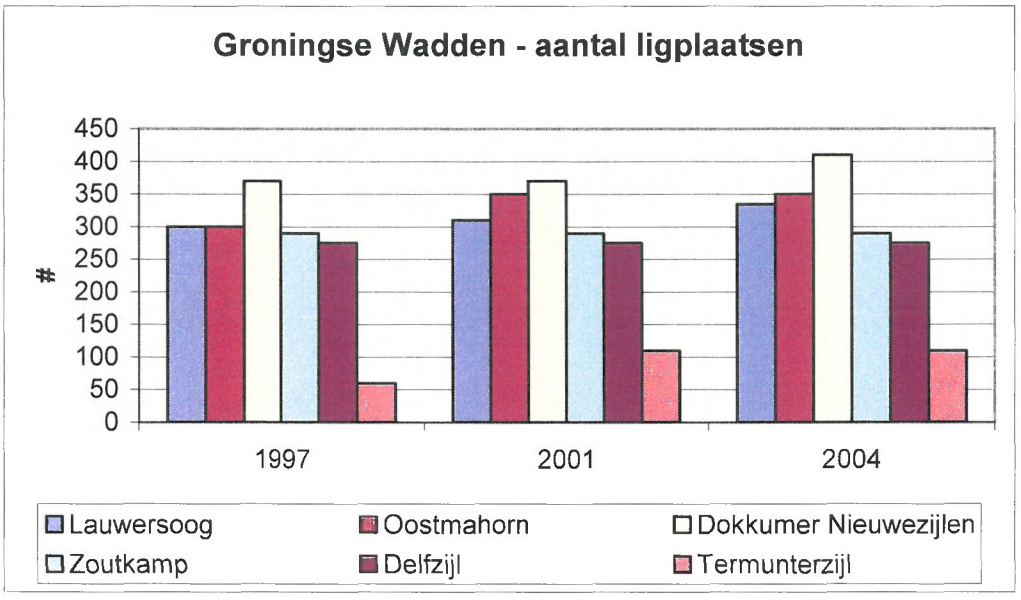
Groningse Wadden - aantal ligplaatsen
450
400
350
300
250
200
150
100
50
0
#
1997
2001
2004
Lauwersoog
Oostmahorn
Dokkumer Nieuwezijlen
Zoutkamp
Delfzijl
Termunterzijl

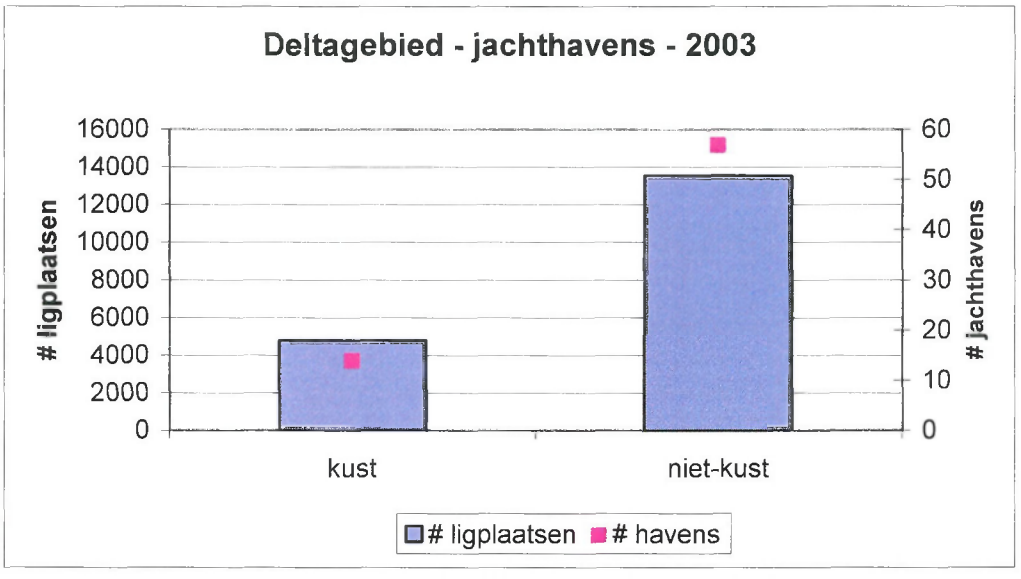
Deltagebied - jachthavens - 2003
16000
14000
12000
10000
8000
6000
4000
2000
0
ligplaatsen
60
50
40
30
20
10
0
jachthavens
kust
niet-kust
ligplaatsen
havens

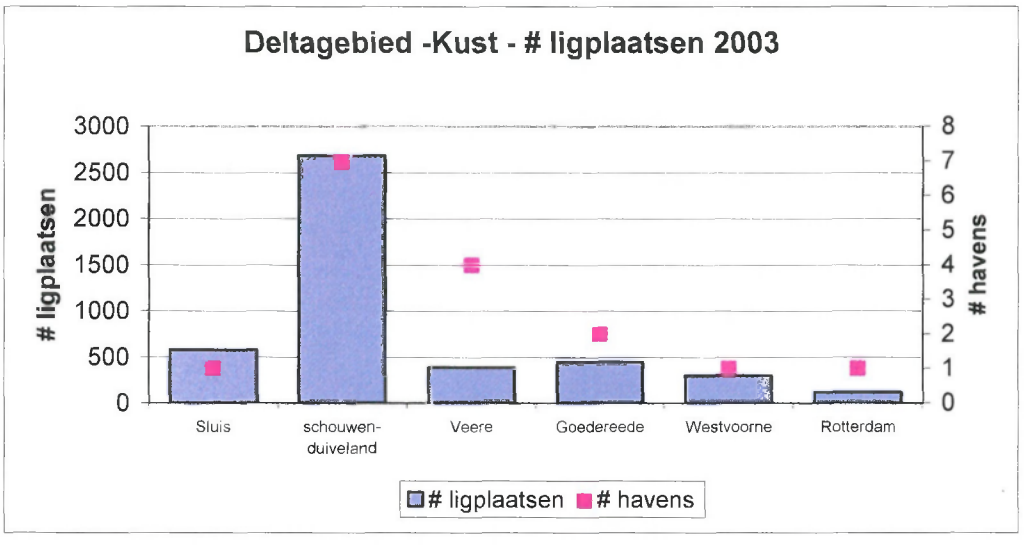
Deltagebied -Kust - # ligplaatsen 2003
3000
2500
2000
1500
1000
500
0
ligplaatsen
8
7
6
5
4
3
2
1
0
havens
Sluis
schouwen-
duiveland
Veere
Goedereede
Westvoorne
Rotterdam
ligplaatsen
havens

Indicator	
10	Volume of port traffic
Meting	
10.1	Number of incoming and outgoing passengers per port
Waarom deze meting?	
We willen een beeld geven van het relatief belang van havens in de kusteconomie. Voor veel havens is het passagiersverkeer hun voornaamste inkomstenbron en het verlies van een veerdienst of het bouwen van een terminal voor cruiseschepen kan hun voortbestaan ingrijpend veranderen. Hierbij mag men het belang van lokaal toerisme, de vraag naar havendiensten en de druk door uitbreiding van de haveninfrastructuur (aanleg van wegen) zeker niet onderschatten. Deze meting zou ons data moeten leveren die ons in staat stellen om de vitaliteit van de havens onderling te vergelijken en in te schatten in termen van passagiersverkeer.	
Parameter	
(i)	Total number of incoming and outgoing sea passengers for each port as a proportion of the total number of sea passengers in the wider reference region or country

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
Alle passagierhavens in het kustgebied	1997 – 2003 (1)

Beschrijving van de datasets (metadata)
Bron: EUROSTAT Location (indeling van het studiegebied): alle passagiershavens in Nederland (7) Nominator (teller): het aantal passagiers per haven Denominator (noemer): het totaal aantal passagiers in het studiegebied Value (waarde): het aantal passagiers per haven uitgedrukt als percentage van het totaal aantal passagiers in het studiegebied. Opmerkingen: De data uit EUROSTAT werden in een eerste overleg niet 100% betrouwbaar bevonden. Er werden echter nog geen alternatieve gegevens verzameld. Er zijn geen data beschikbaar voor 1999.

Visualisatie	
Kaart	Geen
Grafiek 1	Lijn- of staafdiagram met het jaarlijks totaal aantal passagiers per haven in het studiegebied.
Grafiek 2	100% gestapelde kolom per jaar, waarbij het totaal aantal passagiers per haven wordt voorgesteld als een percentage van het totaal aantal passagiers in Nederland.
Grafiek 3	Taartdiagram voor relevante jaren (in dit geval begin datareeks 1997 en einde datareeks 2003) met het aandeel passagiers in elke haven, als percentage van het totaal aantal passagiers in havens in het kustgebied

Meerwaarde creëren voor de datasets
Trends in havenaangroei en terugval Nationale statistieken kunnen gebruikt worden om lange termijn trends in het havengebeuren te illustreren. De meeste nationale datasets, evenals deze verzameld door EUROSTAT bevatten extra informatie die dergelijke trends kan helpen verklaren. Er zijn echter een aantal minpunten. Zo is het jammer dat voor cruiseschepen alleen een telling van het aantal passagiers wordt gemaakt in de haven van vertrek en van aankomst. We zouden namelijk graag weten hoeveel van deze passagiers havens 'en route' aandoen want dit kan helpen om het relatieve belang van 'cruise toerisme' in de haveneconomie in te schatten.

Aggregatie en disaggregatie
Statistieken over het aantal passagiers kunnen samengevoegd worden op elk geografisch niveau, van provincie tot land tot Europa.

Nota's:

(1) Gegevens over de pre-2000 periode kunnen ons helpen om lange termijn trends in de passagiersaantallen vast te stellen, alsook het relatief belang van de afzonderlijke havens

(2) De gegevens zijn voorhanden voor EU15 vanaf 2000 en voor de EU25 vanaf2002, behalve Malta maar met inbegrip van Bulgarije, Roemenië en Noorwegen

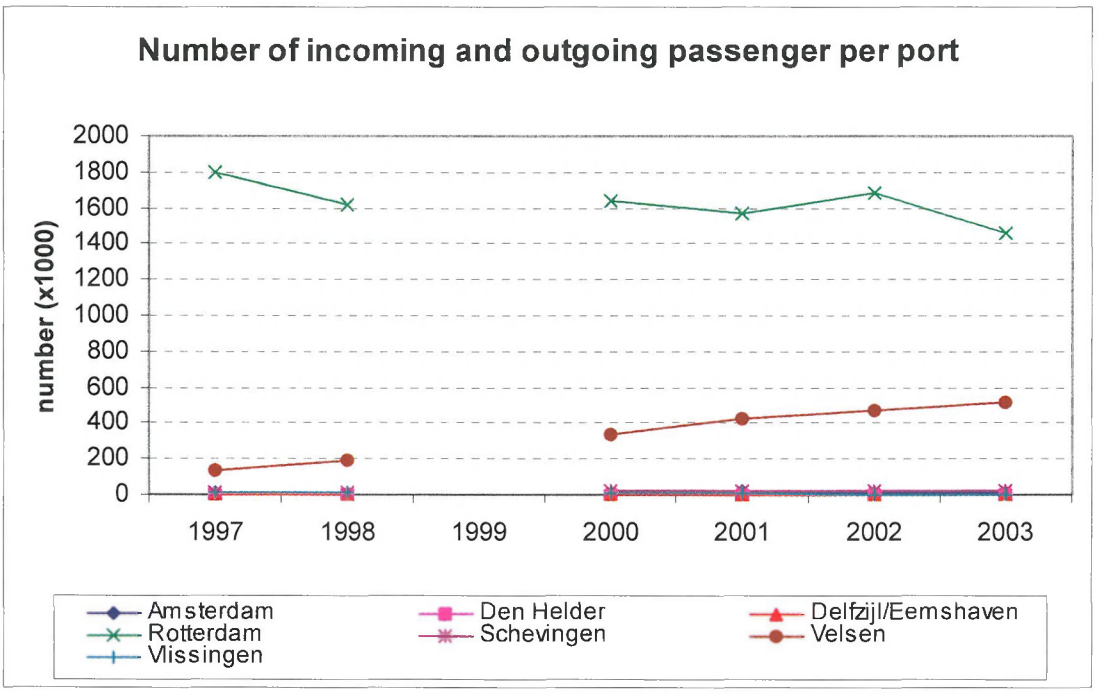

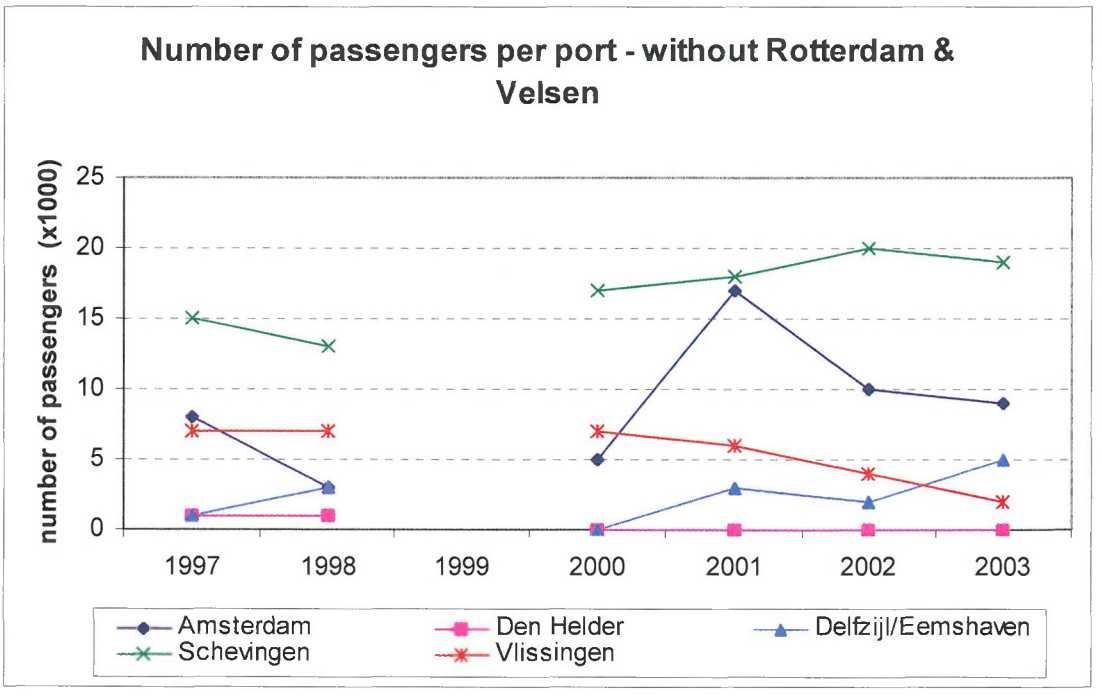

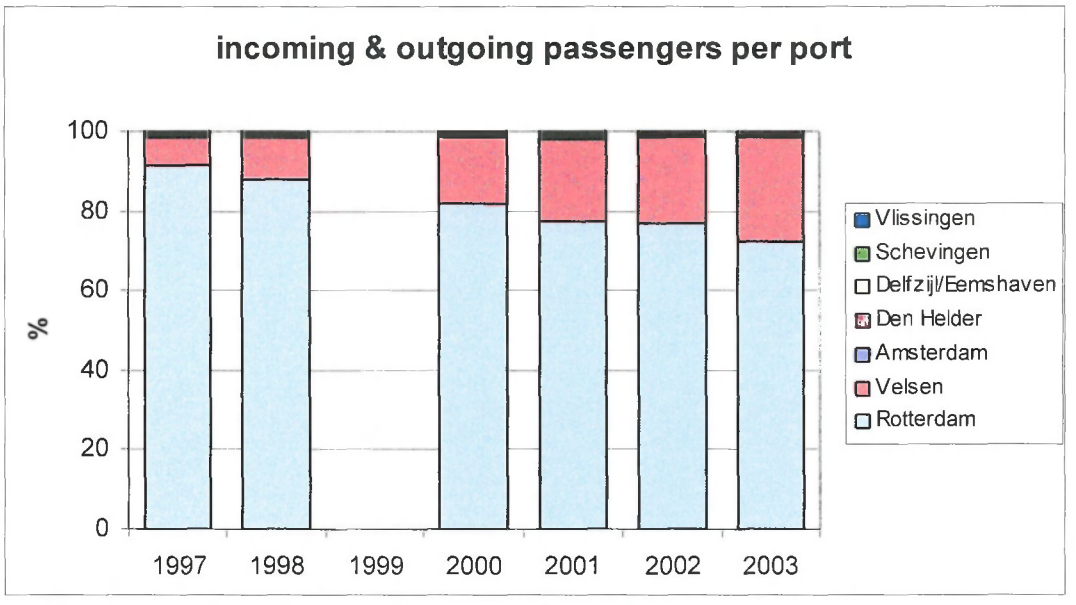
incoming & outgoing passengers per port
100
80
60
40
20
0
%
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Vlissingen
Schevingen
Delfzijl/Eemshaven
Den Helder
Amsterdam
Velsen
Rotterdam

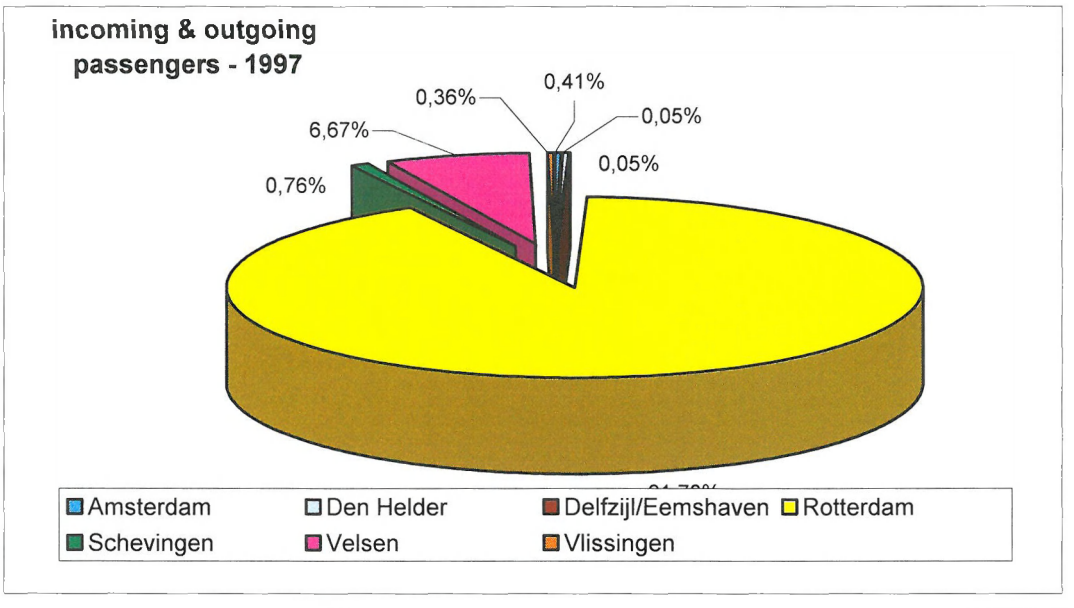
incoming & outgoing passengers - 1997
0,36%
0,41%
0,05%
6,67%
0,05%
0,76%
Amsterdam
Den Helder
Delfzijl/Eemshaven
Rotterdam
Schevingen
Velsen
Vlissingen

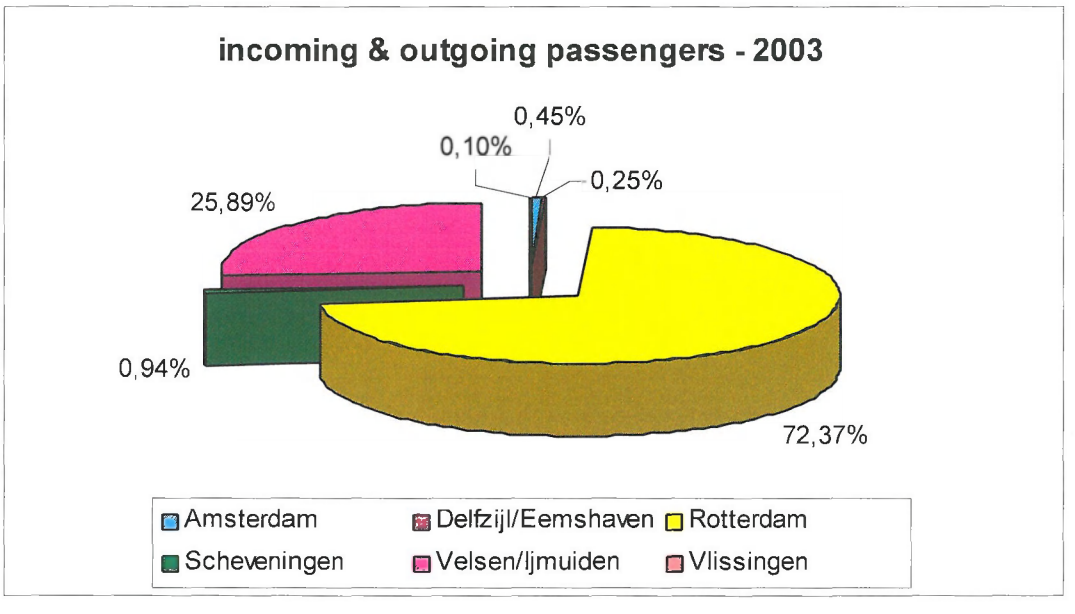
incoming & outgoing passengers - 2003
0,45%
0,10%
0,25%
25,89%
0,94%
72,37%
Amsterdam
Delfzijl/Eemshaven
Rotterdam
Scheveningen
Velsen/Ijmuiden
Vlissingen

Indicator	
10	Volume of port traffic
Meting	
10.2	Volume of goods handled per port
Waarom deze meting?	
We willen een beeld geven van het relatief belang van havens binnen de kusteconomie. Dit is echter geen eenvoudige opdracht. Vandaag de dag worden de scheepsladingen mechanisch geladen en gelost, waardoor het effect van de grootte van de lading op de lokale tewerkstelling in de havens moeilijk te achterhalen is. Het is ook niet bekend in welke mate de inkomsten van de havens door de lokale economie worden geabsorbeerd of elders worden besteed. Wel zeker is dat een jaarlijks stijgende verwerkingscapaciteit van goederen zal leiden tot de vraag naar een uitbreiding van de haveninfrastructuur zoals bijkomende dokken en wegen, kustverdediging en nieuwe pakhuizen voor de opslag van goederen. Deze zaken kunnen zowel positieve als negatieve effecten hebben op de lokale en regionale economie en op het milieu.	
Parameter	
(i)	Volume of inward and outward goods (in thousands of tonnes) handled by each port as a proportion of the total volume of goods handled by all ports in the wider reference region or country.

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
Alle havens in de kustzone	Jaarlijks vanaf 2000, vroeger indien beschikbaar [1]

Databronnen
Sinds 2000 zijn lidstaten verplicht om informatie over de verscheping van goederen naar of vanuit Europese havens beschikbaar stellen volgens de EU Richtlijn Maritieme Statistieken (95/64/EC) [2]. Jaarlijkse data over de verwerkingscapaciteit zijn beschikbaar voor alle goederenhavens. Voor havens die meer dan één miljoen ton per jaar verschepen, zijn extra gegevens voorhanden, zoals het type schip [3] en het soort goederen dat verscheept wordt. EUROSTAT verzamelt en rapporteert informatie van de lidstaten op hun website, www.europa.eu.int/comm/eurostat. De gegevens worden gegroepeerd volgens thema (Transport), sub-thema (Maritime transport) en onderwerp (Goods), en worden zo ondergebracht in mappen en tabellen. De map MAMEGOAA bevat de tabel MAGOACMP: '*Total annual seaborne transport of countries, Maritime Coastal Areas and all ports (main and small from 2000) for each country – by direction (in 1000 tonnes)*'. Map MAMEGOAC bevat '*Annual seaborne transport for the main ports of each reporting country (ports handling over 1 mio tonnes per year)*' in een aantal tabellen met het voorvoegsel MAGOA, gevolgd door de landscode. De tabel voor Nederland is dus MAGOANL. Gegevens over het maritiem transport vóór 2000 moeten opgevraagd worden bij de desbetreffende nationale bevoegdheid.Naar onze ervaring is EUROSTAT geen betrouwbare bron. Gezien deze onbetrouwbaarheid, werd een alternatieve bron gezocht: www.havenraad.nl. Via deze site ('facts & figures') kan men per zeehaven de overslag cijfers (in 1000 ton) opvragen. Een tijdsreeks kan opgesteld worden van 1995 tot 2004.

Methodologie		
	Stappen	**Producten**
1	Surf naar www.europa.eu.int/comm/eurostat; open de map MAMEGOAA en de tabel MAGOACMP	Een bestand met alle gegevens van het volume verscheepte goederen per cargo haven Europa
2	Selecteer de gewenste periode, niveau van aggregatie (in dit geval 'individuele haven') en de richting (selecteer 'total'). Klik op volgende ('next') en 'OK', vervolgens op 'Download'.	Jaarlijks volume goederen (in duizend ton) dat verhandeld wordt in elke geselecteerde haven.
3	Deel voor elk jaar het totale volume van verscheepte goederen per haven door het total volume verscheepte goederen in Nederland, en vermenigvuldig dit met 100	Jaarlijks volume aan- en afvoer van goederen per haven als een percentage van het totaal verscheepte goederen in Nederland

Beschrijving van de datasets
Bron: www.havenraad.nl Location (indeling van het studiegebied): alle goederenhavens in het kustgebied Nominator (teller): totaal volume goederen verwerkt per haven Denominator (noemer):totaal volume goederen verwerkt in het studiegebied Value (waarde): aantal goederen per haven als percentage/proportie van het totaal aantal goederen verwerkt in het studiegebied Opmerkingen: - Vanaf 2001 worden de havens van Vlaardingen en Schiedam bij de haven van Rotterdam gerekend. - Alleen de havens die meer dan 1% van de totaal nationaal verscheepte goederen verhandelen worden grafisch voorgesteld. - De data voor 2004 zijn voorlopige cijfers, maar werden wel mee opgenomen in de analyse.

Presentation of the data	
Kaart	Geen
Grafiek 1	Lijn- of staafdiagram met het volume van de verscheepte goederen per jaar, voor de belangrijkste havens (> 1% van het nationale totaal)
Grafiek 2	100% gestapelde kolom per jaar, waarbij het volume van verscheepte goederen per haven (alleen havens >1% van nationale totaal) wordt voorgesteld als een percentage van het totale volume van verscheepte goederen van alle havens in Nederland
Grafiek 3	Taartdiagram voor relevante jaren (in dit geval begin datareeks 1995 en einde datareeks 2004) met het aandeel van verscheepte goederen in elke haven als percentage van het totaal aantal verscheepte goederen in havens in Nederland

Meerwaarde creëren voor de datasets
Trends in goederen en schepen [3] Zowel de nationale statistieken als EUROSTAT data bevatten een grote hoeveelheid informatie omtrent de voortdurende ontwikkelingen in de scheepvaartindustrie. Gegevens over het type en de afmetingen van schepen waarin goederen getransporteerd worden, verschillen in de aard, afkomst en bestemming van de verscheepte goederen en kunnen ons veel vertellen over de mogelijke toekomstige impact van het maritieme transport op de kustzone.

Aggregatie and disaggregatie
De statistieken over goederenvervoer kunnen samengevoegd worden op elk gewenst geografisch niveau.

Notes

(1) Gegevens over de pre-2000 periode kunnen ons helpen om lange termijn trends in het volume van verscheepte goederen vast te stellen, alsook het relatief belang van de afzonderlijke havens.

(2) De gegevens zijn voorhanden voor EU15 vanaf 2000 en voor de EU25 vanaf2002, behalve Malta maar met inbegrip van Bulgarije, Roemenië en Noorwegen

(3) Cargo schepen die onder de bepaling van de Richtlijn Maritieme Statistiek vallen worden in categorieën ondergebracht volgens de Internationale Classificatie van Scheepstypes (ICST-COM), waarvoor onderstaande tabel kan geraadpleegd worden

Liquid bulk vessels ▪ Oil tanker ▪ Chemical tanker ▪ LG tanker ▪ Tanker Barge ▪ Other tanker	Dry bulk vessels: ▪ Bulk/oil carrier ▪ Bulk carrier
Container vessels: ▪ Full container	Specialised vessels ▪ Barge carrier ▪ Chemical carrier ▪ Irradiated fuel carrier ▪ Livestock carrier ▪ Vehicle carrier ▪ Other specialised
General cargo vessels ▪ Reefer ▪ Ro-ro passenger ▪ Ro-ro container ▪ Other ro-ro container	Combination carrier general cargo/passenger

Mariene schepen, baggerschepen, onderzoeksschepen, sleepboten, vissersboten, visverwerkende boten, boorplatformen en exploratieschepen vallen niet onder deze richtlijn.

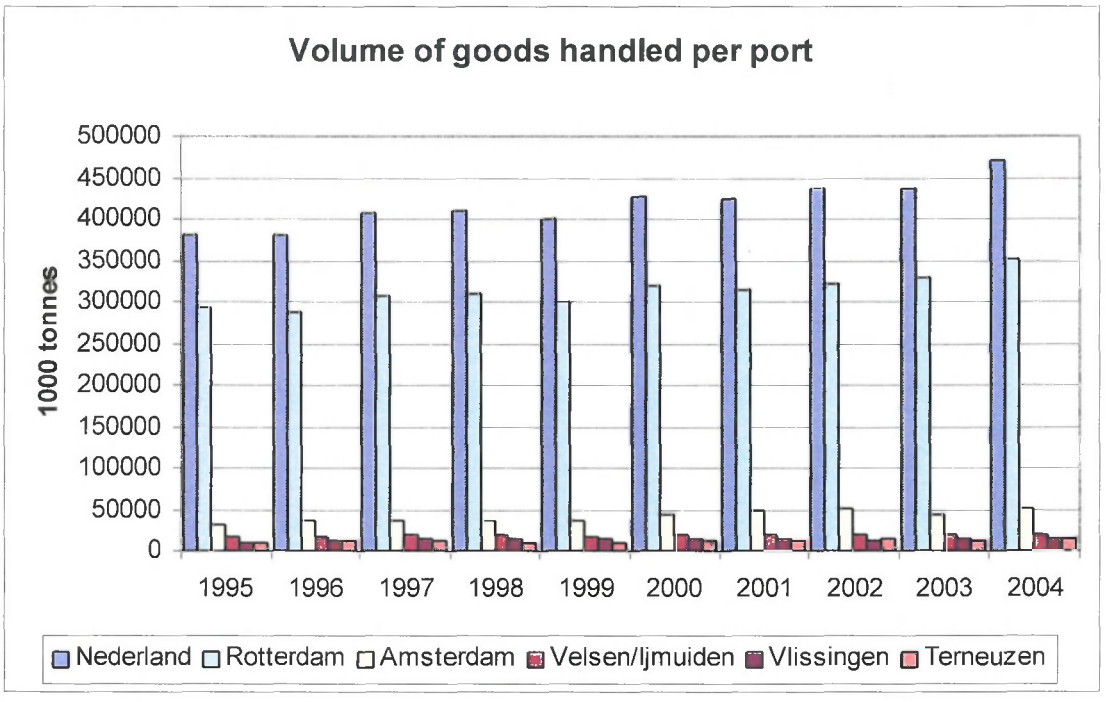
Volume of goods handled per port
1000 tonnes
500000
450000
400000
350000
300000
250000
200000
150000
100000
50000
0
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
Nederland
Rotterdam
Amsterdam
Velsen/Ijmuiden
Vlissingen
Terneuzen

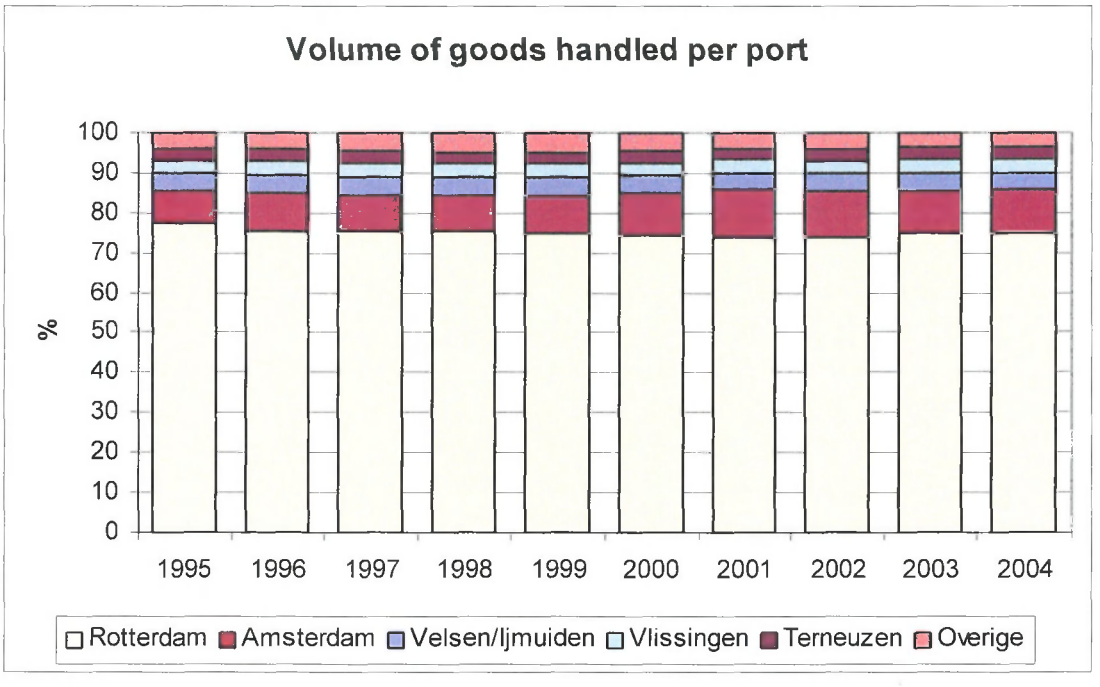
Volume of goods handled per port
%
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
Rotterdam
Amsterdam
Velsen/Ijmuiden
Vlissingen
Terneuzen
Overige

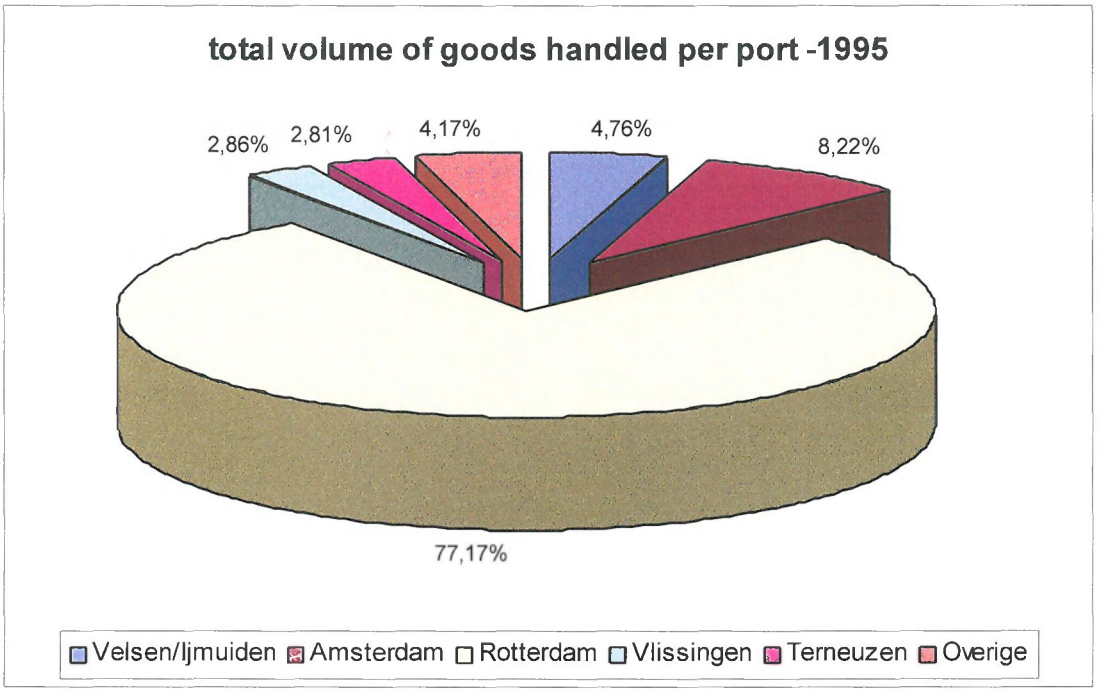
total volume of goods handled per port -1995
2,86%
2,81%
4,17%
4,76%
8,22%
77,17%
Velsen/Ijmuiden
Amsterdam
Rotterdam
Vlissingen
Terneuzen
Overige

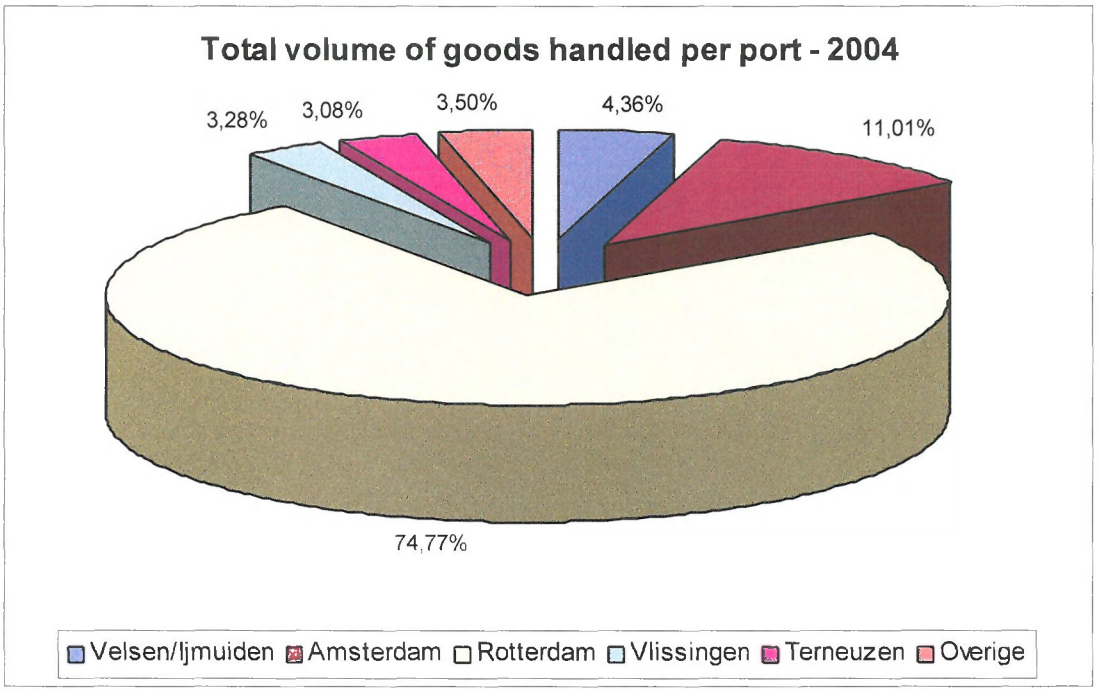
Total volume of goods handled per port - 2004
3,28%
3,08%
3,50%
4,36%
11,01%
74,77%
Velsen/Ijmuiden
Amsterdam
Rotterdam
Vlissingen
Terneuzen
Overige

Indicator	
10	Volume of port traffic
Meting	
10.3	Proportion of goods carried by short sea routes
Waarom deze meting?	
Het goederenverkeer via maritiem transport is een steeds groeiende sector. Strategieën voor een duurzaam transportbeleid op het Europese wegennetwerk bouwen ook voort op een nog sterkere uitbreiding in deze sector, om zo de groei in de vraag naar goederenverkeer aan land te absorberen. Doelstelling hierbij is om de saturatie in de wegeninfrastructuur deels op te vangen door het stimuleren van maritiem transport als reëel alternatief voor de korteafstandsbestemmingen. Met deze meting willen we de trends waarnemen in de specifieke evolutie van de sector op de 'korte afstand' bestemmingen.	
Parameters	
(i)	The volume of goods carried by short sea routes, as a proportion of the total volume of handled goods

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
Groeperingen van havens in zes havengebieden	1997 - 2004

Databron
Bron: Shortsea Nederland. Contactpersoon: Dhr. Sander van 't Verlaat – info@shortsea.nl http://www.shortsea.nl Shortsea Nederland is het nationaal promotieplatform van Short Sea Shipping, met als doelstelling het vervoer van goederen over korte en middellange afstanden binnen de EU te stimuleren.

Methodologie		
Stappen		**Producten**
1	Uit de datasets geleverd door het Promotiebureau Shortsea Nederland, identificeer de individuele havens voor het 'havengebied' Shortsea	Lijst met individuele SSS havens en de groepering in havengebieden
2	Maak voor elk jaar de som van het totale volume goederenoverslag op korte bestemmingen van en naar havens in het kustgebied, en deel door het totaal volume goederenoverslag in Nederlandse havens (10.2) en vermenigvuldig dit met 100	Percentage goederenoverslag getransporteerd via maritieme korte afstandsroutes in kusthavens, van de totale overslag van goederen in Nederlandse havens

Beschrijving van de datasets (metadata)
Location (indeling van het studiegebied): alle havens die Short Sea Shipping (SSS) diensten leveren. Nominator (teller): het aantal ton dat per havengroep via SSS verscheept wordt Denominator (noemer): het totaal volume goederen (uitgedrukt in ton) dat in Nederland wordt verscheept (SIF 10.2) Value (waarde): het aantal ton dat per haven wordt verscheept via SSS als percentage van het totaal volume goederen dat in Nederland wordt verscheept Opmerkingen: De procentuele waarden kunnen alleen berekend worden voor de periode 1995 – 2003. De gegevens zijn afkomstig uit verschillende bronnen (www.havenraad.nl & www.shortsea.nl.). Hierdoor moeten we rekening houden met een eventuele foutenmarge.

Visualisatie	
Kaart	Geen
Grafiek 1	Lijn- of staafdiagram met het jaarlijkse volume aan verscheepte goederen via SSS per havengroep
Grafiek 2	Taartdiagram voor relevante jaren met het aandeel van SSS transport in elk van de zes short-sea gebieden als percentage van het totaal aantal goederen verscheept via SSS in Nederland.
Grafiek 3	Gestapelde kolom of lijndiagram waarbij het volume van verscheepte goederen via SSS voor elk van de zes short-sea gebieden wordt voorgesteld als een percentage van het totale volume van verscheepte goederen van alle havens in Nederland

Meerwaarde creëren voor de datasets
Er kan een opsplitsing worden gemaakt tussen het aantal ton goederen dat gelost en geladen wordt om na te gaan welk van de twee het grootste aandeel van het werk in een bepaalde haven of groep van havens uitmaakt.

Aggregatie en disaggregatie
Statistieken over SSS transport kunnen samengevoegd worden op elk geografisch niveau

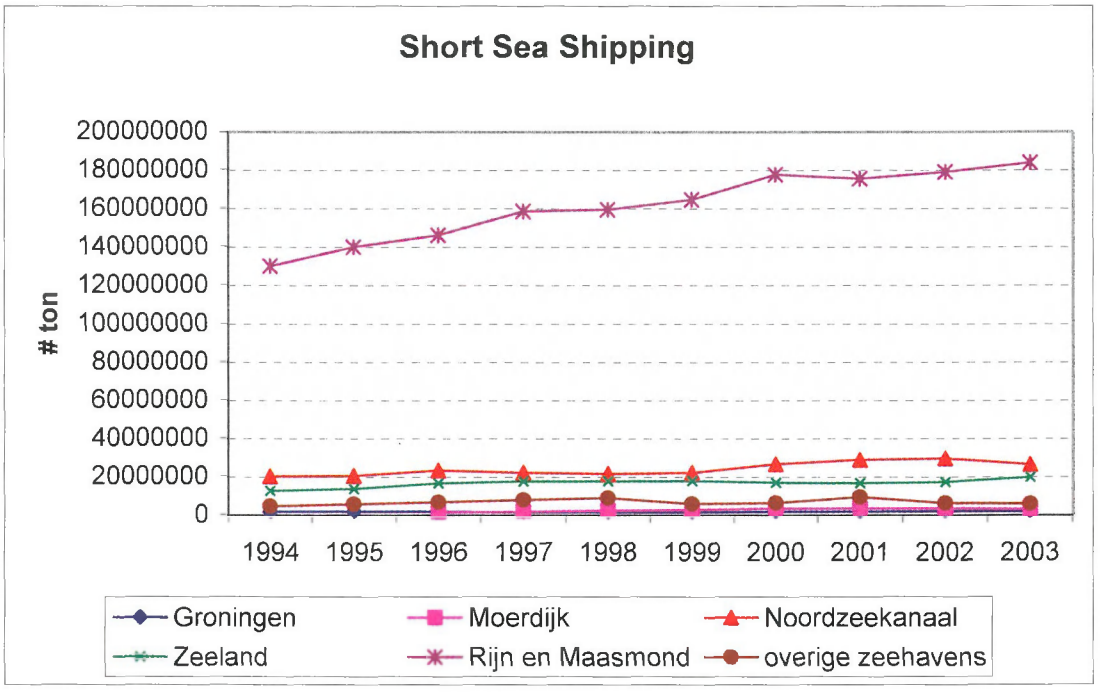
Short Sea Shipping
ton
200000000
180000000
160000000
140000000
120000000
100000000
80000000
60000000
40000000
20000000
0
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Groningen
Moerdijk
Noordzeekanaal
Zeeland
Rijn en Maasmond
overige zeehavens

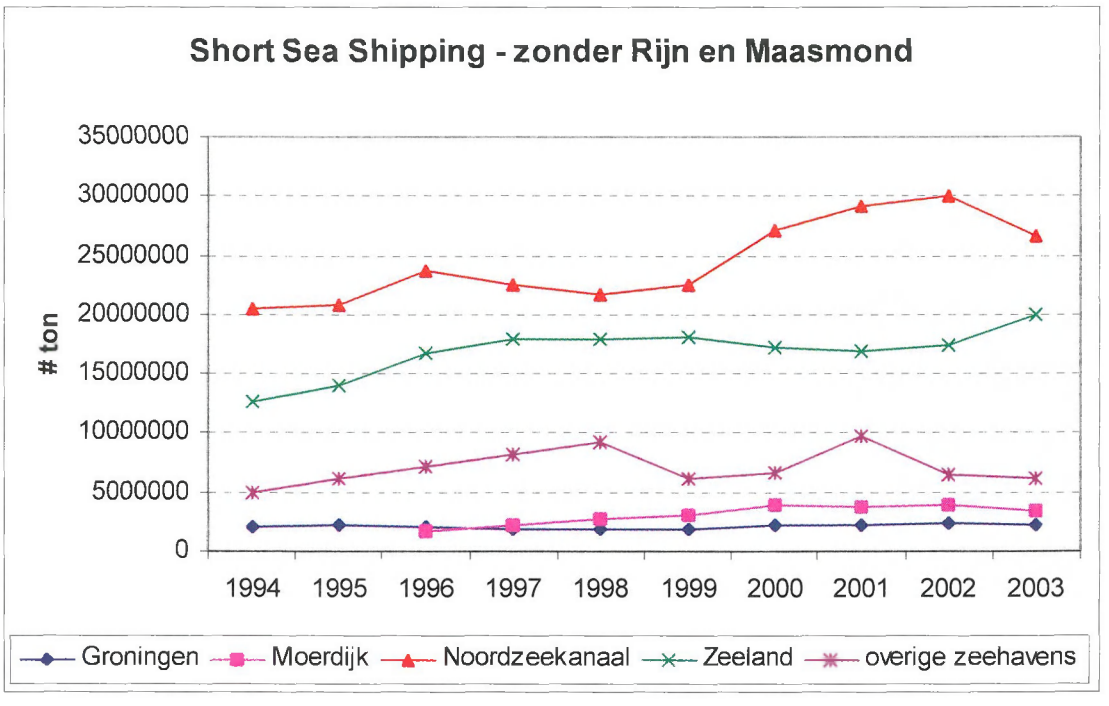
Short Sea Shipping - zonder Rijn en Maasmond
ton
35000000
30000000
25000000
20000000
15000000
10000000
5000000
0
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Groningen
Moerdijk
Noordzeekanaal
Zeeland
overige zeehavens

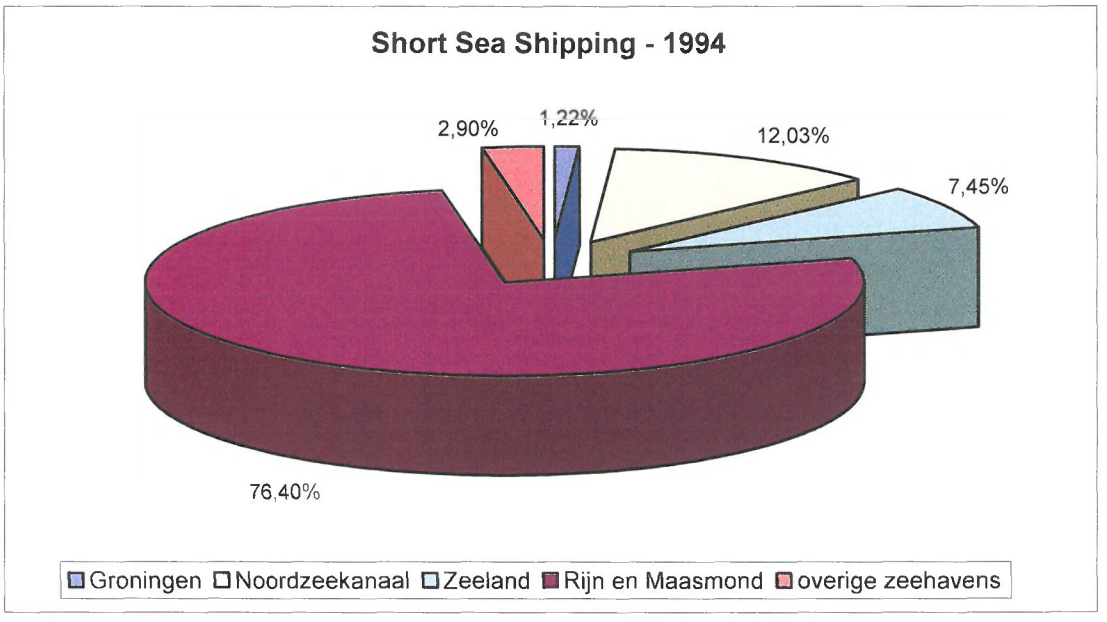
Short Sea Shipping - 1994
2,90%
1,22%
12,03%
7,45%
76,40%
Groningen
Noordzeekanaal
Zeeland
Rijn en Maasmond
overige zeehavens

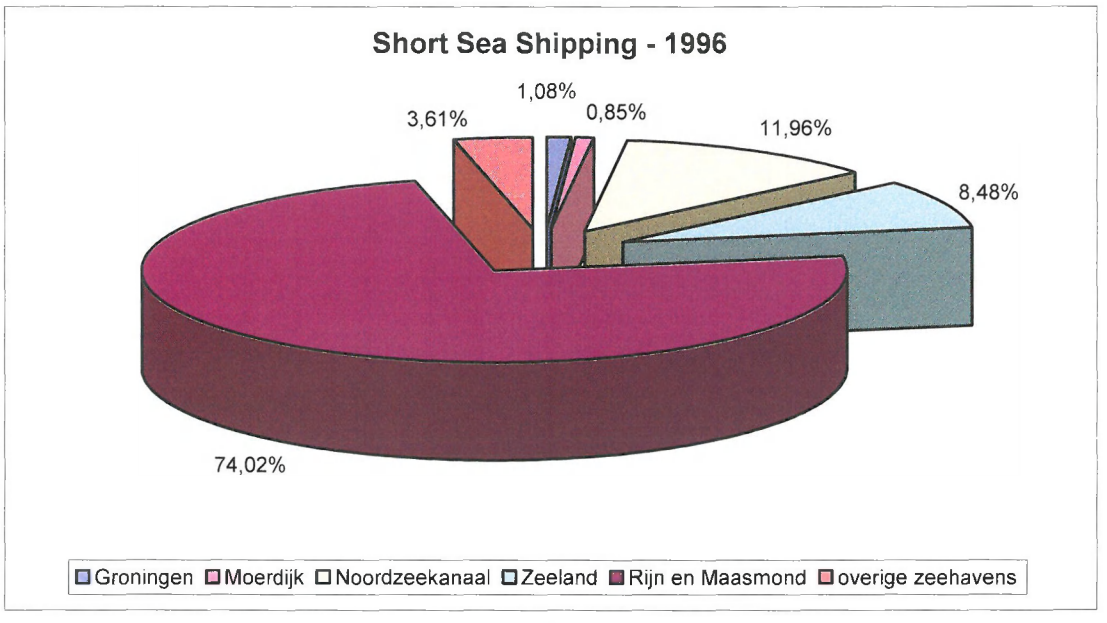
Short Sea Shipping - 1996
1,08%
3,61%
0,85%
11,96%
8,48%
74,02%
Groningen
Moerdijk
Noordzeekanaal
Zeeland
Rijn en Maasmond
overige zeehavens

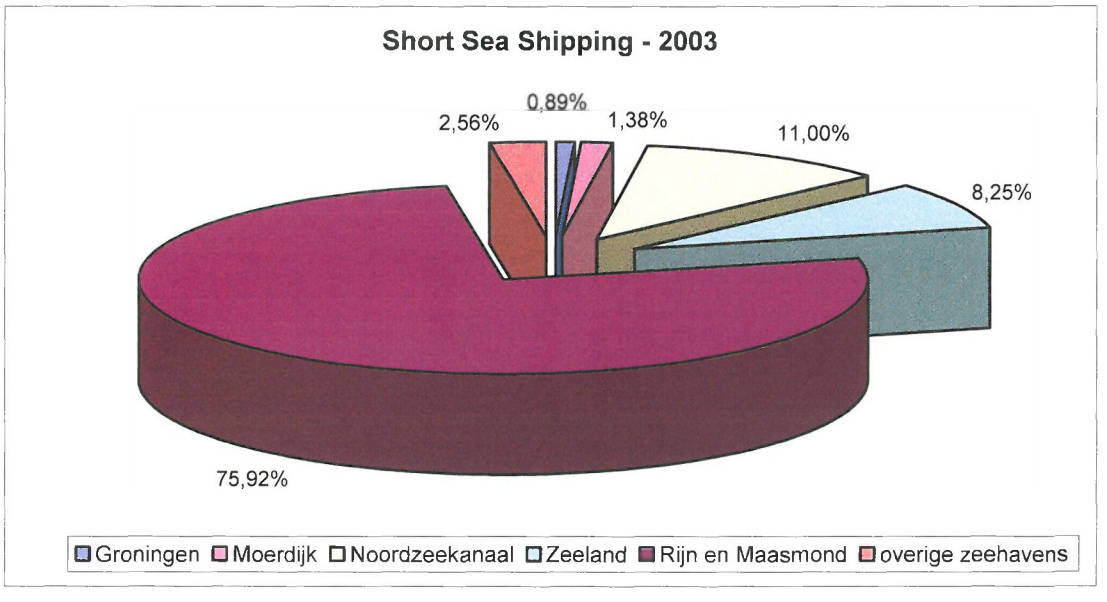
Short Sea Shipping - 2003
0,89%
2,56%
1,38%
11,00%
8,25%
75,92%
Groningen
Moerdijk
Noordzeekanaal
Zeeland
Rijn en Maasmond
overige zeehavens

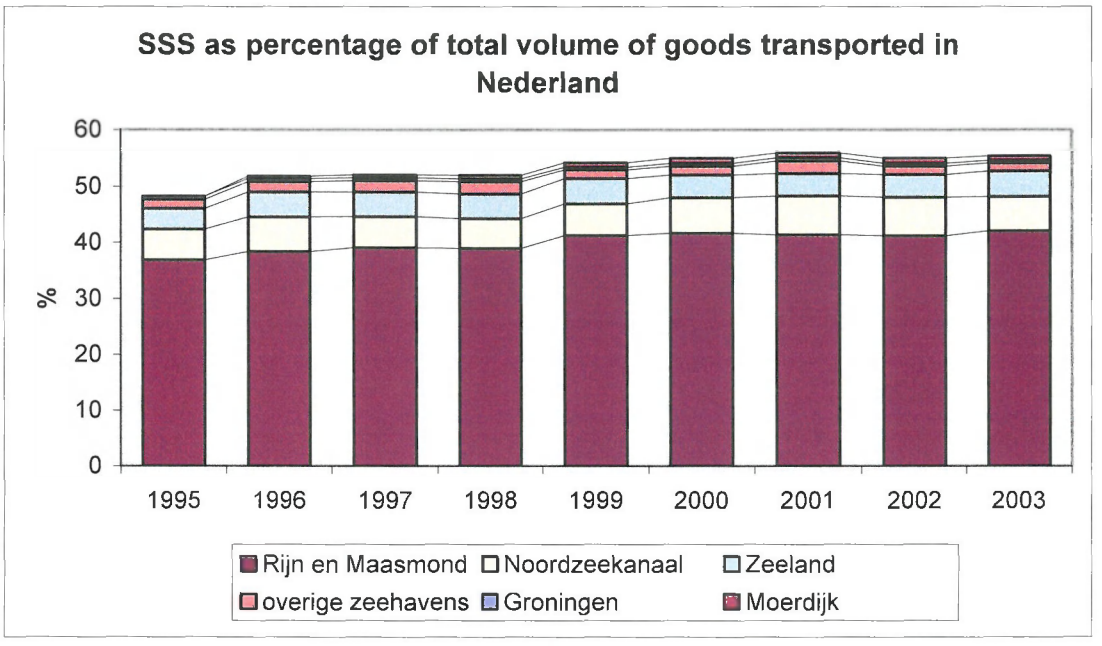
SSS as percentage of total volume of goods transported in Nederland
60
50
40
30
20
10
0
%
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Rijn en Maasmond
Noordzeekanaal
Zeeland
overige zeehavens
Groningen
Moerdijk

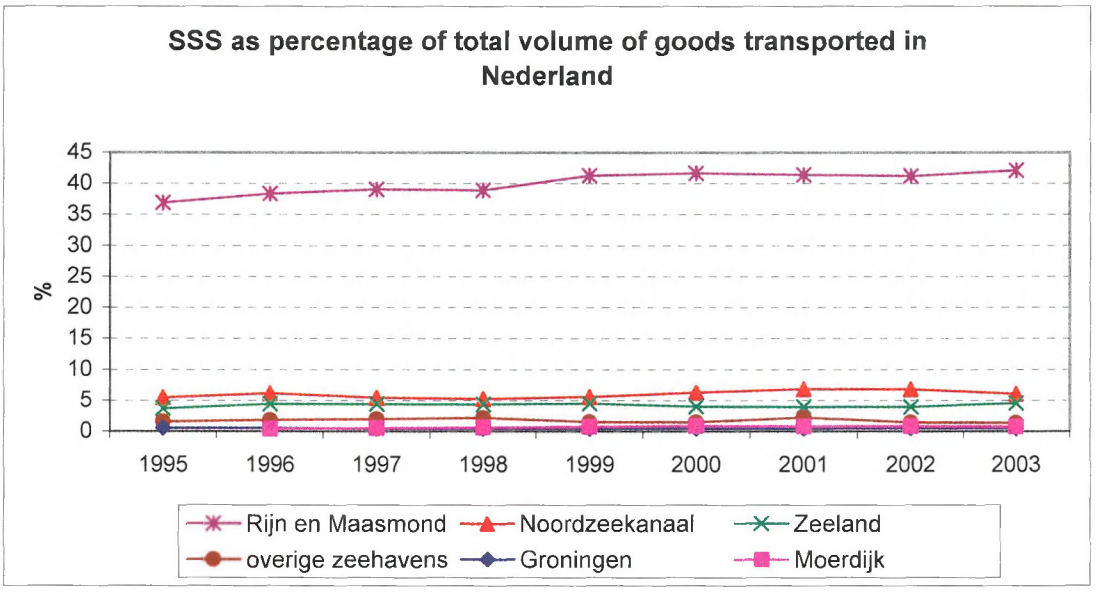
SSS as percentage of total volume of goods transported in Nederland
45
40
35
30
25
20
15
10
5
0
%
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Rijn en Maasmond
Noordzeekanaal
Zeeland
overige zeehavens
Groningen
Moerdijk

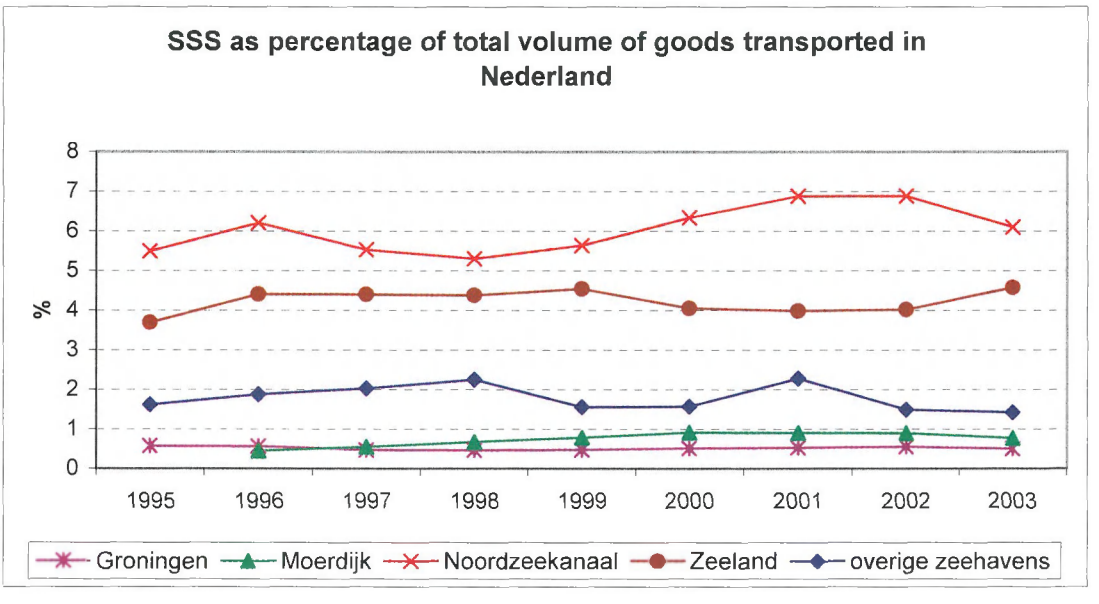
SSS as percentage of total volume of goods transported in Nederland
8
7
6
5
4
3
2
1
0
%
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Groningen
Moerdijk
Noordzeekanaal
Zeeland
overige zeehavens

Indicator	
11	Intensity of tourism

Meting	
11.1	Number of overnight stays in tourist accommodations

Waarom deze meting?

Hoewel het aantal 'dagjestoeristen' een heel belangrijke bron van inkomsten is voor kustgebieden, is het aantal overnachtingen in toeristische accommodaties een directe aanwijzing voor het economisch belang van toerisme voor een bepaald gebied of gemeente. Het verblijfstoerisme stelt verschillende eisen inzake infrastructuur, diensten en middelen, in vergelijking met het dagtoerisme, en sorteert ook verschillende sociale en economische effecten in het gebied. Trends in het belang van verblijfstoerisme zijn een belangrijk economisch gegeven voor kustgebieden/ gemeenten en gekoppeld aan andere metingen (bevolking, aantal tweede woonsten) kan een bredere context voor interpretatie van de data geleverd worden.

Parameters	
(i)	Number of overnight stay in tourist accommodations, in absolute numbers

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
Toeristengebieden in het kustgebied	1997 - 2004

Databronnen

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) – STATLINE

Mens en maatschappij – toerisme, recreatie en sport – Toerisme – Logiesaccommodaties – Logiesaccommodaties per toeristengebied

a) selectie van overnachtingen van gasten uit alle landen
b) selectie van Nederland, Waddeneilanden, Noordzeebadplaatsen, Deltagebied en vier grote steden

Methodologie		
	Stappen	**Producten**
1	Identificeer alle toeristengebieden die de kustlijn raken	Lijst met toeristengebieden in het kustgebied
2	Verzamel de jaarlijkse gegevens in verband met aantal overnachtingen voor deze toeristengebieden en het totaal aantal overnachtingen in Nederland	Aantal overnachtingen in de toeristengebieden in het kustgebied en Nederland

3	Tel voor elk jaar het aantal overnachtingen in de toeristengebieden in het kustgebied samen	Aantal overnachtingen in het kustgebied van Nederland
4	Trek het aantal overnachtingen in het kustgebied (product 3) af van het totaal aantal overnachtingen in Nederland	Aantal overnachtingen in het niet-kustgebied van Nederland
5	Deel per jaar het aantal overnachtingen in het kustgebied (resultaat stap 3) door het aantal overnachtingen in Nederland en vermenigvuldig dit met 100	Aantal overnachtingen in het kustgebied als proportie van het totaal aantal overnachtingen in het studiegebied (Nederland)
6	Verzamel de jaarlijkse bevolkingsgegevens voor de gemeenten in de toeristengebieden in het kustgebied.	Bevolkingsaantal in de gemeenten van de toeristengebieden in het kustgebied van Nederland
7	Tel voor elk jaar het bevolkingsaantal van de gemeenten in de toeristengebieden van het kustgebied in Nederland samen.	Bevolkingsaantal in de toeristengebieden van het kustgebied van Nederland
8	Deel het aantal overnachtingen in het kustgebied door het bevolkingsaantal in het kustgebied in Nederland	Gemiddeld aantal overnachtingen in de toeristengebieden van het kustgebied per jaar
9	Herhaal stap 6 tot 8 voor het niet-kustgebied	Gemiddeld aantal overnachtingen in de toeristengebieden van het niet-kustgebied per jaar

Beschrijving van de datasets (metadata)

Location (indeling van het studiegebied): toeristengebieden in Nederland

Nominator (teller): geen

Denominator (noemer): geen

Value (waarde): het jaarlijks aantal overnachtingen van gasten uit binnen- en buitenland per toeristengebied

Opmerking:
Data 1998 – 2004: www.cbs.nl
Data 1997: verkregen na schriftelijk contact met CBS infoservice (Dhr. Kor Kooyman)
4 grote steden: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag & Utrecht (exclusief de badplaatsen)

Visualisatie

Kaart	Geen

Grafiek 1	Staafdiagram met het jaarlijks aantal overnachtingen in het kustgebied en in het niet-kustgebied
Grafiek 2	Staafdiagram: procentuele voorstelling van de proportie van het aantal overnachtingen in de toeristengebieden aan de kust tov het totaal aantal overnachtingen in Nederland

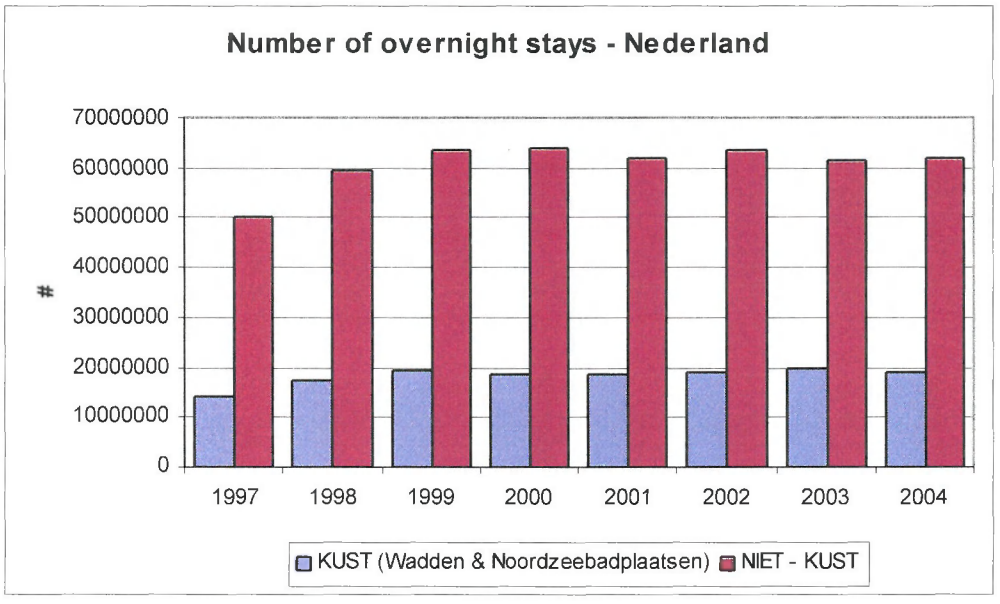
Number of overnight stays - Nederland
70000000
60000000
50000000
40000000
30000000
20000000
10000000
0
#
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
KUST (Wadden & Noordzeebadplaatsen)
NIET - KUST

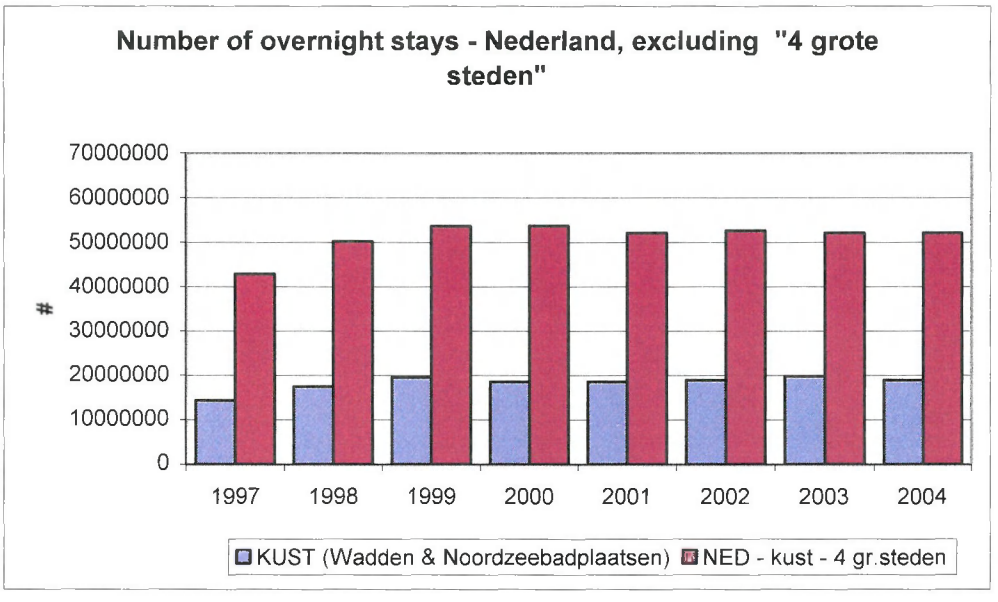
Number of overnight stays - Nederland, excluding "4 grote steden"
70000000
60000000
50000000
40000000
30000000
20000000
10000000
0
#
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
KUST (Wadden & Noordzeebadplaatsen)
NED - kust - 4 gr.steden

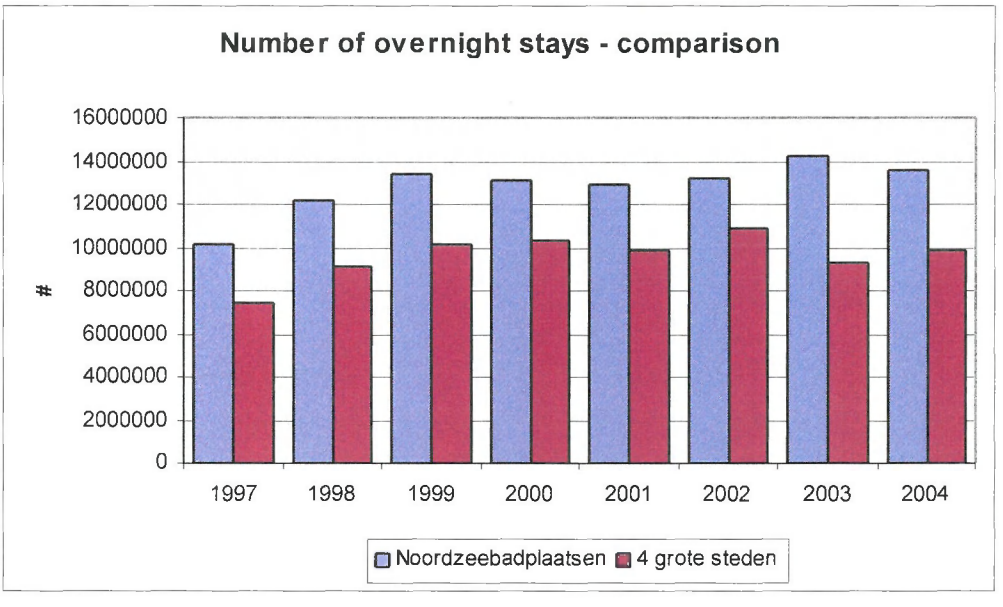
Number of overnight stays - comparison
16000000
14000000
12000000
10000000
8000000
6000000
4000000
2000000
0
#
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
Noordzeebadplaatsen
4 grote steden

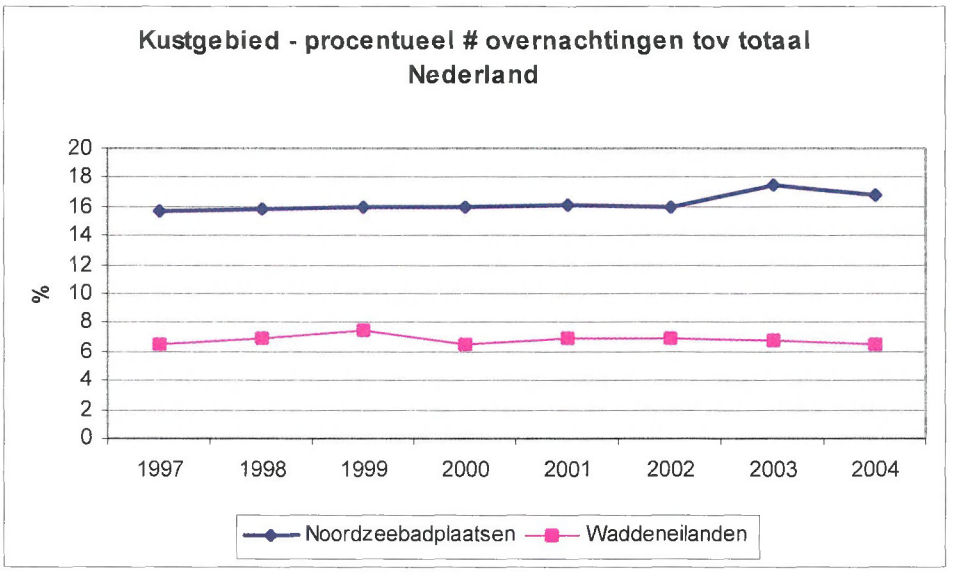
Kustgebied - procentueel # overnachtingen tov totaal Nederland
%
20
18
16
14
12
10
8
6
4
2
0
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
Noordzeebadplaatsen
Waddeneilanden

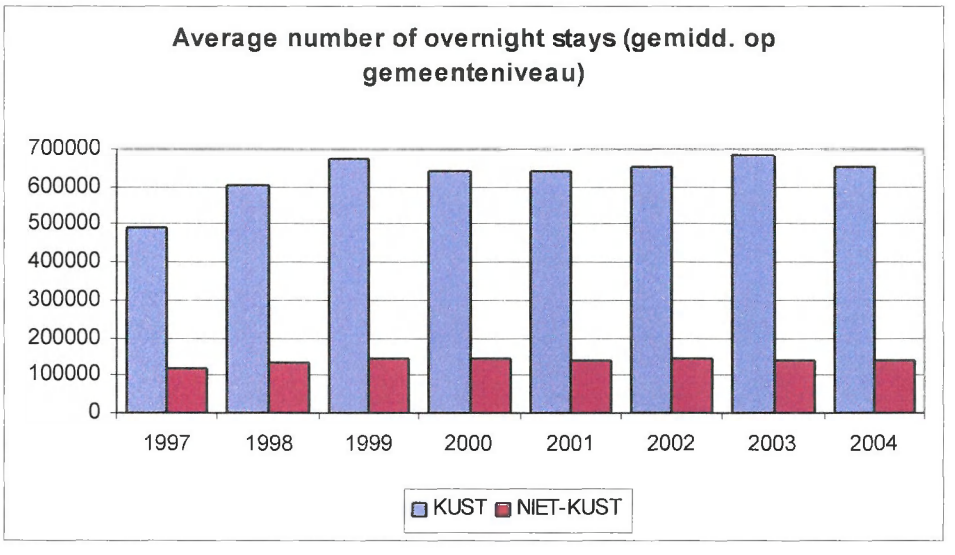
Average number of overnight stays (gemidd. op gemeenteniveau)
700000
600000
500000
400000
300000
200000
100000
0
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
KUST
NIET-KUST

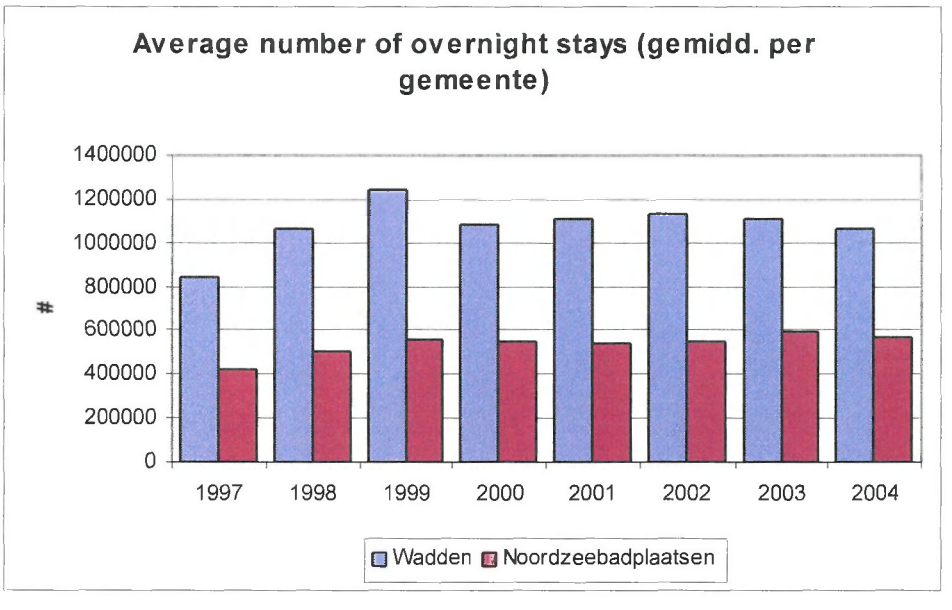
Average number of overnight stays (gemidd. per gemeente)
#
1400000
1200000
1000000
800000
600000
400000
200000
0
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
Wadden
Noordzeebadplaatsen

Indicator	
11	Intensity of tourism
Meting	
11.2	Occupancy rate of bed places
Waarom deze meting?	
De bedbezettingsgraad geeft ons een aanwijzing over in welke mate de bestaande infrastructuur in toeristische accommodaties effectief beantwoordt aan de vraag voor verblijfstoerisme in het gebied. Indien deze gegevens maandelijks of per seizoen beschikbaar worden gesteld, geeft de meting een bijkomend gegeven inzake de spreiding van het verblijfstoerisme en dus over de permanentie in tewerkstelling en efficiëntie in gebruik van infrastructuur tijdens het verloop van het jaar en tussen de seizoenen.	
Parameters	
(i)	Percent of the bed places occupied from the total number of existing bed places in the coastal NUTS 4 or in the wider reference region

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
Toeristengebieden in het kustgebied	1997 – 2003 (1)

Databronnen
Centraal Bureau voor de Statistiek – CBS Schriftelijke bevraging via de infoservice. Contactpersoon: dhr. Kor Kooyman

Methodologie		
	Stappen	**Producten**
1	Identificeer alle toeristengebieden die de kustlijn raken	Lijst met toeristengebieden in het kustgebied
2	Verzamel de slaapplaatsbezettingsgraad in deze toeristengebieden en in Nederland	Slaapplaatsbezettingsgraad in de toeristengebieden in het kustgebied en Nederland

Beschrijving van de datasets (metadata)
Location (indeling van het studiegebied): toeristengebieden in Nederland Nominator (teller): geen Denominator (noemer): geen Value (waarde): de jaarlijkse slaapplaatsbezettingsgraad per toeristengebied. De jaarlijks gemiddelde slaapplaatsbezettingsgraad (of bedbezettingsgraad) wordt gedefinieerd als de som van het aantal nachten dat elke slaapplaats effectief gebruikt werd (effectieve bedbezetting), gedeeld door het aantal slaapplaatsen (bedden) maal het aantal dagen per jaar (365) (potentiële of maximale bedbezettingsgraad, vermenegvuldigd maal 100. (%)

Visualisatie	
Kaart	Geen
Grafiek 1	Lijn- of staafdiagram met de jaarlijkse slaapplaatsbezettingsgraad in de toeristengebieden in het kustgebied, in percent

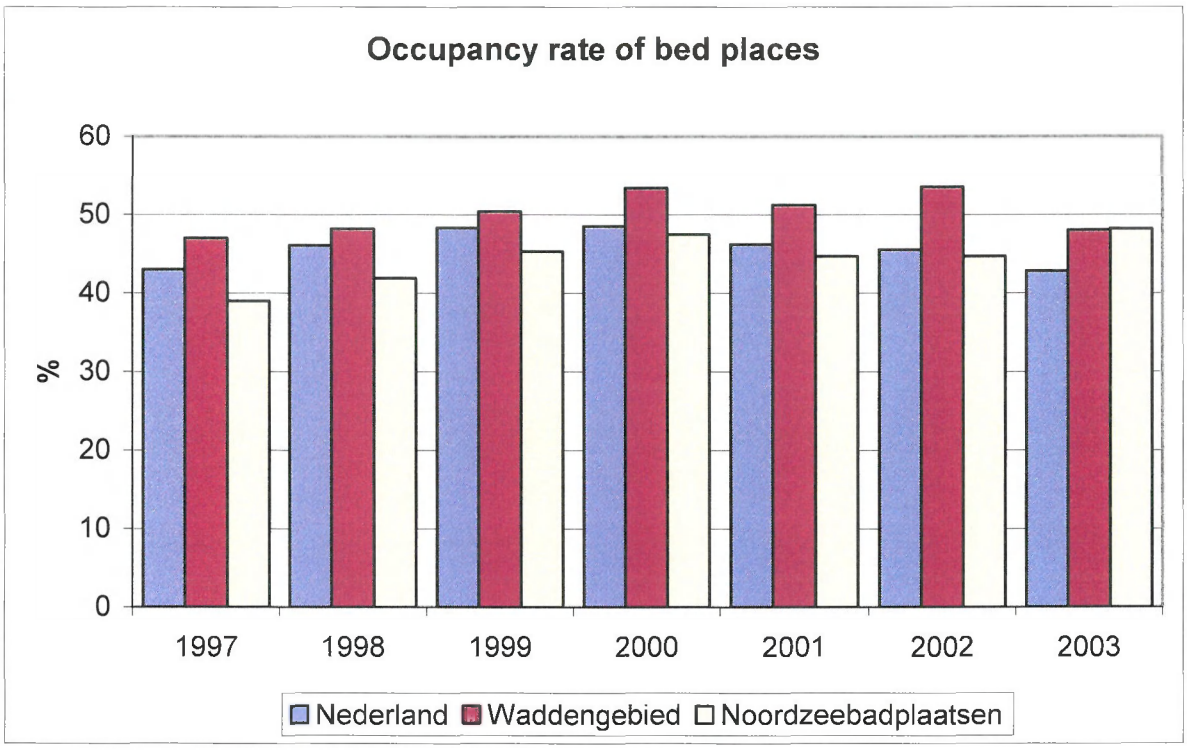
Occupancy rate of bed places
60
50
40
30
20
10
0
%
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Nederland
Waddengebied
Noordzeebadplaatsen

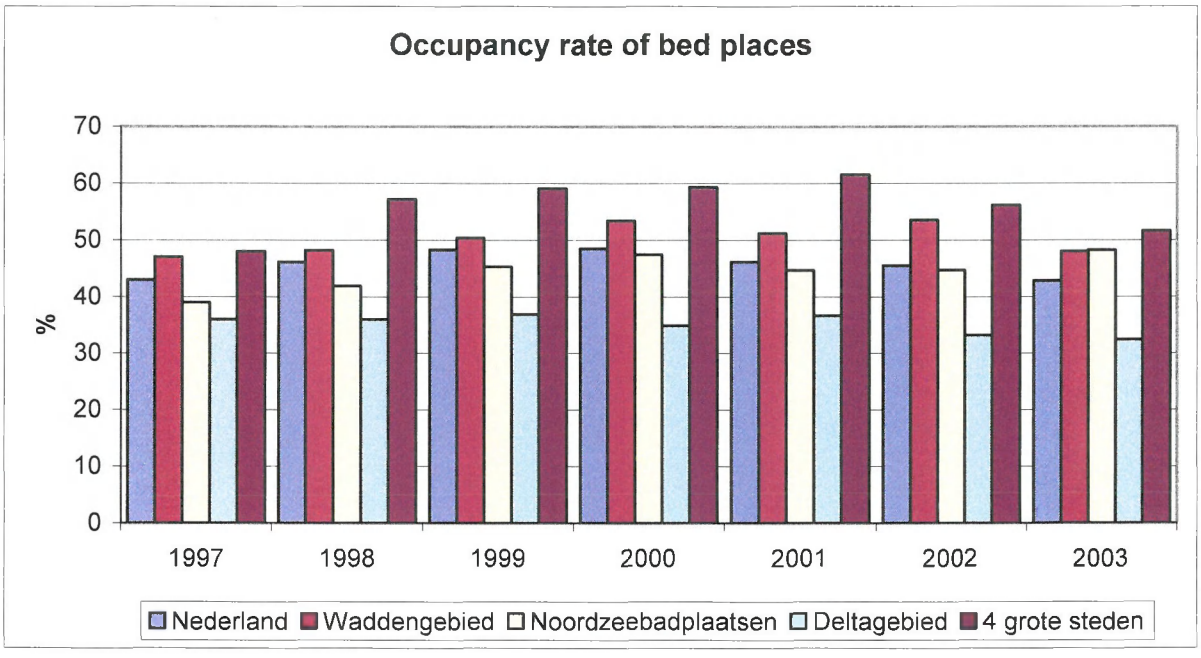
Occupancy rate of bed places
70
60
50
40
30
20
10
0
%
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Nederland
Waddengebied
Noordzeebadplaatsen
Deltagebied
4 grote steden

Indicator	
12	Sustainable tourism
Meting	
12.1	Number of tourist accommodations holding EU Eco-label
Waarom deze meting?	
Ecologische keurmerken hebben snel een economische niche ingenomen in de voedingindustrie. De laatste jaren is echter een groeiend bewustzijn gekomen inzake het belang van het ondersteunen van de lokale economie en is een draagvlak aanwezig voor het ontwikkelen van eco-labels voor toerisme en toeristische accommodaties. Op Europees niveau is het VISIT label (Voluntary Initiative for Sustainability in Tourism) een overkoepelend initiatief dat het werk verderzet van de bestaande initiatieven ondernomen door de nationale keurmerken. VISIT werkt standaarden en richtlijnen uit voor het milieukeurmerk in de toeristische-recreatieve sector. Met deze meting willen we nagaan in hoeverre de vraag naar en de aanvaarding van ecologische keurmerken zich effectief vertaalt in de toeristische sector, en in hoe het kustgebied scoort ten opzicht van het hinterland in het implementeren van milieuvriendelijke accommodaties en diensten.	
Parameters	
(i)	Number of Blue flag beaches in coastal NUTS 4
(ii)	Number of Blue flag marinas in coastal NUTS 4
(iii)	Number of tourist accommodations holding VISIT- ecolabels in coastal NUTS 4

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
Jachthavens, stranden en toeristenaccommodaties in de vijf kustprovincies	1999 - 2005
Databronnen	

Blue Flag
www.blueflag.org - blue flag beaches and marinas – Nederland
Data voor 2004 en 2005 van de website, data van voorgaande jaren geleverd door Marlies Bloemendaal van het ANWB Nederland.

ECEAT
www.eceat.nl
Via de website werd contact opgenomen met de organisatie (mevr. Christel Groot, Dhr. Houtstra, Executive Director ECEAT) en werden ons gegevens bezorgd voor 2004 en 2005. Verdere tijdsreeksen zijn niet beschikbaar

Milieubarometer
www.milieubarometer.com
Via de website werden de data voor 2004 verzameld. Data voor 2005 zullen pas eind 2005 beschikbaar zijn.

Methodologie

	Stappen	Producten
1	Identificeer het aantal toeristische accommodaties voor elk van de verschillende labels in Nederland (Blauwe vlag strand, Blauwe vlag Jachthaven, ECEAT, Milieubarometer)	Lijst met totaal aantal toeristische accommodaties met een ecologisch keurmerk, en hun locatie
2	Groepeer voor elk van deze labels, het aantal toeristische accommodaties per gemeente, en per provincie	Het aantal accommodaties met EU eco-label (VISIT), opgesplitst per keurmerk, voor elk van de kustgemeenten, de vijf kustprovincies en het totaal voor Nederland

Beschrijving van de datasets (metadata)

Blue flag beaches & marinas:
Location (indeling van het studiegebied): Nederland – kustprovincies – relevante kustgemeenten
Nominator (teller): geen
Denominator (noemer): geen
Value (waarde): a) het aantal stranden met een blauwe vlag per jaar en per locatie
b) het aantal jachthavens met een blauwe vlag per jaar en per locatie

EU Eco-labels
Location (indeling van het studiegebied): Nederland – kustprovincies – relevante kustgemeenten
Nominator (teller): geen
Denominator (noemer): geen
Value (waarde): het aantal toeristenaccommodaties met een Eceat en/of milieubarometerkeurmerk per jaar en per locatie

Visualisatie	
Kaart	Geen
Grafiek 1	Lijndiagram met jaarlijkse weergave van het aantal stranden en jachthavens met een blauwe vlag
Grafiek 2	Staafdiagram met het aantal toeristische accommodaties dat een ECEAT of Milieubarometer label toegekend werd, per jaar.

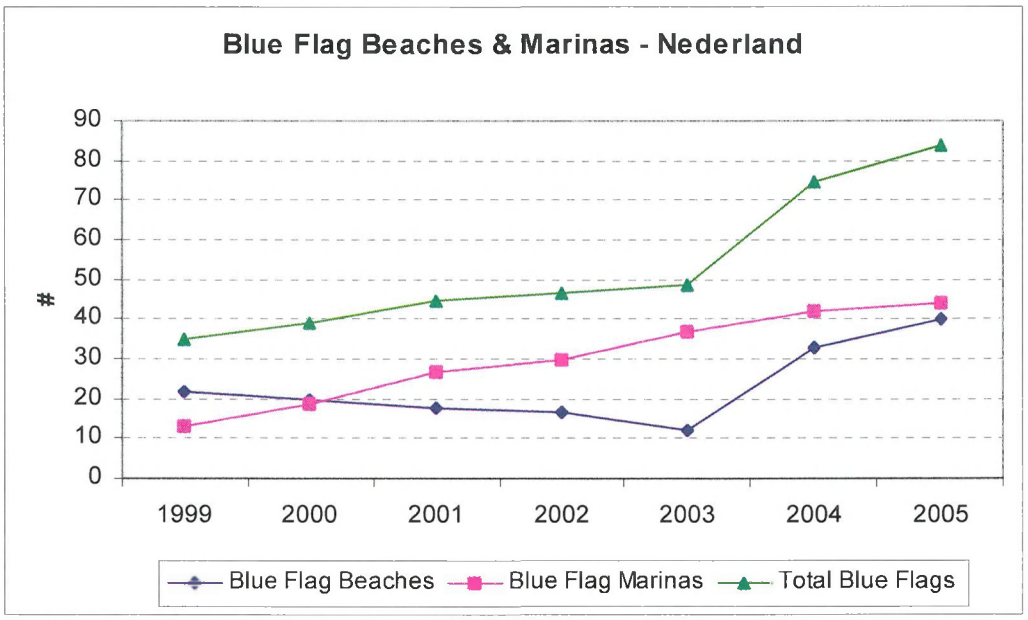
Blue Flag Beaches & Marinas - Nederland
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
#
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
Blue Flag Beaches
Blue Flag Marinas
Total Blue Flags

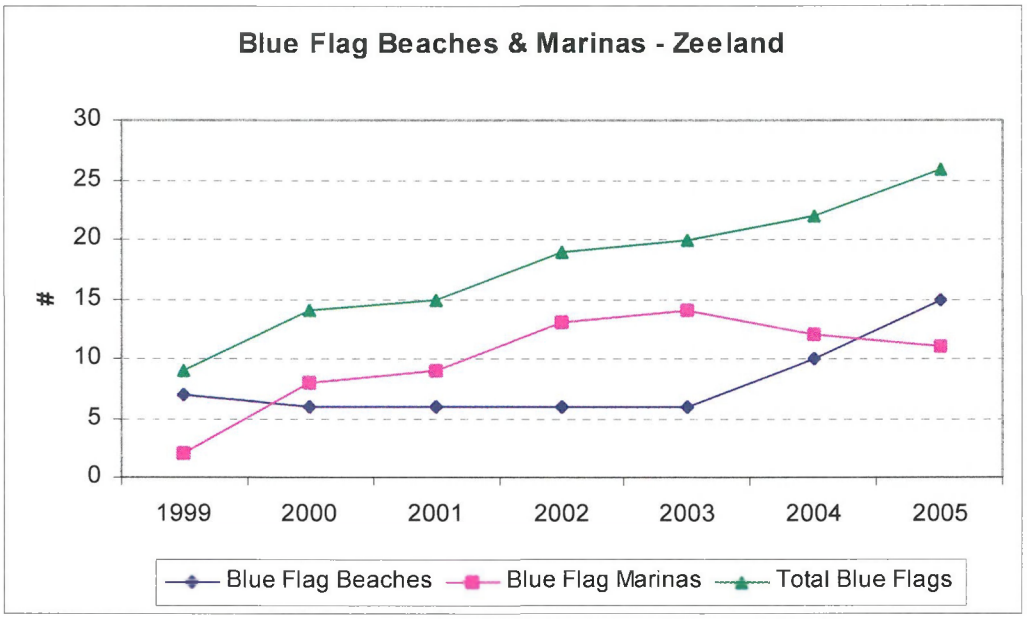
Blue Flag Beaches & Marinas - Zeeland
30
25
20
15
10
5
0
#
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
Blue Flag Beaches
Blue Flag Marinas
Total Blue Flags

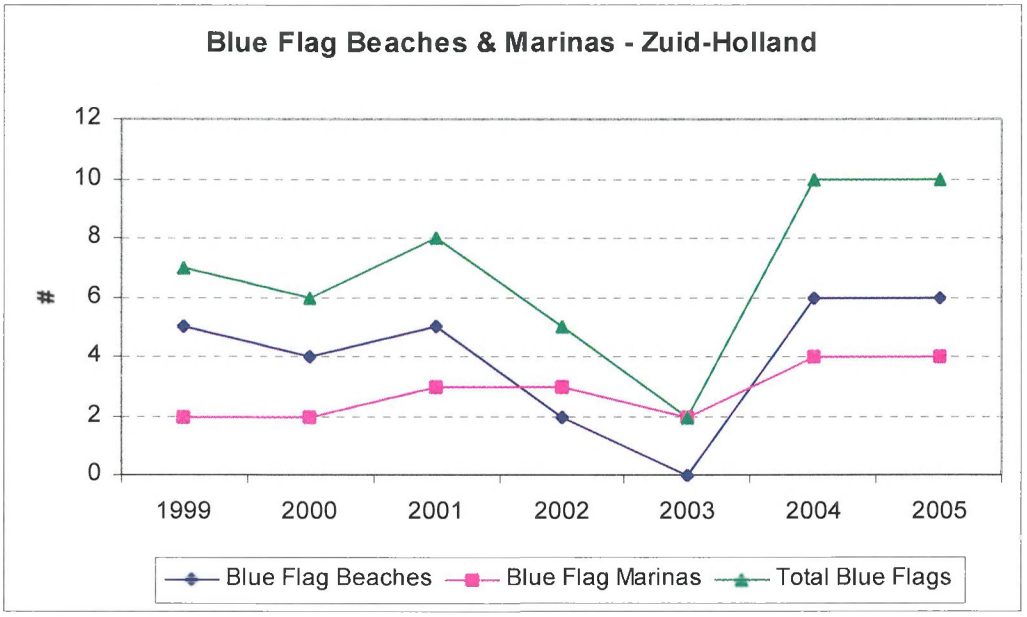
Blue Flag Beaches & Marinas - Zuid-Holland
12
10
8
6
4
2
0
#
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
Blue Flag Beaches
Blue Flag Marinas
Total Blue Flags

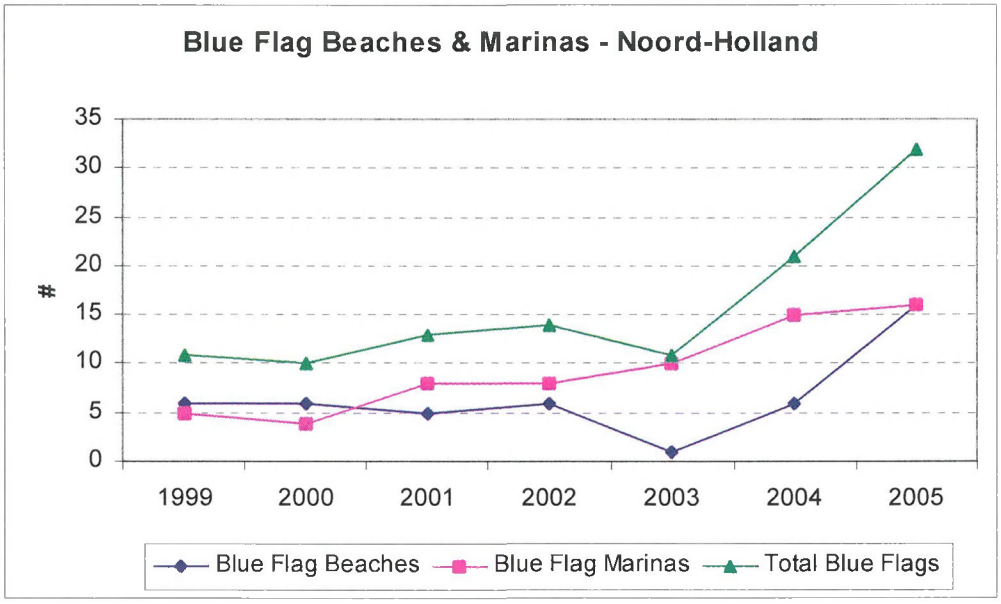
Blue Flag Beaches & Marinas - Noord-Holland
35
30
25
20
15
10
5
0
#
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
Blue Flag Beaches
Blue Flag Marinas
Total Blue Flags

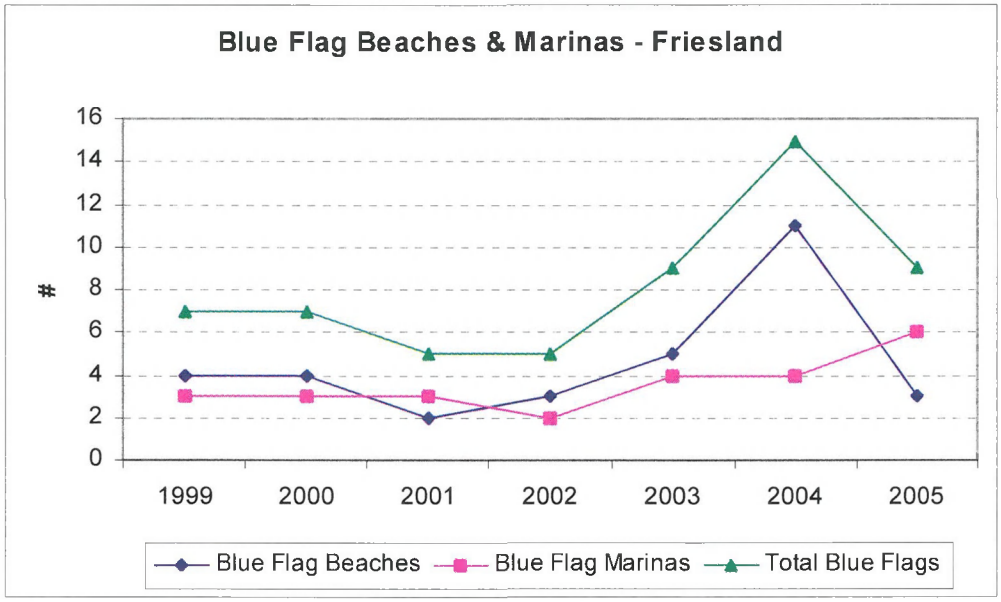
Blue Flag Beaches & Marinas - Friesland
16
14
12
10
8
6
4
2
0
#
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
Blue Flag Beaches
Blue Flag Marinas
Total Blue Flags

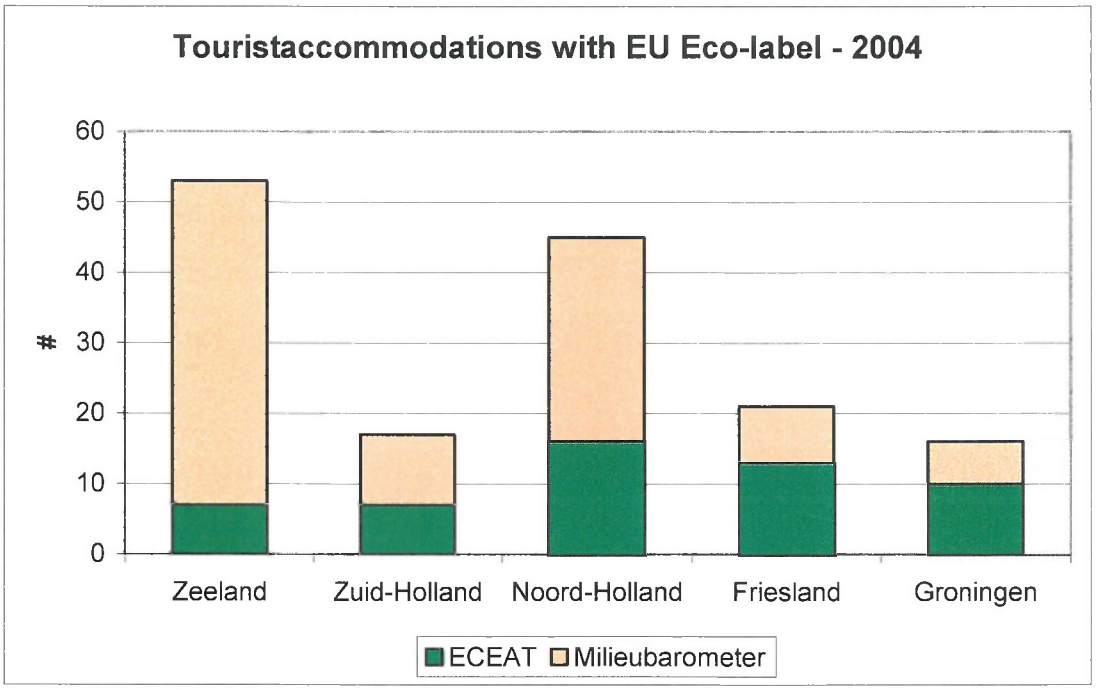

Data voor Nederland zijn onvolledig (alleen Eceat-gegevens) en worden daarom niet weergegeven

Indicator	
12	Sustainable tourism
Meting	
12.2	Rate of overnight stays to number of residents
Waarom deze meting?	
Het aantal overnachtingen in toeristische accommodaties is een directe aanwijzing voor het economisch belang van toerisme voor een bepaald gebied of gemeente. Het verblijfstoerisme stelt verschillende eisen inzake infrastructuur, diensten en middelen, in vergelijking met het dagtoerisme, en sorteert ook verschillende sociale en economische effecten in het gebied. Het verblijfstoerisme heeft echter ook een impact op de sociale draagkracht van een kustgemeenschap. Om een relatieve meting te bekomen van het verblijfstoerisme, delen we het aantal overnachtingen door het bevolkingsaantal voor dat bepaald gebied of gemeente.	
Parameters	
(i)	Ratio of the number of overnight stays in tourist accommodations per resident in coastal NUTS 4, compared to the number of overnight stays per resident in non-coastal NUTS 4 in the wider reference region
Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
Toeristengebieden in het kustgebied	1997 - 2004
Databronnen	

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) – STATLINE

Data aantal overnachtingen van gasten uit binnen- en buitenland per toeristengebied:
Mens en maatschappij – toerisme, recreatie en sport – Toerisme – Logiesaccommodaties – Logiesaccommodaties per toeristengebied

a) selectie van overnachtingen van gasten uit alle landen
b) selectie van Nederland, Waddeneilanden, Noordzeebadplaatsen, Deltagebied en vier grote steden

Data aantal inwoners per toeristengebied:

a) Mens & maatschappij – bevolking – bevolking per regio; leeftijd
b) Nederland regionaal – regionale statistieken – wijken en buurten – kerncijfers wijken en buurten

Gemeenten per toeristengebied:
http://www.cbs.nl/nl/publicaties/publicaties/maatschappij/toerisme-recreatie-sport/q-77-2003-pub.pdf

Methodologie		
	Stappen	**Producten**
1	Identificeer alle toeristengebieden die de kustlijn raken	Lijst met toeristengebieden in het kustgebied
2	Verzamel de gegevens in verband met aantal overnachtingen voor deze toeristengebieden en het totaal aantal overnachtingen in Nederland	Aantal overnachtingen in de toeristengebieden in het kustgebied en Nederland
3	Tel het aantal overnachtingen in de toeristengebieden in het kustgebied samen	Aantal overnachtingen in het kustgebied in Nederland
4	Trek het aantal overnachtingen in het kustgebied (product 3) af van het totaal aantal overnachtingen in Nederland	Aantal overnachtingen in het niet-kustgebied in Nederland
5	Identificeer alle gemeenten die in de toeristengebieden grenzend aan de kust liggen	Lijst met gemeenten die behoren tot de toeristengebieden in het kustgebied
6	Verzamel de bevolkingsgegevens voor de gemeenten geïdentificeerd in stap 5 en voor Nederland	Bevolking van de gemeenten die behoren tot de toeristengebieden in het kustgebied en in Nederland
7	Tel de bevolkingscijfers op voor de gemeenten geïdentificeerd in stap 5	Bevolking van de toeristengebieden in het kustgebied
8	Trek de totale bevolking van deze toeristengebieden (product 7) af van de totale bevolking van Nederland	Bevolking van de toeristengebieden in het niet-kustgebied

9	Deel het resultaat van stap 3 door het resultaat van stap 7	Ratio van het aantal overnachtingen in de toeristengebieden in het kustgebied tot het aantal inwoners in dit gebied
10	Deel het resultaat van stap 4 door het resultaat van stap 8	Ratio van het aantal overnachtingen in de toeristengebieden in het niet-kustgebied tot het aantal inwoners in dit gebied

Beschrijving van de datasets (metadata)

Location (indeling van het studiegebied): toeristengebieden in Nederland
Nominator (teller): aantal overnachtingen van gasten uit binnen- en buitenland per toeristengebied
Denominator (noemer): aantal inwoners per toeristengebied
Value (waarde): ratio van het aantal overnachtingen tot het aantal inwoners per toeristengebied

Opmerkingen:
Toeristengebieden versus gemeenten: om tot het aantal inwoners per toeristengebied te komen werden de inwoners van de gemeenten die tot een bepaald toeristengebied behoren, samengeteld

- Waddengebied: som van de inwoners van de Waddeneilanden
- Noordzeebadplaatsen: som van de inwoners van alle gemeenten behorend tot de Noordzeebadplaatsen.
  Probleem: Hoek van Holland, Scheveningen & Kijkduin: wijkniveau. Bevolkingsgegevens enkel beschikbaar voor 1997 – 1999 – 2001 – 2003 – 2004
  Oplossing: waarde voor 1997 werd ook gebruikt voor 1998
  waarde voor 1999 werd ook gebruikt voor 2000
  waarde voor 2001 werd ook gebruikt voor 2002

Er werden verschillende datasets gebruikt om tot de gewenste ratio te komen. De gebruikte afrondingen binnen CBS en het zelf aanvullen van ontbrekende waarden kan voor een lichte afwijking zorgen.

Visualisatie

Kaart	Geen
Grafiek 1	Lijn- of staafdiagram met de jaarlijkse ratio van het aantal overnachtingen van gasten uit binnen- en buitenland tot het aantal inwoners in het kustgebied en in het niet-kustgebied
Grafiek 2	Geen

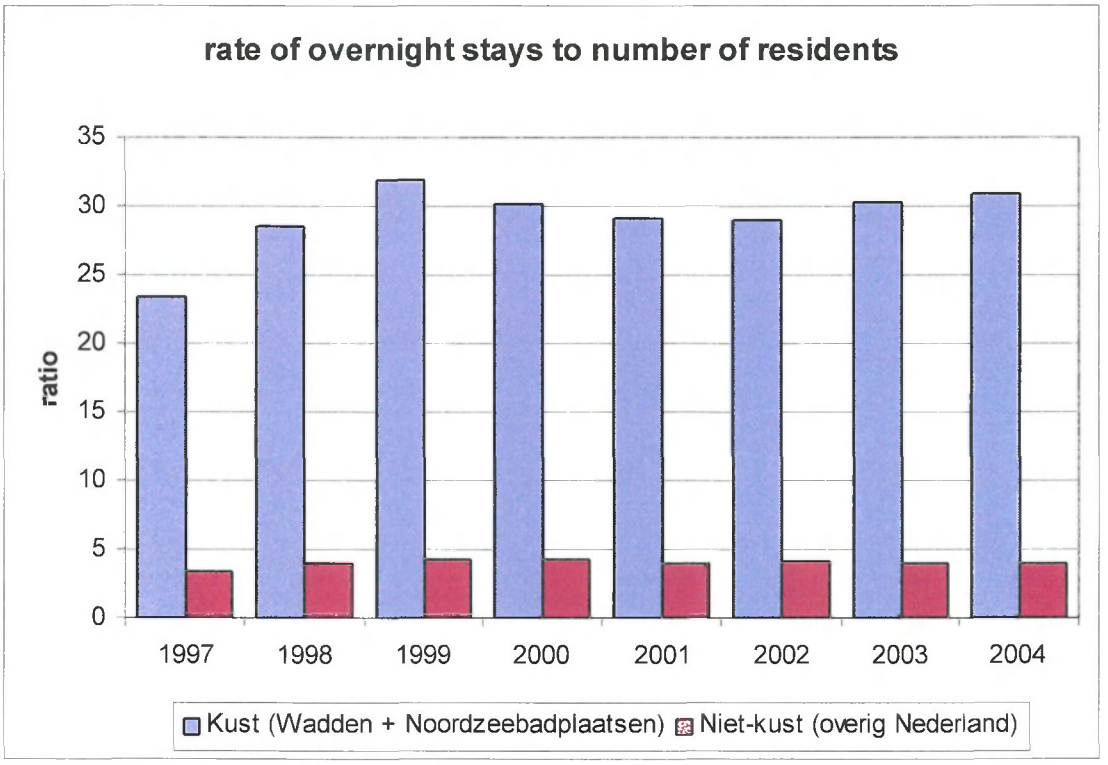
rate of overnight stays to number of residents
ratio
35
30
25
20
15
10
5
0
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
Kust (Wadden + Noordzeebadplaatsen)
Niet-kust (overig Nederland)

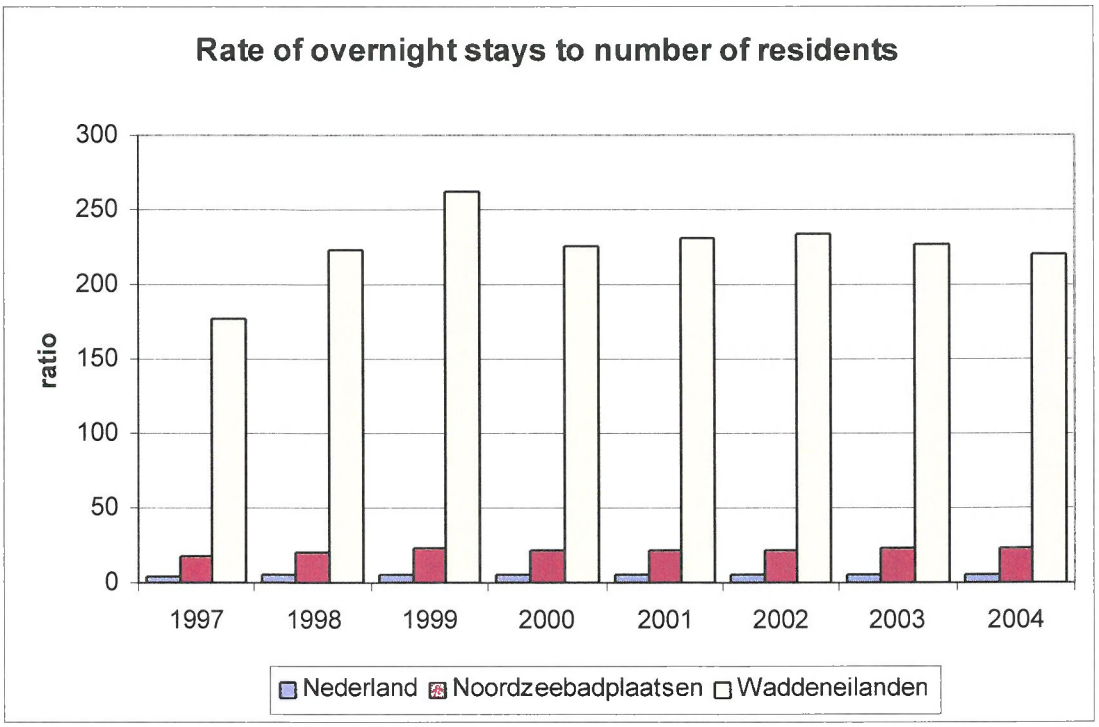
Rate of overnight stays to number of residents
ratio
300
250
200
150
100
50
0
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
Nederland
Noordzeebadplaatsen
Waddeneilanden

Indicator	
13	Quality of bathing water
Measurement	
13.1	Bathing waters compliant with the Guide value of the EU Bathing Water Directive
What should the measurement tell us?	
We willen nagaan welk percentage van de aangeduide strandwateren in een gebied voldoet aan de verplichte vastgelegd in de Europese Richtlijn voor Strandwaterkwaliteit en het percentage dat voldoet aan de richtwaarde, die ongeveer twintig maal strenger is. Deze meting zou ons een beeld moeten geven van de evolutie in de kwaliteit van het strandwater gedurende de voorbije twintig jaar zodat we het effect van de verbeterde waterzuiverings-installaties op de kwaliteit van kustwateren kunnen nagaan.	
Parameters	
(i)	Percent of designated coastal bathing waters compliant with the Guide value of the European Bathing Water Directive.
(ii)	Percent of designated coastal bathing waters compliant with only the Mandatory value of the European Bathing Water Directive.

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
Staalnamepunten in aangeduide badwateren	Jaarlijks vanaf 1992,indien mogelijk vanaf 1980

Databron
Lidstaten dienen jaarlijks hun resultaten van de staalnames in de aangeduide strandwateren in bij het Europese Milieu Agentschap die deze beschikbaar maakt op hun website http://europa.eu.int/water/water-bathing/report.html De data worden per staalnamepunt bekendgemaakt samen met sub-regionale, regionale, nationale en Europese samenvattingen. Om de data van een specifiek land op te vragen, klik op de landsvlag en dan op 'Atlas'. Selecteer een regio en klik telkens door naar een lager niveau tot de data op niveau van staalnamepunt. . De informatie gaat terug tot 1992, maar data van voorgaande jaren kunnen verkregen worden bij de organisatie verantwoordelijk voor de staalnames en het verzamelen van de data. Links naar deze organisaties worden getoond op de startpagina van de website

Methodologie		
Stappen		**Producten**
1	Ga per categorie na hoeveel staalnamepunten zich op het gewenste niveau (lokaal, sub-	Aantal staalnamepunten dat (i) overeenstemt met de richtwaarde (blauw);

	regionaal, regionaal, nationaal) bevinden.	(ii) overeenstemt met de verplichte waarde (groen); (iii) verworpen werd (grijs); (iv) niet overeenstemt met de verplichte waarde (rood); en (v) onvoldoende bemonsterd werd (oranje).
2	Deel (voor elk jaar) het aantal punten dat de richtwaarde haalt (Guide Value, blauw) door het totale aantal staalnamepunten (alle kleuren) en vermenigvuldig dit resultaat met 100.	Percentage van de aangeduide strandwateren dat overeenstemt met de richtwaarde voor de Europese Strandwaterkwaliteit (European Bathing Water Directive).
3	Deel per jaar het aantal staalnamepunten dat de verplichte waarde haalt (groen en blauw) door het totale aantal staalnamepunten (alle kleuren) en vermenigvuldig dit resultaat met 100[(1)].	Percentage van de aangeduide strandwateren dat overeenstemt met de verplichte waarde van de Europese Strandwaterkwaliteit Richtlijn

Beschrijving van de datasets (metadata)

De data van 1990 tot 2003 wordt van de website gehaald. De data van de verschillende stranden (zeewaterstaalnamepunten) kunnen opgevraagd worden op gemeente-, COROP- en provincieniveau.. Vroegere fusiegemeentes werden vervangen door de huidige gemeente. Alleen de zeewaterstaalnamepunten worden gebruikt.

In 1995 voldoet geen enkel meetpunt aan de verplichte of de richtwaarde. Hiervoor wordt geen verklaring gegeven.

De totale waarden voor Nederland uit de Atlas komen niet overeen met de Nederlandse waarden uit het 'Bathing Water Quality, Annual Report, 2003 bathing season Nederland'. Hier zijn de data ook slechts beschikbaar vanaf 1992. In kader van het RIKZ-project (wordt naar analogie met het SAIL & DEDUCE project gebruik gemaakt van de gegevens uit de Atlas.

Visualisatie

Kaart	Geen
Grafiek 1	Lijn- of staafdiagram met procentuele voorstelling van het aantal meetpunten in Nederland dat aan de richtwaarde (blauw) en de verplichte waarde (groen) voldoet, alsook het aantal staalnamepunten dat aan geen van beiden voldoet (rood).

Meerwaarde creëren voor de datasets

Grafiek 2	Lijn- of staafdiagram met procentuele voorstelling van het aantal meetpunten per kustprovincie dat aan de richtwaarde (blauw) en de verplichte waarde (groen) voldoet, alsook het aantal staalnamepunten dat aan geen van beiden voldoet (rood)
Grafiek 3	Lijndiagram met het aantal meetpunten per jaar en per kustprovincie.

Aggregatie and disaggregatie
De data in de Atlas kunnen geaggregeerd worden op subregionaal, regionaal, nationaal en Europees niveau door gebruik te maken van dezelfde formules vermeld in stap 2 en 3.

Nota's

(1) Staalnamepunten die de richtwaarde (Guide value) halen, halen automatisch de verplichte waarde (mandatory value). Hieruit volgt dat het aantal staalnamepunten dat de verplichte waarde haalt in een bepaald jaar de som is van alle groen en blauw gekleurde 'bollen'/punten.

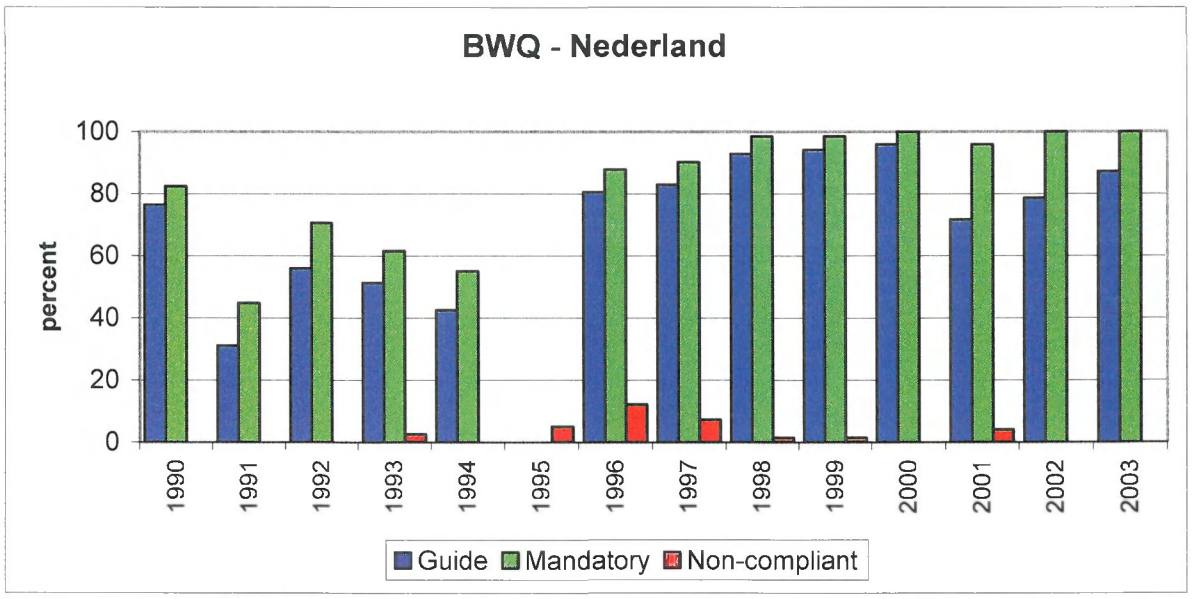
BWQ - Nederland
percent
100
80
60
40
20
0
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Guide
Mandatory
Non-compliant

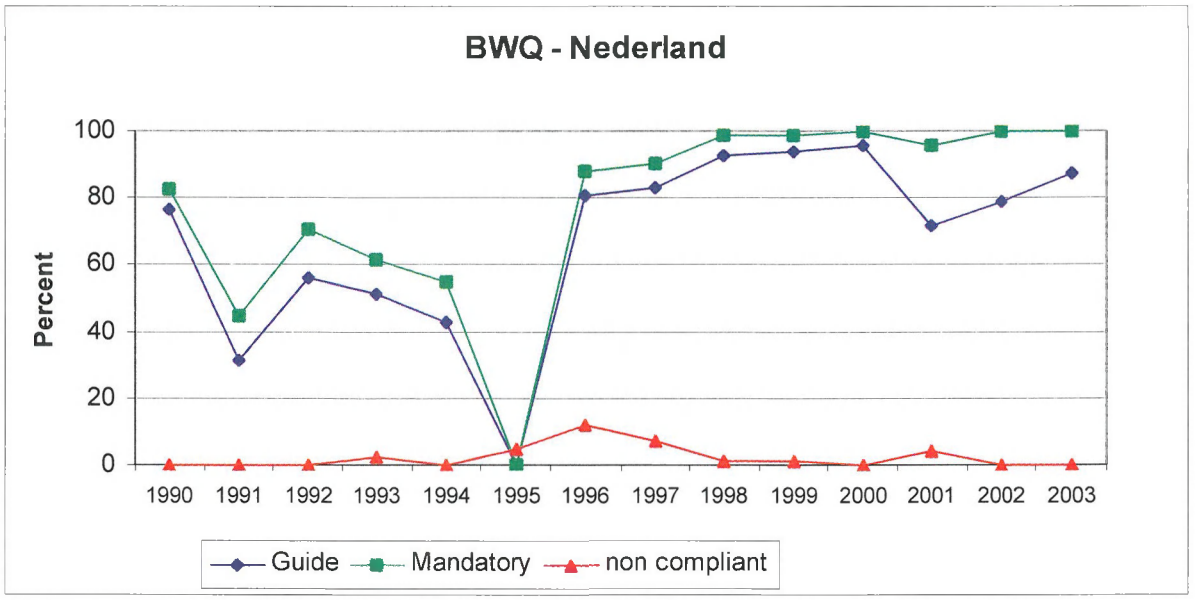
BWQ - Nederland
Percent
100
80
60
40
20
0
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Guide
Mandatory
non compliant

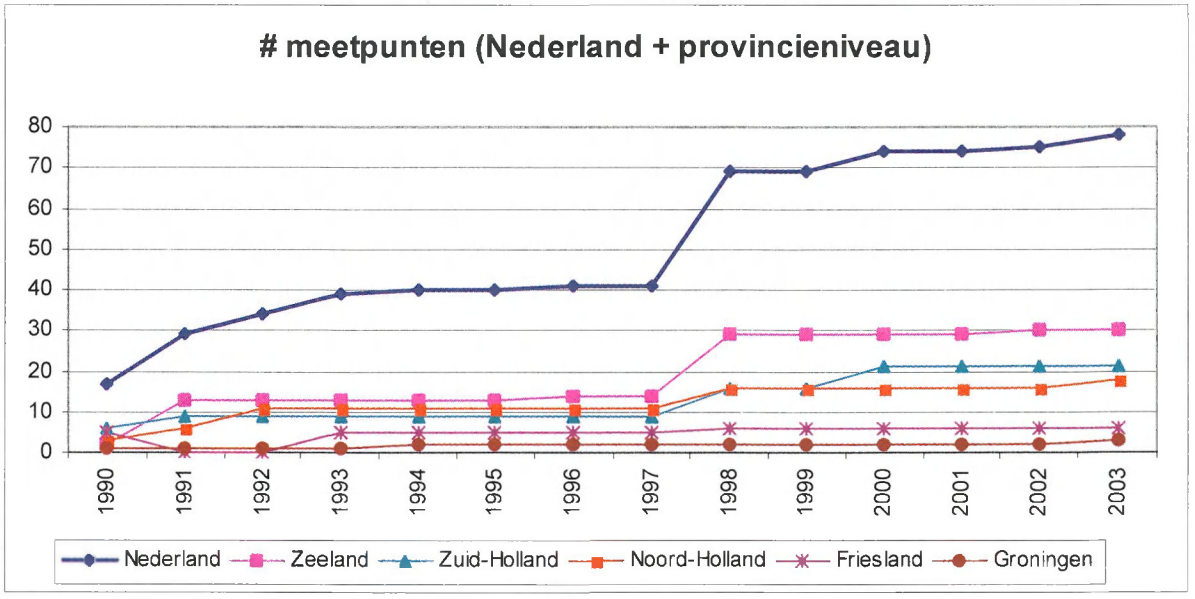
meetpunten (Nederland + provincieniveau)
80
70
60
50
40
30
20
10
0
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Nederland
Zeeland
Zuid-Holland
Noord-Holland
Friesland
Groningen

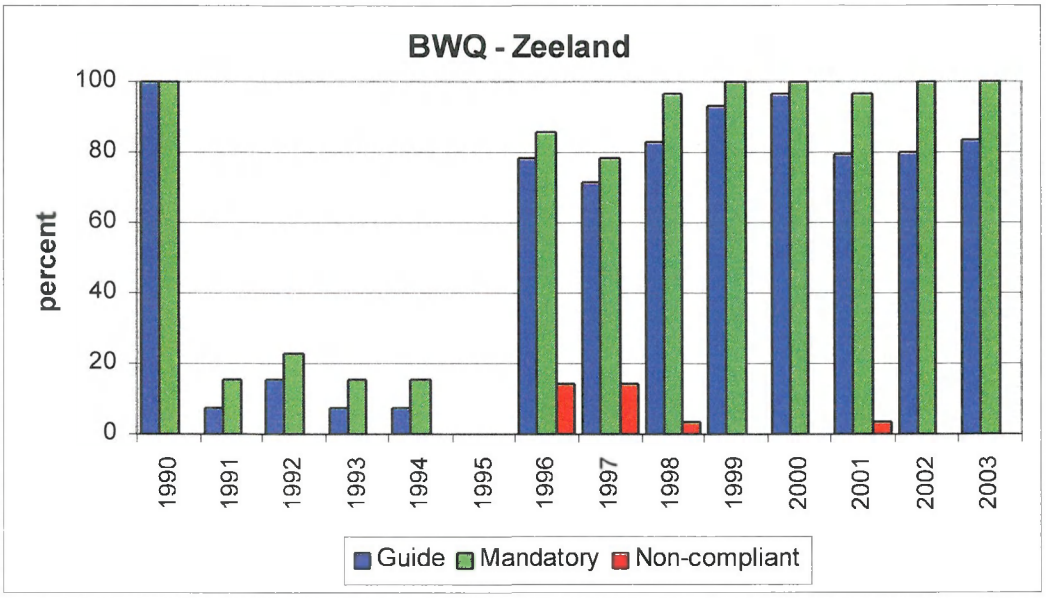
BWQ - Zeeland
percent
100
80
60
40
20
0
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Guide
Mandatory
Non-compliant

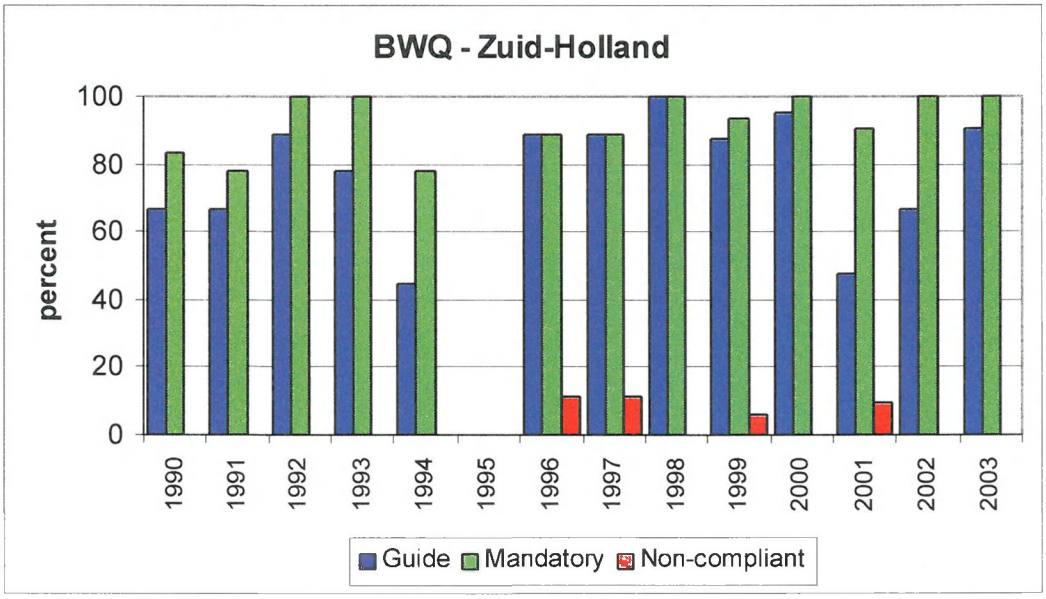
BWQ - Zuid-Holland
percent
100
80
60
40
20
0
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Guide
Mandatory
Non-compliant

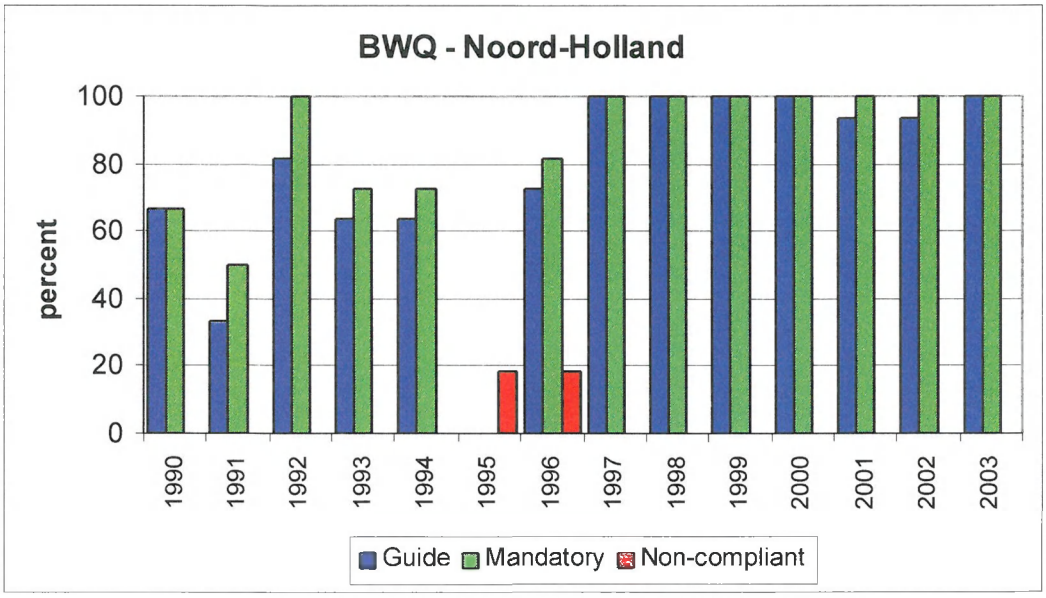
BWQ - Noord-Holland
percent
100
80
60
40
20
0
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Guide
Mandatory
Non-compliant

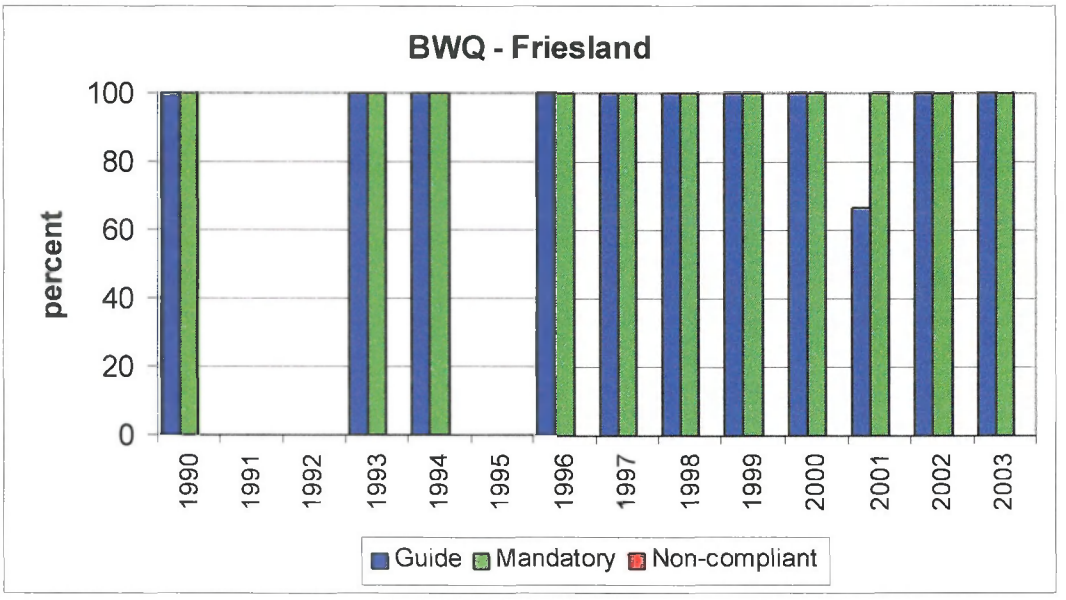
BWQ - Friesland
percent
100
80
60
40
20
0
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Guide
Mandatory
Non-compliant

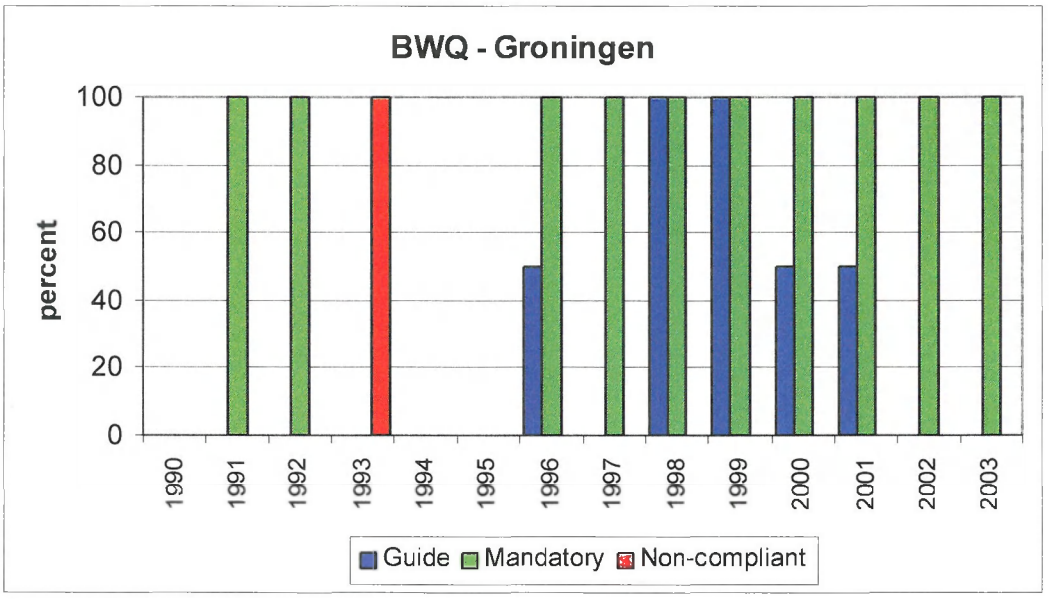
BWQ - Groningen
percent
100
80
60
40
20
0
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
Guide
Mandatory
Non-compliant

Indicator	
15	Concentration of nutrients in coastal waters
Meting	
15.1	Average winter concentration of nitrates and phosphates in coastal waters
Waarom deze meting?	

We hebben gegevens nodig voor de opvolging van waterkwaliteit in kustgebieden om de impact van de EU-kaderrichtlijn voor nitraten en waterzuivering (*EU Nitrate and Urban Waste Water Directive*, 1972) en de kaderrichtlijn Water (2001) te evalueren. De impact van de inspanningen geleverd voor het verminderen van fosfaatgehalte in huishoudelijk en industrieel afvalwater, wordt ook in deze staalnames weerspiegeld.

We wensen de gemiddelde concentraties nitraten en fosfaten te vergelijken met een achtergrondwaarde die gehanteerd wordt in open zee. Door deze metingen kunnen we een trend opstellen die weerspiegelt in welk tempo de inspanningen voor het verlagen van de nutriëntenaanvoer vanop het land de achtergrondwaarde bereiken.

Parameters	
(i)	Average winter concentrations of Nitrates in coastal water sampling stations, compared to the background value in open waters expressed in µmol/litre
(ii)	Average winter concentrations of Phosphates in coastal water sampling stations, compared to the background value in open waters, expressed in µmol/litre
(iii)	Percent of sampling stations per coastal region that achieve the background value

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
Staalnamepunten in de kustwateren	1985 - 2002

Databron

Lidstaten geven jaarlijks hun resultaten van de nationale monitoring programma's door aan OSPAR of HELCOM. Het Europese Milieu Agentschap (EEA netwerk Eurowaternet) verzamelt de gegevens in een centrale databank, waar ze kunnen opgevraagd worden bij de verantwoordelijke voor de water indicator bij EEA (Ms. Pavla Chyska, pavla.chyska@eea.eu.int). De gegevens worden geleverd per staalnamepunt en aangeduid als 'open water' of 'kustwater' (binnen een buffer van 20 km van de kust). Voor de beschikbare jaren worden er per station en per land trends berekend. Deze worden door EEA geleverd met de eigenlijke data en een samenvatting op nationaal niveau. Achtergrondwaarden (background values) zijn beschikbaar voor nitraten en fosfaten in open water en in kustwater. Voor de meeste landen kunnen data worden opgevraagd tot 1981 en de meest recente gegevens bij EEA betreft 2002 (d.d. rapportage).

Methodologie		
Stappen		**Producten**
1	Verzamel de jaarlijkse datasets met coördinaten van de meetstations in open water en in de kustwateren, samen met hun respectievelijke nitraat- en fosfaat-concentraties uitgedrukt in µmol/liter	Dataset voor de 15 EU Lidstaten met jaarlijkse waarden per staalnamepunt of meetstation vanaf 1985.
2	Selecteer voor elk jaar de staalnamepunten (a.h.v. de coördinaten) die binnen de maritieme grenzen van het studiegebied liggen	Jaarlijks het aantal en de locatie van de staalnamepunten die zich in het open water en in het kustwater van het studiegebied bevinden
3	Bereken voor elk jaar en op het gewenste niveau de gemiddelde nitraatconcentraties. Tel hiervoor de door de nitraatconcentratiewaarden van de verschillende staalnamepunten op en deel door het aantal staalnamepunten voor het studiegebied	De jaarlijkse gemiddelde nitraatconcentratie voor het gekozen niveau, uitgedrukt in µmol/liter
4	Bereken voor elk jaar en op het gewenste niveau de gemiddelde fosfaatconcentraties volgens stap 3; tel de fosfaatconcentratiewaarden van de verschillende staalnamepunten op en deel door het aantal staalnamepunten voor het studiegebied	De jaarlijkse gemiddelde fosfaatconcentratie voor het gekozen niveau, uitgedrukt in µmol/liter

Beschrijving van de datasets (metadata)

Location (indeling van het studiegebied): Wadden – Delta – Centraal

Nominator (teller): geen

Denominator (noemer): geen

Value (waarde): nitraat- of fosfaatconcentratie, uitgedrukt in µmol/liter

Opmerkingen:
Gebruikte achtergrondwaarden (volgens OSPAR rapportage en normering):
Nitraat: open water = 9.22 µmol/l, Kanaal (Channel) = 16.77 µmol/l
Fosfaat: open water = 1.28 µmol/l, Kanaal (Channel) = 1.67 µmol/l
Ratio (N/P): open water = 7.2 µmol/l, Kanaal (Channel) = 10.0 µmol/l

Voor het Deltagebied worden de achtergrondwaarden 'kanaal' gehanteerd, voor het Centraal en Waddengebied gelden de 'open water' waarden. De achtergrondwaarden kunnen geraadpleegd worden op http://themes.eea.eu.int/Specific_media/water/indicators/WEU4,2004.05/index_html

Visualisatie	
Kaart	Geen
Grafiek 1	Lijndiagram dat, voor het gekozen niveau, de jaarlijkse gemiddelde nitraatconcentratie met standaarddeviatie en de achtergrondwaarde (background value, guide value) toont
Grafiek 2	Lijndiagram dat, voor het gekozen niveau, de jaarlijkse gemiddelde fosfaatconcentratie met standaarddeviatie en de achtergrondwaarde (background value, guide value) toont.
Grafiek 3	100% gestapeld diagram dat aantoont hoeveel van de staalnamepunten een nitraatconcentratie hebben die boven of onder de achtergrondwaarde ligt.
Grafiek 4	100% gestapeld staafdiagram dat aantoont hoeveel van de staalnamepunten een fosfaatconcentratie hebben die boven of onder de achtergrondwaarde ligt.
Opmerkingen Gedetaileerde beschrijvingen in verband met de methodologie en metadata kunnen gedownload worden uit de EEA 'fact sheet' over nutriëntenconcentraties (http://www.eea.eu.int)	
Meerwaarde creëren voor de datasets	
Kaart met de jaarlijkse waarden per staalnamepunt, met een kleurenlegende: punten die de achtergrondwaarde halen (blauw), en klassen bepaald door de standaarddeviatie (groen, oranje en rood).	
Aggregatie en disaggregatie	
De data kunnen gegroepeerd worden op regionaal, nationaal en Europees niveau door de stappen 1 tot 4 te volgen met de gegevens voor het gewenste niveau..	

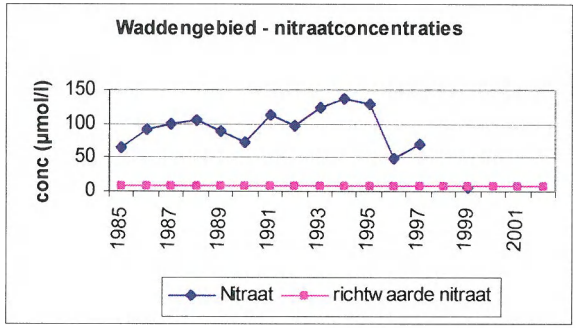
Waddengebied - nitraatconcentraties
conc (µmol/l)
150
100
50
0
1985
1987
1989
1991
1993
1995
1997
1999
2001
Nitraat
richtw aarde nitraat

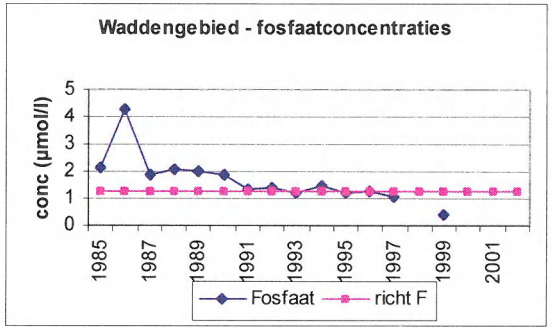
Waddengebied - fosfaatconcentraties
conc (µmol/l)
5
4
3
2
1
0
1985
1987
1989
1991
1993
1995
1997
1999
2001
Fosfaat
richt F

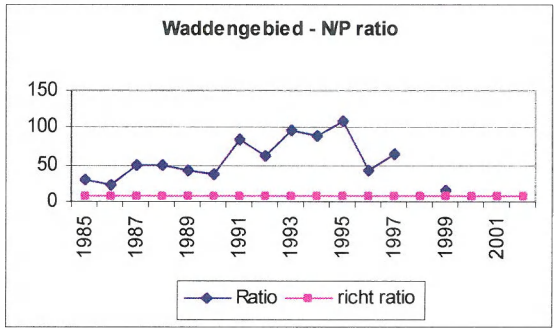
Waddengebied - N/P ratio
150
100
50
0
1985
1987
1989
1991
1993
1995
1997
1999
2001
Ratio
richt ratio

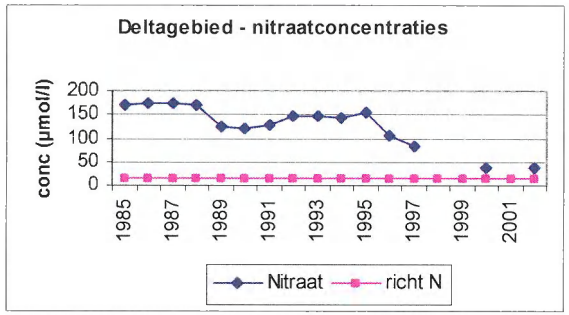
Deltagebied - nitraatconcentraties
conc (µmol/l)
200
150
100
50
0
1985
1987
1989
1991
1993
1995
1997
1999
2001
Nitraat
richt N

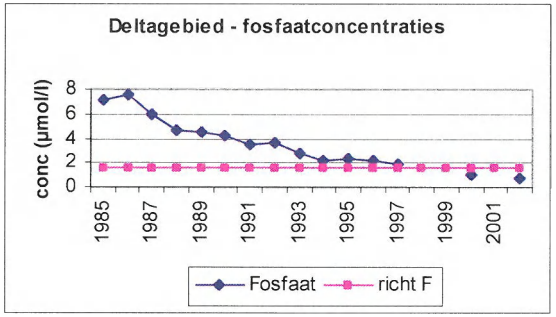
Deltagebied - fosfaatconcentraties
conc (µmol/l)
8
6
4
2
0
1985
1987
1989
1991
1993
1995
1997
1999
2001
Fosfaat
richt F

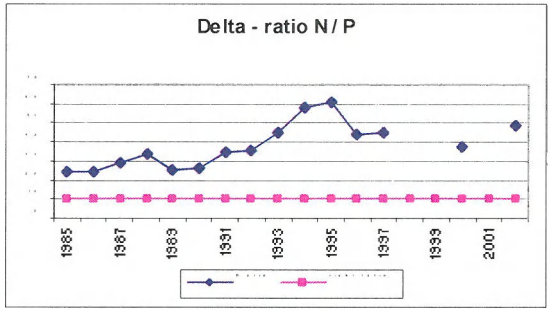
Delta - ratio N / P
1985
1987
1989
1991
1993
1995
1997
1999
2001

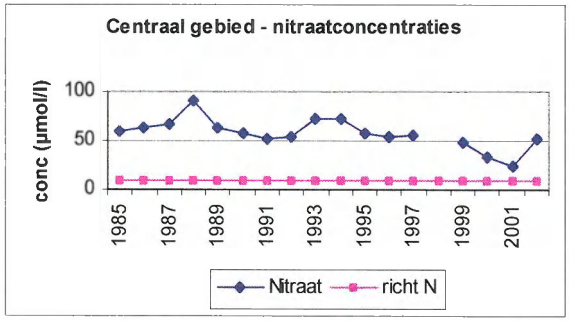
Centraal gebied - nitraatconcentraties
conc (µmol/l)
100
50
0
1985
1987
1989
1991
1993
1995
1997
1999
2001
Nitraat
richt N

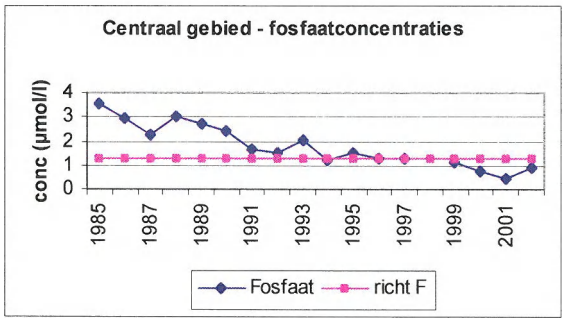
Centraal gebied - fosfaatconcentraties
conc (µmol/l)
4
3
2
1
0
1985
1987
1989
1991
1993
1995
1997
1999
2001
Fosfaat
richt F

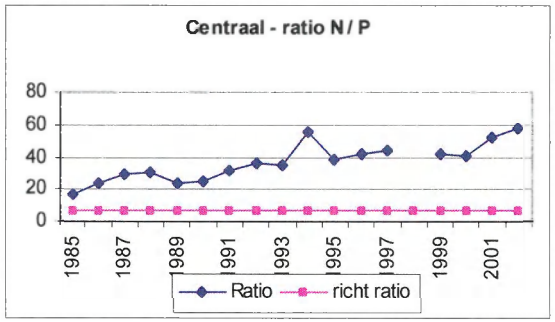
Centraal - ratio N / P
80
60
40
20
0
1985
1987
1989
1991
1993
1995
1997
1999
2001
Ratio
richt ratio

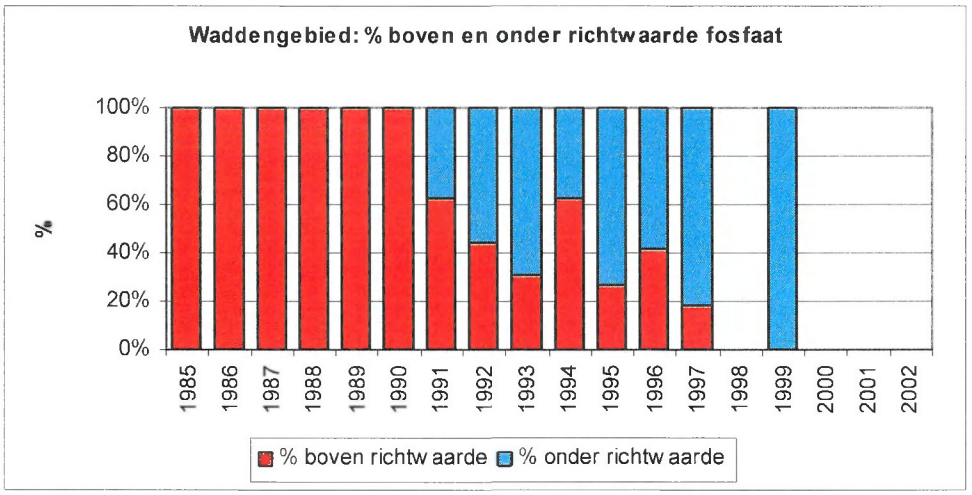
Waddengebied: % boven en onder richtwaarde fosfaat
100%
80%
60%
40%
20%
0%
%
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
% boven richtw aarde
% onder richtw aarde

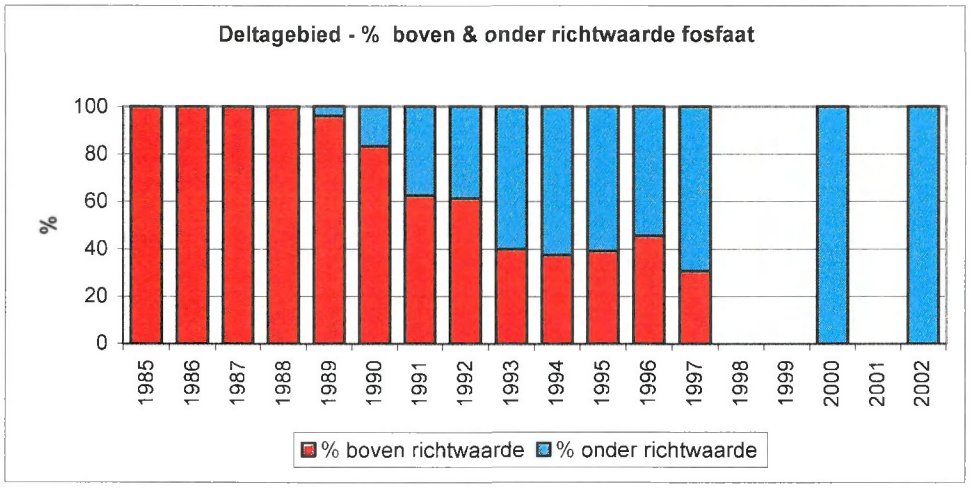
Deltagebied - % boven & onder richtwaarde fosfaat
100
80
60
40
20
0
%
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
% boven richtwaarde
% onder richtwaarde

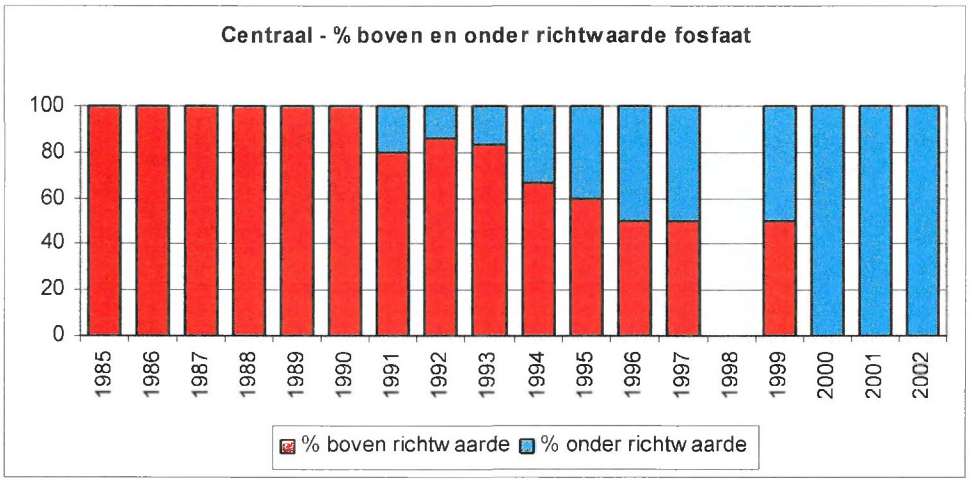
Centraal - % boven en onder richtwaarde fosfaat
100
80
60
40
20
0
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
% boven richtw aarde
% onder richtw aarde

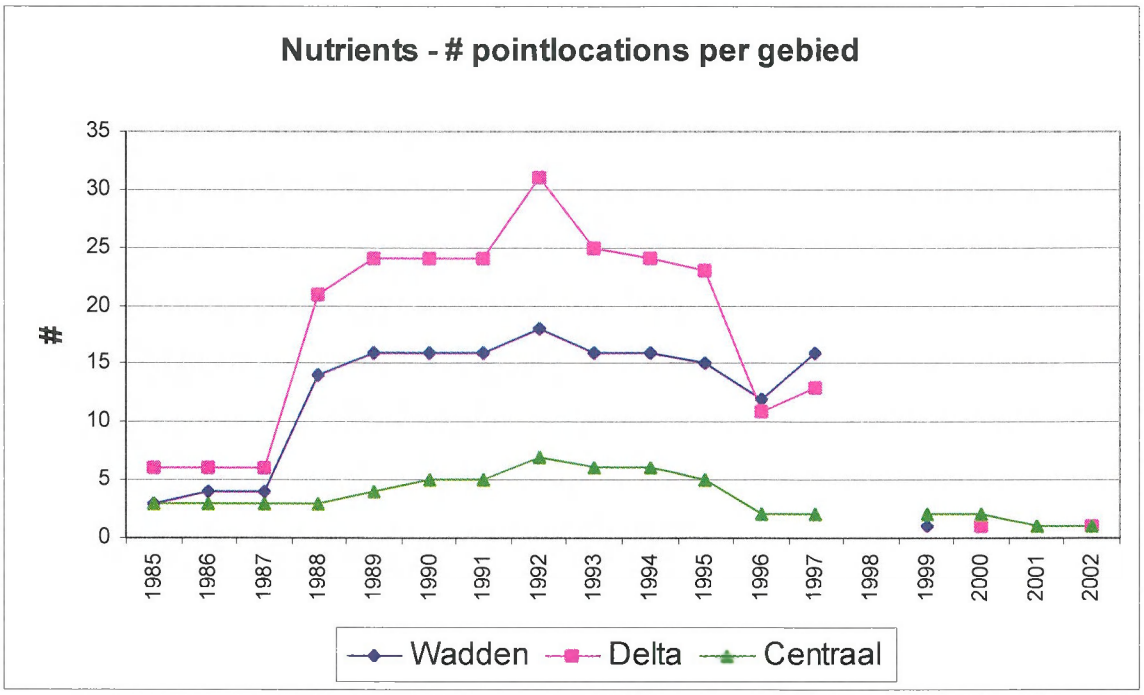
Nutrients - # pointlocations per gebied
#
35
30
25
20
15
10
5
0
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
Wadden
Delta
Centraal

Indicator	
18	Degree of social exclusion
Meting	
18.1	Indices of multiple deprivation by area
Waarom deze meting?	
Duurzame ontwikkeling vergt ook een inspanning om de tegenstelling en de achterstand in de sociale ontwikkeling binnen een gemeenschap en tussen gemeenschappen onderling weg te werken of te verminderen. Aan de hand van de definities die de landen op nationaal niveau hanteren voor het meten van een absolute of relatieve sociale achterstand, trachten we na te gaan of in het kustgebied in het algemeen, en de kustgemeenten specifiek, sociale tegenstellingen aanwezig zijn, en of deze in de loop van de tijd verminderen door een bepaalde strategische aanpak. Door deze gegevens samen te brengen met de indicatoren betreffende tewerkstelling, werkloosheid en andere eventueel drijvende factoren, kan een context geboden worden voor interpretatie.	
Parameters	
(i)	Indices of social deprivation, according to national definitions
(ii)	Voor Nederland: het percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen, van het totaal aantal huishoudens

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
De 37 kustgemeenten in de vijf kustprovincies	1999 – 2001 (1)

Databronnen

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) – STATLINE

Nederland regionaal – Regionale statistieken – Regionale kerncijfers Nederland – inkomen – particuliere huishoudens

a) met inkomen – aantal huishoudens
b) met 52 weken inkomen – gemiddeld besteedbaar inkomen – naar hoogte inkomen – met langdurig laag inkomen

Methodologie		
	Stappen	**Producten**
1	Identificeer alle gemeenten die de kustlijn raken of deze in het verleden geraakt hebben (2) en ken ze een unieke code toe (3). Definieer dit als het 'kustgebied'	Lijst van alle huidige en vroegere kustgemeenten voor tenminste de drie meest recent verkrijgbare waarden voor recreatiewoningen.

2	Verzamel de gegevens voor het totaal aantal huishoudens in alle eenheden die in het studiegebied (stap 1) geïdentificeerd zijn.	Totaal aantal huishoudens in Nederland, de vijf kustprovincies en respectievelijke COROP's en alle kustgemeenten.
3	Verzamel de gegevens voor het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen in alle eenheden geïdentificeerd is stap 1	Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen in Nederland, de vijf kustprovincies en respectievelijke COROP's en alle kustgemeenten.
4	Tel het aantal huishoudens met langdurig laag inkomen op voor de groep gemeenten geïdentificeerd in stap 1.	Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen in het kustgebied in Nederland
5	Trek het aantal huishoudens met langdurig laag inkomen in het kustgebied af van het aantal huishoudens met langdurig laag inkomen in Nederland	Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen in alle niet-kustgemeenten in Nederland
6	Tel het totaal aantal huishoudens op voor de groep gemeenten geïdentificeerd in stap 1	Het totaal aantal huishoudens in het kustgebied in Nederland
7	Trek het totaal aantal huishoudens in het kustgebied af van het totaal aantal huishoudens in Nederland	Het totaal aantal huishoudens in alle niet-kustgemeenten in Nederland
8	Deel het resultaat van stap 3 door het resultaat van stap 6 en vermenigvuldig dit met 100	Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen in het kustgebied als percentage van het totaal aantal huishoudens in de kustprovincie of in Nederland
9	Deel het resultaat van stap 4 door het resultaat van stap 7 en vermenigvuldig dit met 100	Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen in het niet-kustgebied als percentage van het totaal aantal huishoudens in de kustprovincie of in Nederland
9	Herhaal stap 3 tot 9 voor elk van de vijf kustprovincies	Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen in het niet-kustgebied als percentage van het totaal aantal huishoudens in de vijf kustprovincies.

Beschrijving van de datasets (metadata)
Location (indeling van het studiegebied): Nederland – provincies – COROP's – kustgemeenten Nominator (teller): het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen Denominator (noemer): het totaal aantal huishoudens Value (waarde): het percentage van het totaal aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen Opmerkingen: In het bronbestand van CBS stond het aantal huishoudens met langdurig laag inkomen enkel vermeld als een procentuele waarde, niet als absoluut getal. Om een goede weergave te krijgen van het kustgebied en het niet-kustgebied werd dit absolute aantal zelf berekend (uit de percentages en het totaal aantal huishoudens). Gezien CBS werkt met afrondingen, moet men rekening houden met een kleine afwijking op de zelf berekende waarden en de waarden in de grafische voorstellingen van het kust – en niet-kustgebied. Definities uit CBS: "*Met langdurig laag inkomen*": Het percentage particuliere huishoudens met 52 weken inkomen en al minstens vier jaar achtereen een laag inkomen. "*Aantal huishoudens*": De hier opgenomen populatie omvat de particuliere huishoudens waarvan het hoofd of de partner inkomen heeft genoten. Studentenhuishoudens en institutionele huishoudens zijn niet meegeteld.

Visualisatie	
Kaart	Geen
Grafiek 1	Lijn- of staafdiagram dat de procentuele verhouding van het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen in het kustgebied ten opzichte van het niet kustgebied jaarlijks weergeeft.

Opmerkingen

(1) De richtlijnen voor de berekening van deze meting betreft minimum drie Census-gegevens.

(2) Hierbij wordt rekening gehouden met fusies en grenswijzigingen die in het verleden opgetreden zijn.

(3) Door desbetreffende overheidsinstellingen worden unieke codes toegekend aan huidige en gefusioneerde gemeenten.

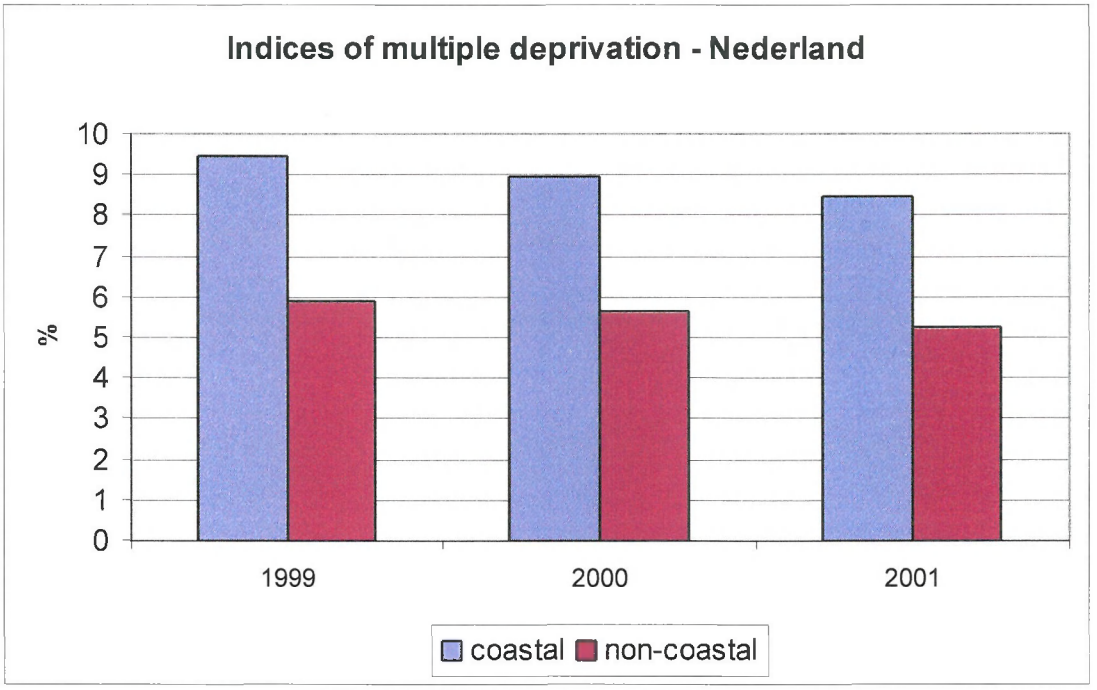
Indices of multiple deprivation - Nederland
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
%
1999
2000
2001
coastal
non-coastal

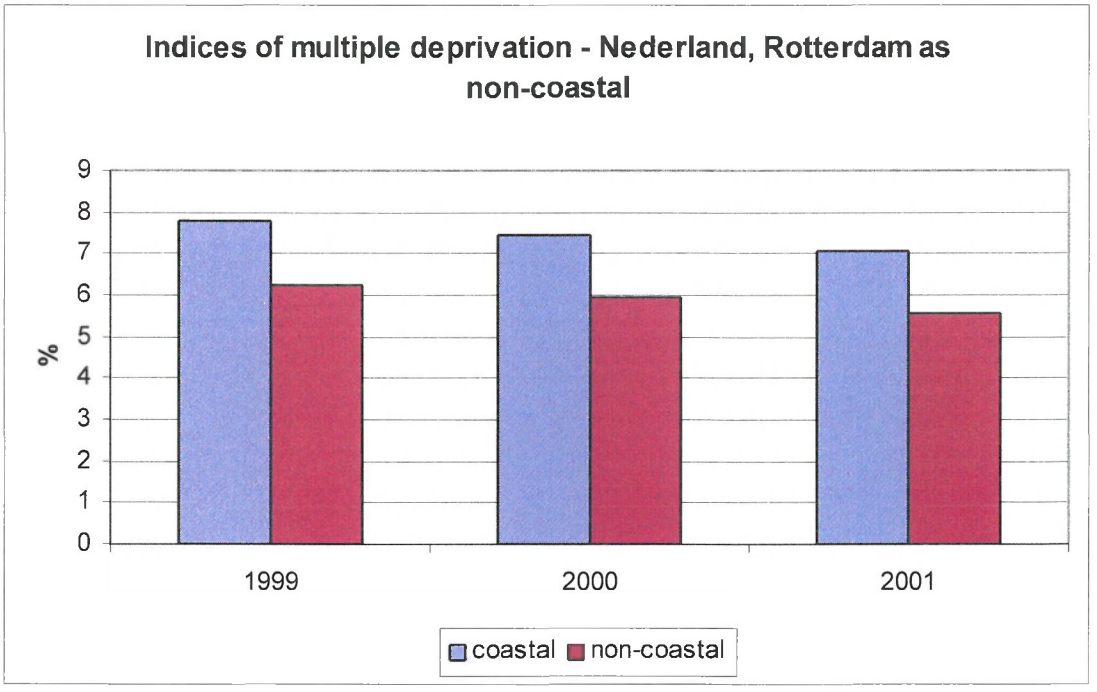
Indices of multiple deprivation - Nederland, Rotterdam as non-coastal
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
%
1999
2000
2001
coastal
non-coastal

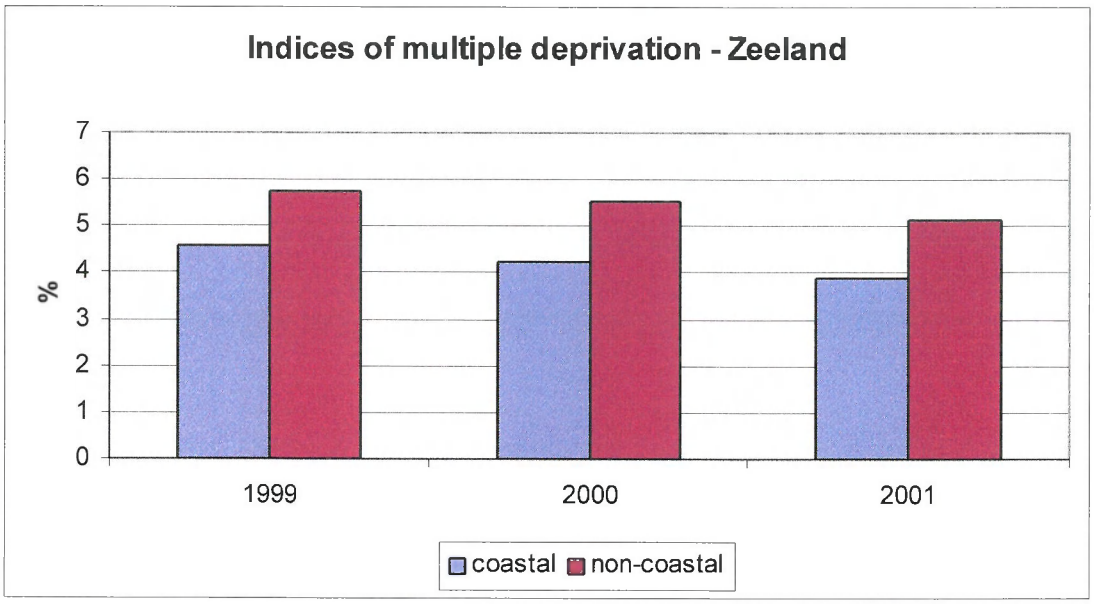
Indices of multiple deprivation - Zeeland
7
6
5
4
3
2
1
0
%
1999
2000
2001
coastal
non-coastal

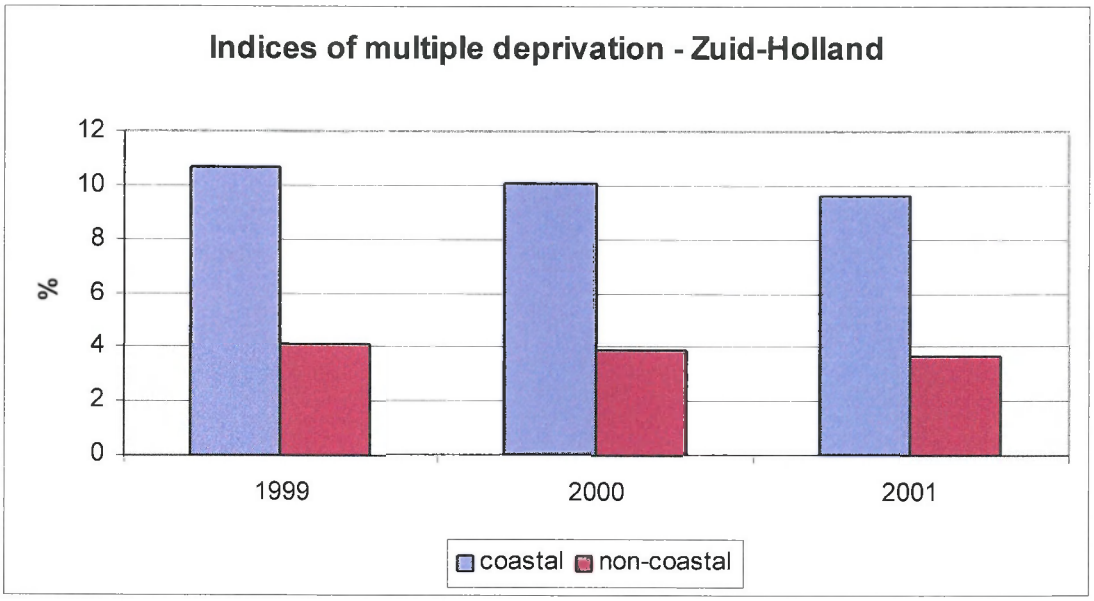
Indices of multiple deprivation - Zuid-Holland
12
10
8
6
4
2
0
%
1999
2000
2001
coastal
non-coastal

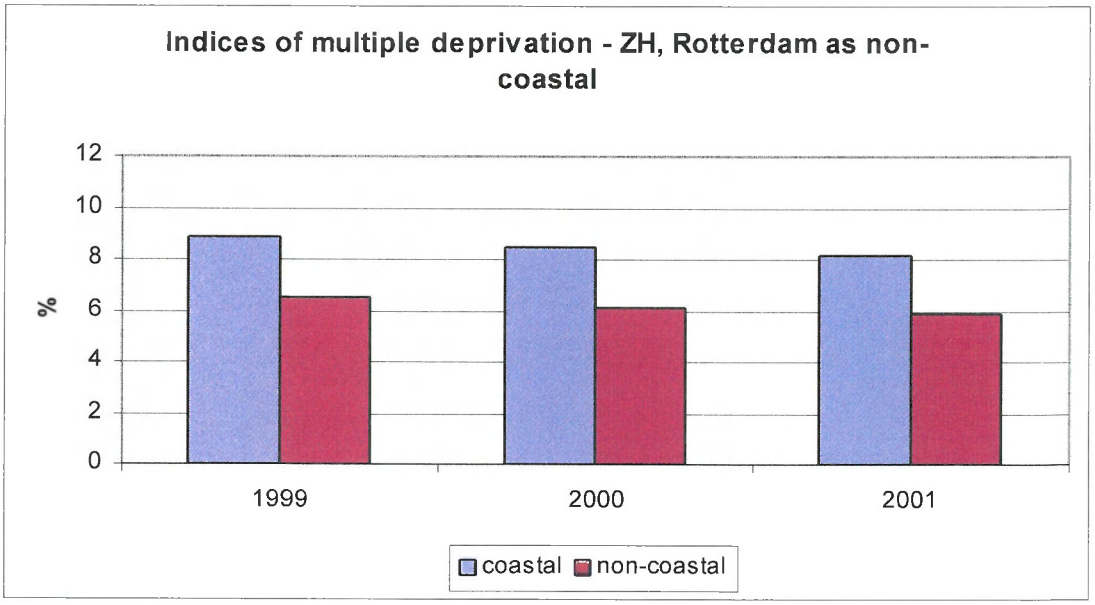
Indices of multiple deprivation - ZH, Rotterdam as non-coastal
12
10
8
6
4
2
0
%
1999
2000
2001
coastal
non-coastal

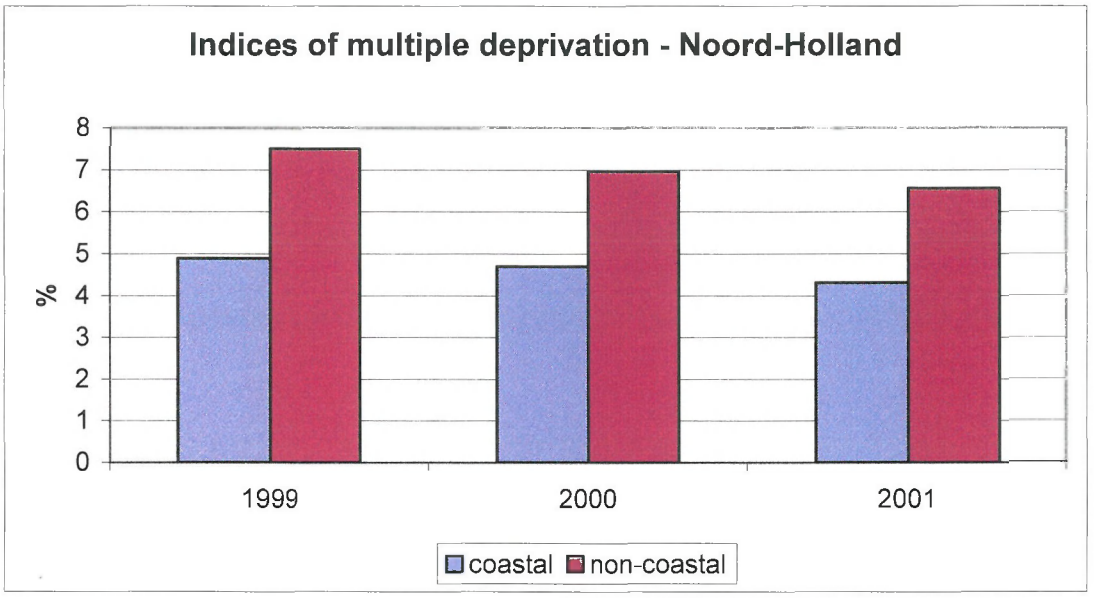
Indices of multiple deprivation - Noord-Holland
%
8
7
6
5
4
3
2
1
0
1999
2000
2001
coastal
non-coastal

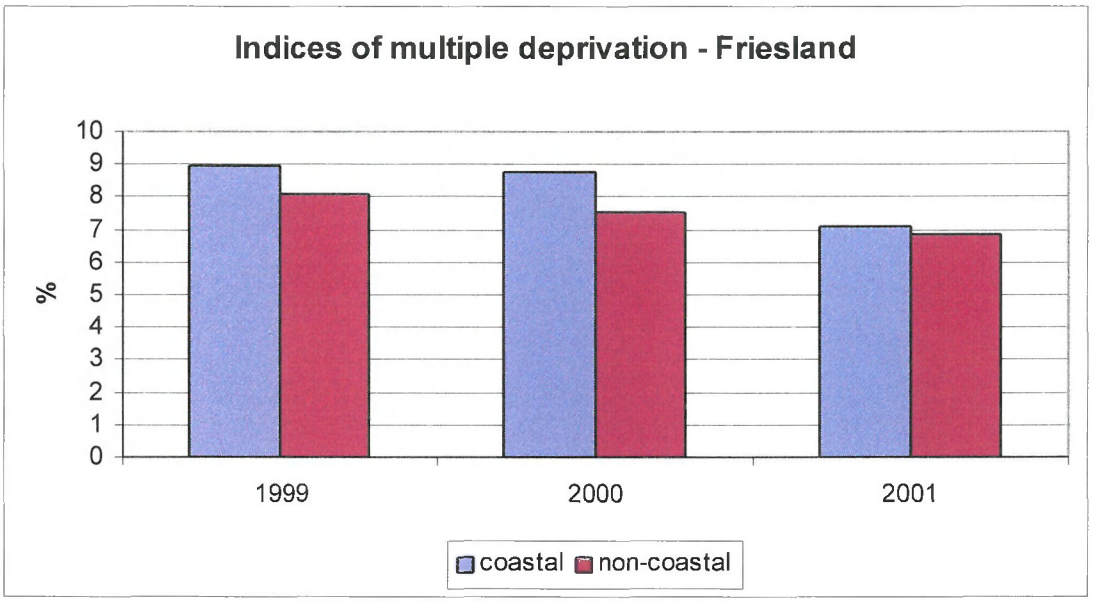
Indices of multiple deprivation - Friesland
%
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
1999
2000
2001
coastal
non-coastal

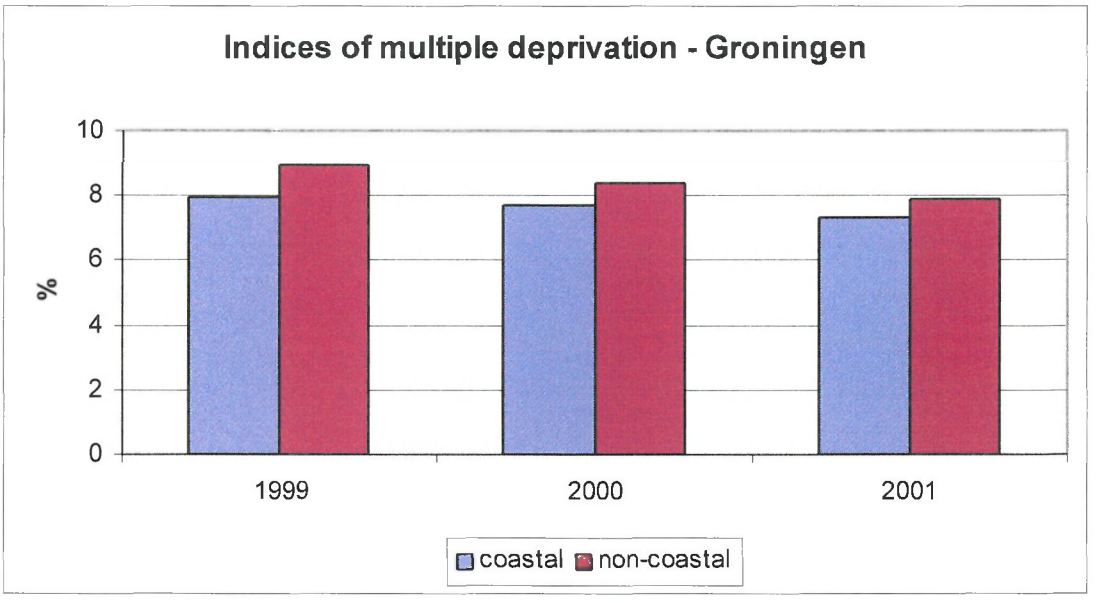
Indices of multiple deprivation - Groningen
%
10
8
6
4
2
0
1999
2000
2001
coastal
non-coastal

Indicator	
19	Number of second homes

Meting	
19.1	Ratio of first to second homes

Waarom deze meting?

Kustgebieden vormen een aantrekkelijke leefomgeving en zijn daardoor onderhevig aan grote investeringen vanuit de vastgoedsector. De aanwezigheid van een groot aantal tweede woningen kan een sterke impact op de gemeenschap hebben: veranderingen in het sociale netwerk, het niet ten volle benutten van de aanwezige faciliteiten (winkels, ziekenhuizen, recyclage-infrastructuur), een stijgende criminaliteit en het verlies van de lokale identiteit. We hebben data nodig om het aantal en het relatieve belang van tweede en vakantiewoningen in lokale gemeenschappen op te volgen. Interpretatie van de data kan dan gebeuren door het aantal tweede woningen uit te zetten ten opzichte van het aantal eerste woningen in de het studiegebied.

Parameters	
(i)	The ratio of first to second homes in coastal NUTS 4 as compared to non-coastal NUTS 4 in the wider region
(ii)	The percent of second and holiday homes in coastal NUTS 4 from the total number of dwellings as compared to non-coastal NUTS 4 in the wider region

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
De 37 kustgemeenten in de vijf kustprovincies	1992 – 2004 [(1)]

Databronnen

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) – STATLINE

Nederland regionaal – Bedrijfsleven – Bouwnijverheid – Woningbouw per regio. Selectie van 'voorraad woningen' en 'voorraad recreatiewoningen'.

Data voor 'voorraad woningen' zijn beschikbaar voor de periode 1988 – 2005, deze van recreatiewoningen echter van 1992 – 2004 => ratio's kunnen enkel berekend worden voor de periode 1992 – 2004.

Methodologie		
	Stappen	**Producten**
1	Identificeer alle gemeenten die de kustlijn raken of deze in het verleden geraakt hebben [(2)] en ken ze een unieke code toe [(3)]	Lijst van alle huidige en vroegere kustgemeenten voor tenminste de drie meest recent verkrijgbare waarden voor

		recreatiewoningen.
2	Verzamel de gegevens voor het totaal aantal woningen van alle eenheden die in het studiegebied (stap 1) geïdentificeerd zijn.	Totaal aantal woningen in Nederland, de vijf kustprovincies en respectievelijke COROP's en alle kustgemeenten
3	Verzamel het aantal tweede woningen of recreatiewoningen van alle eenheden geïdentificeerd in stap 1	Het aantal tweede woningen of recreatiewoningen in Nederland, de vijf kustprovincies en respectievelijke COROP's en alle kustgemeenten
4	Bereken het totaal aantal woningen voor het kustgebied, als de som van de woningen in de afzonderlijke kustgemeenten	Totaal aantal woningen in het kustgebied
5	Bereken het totaal aantal tweede woningen of recreatiewoningen voor het kustgebied, als de som van het aantal tweede woningen in de afzonderlijke kustgemeenten	Totaal aantal tweede woningen of recreatiewoningen in het kustgebied
6	Trek het resultaat van stap 4 af van het resultaat van stap 2	Totaal aantal woningen in het niet-kustgebied
7	Trek het resultaat van stap 5 af van het resultaat van stap 3	Totaal aantal tweede woningen of recreatiewoningen in het niet-kustgebied
8	Deel het resultaat van stap 6 door het resultaat van stap 5 en vermenigvuldig dit met 100	Procent tweede woningen of recreatiewoningen in het kustgebied
9	Deel het resultaat van stap 9 door het resultaat van stap 8 en vermenigvuldig dit met 100	Procent tweede woningen of recreatiewoningen in het niet-kustgebied

Beschrijving van de datasets (metadata)

Location (indeling van het studiegebied): Nederland – provincies – COROP's – kustgemeenten

Nominator (teller): voorraad recreatiewoningen of het aantal recreatiewoningen (= SH, second homes)

Denominator (noemer): voorraad woningen of het totaal aantal woningen (= TH, total homes)

Value (waarde): (SH/TH)*100 : het percentage recreatiewoningen ten opzichte van het totaal aantal woningen in het beschouwde gebied.

Visualisatie

Kaart	Geen

Grafiek 1	Lijn- of staafdiagram waarbij het percentage tweede woningen in het kustgebied en niet-kustgebied wordt uitgezet
Grafiek 2	De voorstellingswijze gebaseerd op verhoudingen (ratio's) in DEDUCE en WG-ID wordt hier niet opgevolgd

Opmerkingen

(1) De richtlijnen voor de berekening van deze meting betreft minimum drie Census-gegevens.

(2) Hierbij wordt rekening gehouden met fusies en grenswijzigingen die in het verleden opgetreden zijn.

(3) Door desbetreffende overheidsinstellingen worden unieke codes toegekend aan huidige en gefusioneerde gemeenten.

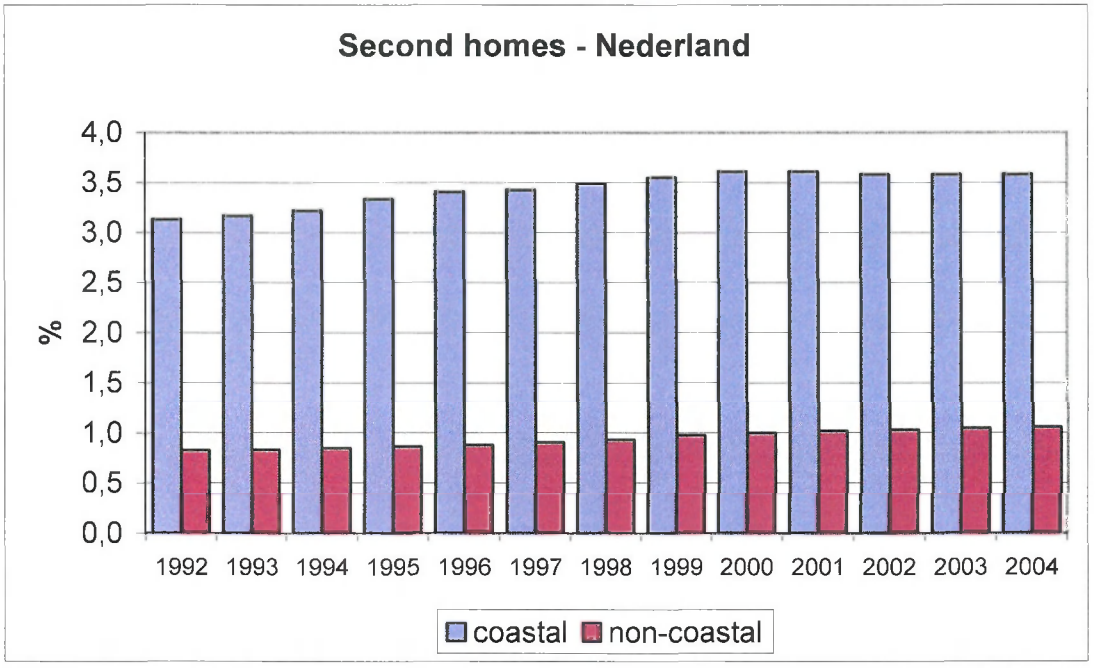
Second homes - Nederland
4,0
3,5
3,0
2,5
2,0
1,5
1,0
0,5
0,0
%
1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004
coastal
non-coastal

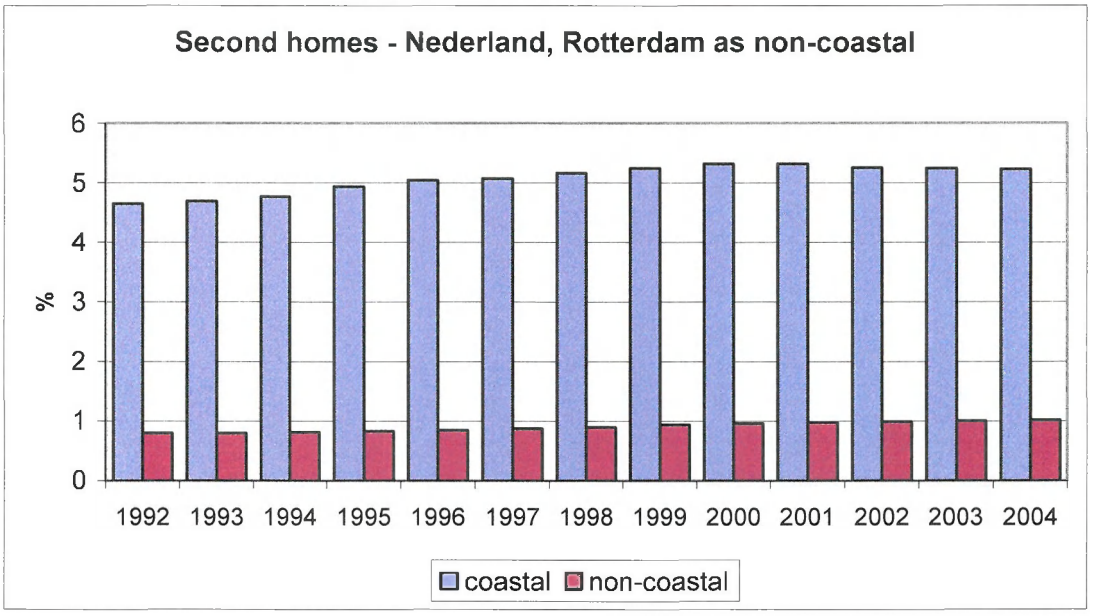
Second homes - Nederland, Rotterdam as non-coastal
6
5
4
3
2
1
0
%
1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004
coastal
non-coastal

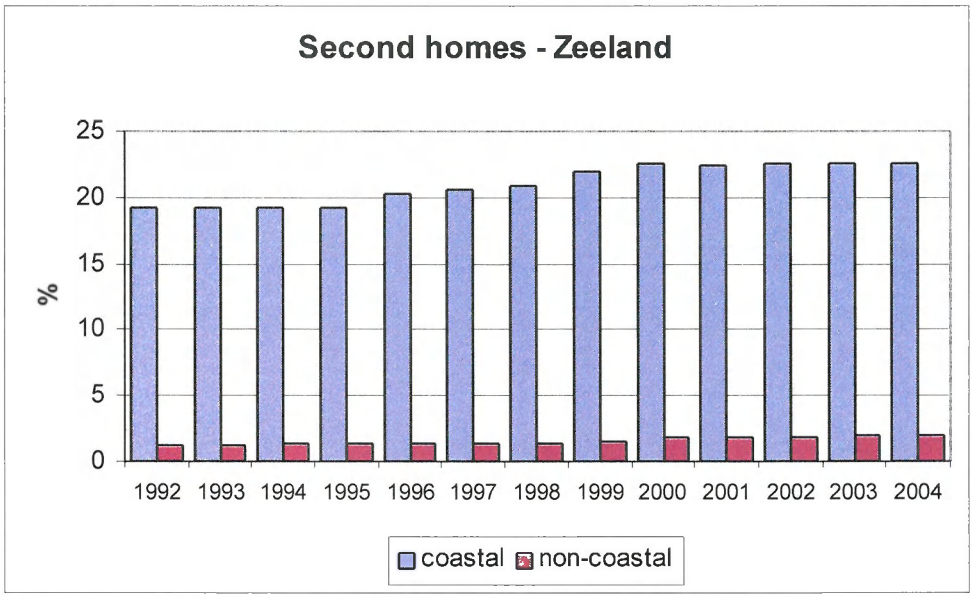
Second homes - Zeeland
25
20
15
10
5
0
%
1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004
coastal
non-coastal

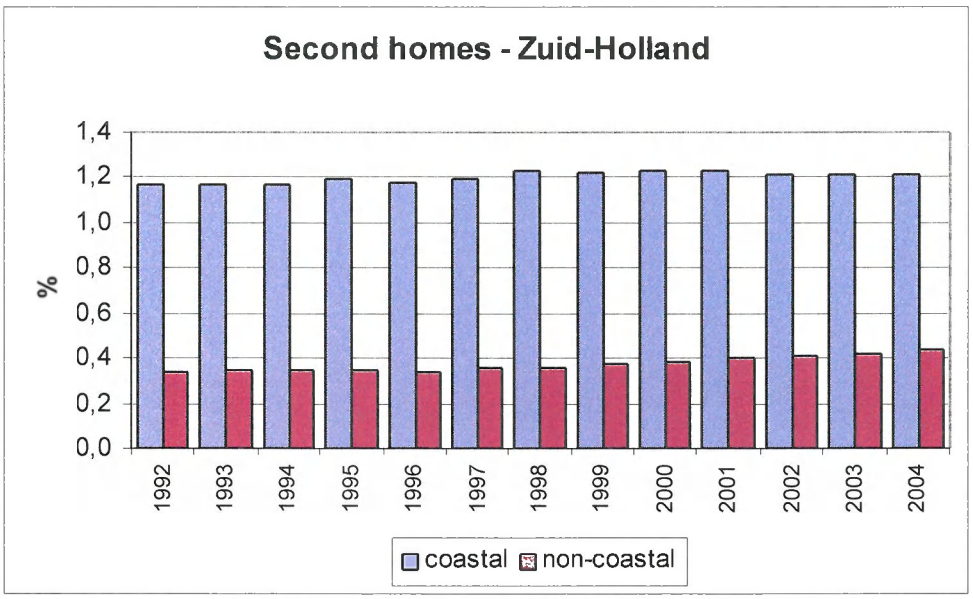
Second homes - Zuid-Holland
1,4
1,2
1,0
0,8
0,6
0,4
0,2
0,0
%
1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004
coastal
non-coastal

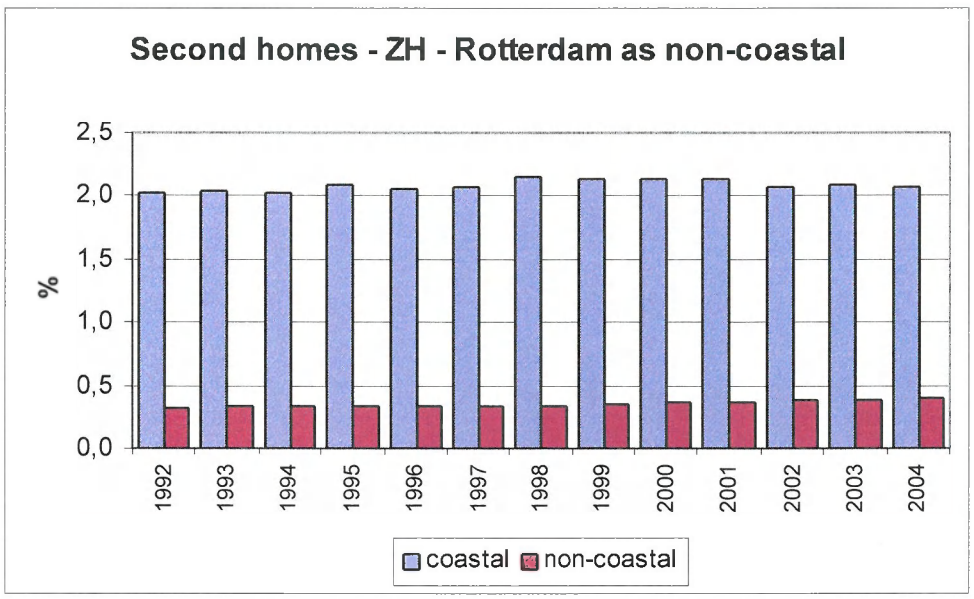
Second homes - ZH - Rotterdam as non-coastal
2,5
2,0
1,5
1,0
0,5
0,0
%
1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004
coastal
non-coastal

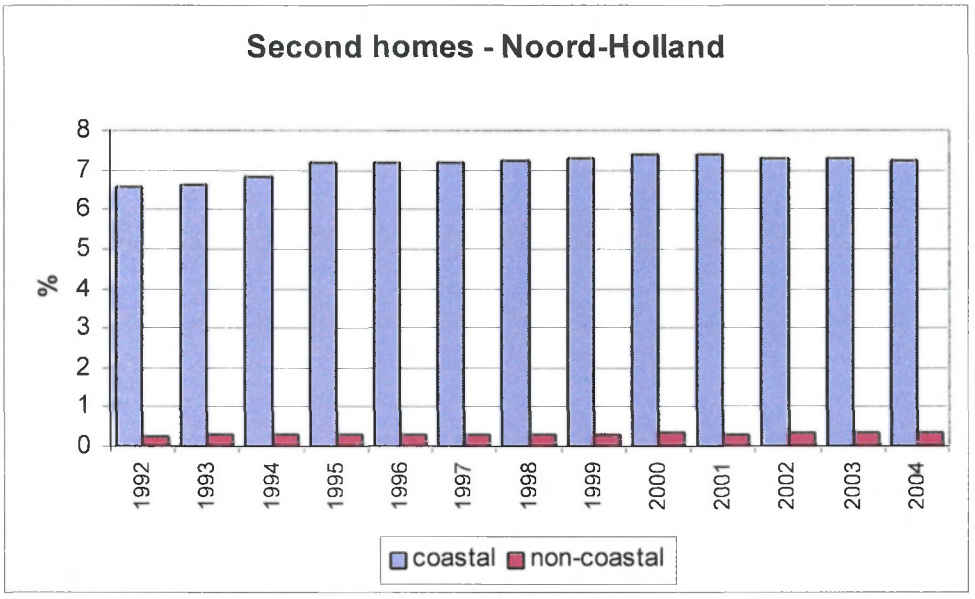
Second homes - Noord-Holland
%
8
7
6
5
4
3
2
1
0
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
coastal
non-coastal

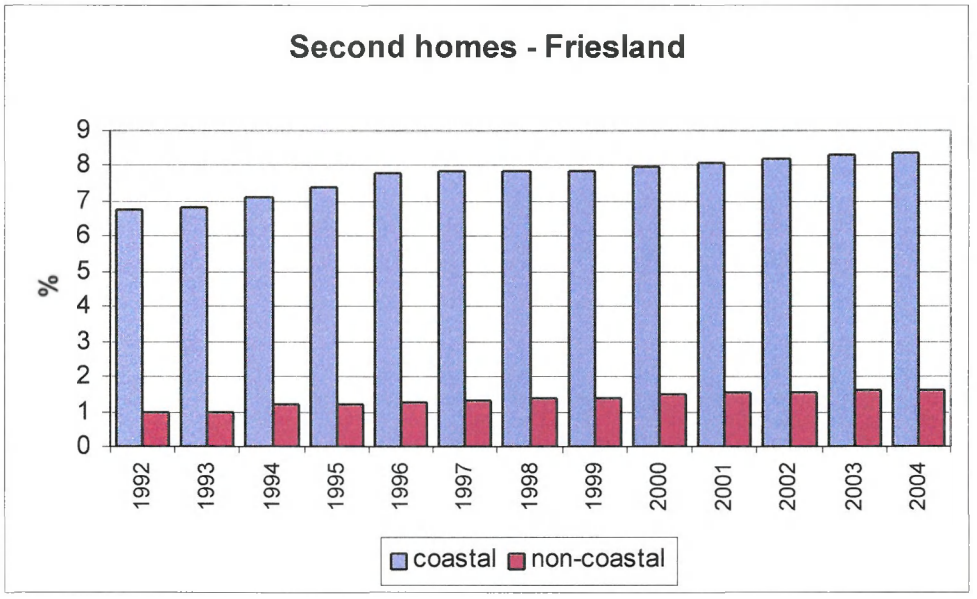
Second homes - Friesland
%
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
coastal
non-coastal

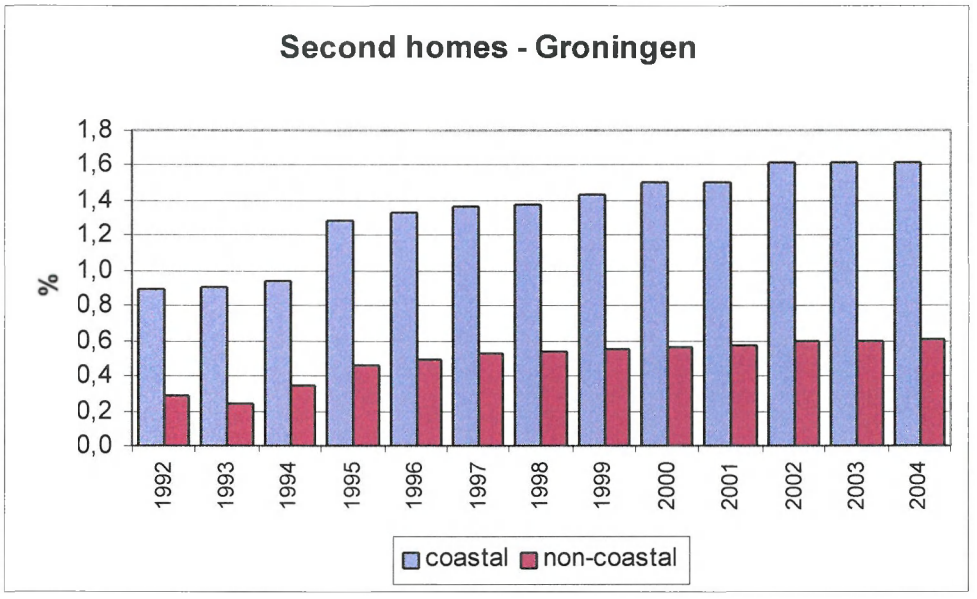
Second homes - Groningen
%
1,8
1,6
1,4
1,2
1,0
0,8
0,6
0,4
0,2
0,0
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
coastal
non-coastal

Indicator	
26	Coastal erosion and accretion

Meting	
26.2	Length of dynamic coastline

Waarom deze meting?

Erosie en aangroei aan de kustlijn kan in verschillende contexten geplaatst worden. Enerzijds is er de impact van grootscheepse infrastructuurwerken (havens, harde zeewering) langsheen de kust die een invloed hebben op de sedimentatieprocessen en de natuurlijke doorvloei en afzetting van sedimenten binnen een cel verstoren. Anderzijds kunnen we stellen dat klimaatsveranderingen in het bijzonder kustgebieden treffen, vooral kustgebieden in lager gelegen landen. De gegevens omtrent de evolutie in de aangroei en erosie, stijging van de zeespiegel en de opvolging van het potentieel overstroombaar gebied is dus van enorm belang voor een degelijk lokaal beleid.

Parameters	
(i)	Percentage of coastline in accretion
(ii)	Percentage of coastline in erosion
(iii)	Percentage of coastline that is stable

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
De kustvakken van de Nederlandse kust	1998 - 2005

Databronnen

RIKZ website:

http://www.rikz.nl/thema/ikc/rapport2000/index.html
Kust en Veiligheid - Beheer – Kustlijnkaarten -
Kustlijnkaarten : Tabellen en kaarten 1998 – 2005

Methodologie		
	Stappen	**Producten**
1	Identificeer de kustvakken van de Nederlandse kust	Lijst met de kustvakken van de Nederlandse kust
2	Bepaal jaarlijks en per kustvak het aantal aanwezige raaien	Totaal aantal raaien per kustvak

3	Bepaal jaarlijks en per kustvak het aantal raaien dat geëvalueerd werd	Totaal aantal geëvalueerde raaien per kustvak
4	Bepaal jaarlijks en per kustvak het aantal raaien dat een negatieve trend vertoont (erosie)	Aantal raaien per kustvak met een negatieve trend
5	Bepaal jaarlijks en per kustvak het aantal raaien dat een positieve trend vertoont (aangroei)	Aantal raaien per kustvak met een positieve trend
6	Bepaal jaarlijks en per kustvak het aantal raaien dat een neutrale trend vertoont	Aantal raaien per kustvak met een neutrale trend
7	Deel het resultaat van stap 4 door het resultaat van stap 3	Het aantal raaien met een negatieve trend als percentage van het totaal aantal geëvalueerde raaien
8	Deel het resultaat van stap 5 door het resultaat van stap 3	Het aantal raaien met een positieve trend als percentage van het totaal aantal geëvalueerde raaien
9	Deel het resultaat van stap 6 door het resultaat van stap 3	Het aantal raaien met een neutrale trend als percentage van het totaal aantal geëvalueerde raaien

Beschrijving van de datasets (metadata)

Location (indeling van het studiegebied): Raaien – Wadden – Delta – Centraal

Nominator (teller): a) aantal raaien per kustvak met een positieve trend

b) aantal raaien per kustvak met een negatieve trend

c) aantal raaien per kustvak met een neutrale trend

Denominator (noemer): totaal aantal geëvalueerde raaien

Value (waarde): a) percentage raaien per kustvak met een positieve trend

b) percentage raaien per kustvak met een negatieve trend

c) percentage raaien per kustvak met een neutrale trend

Visualisatie

Kaart	Geen
Grafiek 1	100% gestapelde kolom met een jaarlijkse procentuele weergave van het aantal raaien met een positieve (accretie), negatieve (erosie) en neutrale trend

Aggregatie en disaggratie
De data kunnen geaggregeerd op eender welk geografisch niveau: per kustvak, per provincie, per gebied of enkel op nationaal niveau.

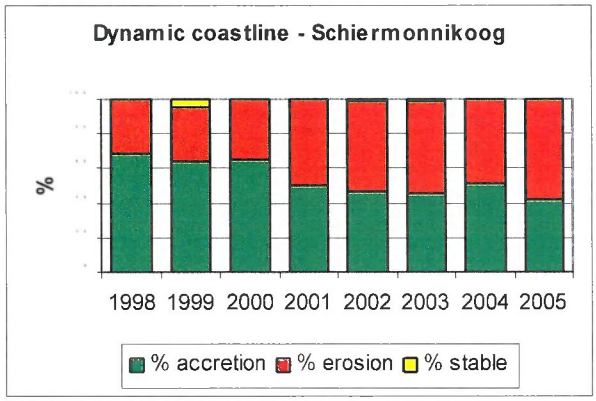
Dynamic coastline - Schiermonnikoog
%
1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005
% accretion % erosion % stable

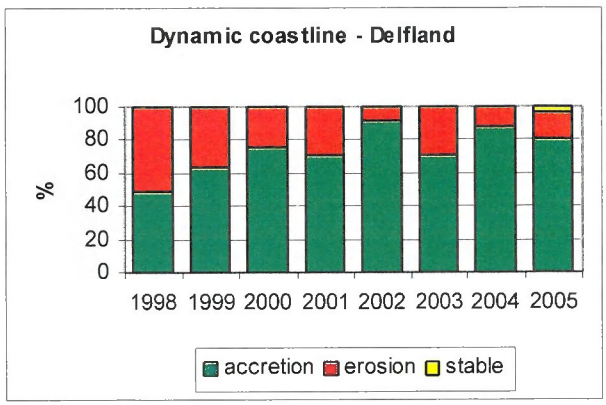
Dynamic coastline - Delfland
100
80
60
40
20
0
%
1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005
accretion erosion stable

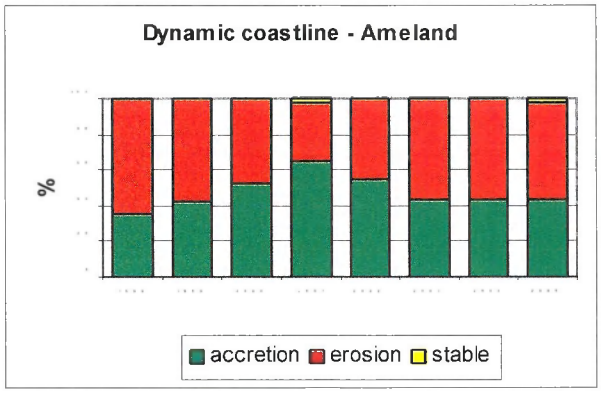
Dynamic coastline - Ameland
%
accretion erosion stable

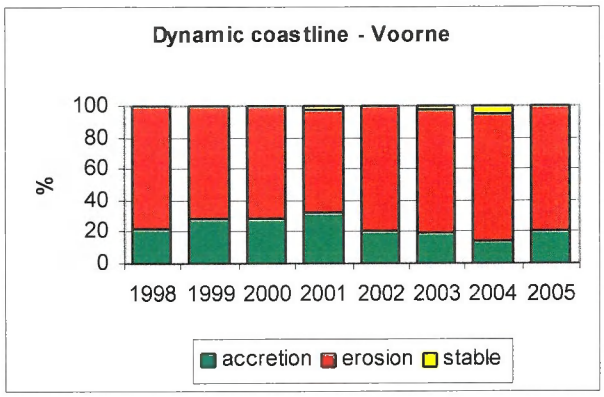
Dynamic coastline - Voorne
100
80
60
40
20
0
%
1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005
accretion erosion stable

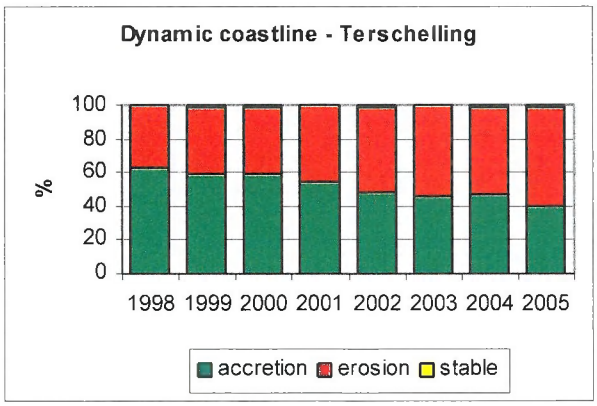
Dynamic coastline - Terschelling
100
80
60
40
20
0
%
1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005
accretion erosion stable

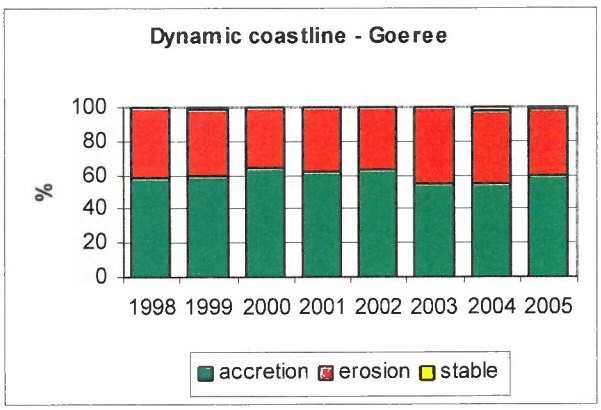
Dynamic coastline - Goeree
100
80
60
40
20
0
%
1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005
accretion erosion stable

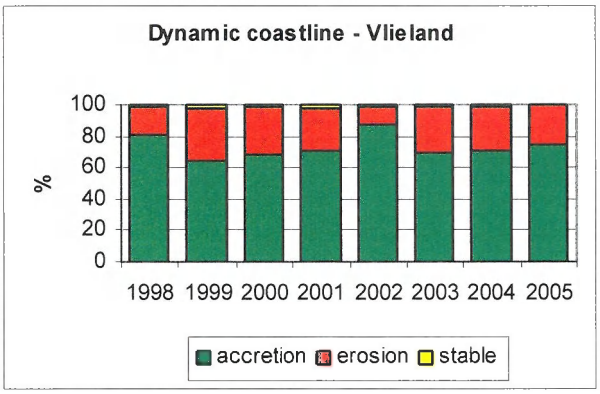
Dynamic coastline - Vlieland
100
80
60
40
20
0
%
1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005
accretion erosion stable

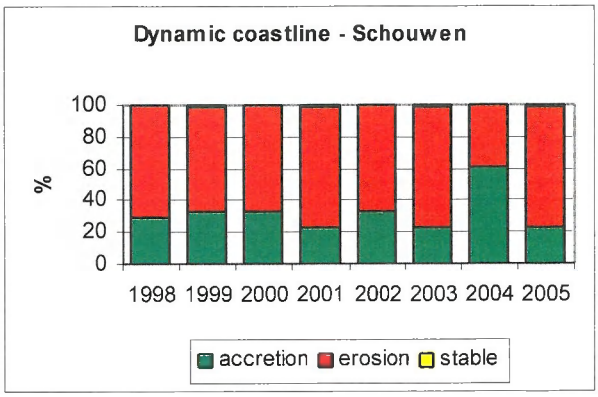
Dynamic coastline - Schouwen
100
80
60
40
20
0
%
1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005
accretion erosion stable

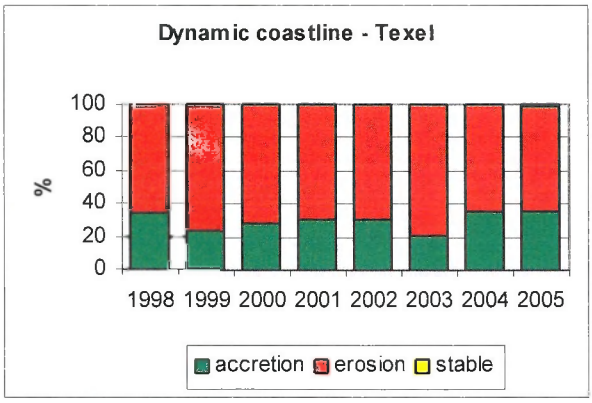
Dynamic coastline - Texel
%
100
80
60
40
20
0
1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005
accretion erosion stable

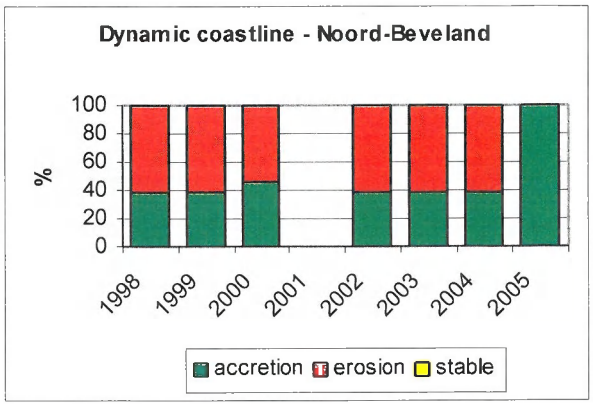
Dynamic coastline - Noord-Beveland
%
100
80
60
40
20
0
1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005
accretion erosion stable

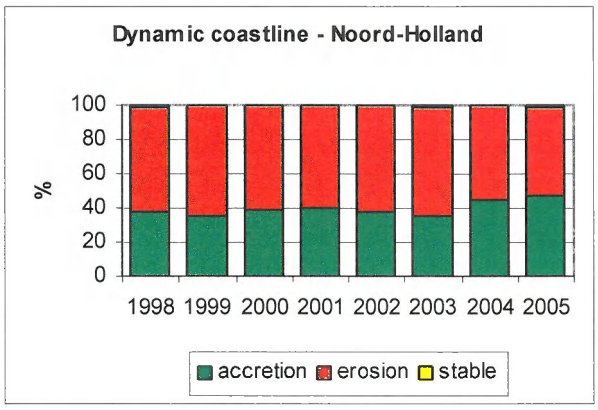
Dynamic coastline - Noord-Holland
%
100
80
60
40
20
0
1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005
accretion erosion stable

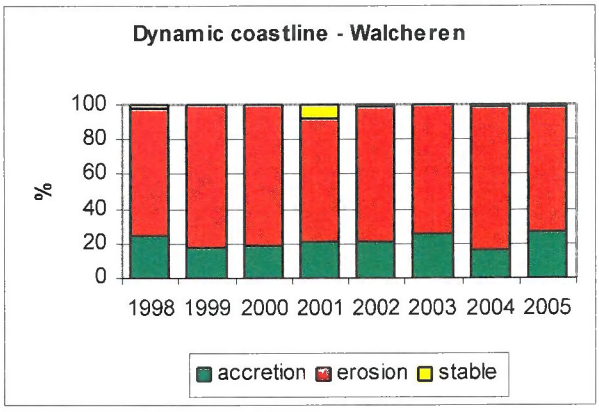
Dynamic coastline - Walcheren
%
100
80
60
40
20
0
1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005
accretion erosion stable

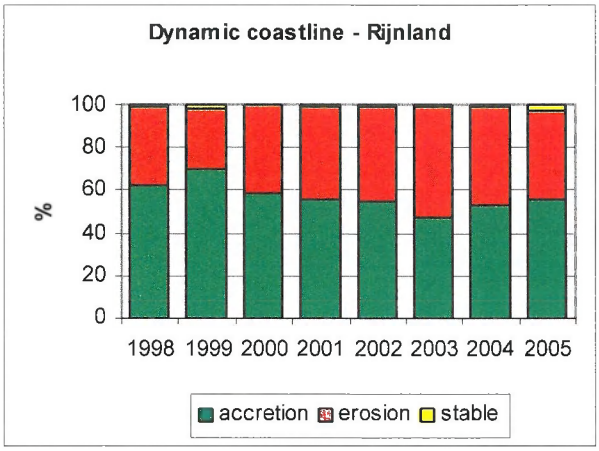
Dynamic coastline - Rijnland
%
100
80
60
40
20
0
1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005
accretion erosion stable

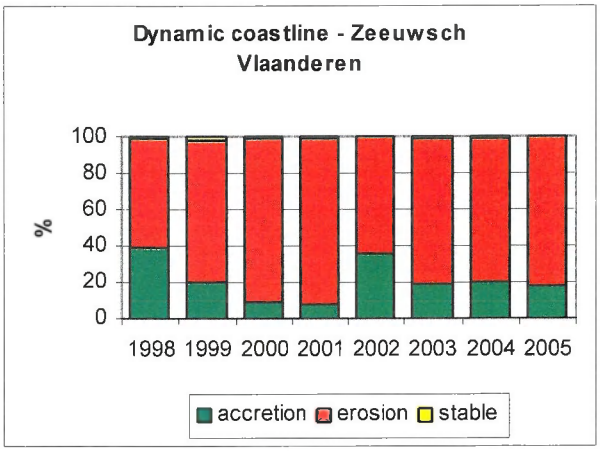
Dynamic coastline - Zeeuwsch Vlaanderen
%
100
80
60
40
20
0
1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005
accretion erosion stable

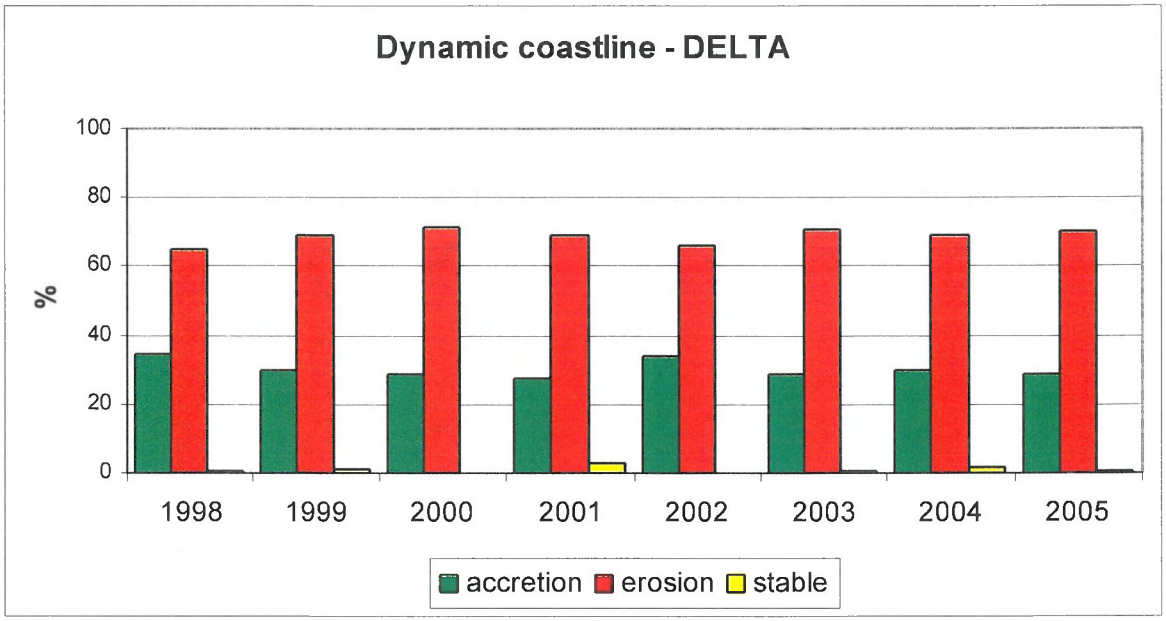
Dynamic coastline - DELTA
100
80
60
40
20
0
%
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
accretion
erosion
stable

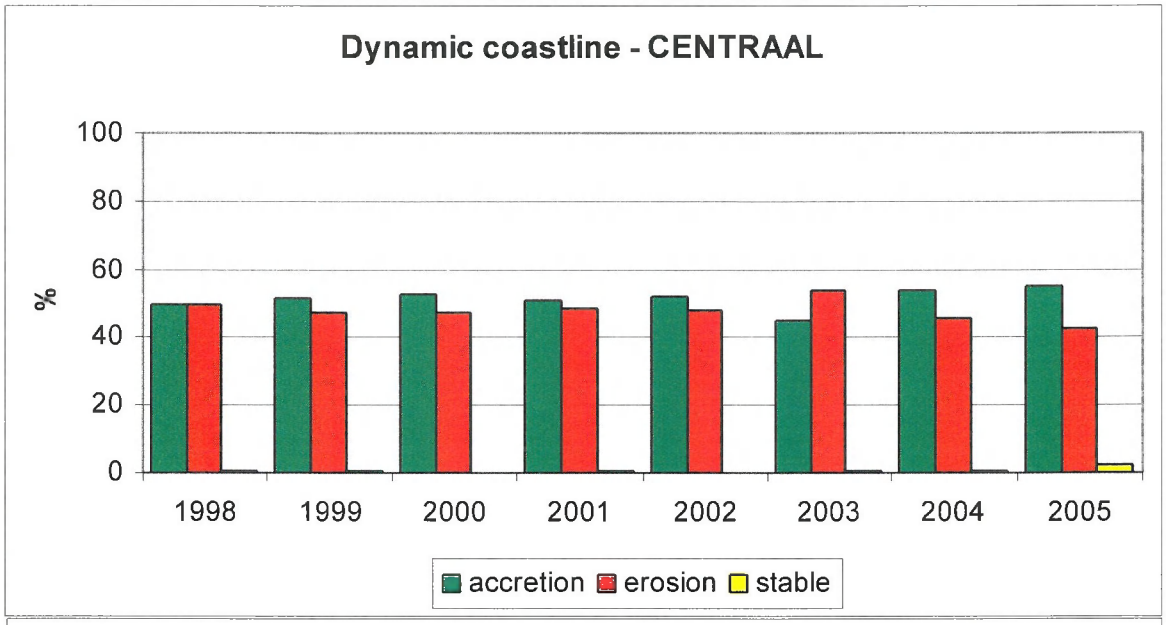
Dynamic coastline - CENTRAAL
100
80
60
40
20
0
%
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
accretion
erosion
stable

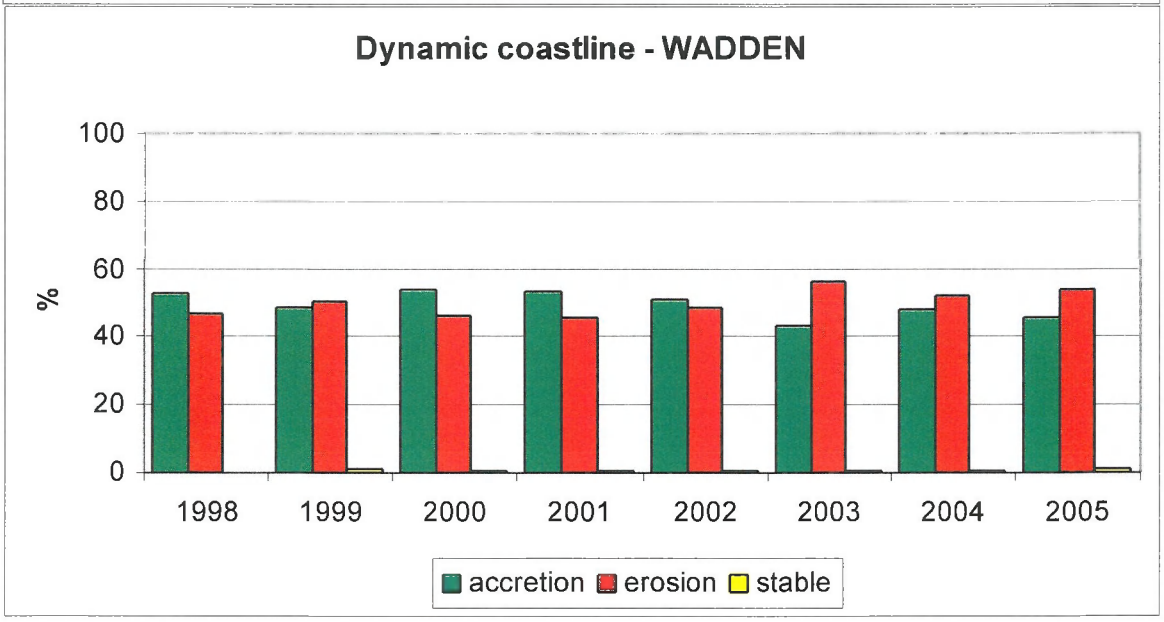
Dynamic coastline - WADDEN
100
80
60
40
20
0
%
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
accretion
erosion
stable

Indicator	
35	Land take by intensive agriculture

Meting	
35.1	Proportion of agricultural land farmed intensively

Waarom deze meting?

Een stijgend verblijfs- en dagtoerisme in kustgebieden, vergt noodzakelijke ontwikkelingen in infrastructuur en diensten. De vraag naar voedselproducten tijdens het toeristisch seizoen kan dermate ingrijpen in landbouw en vooral veeteelt van het omgevende gebied, dat deze grondige veranderingen kan aannemen. Anderzijds kan door de vraag naar toeristische accommodaties, de vraag naar bouwgrond dermate stijgen dat enkel de intensieve landbouw nog een alternatief biedt. Deze meting is voornamelijk relevant in ontwikkelende gebieden en toeristische gebieden waar een uitermate sterk piekseizoen wordt geobserveerd.

Parameters	
(i)	Area of land in intensive agriculture in coastal NUTS 4 as a proportion of the area of intensive agricultural land in the wider reference region

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
De 37 kustgemeentes in de vijf kustprovincies	1989 – 1993 – 1996 [1]

Databronnen

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) – STATLINE

Nederland regionaal – milieu, natuur & ruimte – Bodemgebruik in Nederland 1989, 1993, 1996

a) Agrarisch gebruik: selectie van totaal agrarisch gebruik, glastuinbouw en overig agrarisch gebruik
b) Selectie van totale oppervlakte en totaal water

De gebruikte oppervlakte is de totale landoppervlakte

Methodologie		
	Stappen	**Producten**
1	Identificeer alle gemeenten die de kustlijn raken of deze in het verleden geraakt hebben [2] en ken ze een unieke code toe [3]. Definieer dit als 'kustgebied'.	Lijst van alle huidige en vroegere kustgemeenten voor tenminste de drie meest recent data omtrent intensieve landbouw
2	Verzamel de intensieve landbouwoppervlaktes voor alle eenheden die in het studiegebied geïdentificeerd zijn	Intensieve landbouwoppervlaktes voor Nederland, de vijf kustprovincies en respectievelijke COROP-gebieden en alle

	in het studiegebied geïdentificeerd zijn	kustgemeenten
3	Tel de intensieve landbouwoppervlaktes op voor de groep gemeenten geïdentificeerd in stap 1	Intensieve landbouwoppervlakte in het kustgebied in Nederland
4	Trek de totale intensieve landbouwoppervlakte van dit kustgebied (product 3) af van de totale intensieve landbouwoppervlakte van Nederland	Intensieve landbouwoppervlakte in het niet-kustgebied in Nederland
5	Verzamel de oppervlakten voor elk van de eenheden die in het studiegebied geïdentificeerd zijn	Totale oppervlakte van Nederland, de vijf kustprovincies en respectievelijke COROP-gebieden en alle kustgemeenten
6	Tel de oppervlakten op voor de groep gemeenten geïdentificeerd in stap 1	Totale oppervlakte van het kustgebied in Nederland
7	Trek de totale oppervlakte van het kustgebied (product 6) af van de totale oppervlakte van Nederland	Totale oppervlakte van alle niet-kustgemeenten in Nederland
8	Deel het resultaat van stap 3 door het resultaat van stap 6 en vermenigvuldig dit met 100	De intensieve landbouwoppervlakte als percentage van de totale oppervlakte in het kustgebied
9	Deel het resultaat van stap 4 door het resultaat van stap 7 en vermenigvuldig dit met 100	De intensieve landbouwoppervlakte als percentage van de totale oppervlakte in het niet-kustgebied
10	Herhaal stap 3 tot stap 9 voor elk van de vijf kustprovincies	De intensieve landbouwoppervlakte als percentage van de totale oppervlakte in de vijf kustprovincies

Beschrijving van de datasets (metadata)
Location (indeling van het studiegebied): Nederland – provincies – COROP's – kustgemeenten Nominator (teller): intensieve landbouwoppervlaktes (uitgedrukt in 0.1 ha) Denominator (noemer): totale landoppervlaktes (uitgedrukt in 0.1 ha) Value (waarde): Intensieve landbouwoppervlakte als percentage van de totale oppervlakte Opmerkingen: De gebruikte oppervlakte is de totale landoppervlakte. Indien we de totale oppervlakte (wateroppervlakte inbegrepen) zouden gebruiken, kan dit een sterk vertekend beeld geven. Intensieve landbouwoppervlakte werd opgevat als totale landbouwoppervlakte (glastuinbouw + overig agrarisch gebruik).

Visualisatie	
Kaart	Geen
Grafiek 1	Lijn- of staafdiagram dat het percentage intensieve landbouwoppervlakte in het kustgebied en het niet-kustgebied jaarlijks weergeeft.

Opmerkingen

(1) De richtlijnen voor de berekening van deze meting betreft minimum drie Census-gegevens.

(2) Hierbij wordt rekening gehouden met fusies en grenswijzigingen die in het verleden opgetreden zijn.

(3) Door desbetreffende overheidsinstellingen worden unieke codes toegekend aan huidige en gefusioneerde gemeenten.

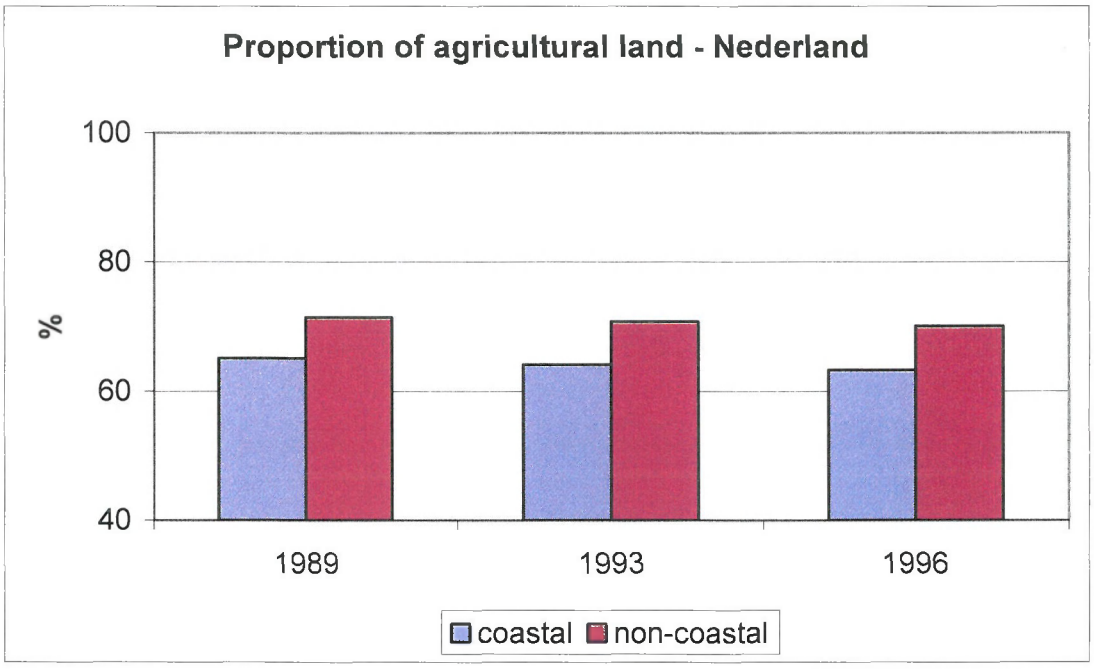
Proportion of agricultural land - Nederland
100
80
60
40
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

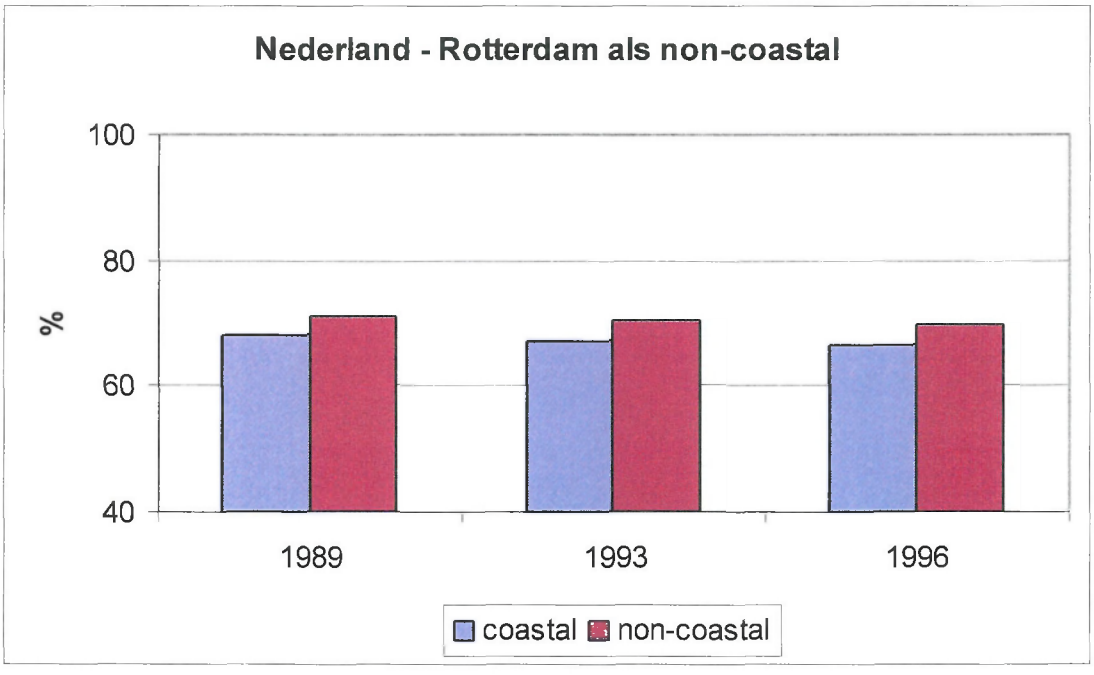
Nederland - Rotterdam als non-coastal
100
80
60
40
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

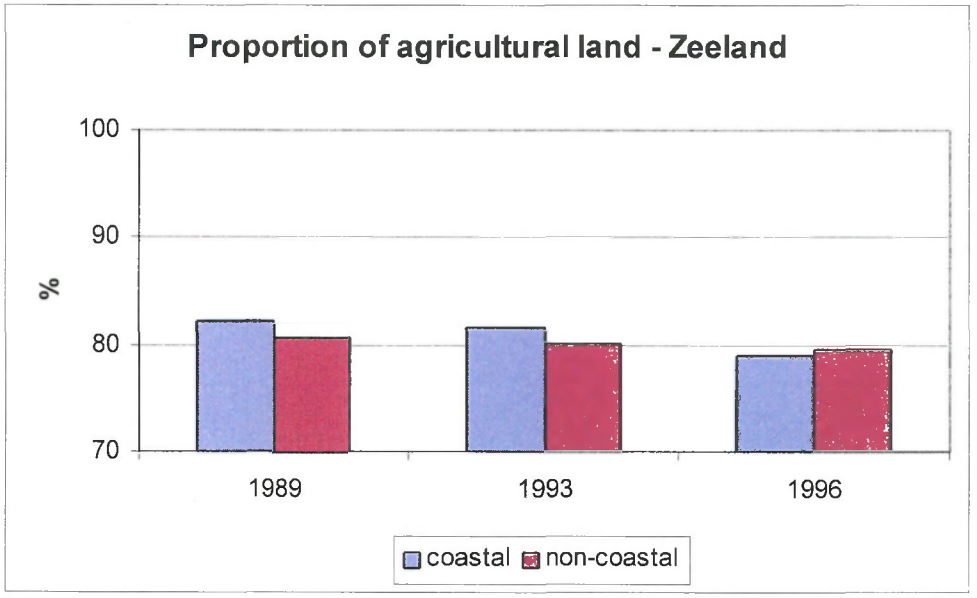
Proportion of agricultural land - Zeeland
100
90
80
70
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

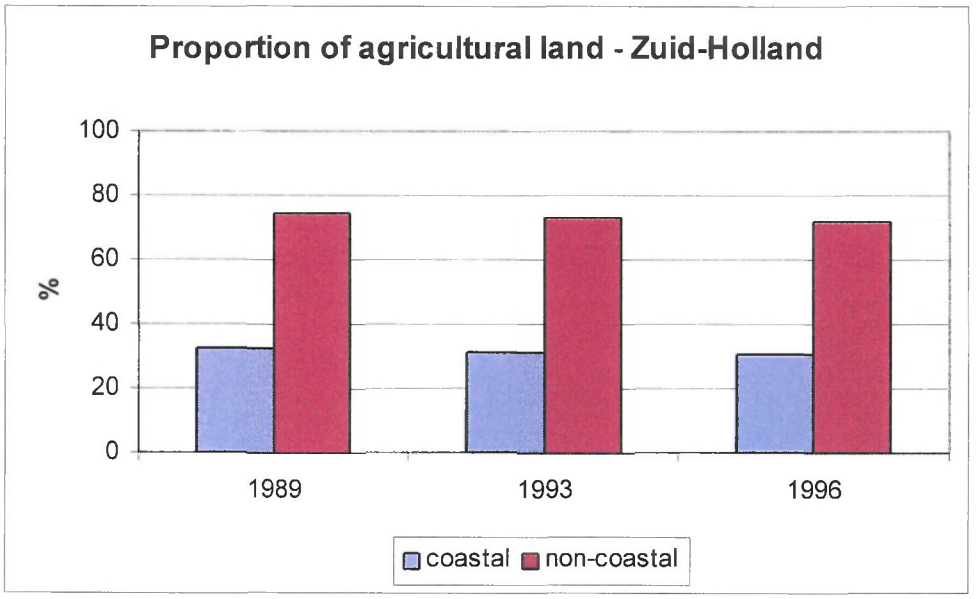
Proportion of agricultural land - Zuid-Holland
100
80
60
40
20
0
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

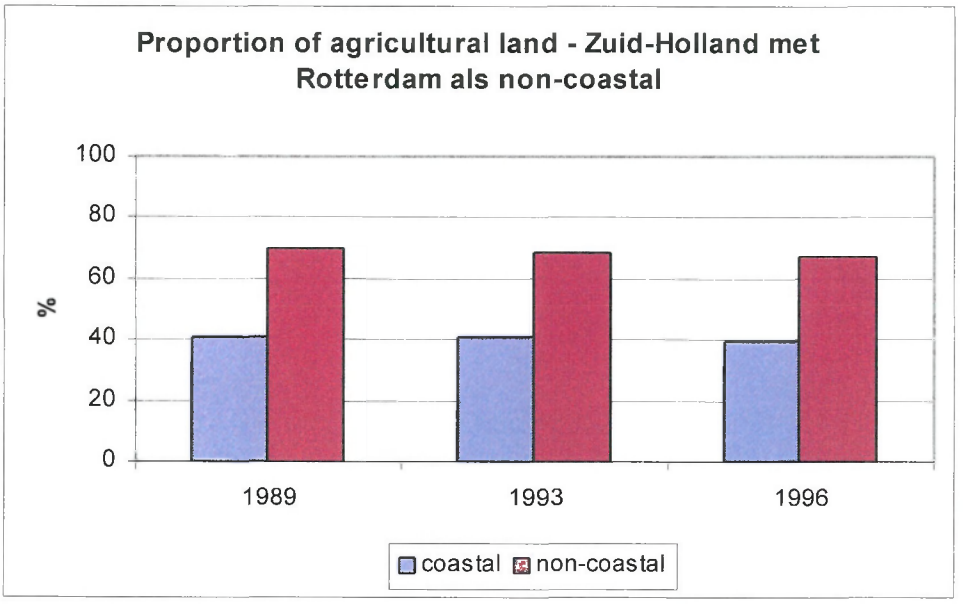
Proportion of agricultural land - Zuid-Holland met Rotterdam als non-coastal
100
80
60
40
20
0
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

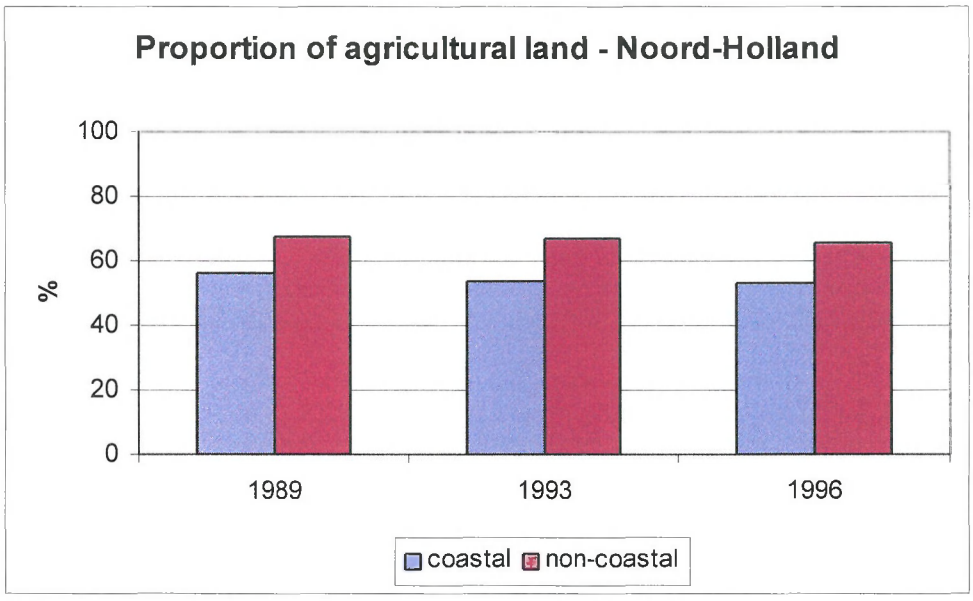
Proportion of agricultural land - Noord-Holland
100
80
60
40
20
0
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

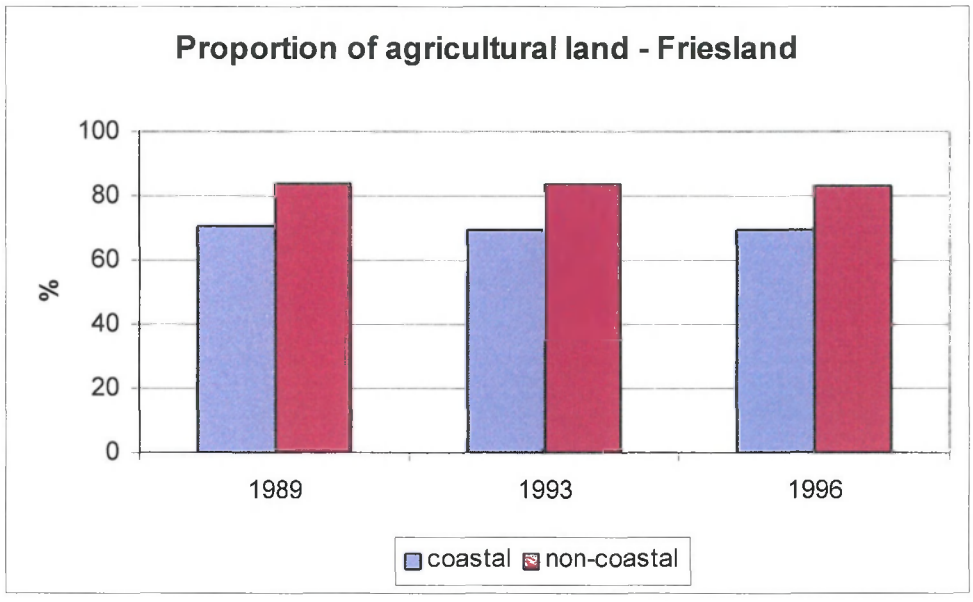
Proportion of agricultural land - Friesland
100
80
60
40
20
0
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

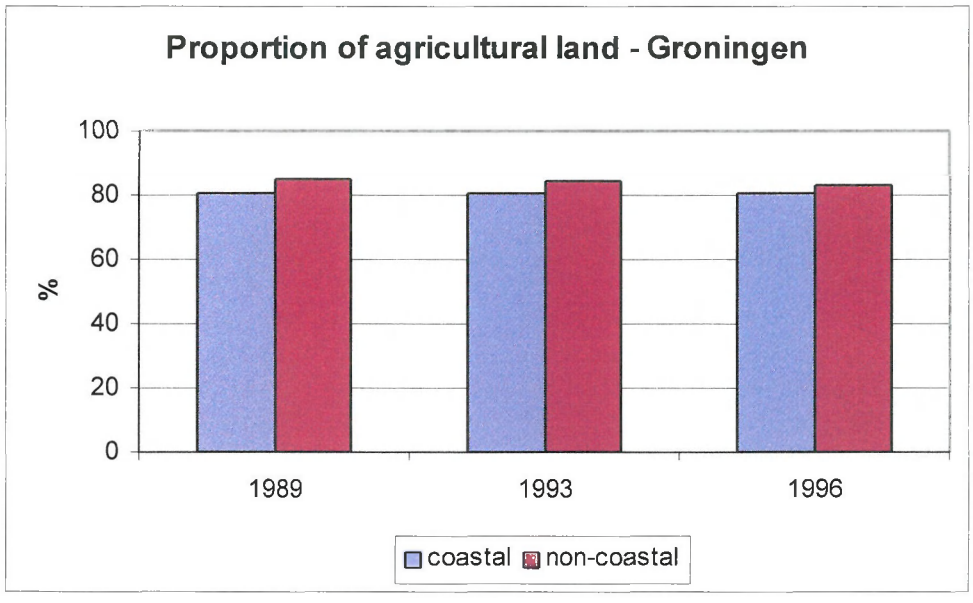
Proportion of agricultural land - Groningen
100
80
60
40
20
0
%
1989
1993
1996
coastal
non-coastal

Indicator	
36	Relative household prosperity

Meting	
36.1	Average household income

Waarom deze meting?

We willen met deze meting nagaan in hoeverre de relatieve maat van welstand (inkomen van een huishouden) in het kustgebied verschilt van het hinterland, en tussen kustgemeenten onderling. Verder biedt de ruimere context van tewerkstelling en de groei van bepaalde belangrijke economische sectoren voor de kust zoals havens, toerisme, handel en diensten, een relevante context voor het interpreteren van deze gegevens inzake duurzaamheid van de lokale gemeenschap, en hoe de lokale economie zich vertaalt in de welstand van de lokale bevolking. Een meting voor het opvolgen van sociale ongelijkheid is beter vertegenwoordigd in de indicator 'Degree of social exclusion'

Parameters	
(i)	Average household income in coastal NUTS 4

Bereik	
Ruimtelijk	**Temporeel**
De 37 kustgemeenten in de vijf kustprovincies	1999 – 2001 [(1)]

Databronnen

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) – STATLINE

Nederland regionaal – Regionale statistieken – Regionale kerncijfers Nederland – inkomen – particuliere huishoudens met 52 weken inkomen – gemiddeld besteedbaar inkomen – gestandaardiseerd inkomen

Methodologie		
	Stappen	**Producten**
1	Identificeer alle gemeenten die de kustlijn raken of deze in het verleden geraakt hebben [(2)] en ken ze een unieke code toe [(3)].	Lijst van alle huidige en vroegere kustgemeenten voor tenminste de drie meest recente gegevens in verband met het gemiddelde inkomen per huishouden
2	Verzamel het gemiddelde inkomen per huishouden voor alle eenheden die in het studiegebied geïdentificeerd zijn	Het gemiddelde inkomen per huishouden in Nederland, de vijf kustprovincies en respectievelijke COROP-gebieden en alle kustgemeenten

3	Bereken het gemiddelde van de inkomens per huishouden voor de gemeenten geïdentificeerd in stap 1	Gemiddelde inkomen per huishouden in het kustgebied (gemiddelde van de kustgemeenten)
4	Bereken het gemiddelde van de inkomens per huishouden voor de gemeenten die niet in het kustgebied liggen [4]	Gemiddelde inkomen per huishouden in alle niet-kustgemeenten
5	Herhaal stap 3, maar bereken de gemiddelden op provincieniveau	Gemiddelde inkomen per huishouden in het kustgebied per provincie
6	Herhaal stap 4, maar bereken de gemiddelden op provincieniveau	Gemiddelde inkomen per huishouden in het niet-kustgebied per provincie

Beschrijving van de datasets (metadata)

Location (indeling van het studiegebied): Nederland – provincies – COROP's – kustgemeenten

Nominator (teller): geen

Denominator (noemer): geen

Value (waarde): gemiddeld inkomen per huishouden, uitgedrukt in Euro (€)

Visualisatie

Kaart	Geen
Grafiek 1	Staafdiagram dat het gemiddelde inkomen per huishouden in het kustgebied en het niet-kustgebied jaarlijks weergeeft [4].

Opmerkingen

[1] De richtlijnen voor de berekening van deze meting betreft minimum drie Census-gegevens.

[2] Hierbij wordt rekening gehouden met fusies en grenswijzigingen die in het verleden opgetreden zijn.

[3] Door desbetreffende overheidsinstellingen worden unieke codes toegekend aan huidige en gefusioneerde gemeenten.

[4] Bij deze meting werden de kustwaarden voorlopig uitgezet ten opzichte van de provinciewaarden en de Nederland-waarden ipv de niet-kustwaarden. Om de kustwaarden uit te zetten tov de niet-kustwaarden is een historische reconstructie van fusies en grenswijzigingen in de niet-kustgemeenten noodzakelijk. Gezien dit arbeidsintensief is, werd overwogen deze analyse uit te stellen tot de tweede fase.

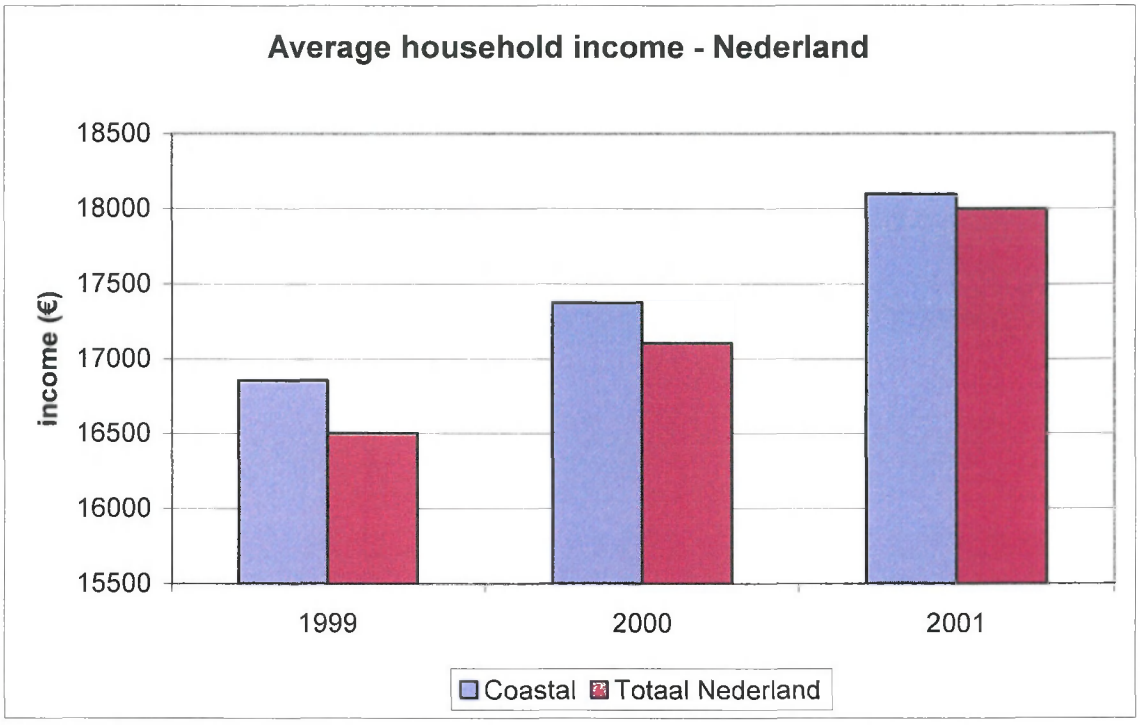
Average household income - Nederland
18500
18000
17500
17000
16500
16000
15500
income (€)
1999
2000
2001
Coastal
Totaal Nederland

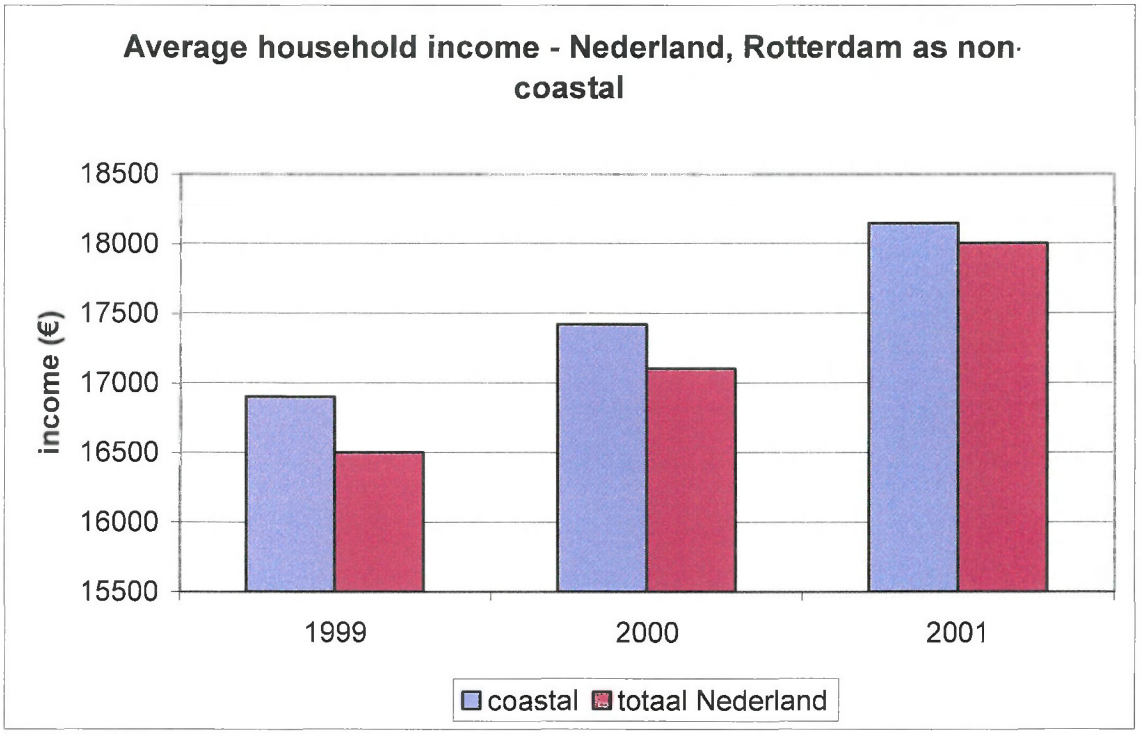
Average household income - Nederland, Rotterdam as non-coastal
18500
18000
17500
17000
16500
16000
15500
income (€)
1999
2000
2001
coastal
totaal Nederland

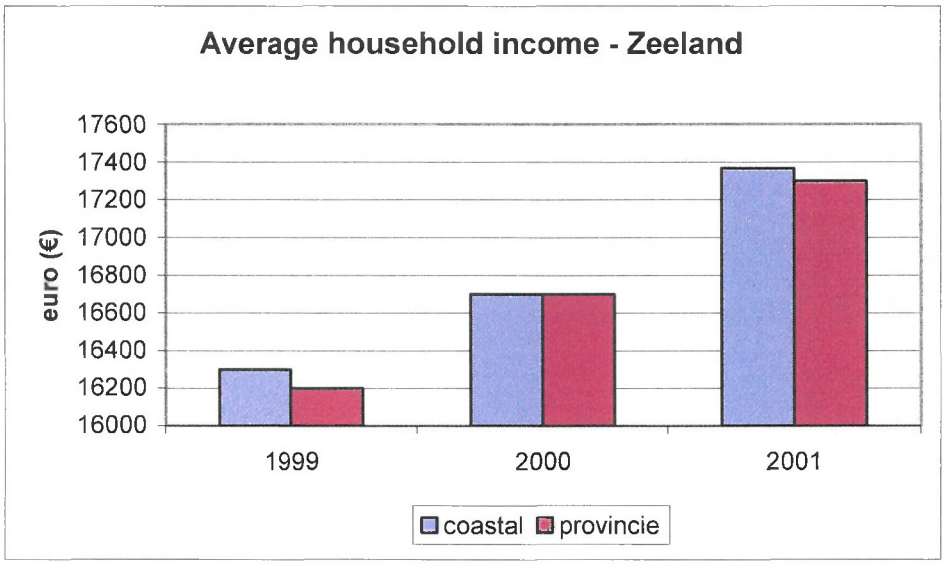
Average household income - Zeeland
euro (€)
17600
17400
17200
17000
16800
16600
16400
16200
16000
1999
2000
2001
coastal
provincie

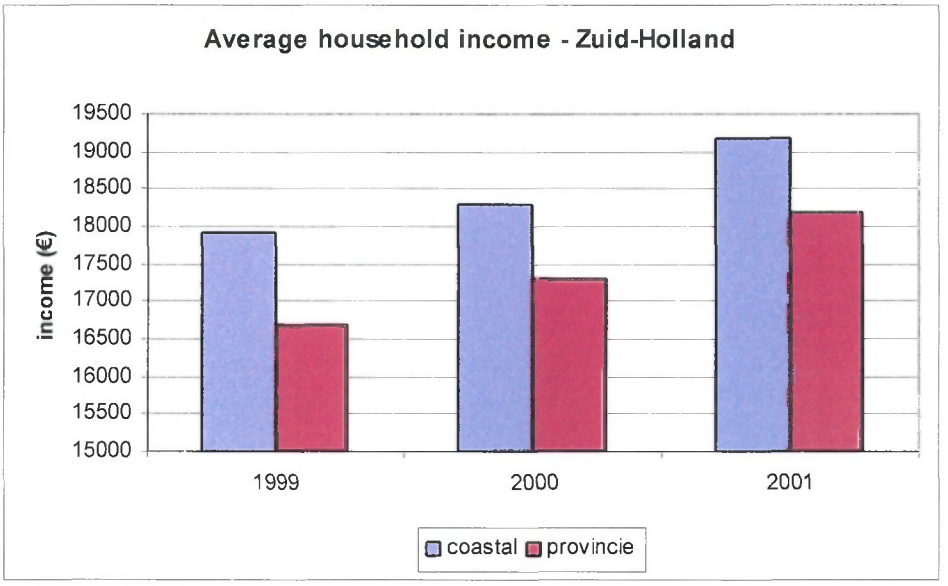
Average household income - Zuid-Holland
income (€)
19500
19000
18500
18000
17500
17000
16500
16000
15500
15000
1999
2000
2001
coastal
provincie

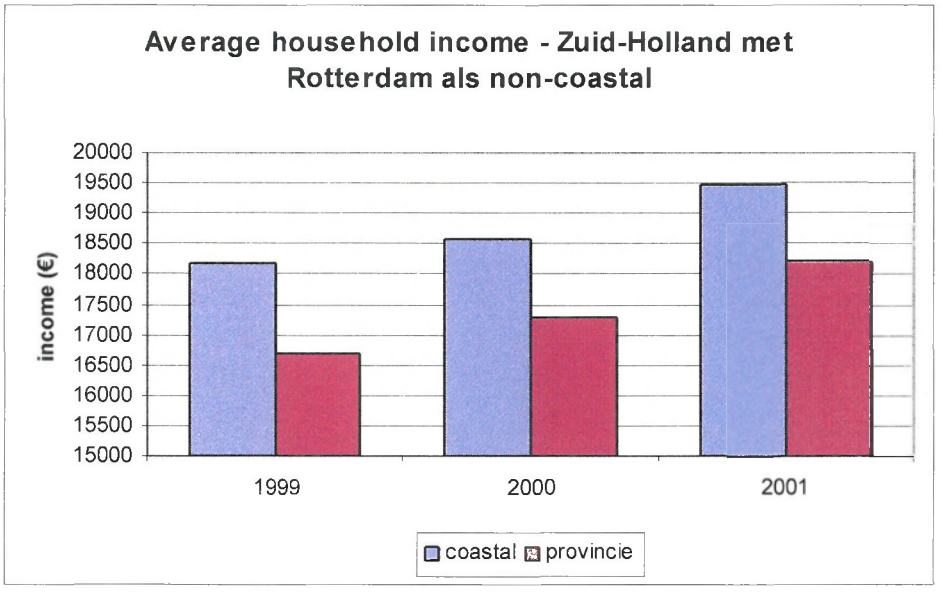
Average household income - Zuid-Holland met Rotterdam als non-coastal
income (€)
20000
19500
19000
18500
18000
17500
17000
16500
16000
15500
15000
1999
2000
2001
coastal
provincie

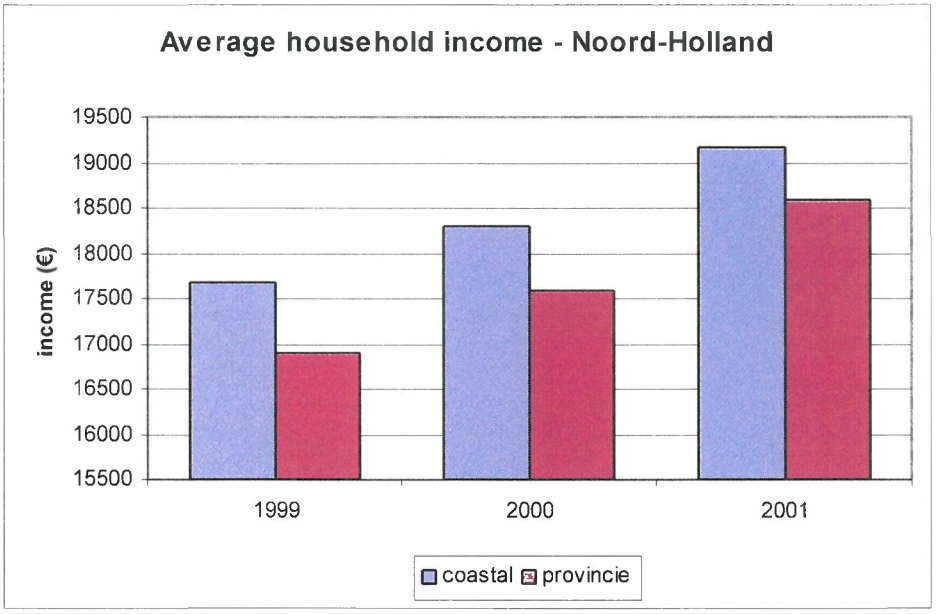
Average household income - Noord-Holland
19500
19000
18500
18000
17500
17000
16500
16000
15500
income (€)
1999
2000
2001
coastal
provincie

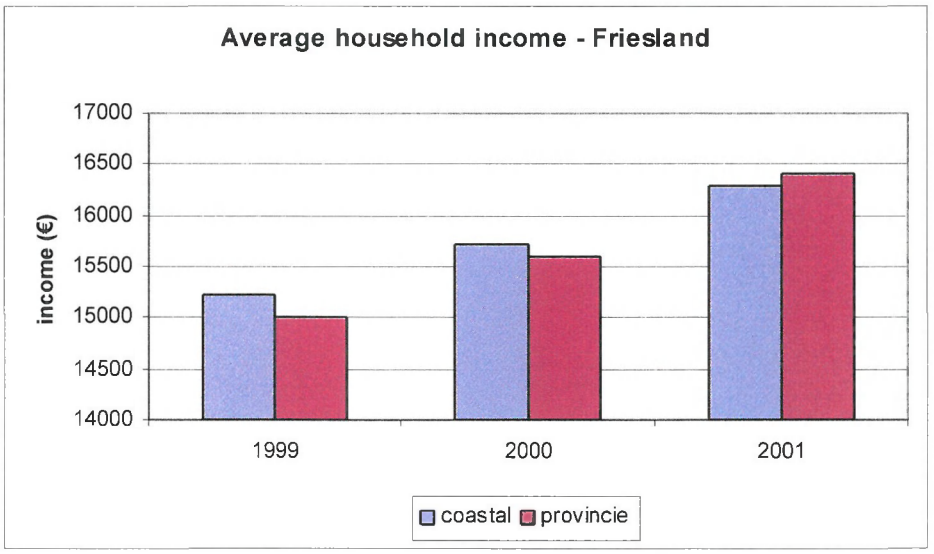
Average household income - Friesland
17000
16500
16000
15500
15000
14500
14000
income (€)
1999
2000
2001
coastal
provincie

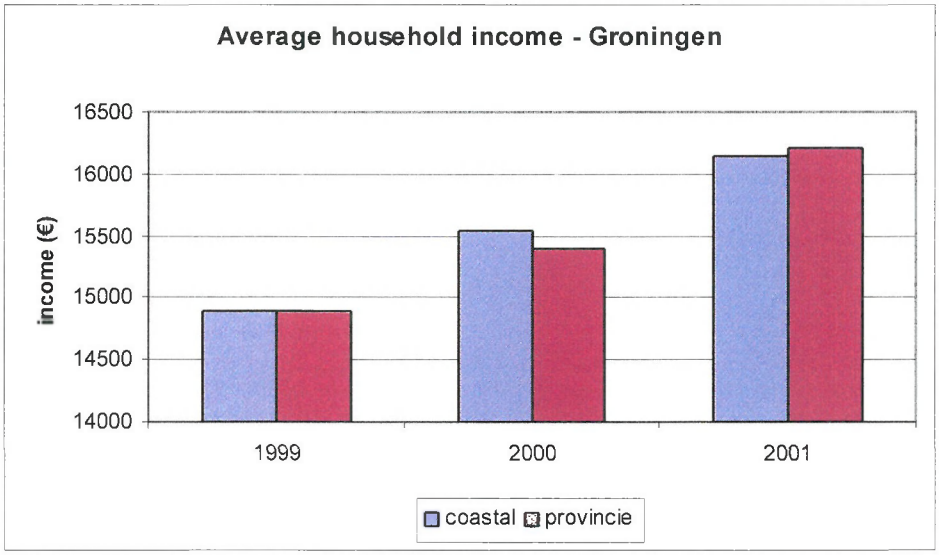
Average household income - Groningen
16500
16000
15500
15000
14500
14000
income (€)
1999
2000
2001
coastal
provincie

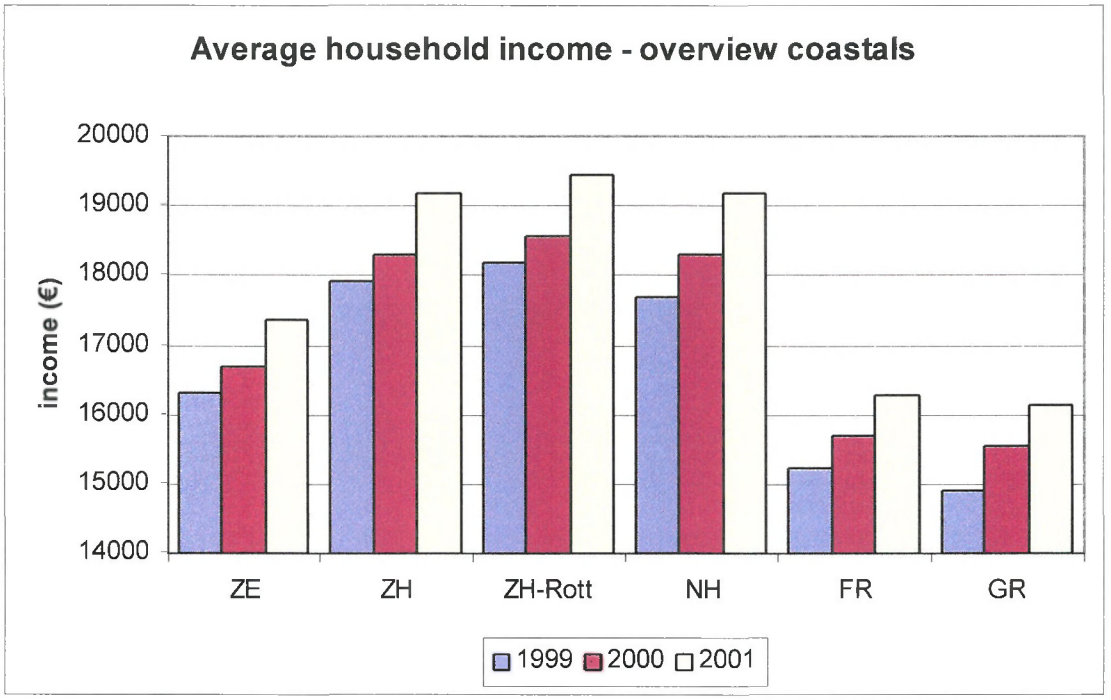
Average household income - overview coastals
income (€)
20000
19000
18000
17000
16000
15000
14000
ZE
ZH
ZH-Rott
NH
FR
GR
1999
2000
2001

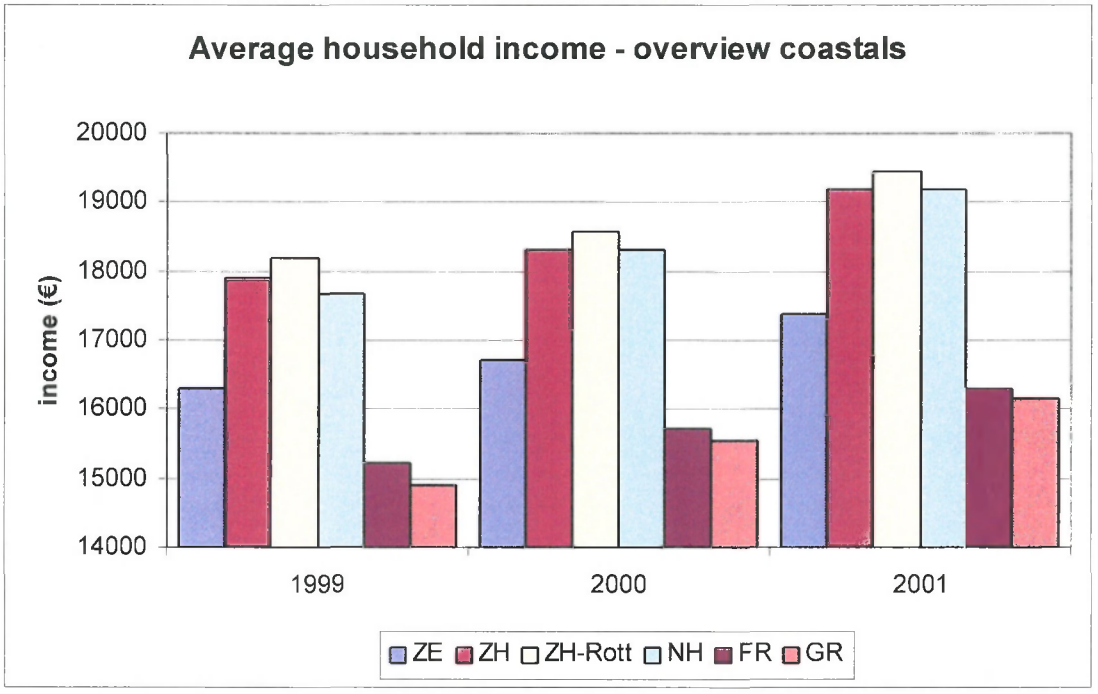
Average household income - overview coastals
income (€)
20000
19000
18000
17000
16000
15000
14000
1999
2000
2001
ZE
ZH
ZH-Rott
NH
FR
GR

Bijlage 5

Offerte Waterrecreatieadvies

WATERRECREATIE ADVIES

Het Ravelijn 1
Postbus 123, 8200 AC Lelystad
Tel. (0320) 21 88 47, fax (0320) 28 13 08
Rek. nr. 50.51.79.431 ABN-AMRO
K.v.K. Lelystad nr. 39066758
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Vlaams Instituut voor de Zee
T.a.v. mevr. Ann-Katrien Lescrauwaet
Wandelaarskaai 7
B-8400 Oostende, Belgium

Lelystad, 9 juni 2005
Betreft: Jachthavens langs de Nederlandse kust

Geachte mevrouw Lescrauwaet,

Op 22 april jl. hebben wij van de heer Holtes van de Provincie Noord-Holland uw aanvraag ontvangen. U hebt vervolgens telefonisch contact gehad met Reinier Steensma en op woensdag 8 juni met Hylke Steensma van Waterrecreatie Advies.

Op dit moment voeren wij voor het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een onderzoek uit naar het aantal recreatievaartuigen in Nederland. Het gaat hierbij om alle recreatievaartuigen inclusief kano's en surfplanken. Wij hebben in de afgelopen jaren een bestand opgebouwd met de gegevens van 1/3 deel van alle jachthavens in Nederland (IJsselmeer- en Randmerengebied, gehele provincie Noord-Holland, Groene Hart en Deltagebied) en in het kader van het onderzoek voor LNV is dit bestand verder uitgebreid. Wij definiëren een jachthaven als een bedrijf, vereniging, stichting of gemeentelijke haven die als hoofd- of nevenactiviteit ligplaatsen verhuurt. Hieruit volgen kengetallen zoals het (gemiddelde) aantal ligplaatsen per haven, de bezettingsgraad, de gemiddelde lengte, etcetera. Het is mogelijk om de gegevens op provinciaal of gemeentelijk niveau of op vaarwater te verstrekken. Bijvoorbeeld voor het IJsselmeergebied of alleen de Grevelingen.

In 2003 en 2004 hebben wij verder twee vaargedrag onderzoeken uitgevoerd in het IJsselmeergebied en Waddenzee en langs de noordelijke Noordzeekust. Hiervoor hebben vele watersporters een vragenformulier ingevuld en is hen gevraagd naar hun bevindingen, motieven en veranderwensen voor de betreffende gebieden. Erg nuttige informatie over de mening van de gebruikers.

Samenvattend hebben wij momenteel de volgende gegevens beschikbaar:

IJsselmeergebied en Randmeren	1993 - 2005
Deltagebied (heel Zeeland, deel Noord-Brabant en deel Zuid-Holland)	2003
Groene Hart (deel Zuid-Holland, deel Noord-Holland en deel Utrecht)	2003
Noord-Holland (binnen)	2001
Friesland (binnen)	2004
Waddenzee (Waddeneilanden)	2004

De gegevens van de jachthavens in de provincie Groninger Waddenkust (van Lauwersmeer tot en met de Dollard / Eems) zijn niet compleet. Het is mogelijk dat we deze gegevens voor u in het kader van deze opdracht achterhalen.

Uit de twee vaargedrag onderzoeken bleek dat vele watersporters die in het Deltagebied en het IJsselmeergebied varen, ook op de Waddenzee en op de Noordzee varen. Beide gebieden kunnen dan ook als twee voorname 'donoren' worden gezien en zijn belangrijk voor de situatie op de Noordzee. Zoals besproken, is het mogelijk een aantal regio's of subregio's te maken. In verband met de wet op de privacy stellen wij geen individuele gegevens beschikbaar.

Het lijkt ons het beste de regio indeling in onderling overleg te bepalen. Er moet in ieder geval ergens een grens worden getrokken tussen "de regio Noordzee", de regio Deltagebied en de regio Waddenzee.

Per regio (of provincie) zouden wij gegevens aan kunnen leveren van bijvoorbeeld het totale aantal ligplaatsen, de gemiddelde bezettingsgraad (%), de gemiddelde scheepslengte (m), de verhouding zeilboten – motorboten (%), het aantal passanten (boten) en de herkomst van de ligplaatshouders (%). Wij beschikken over veel meer gegevens, maar het is ons nog niet helemaal duidelijk welke gegevens in het kader van uw onderzoek verder relevant zijn.

Offerte:

Op basis van bovenstaand kunnen wij nog niet een exacte offerte voor u maken. De kosten voor het opstellen van een overzicht van de verschillende nader te bepalen regio's ten behoeve van dit onderzoek, inclusief overleg en het achterhalen van een aantal gegevens die wij nog niet in onze database hebben, zouden wij voorlopig willen ramen op ca. € 15.000 exclusief 19% BTW. De BTW wordt apart in rekening gebracht.

Wij kunnen dit onderzoek in het najaar van 2005 of het voorjaar van 2006 voor u uitvoeren en hopen u hiermee een passende voorlopige offerte te hebben gemaakt. Uw reactie zien wij met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Waterrecreatie Advies

R. Steensma